LOKMAN HEKİM VE İBNİ SİNA'DAN GÜNÜMÜZE KADAR

ŞİFALI BİTKİLER ve ŞİFALI SULAR ANSİKLOPEDİSİ

YAZAN:
CEMAL ANADOL

TÜRKMEN KİTABE

Lokman Hekim ve İbni Sina'dan
Günümüze Kadar

ŞİFALI BİTKİLER
VE
ŞİFALI SULAR

ANSİKLOPEDİSİ

Cemal ANADOL

TÜRKMEN KİTABEVİ

İstanbul-1990

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

1. Ö N S Ö Z 9
2. YAZARIN ÖNSÖZÜ 10
3. ZAKKUM OLAYI 16
4. ANSİKLOPEDİLERDE BAHARAT ve BAHARATÇILIK 17
5. ŞİFALI BİTKİLERİ KULLANMA USULLERİ 19
   5.1. Yaprakların veya bütün bitkilerin saklanması . 20
   5.2. Köklerin toplanması ve saklanması 20
   5.3. Meyvaların kurutulması 20
   5.4. Bitkiler nasıl kullanılır? 20
      5.4.1. Pişirme veya Kaynatma(Dekoksiyon) 20
      5.4.2. Haşlama veya Demleme(Enfuzyon) 21
      5.4.3. Islatma veya Salamura Yatırma (Maserasyon) 21
      5.4.4. Lâpalar 21
      5.4.5. Banyolar 22
6. SAĞLIK BAKANLIĞININ TAVSİYESİ İLAÇ KULLANIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR 23
7. HALK İLAÇLARININ KULLANILMASINDA ÖNEMLİ HUSUSLAR .. 23
8. SAĞLIK ve SOSYAL YARDIM BAKANLIĞI İLAÇ ve ECZACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ÖNEMLİ BİLDİRİSİ 24
9. ŞİFALI BİTKİLER ZEHİR SAÇIYOR 25
10. BİR BAŞKA UYARI DA EĞRELTİOTU İÇİN 26
11. SATILMASI SAKINCALI ve TEHLİKELİ MADDELER 27
12. MANTAR TEHLİKESİ 29
13. KORUNAN BİTKİLER 31
14. ET YİYEN OTLAR 32
15. PEYGAMBERİMİZ (S.A.V)'İN SAĞLIK ÖĞÜTLERİ (TIB-I NEBEVİ) 33
16. LOKMAN HEKİM KİMDİR? 38
17. İBNİ SİNA KİMDİR? 40
18. İBNİ SİNA'NIN SAĞLIK ÖĞÜTLERİ 44
19. İBNİ SİNA FARMAKOLOJİSİ(AKRABADİN) 56
20. ESKÜLAP - SAĞLIK İLAHI 58
21. MESİR MACUNU 59
22. DİVANÜ LÜGATİ'T-TÜRK'TE ŞİFALI BİTKİLER 61

Sayfa

23. ŞİFALI BİTKİLER 68

A 69
B 86
C 95
Ç 98
D 106
E 114
F 121
G 124
H 127
I 136
İ 138
K 139
L 162
M 165
N 176
O 179
Ö 179
P 181
R 186
S 187
Ş 197
T 201
U 203
Ü 204
V 204
Y 205
Ż 208

24. HASTALIKLARIN ŞİFALI BİTKİLERLE TEDAVİ USÜLLERİ ... 211

A 213
B 217
C 227
Ç 228
F 229
G 230
H 233
İ 234
K 238

Sayfa

M 245
N 251
O 253
Ö 254
P 256
R 256
S 258
Ş 264
T 268
U 270
Ü 272
V 273
Y 274
Z 277

25. HZ. EYYÜB (A.S.) İÇİN KUR'AN'DA BUYURULAN SIRRI 278
26. ŞİFALI SULARDAN FAYDALANMA 279
27. ŞİFALI SULARIN ÇEŞİTLERİ 284
28. ŞİFALI SULAR (İLLERE GÖRE TASNİF) 285
29. BİTKİLERİN LİSTESİ 303
30. TÜRK DİL KURUMU'NUN "BİTKİBİLİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ"NDEKİ BİTKİ ÇEŞİTLERİ 319
31. BU ANSİKLOPEDİDE YER ALAN BİTKİLERİN DİĞER ADLARI . 348
32. PADİŞAH MACUNLARI 349

32. K A Y N A K Ç A 366

ÖNSÖZ

Yüce Allah (C.C.)'ın insanlık âlemine büyük lütfu olan **"Şifalı bitkiler ve sular"**ın hayatımızda çok büyük önemi ve yeri vardır. Önceleri yalnız İslâm dünyasının ilgisini çeken **"şifalı bitkiler"**, zamanla bütün dünya eczacılığının temelini teşkil etmiştir.

Buna rağmen bu bitkilerden yapılan **"halk ilâçları"** memleketimizde bugün dahi **"kocakarı ilâcı"** ilacı olarak bilinmektedir.

Bu hususta yazılan kitaplar, muhakkak ki yerine göre zaman zaman çeşitli faydalar sağlamışlardır. Yalnız, ne var ki bunların hiçbirisini tek başına **"en mükemmel"** kabul etmemiz mümkün değildir.

Özellikle, **şifalı bitkiler"**in sağlayacağı faydalar anlatılırken, çok defa yan tesirleri ve zararları belirtilmeyerek, birçok tehlikeli durumlara sebep olmuştur

Oysa ki, **"şifalı bitkiler"**den ilâç yapma ile ilgili **"farmakognozi"** ilmi, ilâcın hazırlanılmasında kullanılan ham maddenin sertliğini, ya da akıcılığını, hangi organda ne süre ile kalması ve ne gibi yan tesirleri varsa bunları dikkate alarak, en kullanılır biçimde ilâç yapımını sağlamaktadır.

Halbuki, **"şifalı bitkiler"**in halk ilâçları olarak kullanılışında; meselâ kendisine **"kekik suyu kan yapar."** denilen bir kimseye bunun yan tesirleri söylenilmezse, bardak bardak içilen kekik suyu baş dönmesi yapar ve tansiyonu düşürür, hatta ölümlere bile yol açabilir.

Bu sebeple kurulduğu günden beri müşterilerinin takdir ve sevgilerini kazanmış olan **"Yayınevimiz"** değerli araştırmacı-yazar Cemal Anadol'a bu eseri hazırlatmış bulunmaktadır.

Biz, iyisini yapmaya çalıştık. Takdir, muhterem okuyucularımızındır. Yüce Allah (C.C.)'ın hastalarımıza şifa, bütün insanlık âlemine sağlık ve saadetler vermesi dileği ve saygılarımızla.

TÜRKMEN KİTABEVİ

2. YAZARIN ÖNSÖZÜ

Önceleri, yalnız İslâm dünyasının ilgisini çeken "şifalı bitkiler" ile tedâvi, zamanla bütün dünya eczacılığının temelini teşkil etti.

Ancak; günümüzde de memleketimizin içerisinde bulunduğu sosyal ve ekonomik buhranların meydana getirdiği yüksek ilâç fiyatları ve kalitesiz imalât, halkımızı haklı olarak, kolay ve ucuz bir tedâvi şekli olan "şifalı bitkiler"e ve onların satıldığı, "baharatçı" dükkânlarına çekiyor.

Baharatçılığın târihi; çok eskidir, Milât'tan öncesine kadar uzanır. "İpek Yolu" ile yapılan Doğu-Batı ticâretinde kervanlar, çoğunlukla yüklerini "İstanbul"a boşaltırlardı.

Bir taraftan Roma İmparatorluğu ve onun ikiye bölünüşü Doğu'da Bizans'ın kuruluşu, gerekse İslâm dünyâsında ve İstanbul'un Türkler tarafından alınışı sonrası, "iyi yaşama" ve "ağız tadı ile" yemek yiyenlerce, "baharat ve baharatçılık" gittikçe büyük bir ilgi kazanmıştır.

Dünyanın en büyük hekimi Türk İbni Sina'nın, "şifalı bitkiler"den yaptığı ilâçlar, asırlar boyu dünya eczacılığının temelini teşkil etmiştir. Baharatçı, yerine göre; halk arasında sağladığı itibarla bir "hekim" gibi hareket eder hâle gelmiştir.

Günümüzde ve memleketimizde; "vatandaşların sağlıklı yaşamasını sağlamak, devletin vazifesidir" ama, bir hastalanmaya gör. Paran yoksa, doktor ameliyâtını yapmaz, röntgenin çekilmez, tahlilin yapılmaz, ilâcını alamazsın.

İlâç fiyatları son on yıl içerisinde %22-50 arasında artmıştır.

Halkın "baharatçı" dükkânlarına hücumu; doktor, ilâç imalatçısı gibi kimseleri dolaylı şekilde "baharatçı"lar ile karşı karşıya getirmiştir.

Bu arada Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, önce "baharatçı" dükkânları için sert tedbirler koyup, zehirli oldukları belirlenen bâzı "bitkiler" ile bunlardan "baharatçılar" tarafından "ilâç" tarzında yapılan terkiplerin satışını yasaklamış, sonra da bir kısmının satışını serbest bırakmıştır.

Bu kitabın basımında büyük emeği geçen değerli arkadaşlarım Türkolog Hayati Şahin'e ve Hülya Dilmit'e teşekkürü vazgeçilmez bir görev saymaktayım.

CEMAL ANADOL

KİM HAKLI?

Eğer bir vatandaş, "ana" maddesinin "sinâmeki" olduğu kesin bir "müshil" ilâcı yerine, baharatçıdan "sinâmeki" alıyor ve bunu kaynatarak, suyunu içiyorsa, bu kimseyi haklı görmemeğe imkân yoktur.

Zira, hiç durmadan yükselen ilâç fiyatlarının bir taraftan fâhiş kârlarla imalâtçılarını ihyâ ederken, esâsen ekonomik buhranlardan bunalan halkımızı perişan etmektedir.

MODERN TIP DÜNYASINDA ARAŞTIRMALAR YERETLİ Mİ?

İnsanlık âleminin en moderni olan 20.ci yy'ın son çeyreğinde tıp dünyası. hâlâ pek çok hastalık karşısında âciz kalmakta, hele ülkemizde; araştırmalara önem verilememektedir.

Günümüzde Türk hekimleri'nin "İbni Sina"nın torunları gibi hareket etmedikleri gerçeği üzücüdür.

Bu iddaamıza bir örnek verelim:

"İç hastalıkları mütehassısı Dr. Niyazi Gün, 1976 Nisanı başında Konya'lı 60 yaşındaki çiftçi Ali Eken'i muayene etmiş ve kendisine "praeplorik nâhiyede" aşırı "Artrum Ca" ya da "kanser" teşhisi koymuş ve "acele ameliyât"ı şart koşmuştu.

Hasta ameliyatı kabul etmedi ve kesin teşhis için Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Kliniği Endoskopi Labaratuvarı'na gönderilmiş, bu defa iyice tetkike tâbi tutularak hastaya hemen ameliyat tavsiye edilmişti. Konya Devlet Hastahanesi Cerrahi Servisi'ne yatırılan Ali Eken, o gece ameliyattan korktuğu için klinikten kaçtı.

Aradan altı ay geçmiş iken doktor hastanın bir yakını ile karşılaştı ve hakkında kötü şeyler düşünürken, iyi olduğu haberini alarak şaşkına döndü. Araştırdı, hastayı buldu ve sordu; birkaç kilo böğürtlen kökü suyu içtiği cevabını aldı. Hasta, 10 litre su içerisine kabaca dövdükten sonra attığı "Rubus Froticosus" köklerine takriben 100 gram Stacis Attinis-Karabaş otu katarak iki litre kalıncaya kadar kaynattıktan sonra, sabah akşam elde ettiği sudan birer bardak, ya da 150-200 cm^3 içmişti.

56 yaşındaki yine bir Konya'lı olan M.Ali Susam da 1977 yılında aynı doktora müracaat ederek, kendisine "karaciğer kanseri" teşhisi konulmuştu. Aynı hasta için Ankara Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Kliniği'nin koyduğu teşhis de "Mediastinal Tumor" idi. Bu hasta da yukarıdaki sekildeki bir tedavi ile sağlığına kavuşmuş bulunmaktadır.

Şimdi soruyoruz:

Bu hekimimizin "Türk Tıp Kongresi"ne verdiği "bildiri" üzerine kaç doktorumuz, bu işin üzerine eğildi ve araştırmalar yaptılar?

Bizim hekimlerimiz, "hazır" ilâçlarla hasta tedâvi ededursunlar; Üst Bostancı'da "Botanikçi" lâkabı ile tanınan Yakup Yozgatlı, ister inanın, ister inanmayın; "kanserli" hastalara şifâ dağıtıyor. Eşimin âilesi tarafından tanınan harita mühendisi Nilgün Hanım ile Almanya'da tahsilde bulunan Enis isimli genç için ben şahidim.

Yukarıda sözünü ettiğimiz zâtı hiç tanımıyordum. Şifâlı bitkiler ile ilgili çalışmalarım dolayısıyla Nilgün Hanım'ı tedâvi edişinden haberdar olmuştum. Bir yayınevi vasıtası ile incelemelerimden haberdar olan ve eskiden tanıdığım Enis isimli bir genç, "Kan kanseri" olduğunu söyleyerek, beni buldu ve Yakup Yozgatlı ile ilişki kurdu. Bir yıldan fazla zaman sonra, Aksaray Meydanı'nda karşılaştığım Enis, bana iyileştiğini söyledi.

VE TARİHTEN BİR YAPRAK

1630 yılında Fransa'da; Paris'in 681 kilometre güneyindeki Toulouse şehrinde büyük bir veba salgını olmuştu. Bu sırada, kurnaz ve becerikli hırsızlar, bulaşıcı hastalıktan korkmayarak ölüleri soymaya gidiyor ve bunların üzerindeki yükte hafif pahada ağır eşyalarını topluyorlardı. Sonunda yakalanarak, mahkeme önüne çıkarıldılar. Halkın öfkesi ile hayatlarından olabilirlerdi. Yalnız ne var ki, şans mahkemede yüzlerine bir defa daha güldü; hâkimler, sırlarını açıklama karşılığında, onlara hayatlarını bağışlayacaklarını vaad ettiler. Hırsızların yaptıkları açıklama hayret verici idi.

İslâm doktorlarından okudukları kitaplardan; adaçayı, kekik, lâvantaçiçeği ve hasbalkan attıkları sirkeyi vücutlarına sürerek mikroplara karşı koymayı öğrenmişlerdi.

Bir asır sonra Marsilya'da benzeri bir olayda açıkgözler, bu antiseptik birleşime "sarmısak" katmışlardı.

O tarihten sonra, "dört hırsızlar sirkesi" Avrupa'da "eczacılık" kitaplarında yer aldı.

BİR DE HALKIMIZI DİNLEYELİM

Samim Amasya, iş ortağının Mısır'da eski eserleri tetkik eden Kıbrıs'lı bir doktordan öğrendiği metod ile Amasya'da iki köy halkına sabahları aç karnına kabukları soyularak sıkılmış, birer çay bardağı patates suyunu otuz gün kadar içirerek onları çeşitli mide hastalıklarından kurtarmıştır.

Hasan Dinç, "kudret narı" yemek suretiyle "mide ülseri"ni iyi etmiş, zeytinyağı içerisinde ayaza bırakılmış kudret narı en kısa zamanda ayaktaki derin bir kesik yarasını tedavi etmiştir.

Alerjiye karşı enginar yaprağı suyu, şekeri indirmek için kahve gibi kavrulan yonca tohumu tatlı kaşığı ile içilmiştir.

Fikret Eşkinat'ın ileri yaştaki sarılığı, alnında kesilen yere av barutu, tuz, sarmısak karıştırılıp basılarak iyi edilmiştir.

Bir kavanoza konularak güneşte dinlenmeye bırakılmış ve uzun zaman kalmış ekşi karadut suyu, ağzında meydana gelen bir yara yüzünden günlerce hiçbir şey yiyemeyen ve kilo kaybeden Turan Cansever'e verilerek gargara yaptırılmış ve böylece kendi ifadesi ile hayatı kurtarılmıştır.

AĞAÇLAR, ÇİÇEKLER, OTLAR ŞİFA DAĞITIYOR

(Pastırmada "çemen" olarak bilinen "boyotu", hilelisi öğütülmüş "devedikeni" olmadığı takdirde, bağırsak kurtlarını dökmek için bire birdir.) deniliyor.

Anason, kişniş, çakşırotu, bal ile karıştırılarak, kuvvet macunları yapılmaktadır.

İzmirli bir avukatın Güney Amerika'da tahsilde iken, bulup getirdiği "avagadro yaprağı" ya da "avokado yaprağı" önce İzmir'de denenilmiş, sonra da "Antalya Turunçgiller Araştırma Enstitüsü'nde yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu bitki kaynatılarak içildiğinde, böbrek taşlarını dökmede çok başarılıdır.

Bir başkası, müzmin derecedeki sinüzitini hiçbir ilâç ile tedavi ettirememiş, acıkavun (eşekhıyarı)'nın suyunu burnuna damlatıp, genzine kaçırmamak için derhal doğrularak, üçgün nezle olup iyileştirmiştir (Genize kaçarsa, küçük dil şişer ve ölüme sebep olur, son derece tehlikelidir). Ayrıca; bu bitkinin kökleri kazınıp, dilim dilim doğranarak bir tencere suda kaynatılıp, süzülerek günde bir çay bardağı içilmektedir.

BAKANLIĞIN HAKLI YANI

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı özellikle zehirli olan bitkilerin satışını yasaklamıştır.

Bunlardan başka, eğer "kekik suyu kan yapar" denilen kimseye bunun yan tesirleri söylenmezse, bardak bardak içilecek kekik suyu tansiyonu düşürür, baş dönmesi yapar, hatta ölümlere bile yol açabilir.

Bronşit'e iyi gelen kekik yağının, karaciğere zararlı olacağı iyi bilinmelidir.

HER DOKTOR, BAHARATÇILAR VE ŞİFALI BİTKİLERE KARŞI MI? KUDRET NARI MUCİZESİ

İlâç imâlatçılarının, baharatçılara karşı olmaları tabiidir. Yukarıdaki sebeplerle, kendilerine danışılmadan "şifâlı bitkiler" ile tedâvi sistemine kesinlikle karşı çıkan pek çok doktorumuza rastladık.

Ancak; tıbbın âciz kaldığı bâzı hallerde, halk ilâçları ile tedâvinin başarısını kabul eden hekimlerimiz de var.

İstanbul Tıp Fakültesi Acil Birim Başkanı Prof.Dr.Sağman Belgerden de bunlardan biri..

Bundan 15 yıl kadar önce, Edirne'li bir öğretmen, midesinden şikâyetle kendilerine müracaatta bulunmuş. Hastayı derhal ameliyata alıp, midesini açmış ve kanser tümörlerinin mideyi kapladığını görerek, hiç bir şey yapamadan açılan yeri kapamışlar.

Taburcu edilen hastanın ölmüş olduğunu tahmin ettikleri bir sırada, adam sapasağlam çıkagelmiş ve kudret narı ile tedavi olarak, hayata döndüğünü söylemiş.

GİNSENG HAYAT İKSİRİ NEDİR?

Bir müddetten beri, biz de de "Ginseng" isimli bir şifâlı bitki, ilâç gibi satılıyor.

Güney Kore Cumhuriyeti Resmi Tekel İdaresi tarafından üretilen "Ginseng"in Türkiye'de bulunan "Adamotu" olduğunu öğrendik.

Bu hususta bilgisine müracaat ettiğimiz "Çemberlitaş Baharatçısı Aktar Mehmet Efendi" bize bunun memleketimizde çokça bulunduğunu, ancak satışının yasak olduğunu söyledi.

"-Zehirli mi?" diye sorduk.

"-Her şeyin fazlası zehirlidir. Kuru fasulye de öyle. Bir tabaktan fazla yersen, o da zehirler!." dedi. Sonra ilâve etti:

"-Yalnız, topraktan sökmek zordur. Çıkarabilirsen, çıkar."

Adamotu hakkında "Türk Folklor Araştırmaları Dergisi"nde Türkmen Parlak imzası ile şu ilgi çekici bilgilere rastlamaktayız:

Bodrum'un denize bakan dağlarının yamaçlarında, genellikle çam ağaçlarının gölgelerinde "Adam Otu" adıyla anılan bir bitki yetişir. Bu bitkinin, açık kahve renginde pancara benzer gövdesi, geniş ve aç ık yeşil yaprakları vardır. Etli ve 20-30 santim büyüklüğündeki bu gövde, tıpkı insana benze-

Alman BUNTE dergisinin araştırması

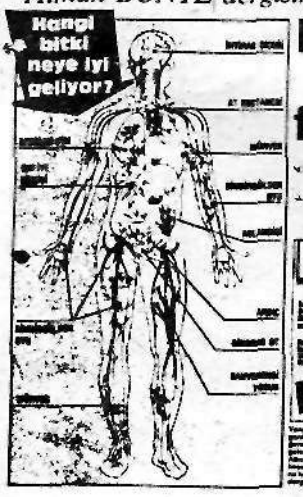

Doğadan sağlık fışkırıyor

- Her hastalığın tedavisinde kullanılacak bir ot çeşidi saptandı
- Avrupa'da eczanelerde satılan ot çeşitlerini kaynatıp içmek, insanın sağlığına yeniden kavuşturuyor

BİR GÜNÜN HİKAYESİ

HİKMET FERİDUN ES

GİNSENG

lerinde çeşitli "baharat" ticareti ile uğraşan büyük kuruluşlar gelişmiştir.

Dünün "Baharat Çarşısı" olarak bilinen Mısır Çarşısı, bugün bambaşka bir görüntüye bürünmüştü. Baharat satıcısı olduklarını ileri süren bir kaç dükkân da işi, çeşitli kimya maddesi, saç boyası, hatta kundura boyası satıcılığına döktüler.

Mısır Çarşısı'ndaki bir kaç dükkândan başka bugün, Bizans'ın eski "Meze" caddesi olan Divanyolu'nda dört "attar baharatçı" işlerini sürdürmektedirler.

Her şeye rağmen, Türkiye'de ve İstanbul'da "baharatçılık"ın ölmediği de söylenebilir. Bir zamanlar Mısır Çarşısı'nda aranan çeşitli "baharat" bugün büyük imalâtçılar tarafından paketlenip marketlerde hatta mahalle bakkallarında satılmaktadır. Bundan başka, "semt pazarlarında" "seyyar baharatçılar" da vatandaşın ihtiyacını büyük ölçüde karşılanmaktadır.

Yüzyıllardan beri insanları büyük ölçüde etkileyen, hatta Amerika gibi, kıtanın keşfinde payı olan, "baharat" ağza tad verdiği kadar sağlık üzerinde de etkendir. Genel olarak "kocakarı ilâcı" olarak nitelendirilen ilâçların çoğunun temelinde çeşitli "baharat" bulunurdu. Günümüzde de modern ilâç sanayii baharattan yararlanmaktadır.

Hayatımızda büyük payı bulunan belli başlı "baharat" şöyle sıralanabilir:

Kişniş, karabiber, beyazbiber, karanfil, daren, zencefil, adrefil, yeni bahar, çörek otu, sinameki, darilfülfül, havlıcan, mahleb, susam, zerdeçal, beyaz kırmızı, cevzi bevva, ravend, çöpçini, saparna, anason, zolumba, raziyane, defni yezid, sarı halile, kara halile, günlük, topalak, fülfül, küçük kakule, sakız, sasofers, üdülmahir, buy tohumu, üzerlik, kebabiye, bespare, sünbülühindi, sandal, ud, darçın anber, misk, zürünbad, hindistan cevizi.

5. ŞİFALI BİTKİLERİ KULLANMA USÛLLERİ

Tabiatta bulunan ve biribirlerine çok benzeyen çeşitli bitkileri tanımadan, onlardan faydalanmak mümkün değildir.

Bunların; bazılarının tohumundan, bazılarının köklerinden, bazılarının meyvalarından, bazılarının da yapraklarından faydalanılır.

Hepsinden önemlisi; bunların zamanında toplanılmalarıdır. Diğer bir deyişle; faydalanılacak kısımlarının olgunlaşmasını beklemek lâzımdır.

Bitkiler, dayanıksız olduklarından çürümemeleri için kurutulurlar. Bu kurutma işi; bazan güneşte, bazan gölgede, bazanda ılık havada yapılır.

Bütün çiçekler iyice açıldıktan olgun duruma geldikten sonra toplanmalıdır. Bir kısmının sadece renkli yaprakları, bir kısmının da bütünü koparılır ve gölgelik, havalı yerlerde iplere asılarak kurutulur. Güneşte kurutma işlemi kolay ve çabuk olacaktır ama, bitkinin iyileştirici hassası da kaybolacaktır. İyice kuruduğuna kanaat getirdikten sonra hassalarının bozulmaması için kapalı kutularda veya karanlık yerlerde saklanmalıdır.

5.1. Yaprakların veya Bütün Bitkilerin Saklanması

Yapraklar, çiçekler gibi tam olgunlaştıkları vakit toplanmalıdırlar. En uygun toplama zamanı; haziran, temmuz ve ağustos aylarıdır. Toplanmalarında acele edilirse, olgunlaşmamış olacaklarından hiç işe yaramazlar. Yine kurutulma ve korunmaları da içlerindeki suyun fazlalığı sebebiyle çok zor olur.

Yaprak ve bitkileri iyi koruyabilmek için, onları ince tabakalar haline getirip gölgeli ve havalı yerde çok çabuk kurutmalıdır. Ama bazıları da kuru hava ile, yani fırında kurutulur.

5.2. Köklerin Toplanması ve Saklanması

Bunları kurutmadan çok iyi yıkamalı, üzerlerindeki toprak ve benzeri yabancı maddeleri temizlemelidir. Yıkanma işlemi bittikten sonra bir bez üzerine serilerek, güneşte suyunun çekmesi temin edilmelidir. Sonra demetler halinde asılıp gölgede, serin bir yerde kurutulmalıdır. Çok çabuk kuruması gerekenler ise fırına sokulmalıdır.

5.3. Meyvaların Kurutulması

Meyvaların kurutulmasında en hassas durum, tam olgunlaşmasını beklemeden toplamaktır. Zira tam olgunlaşan meyva dayanıklı olmaz, çürümeye yüz tutar.

5.4. Bitkiler Nasıl Kullanılırlar?

Şifalı otlar ve bitkilerden faydalanıp ev ilâcı yapmak için bunları üç şekilde hazırlamak gerekmektedir.

5.4.1. Pişirme (Dekoksiyon)

Herhangi bir bitkinin suya veya sulu bir maddenin içine atılarak belli süre kaynatılmasına pişirme denir. Kaynatma esnasında, bitkideki faydalı, hassalar suya geçecektir. Pi-

şirilerek hazırlanan ilâçların çoğu, sabahları aç karnına alınmaz. Bunların yemeklerden önce alınanı çok azdır. Kaynatma süreleri ise beş dakikadan bir saate kadar uzayabilir.

5.4.2. Haşlama veya Demleme (Enfüzyon)

Bitki, üzerine kaynak su dökülüp bir süre bekletilirse, bu işleme haşlama denir. Böyle hallerde kabın üzeri kapatılıp bir müddet bekletilir. Bu süreye de demlenme süresi denilmektedir. Haşlama suyunun sıcaklığı 100 dereceye yakın olmalı, ortalama haşlama süresi 1.5 dakikayı geçmemelidir.

5.4.3 Islama veya Salamura Yatırma (Maserasyon)

Bir bitki soğuk su veya ona benzer bir sıvı içine batırılarak bir müddet bırakılırsa, bu işleme ıslatma denir. Islatmada süre, 2 saatten az olmamak üzere 48 saate kadar uzayabilir. Islatmada sudan başka sirke ve alkolden yararlanılır. Bu tip ilâçların çoğu vücudu kuvvetlendirmek içindir. Islatma ile hazırlanan ilâçlar sabahları aç karnına içilmelidir.

5.4.4. Lâpalar

Bir çıbanı olgunlaştırmak, bir eziği, ağrıyan bir yeri yahut bir kırık-çıkığı iyileştirmek için lâpa yapılır ve o yere bağlanır.

Bir lâpa, genel olarak; çiçek tohumu veya bitki tanesinin un hâline getirilip, su veya sütle karıştırılması suretiyle yapılır. Ya da lâpa yapılırken; tohum, yaprak veya kökler, iyice kıyılır ve kaynatılır. Eğer lâpalar, bağlanıldıkları yerde fazla kalmazlarsa, iyi sonuç almak mümkün olmaz.

Meselâ; Keten tohumu lâpası, hem sıcak hem de soğuk olarak iki şekilde hazırlanabilir. Sıcak lâpa, bir taraftan süt veya su kaynatılır, içine keten tohumu tozu dökülür ve lâpa durumuna gelene kadar iyice karıştırılır. Bulamaç haline gelince ince bir bez arasına konarak istenilen yere tatbik edilir.

Hardal lâpasını hazırlamak için aynı keten tohumu lâpasında olduğu gibi hareket edilir. Sonra üzerine hardal tozu ekilerek istenilen yere tatbik edilir.

Ancak; 1- Lâpa kati suretle kaynatılmamalı, sadece ısıtılmalı. 2- Lâpayı konulduğu yerde az bekletmeli, çok bekletilirse cildi tahriş eder. Böyle hallerde de o kısma zeytinyağı sürmeli.

5.4.5. BANYOLAR

Soğuk su banyosu: Bu banyoların suyu serin olacağından cilde hayat verir, kanı harekete geçirir, ateşi düşürür. Ferahlatıcı olarak asabi buhranları teskin etmekte çok faydalıdır. Derecesi, 12 ile 20 arasındadır.

Nişasta banyosu: Bu banyo iltihabı keser, kaşıntıyı önler, ve bütün cilt hastalıklarına fayda sağlar.

Nasıl hazırlanmalı: İki kilo suda, hiç toplu nişasta kalmayacak şekilde nişasta ezilir, buna 5-6 kilo su karıştırılıp hepsi birlikte banyo yapılacak suyun içine dökülür.

Keten tohumu ve hatmi banyosu: Bu banyo da oldukça müsekkindir, sinirleri yatıştırır, ağrıları dinlendirir.

Nasıl hazırlanmalı: İnce bir torbanın içine 2 kg. hatmi veya 1 kg. keten tohumu koyup ağzı iyice bağlanır, yarım saat 5 kg. sıcak suda kaynatılır ve hepsi birlikte banyo yapılacak suyun içine konulur.

Papatya banyosu: Daha ziyade bebeklerin ağrılarını dindirmek için yapılan teskin edici bir banyodur.

Nasıl hazırlanmalı: Bir kilo olgun ve iyi papatya 10 kg. suyun içinde güzelce kaynatılır. Sonra banyo yapılacak suya karıştırılır.

Kepek banyosu: Cilde ferahlık verir, yumuşatır ve zindelik kazandırır.

Nasıl hazırlanmalı: Kepek banyosu sirkeli ve sade olmak üzere iki türlü hazırlanmaktadır. 5 kg. kepek. 10 kg. suya katılarak bir saate yakın kaynatılır ve hazırlanan su banyo yapılacak suya katılır. Şayet sirkeli banyo arzu ediliyorsa, buna bir şişe sirke ilâve edilir.

Gliserin banyosu: Serinlik ve cilde ferahlık verir, cildi besler, kayganlık ve parlaklık verir, yorgunluğu alır.

Nasıl hazırlanmalı: Bunun için 300 gr. gliserin ile 25 gr. gül suyu iyice karıştırılarak banyo suyuna ilâve edilir ve banyoda en az 25 dakika bırakılır.

Özel kokulu banyolar: Vücudun çıkardığı ter ve kokuları gidereceği gibi, cilde parlaklık veren, şikâyetleri uzun süre ortadan kaldıran banyodur.

Nasıl hazırlanmalı: Elliser gramlık, sarmaşık, mürver, biberiye, defne, ada çayı ve mine yaprakları karştırılıp, yarım saat beş kilo su içinde kaynatılır ve banyo suyuna katılır.

Kekik, biberiye, ada çayı, çörek otu ve nane 200 gr. hesabıyla ince bir torbaya konulur ve 2 kilo suda 20 dakika kaynatılır, sonra banyo yapılacak suya katılır.

6. SAĞLIK BAKANLIĞININ TAVSİYESİ-İLAÇ KULLANIRKEN NELERE DİKKAT EDMELİSİNİZ!

İlâcı, doktor gerek görürse kullanmalısınız. Sağlığınıza kavuşmak için ilâçları kullanırken sizlere de bazı görevler düşmektedir.

Bu görevler şunlardır:

1) Kendi kendinize kesinlikle ilâç kullanmayınız.

2) Doktorun tavsiyesine göre ilâçlarınızı; yeterli miktarda, tam zamanında, belirtilen sürede kullanınız.

3) İlâçlarınızı tavsiye edildiği şekilde almadığınız zaman iyileşemeyeceğinizi unutmayınız.

4) Tadı hoşunuza gitmeyen ilâçları, gerekiyorsa mutlaka kullanınız.

5) Tadı hoşunuza giden ilâçlardan gereğinden fazla kullanmayınız. Çünkü ilâçların fazlası zehirlenmeye ve istenmeyen etkilere sebep olur.

6) İlâçlar oyuncak değildir. Oynamayınız ve kullandıktan sonra kendilerine ait olan yerlere kaldırınız.

7) İlâçlarınızı; rutubetsiz, serin, ışıktan uzak ve ağzı sıkıca kapalı bir şekilde ilâç dolabında saklayınız. Bu şekilde saklanmayan ilâçlar bozulabilir.

8) Ağızdan alacağınız ilâca göre sizi daha çabuk iyileştireceği için iğnenin vereceği bir anlık acı sizi korkutmasın.

7. HALK İLAÇLARININ KULLANILMASINDA ÖNEMLİ HUSUSLAR

Bitki ve çiçeklerin iç ve yapraklarını çocuklara, orta kısmını büyüklere, köklerini ise ihtiyarlara kullanmalıdır.

Gerek haşlama ve gerek kaynatılmada kullanılacak sular kireçsiz olmalı, şâyet imkân dahilinde ise memba suyu tercih edilmelidir.

Kaynatılacak veya haşlanacak çiçeklerin hem iyisinden olması, hem de taze bulunması daha yararlıdır.

İçimi acı ilâçlara şeker veya tatlı karıştırılmamalıdır, hazmı güçleştirir. Sadece haşlama yapılanlar tatlandırılabilir.

Acı ilâçlar aç karnına ve mide boşken, yemeklerden önce veya yemeklerden çok kısa zaman sonra alınmalıdır.

Uyku verici ilâçlar yemeklerden birkaç saaat sonra ve uykudan yarım saat önce alınmalıdır.

Kaynama veya haşlama yapılacak kaplar, demir ve bakır değil, toprak veya çini kaplar olmalıdır.

Haşlama ilâçlar içileceği zaman daima çok taze olarak hazırlanmalı, en fazla bir gün bekletilmelidir. Çünkü kendi içinde, kullanma veya mikroplanma durumu meydana gelebilir. Bu defa fayda yerine zarar getirebilir.

Kullanılacak bitkiyi çok iyi tanımalı ve mutlaka yerine göre kullanmalıdır, aksi faydadan çok zarar verir.

8. SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BAKANLIĞI İLAÇ VE ECZACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN ÖNEMLİ BİLDİRİSİ

Aktar, baharatçı ve benzeri dükkânlarda perçok bitkisel madde satılmakta, bu bitkisel maddeler eczacılık mesleği ile ilgisi olmayan kişiler tarafından (aktar, baharatçı, vb.) değişik hastalıklara karşı tavsiye edilmekte, hatta bazı terkipler halinde satılmaktadır. Bazı dükkânlarda ise kendilerine hekim süsü veren, fakat tababetle hiçbir ilgisi bulunmayan yetkisiz, bilgisiz kulaktan dolma bir şeyler öğrenmiş kişiler, bitkisel tedaviden medet uman hastaları muayene etmekte, adeta teşhis koymakta ve bazı bitkisel karışımlarla tedaviye çalışmaktadırlar.

Bu tip dükkânlarda satılan ve ilâç niteliği olan bitkiler, hijyen kaideleri dışında satılmakta, tarım ilaçları böcek öldürücü ilâçlar... vb. zehirli olan maddeler de beraber bulundurulmaktadır.

Gerek bitkisel ilâçların hijyen kaideleri dışında satılması, gerekse bu halk ilâçlarının bilgisiz kişilerce tedavisi, sonradan telafisi mümkün olmayan durumlara neden olmaktadır.

Konuya büyük önem veren Bakanlığımız, bitkisel ilâçlarla tedavide yanlış ve sağlığa zararlı bir durumun olmaması için bazı önlemler almıştır.

Bu sebeple,

1. İlimizde bulunan bitkisel ilâç satan aktar, baharatçı vb. gibi dükkânlar tespit edilecek, bu dükkânların bundan böyle açılmalarında Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü'nün izni aranacaktır.

2. Halen faaliyette bulunanların bir listesi, adresleri ile beraber en kısa sürede Bakanlığımıza gönderilecektir.

A) Satılan anorganik, organik madde, bitki ve droglar kapalı muhafazalı kaplarda saklanacak ve müşteriye hijyenik şartlarda sunulacaktır.

B) Tarım ilâçları ve insan sağlığını zarar veren veya

verebilecek olan kimyasal maddeler satılmayacaktır.

C) Ensektisitler ancak orijinal birim ambalajlarında olmak şartı ile satılacaktır.

D) Dükkânların vitrinlerinde, satılan kimyasal bitkisel madde ve drogların kullanılışı ile ilgili etiket, ilân veya benzeri yazı kesinlikle bulunmayacaktır.

E) Özel ambalajlarında bulunan ve satılmasına izin verilmiş olan drogların ambalajlarında farmakolojik etkisi ile ilgili bilgi bulunmayacaktır.(Meselâ; Nane, adaçayı, ıhlamur gibi bitkilerin ambalajlarında bile, etki ve kullanılışla ilgili herhangi bir ifade bulunmayacaktır.)

F) Bozuk, küflü, kurtlu, eskimiş ve insan sağlığına zararlı drog ve benzeri maddelerin satılmasına müsaade edilmeyecektir.

G) Hiçbir bitkisel karışım yapılmayacak, bunların sıvı veya katı preparatları hazırlanmayacak ve satılmayacaktır.

H) Satılan drogların üzerinde hangi bitkiye ait olduğu Türkçe ve Latince doğru olarak yazılacak, yanlış isimlerle yapılan satışlar önlenecektir.

I) Bu tip dükkânlarda, satılan bütün drogların Türkçe ve Latince bir listesi bulundurulacaktır.

İ) Aktarlarda, baharatçılarda satılması mahzurlu ve tehlikeli olan maddeler ekte gönderilmiştir. Satılması mahzurlu ve tehlikeli maddelerle ilgili liste dışında dahi olsa, insan sağlığına zarar verecek miktarlarda etkili maddeler taşıyan droglar satılmayacaktır.

3. Bu tip tıbbi bitkiler satan dükkânların, bitkisel drogları nereden temin ettikleri sorulacak, bu toptancıların adresleri Bakanlığımıza bildirilecektir.

4. İlâç ve Eczacılık Şube Müdürlüğü'nce yapılacak ilk kontrolde belirtilen emirler ilgililere bir tutanakla tebliğ edilecek, 2 ay içinde gerekli şartlara uymaları istenecektir.

5. Gerekli şartları, belirtilen tarih arasında yerine getirmemiş olan dükkânlar, derhal kapatılacak ve haklarında TCK 526. maddesi gereğince işlem yapılacaktır.

Halk sağlığını geniş ölçüde olumsuz yönde etkileyen bu tip dükkânların bir disiplin altına alınması tedbirleri, telâfisi olmayan rahatsızlıkların meydana gelmesini önlemek amacı ile uygun görülmüştür.

9. ŞİFALI BİTKİLER ZEHİR SAÇIYOR

"Şifâlı bitkiler zehir saçıyor" başlıklı bir gazete haberinde şöyle deniliyordu;

Alman Sağlık Müdürlüğü "risk oranları çok yüksek" gerekçesiyle aralarında kına ve öksürük otunun da bulunduğu 14

çeşit bitkinin ilâç sanayiinde kullanımını durdurma kararı aldı. Karar Alman Sağlık Bakanlığı'nın onayından geçerse, bu maddeleri ihtiva eden 2 bin 500 çeşit ilâcın üretim ve tüketimi bir yıl için dondurulacak. Merkezi Berlin'de bulunan kuruluş, deneylerle karaciğeri zehirleyerek kansere yol açtığını tesbit ettiği ilk 14 maddenin yasaklanmasını sağladıktan sonra, yeni yasaklar listesine rezene, sarmısak ve keçiboynuzu gibi ülkemizde de yaygın bir şekilde kullanılan maddelerden üretilen ilâçları da almak istiyor!

İlâçlar zehir mi?

Haberi kapaktan veren Almanya'nın ünlü "Der Spiegel" dergisi "İlâçlarımız zehirli mi?" "Tabiatın eczanesinin sonu mu geldi?" başlığını kullandı. Binbir derde deva olarak bilinen şifalı ot ve bunlardan üretilen ilâçların yasaklanmasını önlemek için, başta ilâç üreticileri ve doktorlar olmak üzere çeşitli çevreler harekete geçti. Aralarında Yeşiller Partisi temsilcileri ve "öksürük otu yasaklanırsa, ben de bahçeme ekerim." diyen eski cumhurbaşkanlarından Carstens' in karısının da bulunduğu muhalifler, sağlık bakanlığı ve başbakanlığa baskılar yapıyor.

Öte yandan "şifâ bahçesi" olarak bilinen sarmısağın yasaklar listesine girmek üzere bulunması şaşkınlık yarattı. Sağlık Müdürlüğü yetkilileri, vaad edilen neticenin alınması için 3-4 diş sarmısak yenmesi gerektiğini, ancak piyasadaki ilâçlarda bu miktarın çok altında kalındığı için "yarar sağlamayan aldatmacaları" satıştan çekmek istediklerini belirttiler.

"Hürriyet Gazetesi"nde ise, şu haberlere rastlıyoruz[2];

"Şeker hastaları için önerilen "selvi kozalağı-pelinotu" karışımının ve Yahudibaklası ile üzerlik tohumunun" verildiği şekerli deneme, hayvanların çoğunu öldürdüğü, sağ kalanların da böbrek ve karaciğerlerini tahrib ettiği belirlendi."

İstanbul Tıp Fakültesi Deneysel Tıp Araştırma ve Uygulama Merkezi Uzmanı Dr. Tuncay Altuğ ile Prof. Dr. Sevim Büyükdevrim, bu ürpertici sonuçları Hürriyet'e anlattılar.

10. BİR BAŞKA UYARI DA EĞRELTİOTU İÇİN

"Uzak Durun - Eğreltiotu Kanser Yapıyor" başlıklı bir haberde de[3] şöyle deniliyor;

---

2 Hürriyet 18.3.1986.

3 Hürriyet 25.1.1986.

Londra- Eğreltiotlarının çiçek tozlarının yüksek dozda kanser yapacağı özelliği olduğu tesbit edildi. Ve çiçek tozlarının çevreye dağıldığı 15-20 Temmuz tarihleri arasında bu bitki yakınında bulunmak zorunda olanların maske takmaları tavsiye edildi.

İngiltere'de alışılmamış kuraklık sebebiyle eğreltiotunun çiçektozlarının ortalamanın çok üstünde bir miktarda olduğu anlaşıldı.

Aberystwyth Üniversitesi öğretim üyelerinden ve **"Eğreltiotu Grubu"** üyesi **Prof. Jim Taylor**, bitkinin etkileri üzerinde sürdürdüğü araştırmaları sonucunda 15-20 Temmuz tarihleri arasında çevreye yayılacak eğrelti çiçektozlarına karşı halkın dikkatli olması için ülke çapında bir kampanya açacaklarını ifade etti.

Eğreltiotunun kanser yapıcı etkisi ilk defa Japonya'da keşfedildi. Bilindiği gibi **Japonlar** eğreltiotunun yemeğini yapıyorlar.

İngiliz Orman Komisyonu, eğreltiotunun çiçektozu yaydığı süre boyunca mensuplarını bu otun çok bulunduğu yörelere göndermemeye karar verdi.

11. SATILMASI SAKINCALI VE TEHLİKELİ MADDELER

1- Bulhus Scillae(Ada soğanı) ve preparatları.
2- Cantharide (Kantarit, Kunduz Böceği) ve prep.
3- Creosotum (Katran ruhu, Kreozot).
4- Flos Cinae (Horasani, S.Contra) ve prep.
5- Flos Pyrethri (Pire Otu) ve prep.
6- Folia Belladonnae(Güzel Avrat Otu) ve prep.
7- F. Digitalis (Digitalis, Yüksük Otu) ve prep.
8- F. Hyoscyami (Banotu) ve prep.
9- F. Jaborandi (Jaborandi Yaprağı) ve prep.
10- Folia Stramonii, Flores Stramonii (Tatuba yaprak ve çiçeği) ve prep.
11- Fructus Coculi (Balık Otu) ve prep.
12- Fr. Colocynthi (Ebu Cehil Karpuzu) ve prep.
13- Fr. Erbali Elaterii (Circitan, Eşek Hıyarı), usaresi, tozu ve diğer prep.
14- Fr. Papaveris (Haşhaş), şurubu ve diğer prep.

15- Gummi Guttae (Patalomba, Katalamba).
16- Herba Belladonnae (Güzel Avrat Otu) ve prep.
17- H. Cannabis (Kenevir, Kendir), F. Cannabis ve prep.
18- H.Conii (Baldıran) ve prep.
19- H. Rutae (Sedef Otu), Fl. Rutae ve prep.
20- Oleum Chenopodii (Kenepod esansı) ve prep.
21- O. Ricini (Hint Yağı).
22- Oplum ve prep.
23- Podophylinum (Podofilin) ve podofilotoksin ve prep.
24- Radix Ipecacuanhae (Altın Kökü) ve prep.
25- R. Pyrethri (Pire Otu) ve prep.
26- Rhizoma Filicis (Erkek Eğreltiotu) ve prep.
27- Rh. Hellebori (Çöpleme) ve prep.
28- Secale Cornutum (Çavdar Mahmuzu) ve prep.
29- Semen Calabar (Kalabar Baklası) ve prep.
30- S. Colchici (Çiğdem) ve prep.
31- S.Corotonis (Kroton Tohumu), O.Crotonis (Yağı, Habb el miluk yağı).
32- S.Ricini (Hint yağı bitkisi tohumu, Bezr-i hırva).
33- S.Sabadillae (Bit otu, papaz otu) ve prep.
34- S.Straphisagriae (Bit otu) ve prep.
35- S.Strychni (ve diğer Strychnos türlerinin tohumları-kargabüken, inyas baklası) ve prep.
36- Summitates Sabinae (Kara Ardıç) ve prep.
37- Tubera Aconiti (Kurtboğan) ve prep.
38- Radix Mandragorae (Adam Adem Otu) ve prep.

Anorganik, Organik Maddeler ve Diğerleri:

39- Acidum Chlorhydricum (hidroklorik asit) ve tuz ruhu.
40- A.Hydrocyanicum (hidrosiyanik asit) ve prep.
41- A. Oxalicum (okzalik asit)
42- A.Prosphoricum (Fosforik asit).
43- Acidum Sulfuricum(Sülfirik asit).
44- A.Nitricum(Nitrik Asit)
45- Aconitum (Atoriüir) ve tuzları.
46- Ammonium (Amonyak).
47- Agua Laurocerasi (Taflan suyu) ve prep.
48- Argenti nitras (Gümüş nitrat) ve cehennem taşı.
49- Arsenicum (Arsenik) ve bil.
50- Atropinum (Atropin) ve bil.
51- Aurum (Altın) bileşikleri.
52- Bromum (Brom) ve bil.
53- Curpi Sulphas (Göztaşı) ve diğer bakır tuzları.
54- Chloralum
55- Chloroformum
56- Digitalinum (Dijitalin) ve benzeri kalp heterozitleri
57- Deli Balı.
58- Hydrargyrum (Civa) ve bil.

59- Ergo alkaloitleri.
60- Iodum (Iyot) ve bil.
61- Iodoformium (Iyodoform)
62- Plumbum (Kurşun) ve bileşikleri.
63- Picrotoxinum (Pikrotoksin) ve benzeri maddeler.
64- Plocarpinum(Pilokarpin) ve bil.
65- Phosphorum (Fosfor) ve bileşikleri.
66- Potassii stibyli tartaras (Potasyum antimor tartarat, kusturucu tartar) ve prep.
67- Potasii Chloras (Potasyum klorat).
68- Phenolum (Femol).
69- Spritus Aetheri (Lokman ruhu).
70- Spiritus Aetheri (Lokman ruhu).
71- Strychninum (Striknin ve Brusin benzeri maddeler).
72- Zincum (Çinko) ve bileşikleri.

12. MANTAR TEHLİKESİ

Ülkemizde zehirli mantar yiyerek hayatlarını kaybeden vatandaşlarımızın sayısı çok büyük bir rakam tutar.

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi öğretim üyelerinden, değerli hocamız Doç. Dr. Sabri Sümer, bize "yenilebilen ve zehirli mantarlar hakkında bize şu bilgileri veriyor:

Memleketimizde ve diğer ülkelerde, kırlık arazide kendi kendine yetişen mantarları toplama ve yemek yapmada kullanma yaygın bir meşguliyet ve alışkanlıktır. Böylece, mantarlardan faydalanma, hem pazarlarda satılarak gelir elde etmek (bazı yörelerimizde) hem de beslenmeye bir katkı sağlamak bakımından iki yönlüdür. Ne zaman, nerede ve ne miktarda elde edilebileceği belli olmamasına rağmen, bazı Avrupa ülkelerine memleketimizden bazı ticari firmalar tarafından kurutulduktan sonra mantar ihraç edilmektedir.

Yenen mantar toplamak, bazen bilinmeden bu işe girişildiğinde felâketle sona ermekte, vatandaşlarımız hayatlarını kaybetmektedir. Bu bakımdan mantar toplayanların, topladıkları mantarın yenilebildiğinden emin olmaları ve yanlışlıkla zehirlilerini almamaları için kendilerini tam olarak tanıdıkları mantarlarla sınırlamaları lâzımdır.

Yenilebilme bakış açısından, aynı yeşil bitkilerde olduğu gibi, birkaç yüksek derecede zehirli ve birkaç çok lezzetli olanlar dışında, mantarlar tad bakımından lezzetsiz ve zor çiğnenebilir oldukları veya hoşa gidici olmadıklarından genellikle yeme değerinde değildirler.

Besin değeri düşük

Mantarların besin değeri her zaman merak edilen bir konu olmuştur. Yüksek derecede besin maddelerine sahip oldukları yaygın kanaatinin aksine, meselâ süt ile mukayese edilirse, sütte % 21 olan protein mantarlarda % 1,5-6 oranında mevcut bulunmaktadır. Bununla beraber sebzelerdekinden daha kullanılabilir protein ve karbonhidratlara sahiptirler. Yüksek miktarda suyun yanında, % 1 kadar tuz, şeker ve % 1'den az yağ bulunur. Mantarlar vitaminlerce zengindirler. karotin formunda A vitamini, B_1 ve B_2 vitaminleri, çok az miktarlarda D ve C vitaminleri taşırlar.

Genel olarak kabul edilir ki, mantarlar esaslı bir protein kaynağı olmamalarına rağmen, diyet yapan hastalara çok faydalıdırlar. Bunların beğenilmesinde lifsi ve ince yapılarının sindirimde kolaylık sağlaması rol oynamaktadır. Fakat konunun önemli yönü aromatik maddelerinden dolayı yemeklere çeşni vermeleridir. Çorba, makarna, pilâv, et kızartmaları ve dolmalarda lezzet veren katkı malzemesi olarak kullanılmaktadırlar.

15 dakika etki yapar

Zehirli mantarlardan meydana gelen hastalıklara mycotoksicose'ler ve zehir maddelerine de mycotoksin'ler denilmektedir. Zehir maddeleri arasında phalloidin, amanitin, muscarin ve gyromitin vs. bulunmaktadır. Bunlardan phalloidin, karaciğer hücrelerinde zarar meydana getirir ve 15 dakika gibi kısa bir zamanda etki yapabilir. öldürücü dozi insan vücut ağırlığının bir kilogramı için 1 miligramdır. Mantar yenildikten 8-10 saat sonra ilk belirtileri görülmeye başlar. Bunlar mide ağrısı, soğuk ter, kusma ve ishaldir. Karında basınç meydana gelir.

Hangileri Yenir?

Halk arasında mantarların yenilebilirliği hakkında yaygın fakat aslı olmayan bazı bilgiler vardır. Bu kanaatler aynı zamanda çok tehlikelidir. Yanlış kanaatler olarak; soyulabilen mantarların, gümüş kaşığı karartmayanların, çayırda büyüyenlerin yenilebileceği ileri sürülmektedir. Mantarların renkleri ve hayvanlar tarafından yenilebilmeleri yönünden de bir sonuca varılamaz. Bin mantarın zehirli veya yenilebilir olduğuna hüküm vermek için hiçbir muayene metodu yoktur. Tek ve emin yol onu hiç şüphe olmaksızın tanımaktır. Yani yenen bir mantar türünün tabii yetişme yeri ve belirgin özellikleri iyi bilinmelidir.

Mantarla alkol alınmaz

Lastik torba içine toplandığı takdirde, çok iyi bir yemeklik olan mantarların bile zaman zaman sindirim zorluğu meydana getirdiği bilinmektedir. Taze ve sıhhatli mantarla-

rın yemek yapılıp buzdolabında saklanmasından sonra yeniden ısıtılması halinde hiçbir kötü tesir ortaya çıkmamasına karşılık yaşlı ve pişirildikten sonra ılık bir yerde bırakılanlar ısıtıldıklarında hazımsızlığa sebep olmaktadır. Birçok mantar türünde, yenildikten sonra alkol alınmaması tavsiye edilir, çünkü mantarların sahip olduğu kimyevi maddeler kandaki alkolün emilmesini engeller ve bu yüzden ölüm korkusu veren şiddetli kalp atışlarına sebep olurlar.

Derhal doktora başvurulmalı

Mantar zehirlenmelerinde hemen bir doktora başvurulmalıdır. Doktora ulaşmadan önce bir hasta, küçük diline parmak dokundurularak veya içinde tuz eritilmiş ılık su veya başka bir kusturucu içirilerek kusturulmalıdır. Mide ve karın ağrıları, sıcak ıslak bir bezle dindirilebilir. Eğer hasta ateşli ise, belkemiği ve alına buzlu bir bez konulmalıdır. Eğer gerekiyorsa kalbin çalışması koyu kahve içirilerek tahrik edilmelidir. Hasta baygın ise, yüzüne soğuk su serpilmeli veya amonyak buharı koklatılmalıdır. Ayıltmak için asla alkollü içkiler kullanılmamalıdır.

13. KORUNAN BİTKİLER

6 Aralık 1988 tarihli "Gölge Adam" gazetesinde, şu haberi görüyoruz;

Sipil Dağı'nda 10 bitki koruma altına alındı. Manisa Orman Genel Müdürlüğü yetkilileri 10 bitkinin, halk sağlığı ve ülke ekonomisi açısından korumaya alındığını belirttiler.

Şeref ÇALIŞKANTÜRK

Manisa'nın Sipil Dağı'nda başlatılan Tıbbi Aromatik (kokulu) ve Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi çalışmalarında 10 çeşit bitki koruma altına alındı. Orman Genel Müdürlüğü Manisa Şubesi'nden yapılan açıklamada Sipil Dağı'nda yetişen, Mercankök, Clusiyon, Güzeldağ Lâlesi, Peygamber Çiçeği, Mayıs Papatyası, Beyaz Zambak, Şakayık ve Buhara Meryem isimli bitkilerin özel koruma altına alındığı belirtildi.

Orman Şube Müdürü Ramazan Çakır verdiği bilgide, bitkilerin korunmaya alınması hakkında şunları söyledi:

"Bu bitkiler genellikle tohumdan dikilerek büyütülür. Halk arasında ise iştah açıcı, ağız, diş, mide, saç dökülmesi, sinir, ciğer hastalıkları, basur, varis, çocuk felci, kansızlık, arpacık, romatizma ve grip gibi hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır."

14. ET YİYEN OTLAR

Kırlarda dolaştığınız zamanlar, gördüğünüz otlar arasında et yiyenlerin bulunabileceğini düşündünüz mü? Bunlar içinde et, böcek yiyenlerinin de bulunması çok mümkündür.

Çünkü şimdiye kadar böcek yemekle doyan beşyüze yakın ot nev'i tesbit edilmiştir.

Zekâi Eroğlu, bize "et yiyen otlar" hakkında şu bilgileri veriyor:

Bu otların sıcak ve uzak iklimlerde bulunduğu zannedilmesin, bir kısmı Avrupa'da da mevcut olduğu için rastlanması tahmin edildiği kadar zor değildir.

Bir İtalyan botanist et yiyen otlar hakkında şu tafsilatı veriyor:

Avrupa'da çok olan bu otlar renk ve manzara itibariyle çok güzel ve cazibelidir. Buna rağmen ölümlerini bu otların yaprakları üzerinde bulan böceklerin dirilmeleri ve lisana gelip ne suretle can verdiklerini bize anlatmaları mümkün olsaydı hikâyelerini pek korkunç ve meş'um facialar teşkil edecekti.

Bu bitki, haşerat için hakiki ve müthiş bir pusudur. Buna düşenin kurtulmasına imkân yoktur. Yaprakları küçüktür. Zarif ve minimini yastıklara benzer. Pek sevimli ve hafif tüylü olan yaprakları, üzerindeki çiği andıran daneleri, küçük ve kırmızı çiçekleri hulâsa her haliyle böcekleri kendisine şiddetle celp ve cezbedecek bir mahiyettedir. Bunları gören böcekler kendilerini bekleyen akibetten şüphelenmeyerek yapraklara konmağa üzerlerinde oturmağa can atarlar. Fakat ayaklarının teması üzerine gizli bir işaret verilmiş gibi derhal bütün yapraklar eğilmeye başlar. Yaprakların üzerindeki rutubet, çiğe benzer daneler de esasen pek yapışkan bir maddeden ibaret olduğu için böcek bastığı yerde mıhlanmış gibi kalır ve kaçmağa imkân bulamaz. Üzerine doğru kapanan yapraklara korku ile bakmaktan başka bir şey yapamayarak ot tarafından yutulmaya mahkûm olur.

Et yiyen otlar pek çeşitli şekiller arzeder. En çok ve mühim nevilerine Avusturalya'da tesadüf olunmaktadır. Bunlardan bir kısmı insanlar için çok faydalıdır.

Portekiz'de haşerat hücum ve istilâsına karşı mücadele ederler ve günde binlercesini yutmak suretiyle çok faydalı olurlar.

Avrupa'da et yiyen otlardan biri de Pinguicu la Vulgaris namıyla anılır. Bunların yaprakları da çok güzel ve parlak yeşildir ve ekserisi nemlidir. Bu nev'i otlar da böcekler için diğerleri kadar tehlikelidir. Uzak memleketlerde bulunan bu gibi otlar arasında daha garipleri ve hayrete şayan

olanları vardır. Bir kısmının yaprakları adeta bir zemberekle hareketli mikroskobik tuzaklara benzer iki kısımdan meydana gelen her yaprağın yanlarında kaburga kemiklerini andıran dişler vardır. Kapandığı zaman dişler birbirinin arasına geçerek muntazam bir kapan teşkil eder. Yaprakların üzerinde bir takım ince kıllar vardır. Bunlar avın konduğunu bildirirler. Verilen haberden sonra yaprak derhal faaliyete geçerek kapanır. Ve bu suretle av yavaş yavaş yutulur.

Bu otların bambaşka bir çeşiti de yaprakları boru şeklinde olanıdır. İçi kesif ve yumuşak tüylüdür. Dip tarafında parlayan bir çiğ tanesi görülür. Böcekler yaprağın güzelliğine, cazibesine kapılarak ucuna konarlar, yumuşak tüyler derhal sertleşir, böcek tüyler arasında yapışır kalır. Bitkinin neşrettiği sıvılar tesiriyle yavaş yavaş körletilerek ot tarafından yutulur.

Bu otlar **Amerika Birleşik Devletler**, arazisinde fazla miktarda bulunur. İkinci tipleri az çok her yerde **Asya, Afrika, Madagaskar, Okyanuyda** ve **Yeni Gine**'de vardır.

Et yiyen otlar arasında yiyeceğini seçenler de vardır. Bir kısmının yalnız kanatlı böcekleri yemekten hoşlanması bu yüzdendir. Bu otlar, yiyeceklerini ayni süratle yemezler. Bazıları oburlar gibi çabuk bazıları da çok yavaş yerler. Bazı çeşitlerinin adeta vicdan ve fikir sahibi gibi hareket ettikleri görülür. Bir kısım böcekler, konacağı zaman yapraklarını böceğin çeşit ve büyüklüğü nisbetinde sallarlar. Bazıları ise, böceğin büyük ve ağır geleceğini hissedince, kaçırmamak için kıvrılarak, kaşık şekline girerler.

Onların böyle yamyam tabiatlı olmalarına, böcek yemelerine sebep, herhalde yaşamaları için gereken yiyecek maddelerini yerde bulamadıklarından ileri geldiği anlaşılıyor.

Eğer tabiat, insan severliğine, et yiyen otları ağaçlar kadar büyütmek lütfunu da ilâve edecek olursa vay halimize!

15. PEYGAMBERİMİZ (S.A.V)'İN SAĞLIK ÖĞÜTLERİ (TIBB-ı NEBEVİ)

Tıp ilminin temeli temizliktir. Temizlik ise, yüce İslâm dininde ibâdetin ve imânın esasıdır. Temizlik müminler için yüce Allah(C.C)'ın buyruğudur.

Diğer taraftan İslâm'ın şartlarından olan namaz da en büyük Batı'lı fikir adamlarının bile kabul ettikleri gibi, "Bu asrın sonunda en büyük doktorların reçetelerine girecektir."

Keza, "Oruç" bir çeşit perhiz olarak, oruç tutanı zindeleştirmekte ve sağlığa kavuşturmakta, yorulan hazım cihazını dinlendirmektedir.

Abdest ve gusül; İslâmiyet'in, Müslüman'a getirdiği sağlık esaslarıdır. İslâm'da "elbiseler temiz tutulmalıdır." oturulan yer "temiz" olmalı, "tozlardan sakınılmalıdır." "pislikten kaçınmak" İslâm dininin temel esasıdır.

Yüce İslâm Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V) de milyonlara yayılan yüce İslâm dininin gereği olarak, esaslı surette tıbbi bilgilere sahipti. Onun bu görüşlerine "Tıbb-ı Nebevi" denilmektedir. Abdullah bin Mes'ut (R.A)'dan rivayet edilen hadis-i şerifinde; "hastaların şifa için ilâç kullanmalarını.." buyurmuştur.

İbn-i Abbas'dan (R.A) rivayet edilen hadis-i şerifde; Allah (C.C) dert verirken onun devasını da vermiştir." "Yalnız ölüm ve ihtiyarlığın devâsı yoktur." demişlerdir.

Peygamberimiz (S.A.V)'in insan hayatı için her birisi paha biçilmez değerde olan sağlık öğütlerinden bir diziyi şöylece sıralayabiliriz:

"İnsan beslenmeye de önem vermelidir, çünkü vücudun insan üzerinde hakkı vardır."[4]

"Bal ve helva çok besleyicidir."[5]

"Zeytinyağı yiyin ve sürünün, çünkü o mübârek bir ağacın mahsulüdür."[6]

"Pişmiş et yiyiniz"[7]

Hazreti Peygamber (S.A.V) gördüğü bir şişman adam için:

"Şişman olmasaydın, senin için daha hayırlı olurdu." buyurmuştur[8].

Aslında "Fazla yemek yeme israftır. Allah (C.C) israf edenleri sevmez."[9]

"Bir şey içmeye başlarken, besmele çekilmeli.."[10] "Sağ elle içilmelidir."[11]

"Üç nefeste içmek, daha kandırıcı, zararsız ve boğazdan kolay akıcıdır."[12]

---

4 Abdullah bin Amr b. As (R.A)'dan rivâyet edilmiştir.

5 Hz. Aise (R. Anhüma)'dan rivâyet edilmiştir.

6 İbn Mâce.

7 Ebu Hureyre (R.A)'den rivâyet edilmiştir.

8 el-Heysemi, Mecmeu'z-zevâid, V, 31.

9 el-Arâf (7),31.

10 et-Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b.İsa b.Sevre, es-Sünen,I,V, Kahire, 1381-1962.

11 Malik b.Enes'den rivâyet edilmiştir.

12 Müslim, Ebu'l-Huseyn Müslim b.Haccâc el-Kuseyri, V, el-Câmiu's Sahih.

"İçilen su kabının içerisine nefes verilmemelidir."[13]

"Sarhoşluk veren şeyler, içilmemeli; haramdır."[14]

"Cüzzamlıdan, aslandan kaçar gibi kaçmak gerekir."[15]

"Bir yerde veba bulunduğunu işitirseniz, oraya gitmeyiniz. Bulunduğunuz yerde meydana gelmişse oradan ayrılmayınız."[16]

"Yeryüzünde yaşayan, zararlı beş çeşit hayvanı öldürene hiçbir günâh yoktur. Bu hayvanlar şunlardır: Akrep, karga, çaylak, fâre ve kuduz köpek..."[17]

"Köpek bir kabı yalarsa, onu hemen yedi defa yıkayın, sekizincide toprakla ovalayın."[18]

"Yedi şey gelmeden önce iyi ameller işlemekte acele ediniz: Kulluk vazifelerini unutturan yoksulluk, insanı azdıran zenginlik, insanın bedeni gücünü bozan hastalık, bunaklık getiren şaylılık, ansızın gelen ecel, deccal ve kıyamet. Kıyamet daha ağır ve acıdır."[19]

Hazreti Peygamber (S.A.V);

"Allahım, beni afffet, merhamet et, doğru yolu göster, bana sıhhat ver, beni rızıklandır.[20] diye dua ederdi.

Ümmü Atiyye (R.Anhüma), yedi defa Hazreti Peygamber ile gazâya çıkmış, ashâbın konaklamasını beklemiş, onlara yemek pişirmiş, yaralı ve hastalara ilâç vermiştir.

Keza, "bir erkeğin de Ensâr'dan kadınlara yemek pişirmesi ve tedâvi etmesi câiz sayılmıştır."[21]

"Yüce Allah (C.C) haram ile yapılacak tedâvi neticesi, şifâ vermez."[22] buyurmuştur.

Yerine göre, sıtma için deve sidiği, karın ağrısı için eşek sütü içmeye ve at eti yemeğe izin vardır.[23]

"Sıcak ve soğuktan sakınmalıdır."[24]

"Et yemek gönüle ferahlık getirir."[25]

---

13 el-Buhari, es-Sahih, el-esribe, 25.

14 Müslim, A.g.e, 37.

15 el-Buhari, es-Sahih, et-tıb, B.19.

16 A.g.e. B.168, B.169.

17 A.g.e. Bed'u'l-halk, B.16.

18 Müslim, A.g.e, had.93.

19 et-Tirmizi, A.g.e, B.3.

20 Müslim, A.g.e, had.35.

21 Enes b.Malik (R.A)'dan rivâyet edilmiştir.

22 Ebu Hureyre (R.A)'den rivâyet edilmiştir.

23 Enes b. Mâlik (R.A) ve Ibn-I Abbas (R.A)'dan rivâyet edilmiştir.

24 Enes b.Mâlik (R.A)'dan rivâyet edilmiştir.

25 Ebu Hureyre (R.A)'den rivâyet edilmiştir.

"Bir miskal şeker ile bir miskal günlük dövülüp aç karnına içilirse, idrar söktürür, unutkanlığı giderir."[26]

"Helâl kazanılmış para ile bal satın alınır ve yağmur suyu ile karıştırılırsa, her derde devâdır.

"Çörek otu bütün dertlere devâdır."[27]

"Çörek otu ağızda çiğnenir ve üzerine bal şerbeti içilirse, karın ağrısı geçer."[28]

"Boyotundaki faydaları ümmetim bilselerdi, ağırlığınca kızıl altına satın alırlardı."[29]

"Kimyon, midede değişmez ve bozulmaz."[30]

"Tefa (hardal) çok derde devâdır."[31]

"Kabak yemeği yeyin, dimağa kuvvet verir."[32]

"Sarmısak yetmiş derde devâdır."[33]

"Ayva yüreği kuvvetlendirir, gönülü ferahlatır. Kalp çarpıntısını giderir."[34]

"Ayva aç karnına mideye kuvvet verir."[35]

"Her kim nar yerse, gönlü kavi olur ve kırk gün şeytan o kişinin çevresine uğramaz."[36]

"Kuru üzüm aç karnına yenilirse, çok derde devâ olur."[37]

"Kuru üzüm; sinirleri sağlamlaştırır, dertleri giderir, balgamı keser, ağız kokusunu yok eder, benzi güzelleştirir."[38]

"Hazreti Peygamber (S.A.V) sabahları aç karnına yedişer tane hurma ve kuru üzüm yerdi."[39]

"Kuru üzüm unutkanlığı giderir, hafızayı kuvvetlendirir."[40]

'Hazreti Peygamber (S.A.V) bir yerde semizotu gördü ve mübârek ayağındaki cerahati iyi etti. Sonra da; Hak Tealâ sana bereket versin; sen de yetmiş türlü devâ vardır, nerede

---

26 Ikrime (R.A), Ibn-i Abbas (R.A)'dan rivâyet edilmistir.
27 Abdullah b.Büreyde (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
28 Enes b.Malik (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
29 Muaz b.Cebel (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
30 Sa'lebe b. Sübeyl(R.A)'dan rivâyet olunmustur.
31 Ebu Hureyre (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
32 Vatilat b.Eska (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
33 Enes b.Malik (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
34 Musa b.Talha (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
35 Enes b.Malik (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
36 Enes b.Malik (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
37 Ebu Naim Hafiz (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
38 Ziyad b.Ebi Hindi (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
39 Cabir (R.A)'dan rivâyet olunmustur.
40 Ali b.Ebi Talip (R.A)'dan rivâyet olunmustur.

dilersen orada bit."[41] diye dua etti.

"Mantar suyu gökten inmiştir, göze şifâdır."[42]

"Bir lohusa kadın hurma yerse, çocuğu yavaş ve iyi huylu olur."[43]

"Hurma ile hıyar yemek insanı şişmanlatır."[44]

"Zeytinyağı, yetmiş türlü derde devâdır. Bunlardan birisi cüzzamdır."[45]

"Kına yakmak benzi güzelleştirir, cimaa kuvvet verir."[46]

"Şeker ile günlük dövülerek içilirse; balgamı keser, unutkanlığı giderir."[47]

"Hurmayı (Ateşli hastalıkları) su ile söndürünüz."[48]

"Hastayı yemek ve içmeye zorlamayın. Çünkü, onları Allah u Tealâ yedirir içirir."[49]

"Bulamaç hastanın kalbine rahatlık verir, üzüntülerini de giderir."[50]

"Hz. Peygamber (S.A.V) bir ara hasta olan Hz. Ali (R.A)'ye (Sakın hurma yeme, nekahat devresindesin.) demiş ve pancar ile arpa ekmeği yemesini tavsiye etmiştir."[51]

"Kan aldıran vücudun yükünü hafifletmiş ve gözlerini kuvvetlendirmiş olur."[52]

"Aç karnına kan aldırınız."[53]

"Şifâ üç şeydedir: Bal şerbeti içmek, kan aldırmak ve vücudu ateşle dağlamak. Fakat, ümmetimi ateşle dağlamaktan men ederim."[54]

"Yolculuğa çıkınız, sıhhat bulursunuz."[55]

"Sürme taşı ile sürme çekin; çünkü, sürmetaşı gözü açar ve kirpikleri besler."[56]

---

41 İbrahim b.Muhammed Eslemi (R.A)'den rivâyet olunmuştur.

42 Ebu Hureyre (R.A)'dan rivâyet olunmuştur.

43 Salemt İbni Kays (R.A)'dan rivâyet olunmuştur.

44 Hafız Ebu Naim (R.A)'dan rivâyet olunmuştur.

45 Ebu Hureyre (R.A)'dan rivâyet olunmuştur.

46 Abdullah b.Ebi Rafi (R.A)'den rivâyet olunmuştur.

47 İbn-i Abbas (R.A)'dan rivâyet olunmuştur.

48 Hazreti Esma (R.Anhüma)'dan rivâyet olunmuştur.

49 el-Tirmizi, A.g.e, B.4.

50 et-Buhari, A.g.e, B.8.

51 et-Tirmizi, A.g.e, B.1.

52 A.g.e, B.12.

53 İbn Mâce, es-Sünen, I-II

54 el-Buhari, es-Sahih, B.3.4.10.

55 Ahmed b.Hanbel, el-müsned, I-IV.

56 Ebu Davud, es-Sünen, I.II.

16. LOKMAN HEKİM KİMDİR?

Buna karşılık; İslâm âleminde ise; şifa sırlarını bilen ve her derdin dermanını bulan Lokman Hekim'dir.

Tıp dünyasına adını altın harflerle yazdıran "Lokman Hekim" hakkında en sarih bilgileri İslâm'ın yüce kitabı "Kur'ân-ı Kerîm"den öğreniyoruz:

Yüce Allah (C.C) "Lokman Sûresi"nde şöyle buyuruyor:

"Andolsun ki, biz Lokman'a Allah'a (C.C) şükret, hikmet verdik."

Merhum Hasan Basri Çantay'ın "Kur'ân-ı Hakim ve Meâli-i Kerîm" isimli çok değerli tefsirinde; Lokman Hekim hakkında şu açıklamaya rastlıyoruz:

"Hikmetleri meşhurdur. (Lukman bin Baaurâ) çok bilgin bir zât idi. (Dâvud) Aleyhisselâm (R.A)'ın bi'setinden evvel iftâ ederdi. Onun bi'setine yetişti. Ondan ilim aldı. Fetvâ vermeyi bıraktı. Cümhur onun peygamber değil, hâkim olduğuna kaani'dir. Beyzavi, Celâleyn, Medârik."

Türk ve İslâm dünyasının bu ünlü hekimi, tebâbetin piri olduğu kadar, görüldüğü gibi, Cenâb-ı Hakk (C.C)'ın büyük lütfuna mazhar olmuş bir velî'dir.

Adana ve çevresinde ona âit anlatılanlara göre; Lokman Hekim, bütün otların, çiçeklerin dilinden anlayarak, insanlık âlemine çeşitli ilâçlar yapmıştır. Her çiçek, her ot; hangi hastalığa iyi geldiklerini Lokman'a söylerlermiş.

Lokman Hekim, bütün dünyayı dolaşmış durmuş. Gezdiği yerler arasında "Çukurova" bölgesi kadar bereketli topraklar görmemiş ve bunun üzerine şimdi bir bucak merkezi olan, o zamanki adı ile Adana ile Ceyhan arasındaki "Misis" şehrine yerleşmiş.

Lokman Hekim çevresindeki bütün hastaların derdine devâ bulmuş. Bu çevrede yaşayanlar, kendisinden ölüme çâre bulmasını istediklerinde de Çukurova'yı karış karış dolaşarak bu bitkiyi aramaya koyulmuş.

Lokman, bir gece ulu bir çınarın altında uyurken; "Ben ölümün ilâcıyım. Artık aramaların bitsin. Bundan böyle insanlara da, hayvanlara da ölüm yok.." diye bir ses duyarak uyanmış ve kendisine seslenen otun yanına koşmuş. İlâcın nasıl yapılacağını dinleyerek bir bir yazmış. Sonra da otu koparârak yollara düşmüş. Misis'e vardığında; altından Seyhan Nehri'nin ağır ağır aktığı köprünün üstünde durmuş ve cebinden çıkardığı defterine baka baka ölüm ilâcını yapmaya koyulmuş. Tam ilâç biteceği sarada, görünmez bir el, Lokman'ın koluna vurarak, defteri de ilâcı da suya düşürmüş. Bu başarısızlığı üzerine de bütün otlar kendisine sırt çevirmişler.

Eski Yunan mitolojisinde; Esküläp'ı çarpan "Zeus"un yıldırımı, İslâmi rivâyetlere göre de "Lokman Hekim"in ilâcını, Misis'in sularına atan Cebrâil Aleyhisselâm'ın kanadıdır.

Çeşitli rivâyetlere göre; Lokman Hekim, M.Ö.XIV. yy'dan çok daha önce yaşamıştır.

"Lokman" yahut "Lukman" adı, Arapça değildir.

Lokman'ın babası Baur, dedesi Bahur, Bahur'un babası Tarah veya Tarıh, da Azer olup, İbrahim Peygamber'in babasıdır.

Tarah; Sümer hükümdarı Kılkamuş'a hükümdarlık yapmıştır.[57]

Lokman, Azer evlâdından olup, Anadolu'da bin yıl yaşamış olduğu söylenir.

Lokman, Davud Peygamber'e erişmiş ve ondan ilim tahsil etmiştir.

Lokman, bin peygambere şakirdlik (öğrencilik) etmiş, bın peygamber ona şakirdlik yapmıştır.

Lokman Hekimin peygamber olduğunu nakledenler varsa da Davud Peygamber zamanında yaşadığında söz birliği vardır.

Hayâtı etrafındaki rivâyetlerden birine göre;

"Lokman"ın çobanlık yaptığı sıralarda ondan bir koyun kesmesini ve kkoyunun en tatlı yerinden iki parça getirmesini istemişlerdi. Lokman koyunu kesti ve dili ile yüreğini götürdü.

Başka bir gün yine bir koyun kesmesini ve koyunun en tatsızç yerinden iki parça getirmesini söylemişlerdi. "Lokman" koyunu kesti ve yine dili ile yüreğini götürdü.

Ona; "neden yine aynı şeyleri getirdin?" diye sordular.

"-Çünkü bu iki şey güzel olursa, onlardan tatlı bir şey yoktur. Yine bu iki şey fena olursa, onlardan tatsız ve acı bir şey olamaz." cevabını verdi.[58]

Ünlü tarihçi Vakidi'ye göre; Lokman Hekim, Beni İsrail'de "kadı" idi.

Lokman Hekim'in kabrinin bulunduğu yer hakkındaki rivâyetler ise şöyledir:

1- Tarsus'tadır[59]

2- Amasya'ya bir saat mesafede yüksekte yatar.[60]

---

57 Kılkamış(Gilgames) hikâyesi, Dil Bülteni, Sayı 3.

58 Ruhü'l-beyân, Cilt 3, s.48-51, Fransızlar tarafından Ezop'a mâledilen bu hikâye "Ezop Masalları" ve "Larousse"da da yazılıdır.

59 Lugatı Tarihiyye ve Coğrafiyye, Cilt 6, S. 141.

60 Amasya Hakkında Tetkikler, Halk Bilgisi Haberleri, Sayı 52.

3- Filistin'de Remle şehrinin dış tarafında Sarfent köyündedir.[61]

4- Remle şehrinde mescid ile çarşı arasında ziyaret edilen bir yerdir.

Hatta Lokman'ın ölümünden sonra bu sahaya 70 peygamber gömülmüştür. Bu nebileri, Yahudiler, Kudüs'ten kovmuş ve hapsettiği Remle'de açlıktan öldürmüşlerdi.[62]

17. İBNİ SİNA KİMDİR?

İbni Sina, ünlü bir filozof olmasından da öte asırlar öncesinden tıp dünyasına adını altın harflerle yazdıran bir dâhidir.

Tıbbı, Ebu Sahl Mesihi'den öğrenirken, Hipokrates'i, Calinos'u tetkik edip; henüz onyedi yaşında iken, Buhara Sultanı Nuh İbni Mansur'u ağır bir hastalıktan kurtarıp, emirin zengin kütüphanesinden istifade imkânı bularak tıp dünyasına ışık tutmuştur.

İbni Sina, Aristo'dan, Hipokrates'den, Calinos'dan aldıklarını biribirleriyle karıştırmış, anlamış, kendi mantığına vurarak yoğurmuş. bunlara Hintlilerden öğrendiklerini de katarak, kendi bulguları ile tıp dünyasını zenginleştirmiştir. "el-Kanun fi't Tıb" isimli ünlü eseri XVII. asır sonuna kadar, dünya tabâbetindeki yüksek yerini korumuş. Charles Greene Cumston'un dediği gibi, XI. asrın bu büyük doktorunun Doğu'da ve Batı'da tıbbın gelişmesinde çok önemli tesirleri olmuştur.

İbni Sina, kendisinden öncekilerden aldıklarına çok büyük ve ciddi yenilikler getirmiş, meselâ, Pouchet'in yazdığı gibi; cıva buharı ile tedaviyi o göstermiş, buharın meydana getirdiği semmi ârâzı (zehirli hastalıkları) o kaybetmiştir. Felç, titreme, adalelerin kasılması ve nefesin kokması alâmetlerini yazmıştır.

Pilorun kapanması ârâzını ve mide ülserini İbni Sina yazmıştır. Mide ağrıları geçmediği takdirde, ülserin düşünülmesi gerektiğini, hastalıkta ağrıların yemeklere bağlılığını, harareti ve sıtma nöbetlerini daha o zaman yazan, İbni Sina'dır.

İbni Sina, karaciğer hastalıklarını çok iyi yazmış; sağda ağrılar olduğu takdirde, karaciğer düşürmek gerektiğini, eğer orada yapılacak bir kontrolde ele bir tümör gelirde tümör ay şeklinde olursa, bunun büyümüş bir karaciğer olacağını, hazım bozukluklarının bu organın hastalığından meydana

61 Ruhü'l-beyân, Cilt 3, sayfa 51.

62 Ruhü'l-beyân, Cilt 3, S.51 (Fethürrahman'dan nakleden).

geldiğini, kanamaların olduğunu, bunun dalağın ve mesanenin vazifelerine de tesir edeceğini söylemiştir.

İbni Sina'ya göre; kalp, mide ve böbrekler de karaciğer' den bozulabilir. Sarılıkta kaşınmalar olur. İkterin bir kısmı dolgunluktan; kan, salya, safra ve dalağın bozukluğundan, bir kısmı da kanalların kapanmasından ileri gelir. Bazı zehirli hayvan sokmalarından meydana gelen toksik ikteri de o yazmıştır.

Portale'a göre; İbni Sina, gözbebeği ve irisin kasılma ve gerginliği hakkında doğru bilgilere sahipti. Göz adalelerini ilk defa o doğru olarak târif etmiştir.

İbni Sina, el-Kanun'un birinci cildinde; tıbbı şöyle tarif eder:

"Tıp öyle bir ilimdir ki, sağlık bakımından bedeni hasta olan insanı sıhhate kavuşturur."

Bu cümlesi ile İbni Sina'nın koruyucu tababet (med.Preventie) ile iyileştirici tababeti (med.Cuddive) bir arada ve aynı önemle ele almış olduğunu görüyoruz.

El-Kanun'da; İbni Sina'nın büyük ve küçük kan dolaşımı hakkında oldukça açık fikrinin bulunduğu görülür. Aristo'ya göre; kalp, vücudun akropolüdür. Kan, kalpten çıkar, fakat hiç bir zaman kalbe dönmez. **Calsus** (Milâttan beş yıl sonra), **Aretacus** (Milâttan elli yıl sonra), **Plinius** (Milâttan seksen yıl sonra), **Galen** (Milâttan yüzotuziki yıl sonra) henüz kanın istikametini; atardamarlarla, toplardamarların farkını bilmiyorlardı.

Gerek Aristo, gerekse **Galen**, kanı ruhun makrı telâkki etmelerine karşılık; İbni Sina, kanı gıdayı taşıyan bir sıvı olarak kabul etmiştir.

Galen'in "kirli kanın nefes alıp verme esnasında sağ karıncıktan yağ dokuları vasıtasıyla dışarı atıldığı.." düşüncesine karşılık; İbni Sina, akciğer içine dağılan ve kırmızı kan dağıtan damarlarla, kanın akciğerlere taksim edilip, oradan da hava ile temas ettiğini açık şekilde göstermiştir.

Onun nabız hakkındaki fikirleri, ne kendisinden önceki, ne de zamanın hekimlerinde vardır. Meselâ; **Galen**, nabızda; büyüklük, hareket şekli, değişme sükun müddeti, düzen, dolgunluk derecesi ve ısı kalitelerini târif eder. İbni Sina, bunları aynen aldıktan sonra, bunlara; nabız hareketlerinin asabi çarpma keyfiyetini, damarlardaki darbelerin durması, ölçü ve nabzın uzunluğunu ilâve eder.

Bütün bunların; şiddetli, orta ve hafif olmak üzere, üçer dereceleri vardır. İbni Sina, bizzat atardamar zarının hastalıklarından doğan nabız değişiklikleri ile kalbin anormal işleyişinden doğan nabız değişikliklerini, kesinlikle biribirinden ayırmış, böylece modern görüşlere yol açmıştır.

Bunlar öyle buluşlardır ki, dünyanın bunları kavrayabilmesi için uzun asırlar geçmesi gerekmiştir.

Eski ilim adamlarının çoğu, teneffüste akciğerlerin hareketlerini aktif kabul ediyorlardı. Halbuki El-Kanun'da;

"Kalbin hareketi, kendi kendisine olup, ciğerin hareketi, kalbe tâbidir." der.

Bu hüküm akciğerlerin hareketlerini aktif değil, pasif kabul eden modern fizyolojik bilgimize uymaktadır.

İbni Sina, nefesin ritmik hareketlerini harikulâde bir incelikle, şöyle tasnif eder:

1. Büyük nefes
2. Uzun nefes (az ısıda)
3. Küçük nefes (ağrı hallerinde)
4. Çabuk ve yavaş nefes
5. Sıcak ve soğuk nefes.
6. Ağızdan ağıza dolaşan, âdet olan nefes.
7. Zayıf ve kuvvetli nefes.
8. Birleşen ve kavuşan nefes.
9. Pis kokan ve hoşa giden nefes.
10. Düz ve çeşitli nefesler.

İbni Sina'nın böyle bir tasnifinin ancak XIX.cu asrın ikinci yarısında anlaşılmaya başlaması, onun değerini bir defa daha anlatmaktadır.

İbni Sina, doğum olayının izahı hususunda da kendisinden öncekileri geçmiştir. Aristo ve Hipokrates'e göre cenin; gebelik müddetinin hitamında, kendi kudreti ile rahimden çıkar. İbni Sina, bu görüşü şöyle düzeltir:

"Rahimde olan cenini dışarı çıkarmada, karın adalelerinin yardımları vardır."

Sinirler ve merkezi sinir sistemi alanında da El-Kanun' da çok sayıda orijinal bilgilere rastlamaktayız. Sinirlerin faydaları konusunda;

"1. Beyin, diğer organlara his ve hareket verdikçe, sinirler ikisi arasında aracılık yaparlar.
2. Eti kuvvetlendirir, bedeni takviye eder. Karaciğer, ciğer gibi, his olmayan uzuvlara felâket getirir.

Beyinden ileri gelen kinetik ve asabi duygulardan başta ve yüzde olan organlarla, karında bulunan bağırsak ve ciğer vs. faydalanırlar. Diğer organlar, duygu ve hareketi onur ilikten alırlar." der.

Bu düşünceler, iptidai de olsalar, bu sahada atılmış ilk adımlardır.

İbni Sina'nın en iyi tetkik ettiği hastalıklardan birisi de sarılıktır. Büyük hekim, sarılığı şöyle anlatır: Fazla önem verilmeyen sarılığın, en önemli sebebi karaciğer ve safra kesesinden ileri gelir. Kara sarılık, safranın çoğalması ile meydana gelir.

Akrep ve yılan sokması, safra meydana getirir. Bazı ilâçlar sarılığa sebep olurlar.

İbni Sina'nın Tokatlı Mustafa Efendi tarafından Türkçeye tercüme edilen 21 ciltlik "el-Kanun" isimli eserinin 16 ve 17.ci ciltlerinin pekçok yeri, ürolojiye ayrılmıştır.

İbni Sina, ünlü eserinin bu bölümlerinde; otopsi, fizyoloji, patoloji ve tedaviyi orijinal şekilde ortaya koymaktadır.

İbni Sina, Batı'nın tıp literatürünün ondokuzuncu asır başlarında kaydettiği lâstik, ipek ve kauçuk sondaların asıllarını dokuz asır önce el-Kanun isimli eserinde yazmıştır.

Batının katater dediği sondalara, İbni Sina kastara veya kasatir adını vermiş ve daha yumuşak gövdeden yapılmasını uygun bulmuştur.

Hastalara sonda tatbiki, Tokatlı Mustafa Efendi'nin tercümesinde, bugünkü tekniğe yakın bir biçimde anlatılmaktadır.

Bütün bunlara rağmen; gümüş sonda, Batı'da ilk defa 1837'de Mercier tarafından imal edilmiş, bir İngiliz yazarı olan James Müller, ilk defa edilebilir sondanın İbni Sina tarafından kullanıldığını yazmıştır.

Yine el-Kanun'da İbni Sina'nın üroloji hakkında şu görüşlerine de rastlamaktayız:

"Mesanenin ön tarafında bir adale vardır ki, mesaneyi enine kuşatır. Vazifesi, şahsın isteği oluncaya kadar, idrarı tutmaktır. Şahıs, idrarın akmasını istediğinde gevşer ve karın adalesini mesane üzerine sevkeder. Böylece idrar akar."

Beyaz arseniği, realgar'dan ilk defa İbni Sina yapmıştır.

Bit hakkında, bugün dahi onun eserlerinden daha güzel bir eser yoktur. Çocuk bakımı (puericultur)'nı en iyi o anlatmış, idrardan şeker tahlilini ilk defa o yapmıştır.

Ameliyat edilen hastaya; afyon, banotu, sabun, hindistan cevizi gibi maddeler koyarak, uyutucu ve bayıltıcı ilâçlar yapan ve hastanın ıstırabını azaltan ilk tıp âlimi İbni Sina'dır.

İbni Sina, iltihabi urların tedavisi hakkında da: "sinir ve damarların otopsisinin bilgili bir operatör tarafından yapılmasını.." tavsiye eder. O'na göre; hastalık, alâmetlerinden önce tedavi edilmelidir. Fakat, hastalık alâmetleri, acele bir durum gösteriyorsa, hastalık kısa bir zaman için bir tarafa bırakılarak, hastalık alâmetleri ile meşgul olunmalıdır."

18. İBNİ SİNA'NIN SAĞLIK ÖĞÜTLERİ

El-Kanun fi't-Tıbb

İbni Sina'nın en ünlü eseri; hiç şüphesiz ki, el-Kanun fi't-Tıbb isimli külliyâtıdır.

İbni Sina'nın bu eseri, tıp dünyasının da en ünlü eseridir. Eser; beş kitaba, kitaplar da fen ilimleri, egzersizler ve bölümlere ayrılmıştır. Dili açık Arapça'dır.

İbni Sina eserinin mukaddemesinde Allah'a (C.C) hamdü sena'dan sonra şöyle demektedir:

"Bazı azim dostlarım, benden tıbbın bütün kanun ve kâidelerini toplayan bir kitap yazmamı rica ettiler. Bunun için derli toplu bir kitap meydana getirmeye çalıştım.

Eserimde; tıbbın nazari kısımlarını genel olarak anlattıktan sonra, tek ilâçların tesir hükümlerine, sonra da organların hastalıklarına geçtim. Bunları anlatırken; operasyonların vasıflandırılmasını birinci kitapta yazdım. Sonra fizyolojisini kaydettim. Bundan sonra, sağlığın korunması, sonra da genel çizgileriyle organlar, hastalıklar ve hastalıkların sebepleri (etiologie)'ni, konulacak teşhisleri ve tedavi yollarını sıraladım. Sonra, hastalıkları ayrı ayrı izah edip, tedavilerini derinleştirerek; ilâçlarının tek mi, yoksa birleşik mi olacağını anlatarak, birleşik ilâçların listesini verdim."

Birinci kitap; günümüzdeki adlarıyla; anatomi, genel patoloji ve genel terapöti, ikinci kitap; tıp müfredatı, farmakoloji ve terapöti, üçüncü kitap; özel pataloji, dördüncü kitap; hummalar, cerrahlık, zehirlenmeler ve kozmetik, beşinci kitap ise; formüllere ayrılmıştır.

İbni Sina'nın tıbbi görüş ve kanaatleri birinci kitapta yer almaktadır.

İbni Sina için tıp ilmi; sağlık ve hastalıkta, insan bünyesinin durumunu öğretir. Sağlık ve hastalık, dört sebepten meydana gelir:

1. Maddi Sebepler.

Bunlar; Organlarla, onda dolaşan; yeller kan, safra, balgam ve sevda adını taşıyan dört unsurdur.

2, Yapıcı Sebepler.

Yiyecek ve içeceklerle, bunların vücuttaki değişiklikleri, hava, havadaki yabancı buharlar, dumanlar, gazlar, buzların vücutta toplanma ve çıkmaları, iklim, meskenler, şehirler, istirahat ve hareket, erkeklik ve dişilik ve daha birçok sağlık ve hastalığa tesir eden faktörlerdir.

İbni Sina, mizacı(huy)u "dört unsurun ilişkileri ve tesirleri arasındaki dengeye tâbi hâl.." olarak tarif eder.

Denge sürdükçe, sağlık devam eder. Bu denge, ölçülü olmaktır. Her organın kendine has; sıcaklık, soğukluk, rutubet ve kuruluğu vardır.

Ölçüye en yakın olan deridir. Soğuk ve sıcak ile temas etse de ölçülüdür.

Soğukluk sırası şöyledir: Balgam, kıllar, kemik, kıkırdaklar, bağlar, adaleleri hareket ettiren kalın sinirler, zar ve deri, murdar ilik, beyin ve yağlar.

Rutubet sırası ise şöyledir: Balgam, kan, yağ beyin murdar ilik, akciğer, karaciğer, dalak, böbrekler ve adaleler.

Kurulukta ise; kıllardan sonra kemikler gelirler.

Ölçülü olmadan çıkan huy, sekiz türlüdür.

Unsurlar arasındaki denge, iki şekilde bozulur. Mizaç bozukluğunun sebepleri 16 türlüdür.

İnsan; 30 yaşına kadar **ilk gençlik devresi**, 30-40 arası **öğrenme devresi**, 40-50 arası **olgunluk devresi** ve 60 yaşından sonrası **ihtiyarlık devresi** olmak üzere, dört devreden geçer.

Doğumdan yürümeye kadar **bebeklik devresi**, yürümeden dişler tamamlanıncaya kadar **çocukluk devresi**, 12 yaşına kadar **gelişme devresi**, sakal, bıyık çıkıncaya kadar **buluğ çağı**, otuz yaşına kadar **fetih yaşı**'dır.

Çocuklarda; sıcaklık ve nem, ihtiyarlarda; soğukluk ve kuruluk vardır. İnsanda ısı bir dereceden aşağı düşerse, ölüm meydana gelir.

İbni Sina Hipokrates ve Calinos gibi; kan, safra, balgam ve sevda gibi dört hümör kabul eder. Bu nazariye ile, bugünkü sindirim ile ilgili bilgiler arasında kuvvetli bağlar vardır. Kanın kıvamında olmasını yiyeceklere bağlar.

Balgamın maddi sebebi soğuk yiyecekler, yapışkanlığı fazla gıdalardır. Yapıcı sebebi, ısının azlığı, görünen sebebi pişmenin eksikliğidir. Sonuncu sebebi de, vücudun bazı ihtiyaçlarını kovmaktır.

Safranın maddi sebebi, sıcak ve güzel gıdalardır. Yapıcı sebebi ısı, görünen sebebi fazla pişirmedir.

Kan, tabii ve gayrıtabii olarak ikiye ayrılır. Kan, soğuk veya fazla sıcak olursa, tabiiliğini kaybeder. Bozuk hümör ve rutubetler karışınca da bozulur. Acı safra ve acı sevda meydana gelir. Kan o zaman çok siyah veya çok beyaz olur.

Öksürükle çıkan maddelerde bulunan balgam, iyi pişmemiş kandır. Bazan organların beslenmelerine veya mafsal gibi oynak yerlerin ıslanmasına yarar.

Safranın bir kısmı, kanla birlikte dolaşır. Ciğerler gibi bazı organlar, ondan bir miktar beslenirler. Safranın bir kısmı, bağırsaklara dökülür, ve onları temizler, adalelerini harekete geçirerek ihtiyaç hissi uyandırı. Bazan karaciğer

ile bağırsaklar arasında koyulaşır, kalır, kulunç mey... getirir. Yabancı maddeler karıştığında, tabiiliğini kayde-der.

El-Kanun fi't-Tıbb kitabının otopsi-teşrih-bölümü çok geniş tutulmuştur. Burada, İbni Sina'nın iyi bir cerrah-operatör-olduğu anlaşılmaktadır. Bazı özel durumlarda ise, kendisine has bilgisi olduğu görülmektedir. O, her şeyde olduğu gibi, burada da cause finale-sonuncu sebep- arar. Bilek, omuz, burun, göz kapakları, karın adaleleri, görme, atardamarlar gibi organların gördükleri vazifeler hakkındaki bilgi ve görüşleri onun çok iyi bir klinik adamı olduğunu göstermektedir. Hastalık otopsisinin ve mikroskopun bulunmadığı devirde, iki nabız arasındaki farkı bazı atardamak hastalıklarına bağlayabilmek, ancak İbni Sina gibi büyük bir dâhi tıp otoritesine nasip olmuştur.

İbni Sina'nın vücudun faaliyetleri hakkındaki fikirleri, kitabının "kuvvetler ve faaliyetler" bölümünde bulunmaktadır.

Tek hastalıklar, üç cinstir. Birkaçı birleşince, birleşik hastalıkları meydana getirirler. Sebepleri; 1. yaratılışta, 2. miktarda, yâni büyüklük ve küçüklükten, 3. adetçe bozukluk, 4. yerdendir.

Yaratılış hastalıkları, 1. Şekli tabiiinden farklı olması, 2. yolların çok dar, çok geniş veya kapalı olması, 3. damarların çok geniş, veya çok dar olması, organ boşluklarının genişliği, darlığı veya bunların kapalı olmaları, 4. organ düzeylerinin bozukluğu, düz olacak yerde pürtüklü olmalarıdır.

Miktarca bozuklukta; organ ya büyük, ya da küçük olur. 1. Bir eklemde çıkarılma denilen kemiklerin ayrılması, 2. Bir organın bir kısmının yok olması, "bir kemikte mafsal-eklem-deliğinin erimesi gibi.." 3. Organ yerinde olduğu halde, hareketin tabii veya iradi olmaması (kolun titremesi gibi), 4. Eklemin taş gibi katılaşması, vaziyet bozuklukları olup, harekete mani olan hastalıklardır.

Vaziyet hastalıklarında bir de ortaklaşma meselesi vardır. İki parmağın biribirine yapışık olması, felçlerde hastanın ayağını veya bir organını hareket ettirememesi gibi...

Bitişmenin ayrılması hastalıkları; derinin veya adalelerin yaralanması bitişmenin ayrılmasıdır. Yara, taze ve irinsiz olandır. Yara eskimiş ve irinleşmişse ülser hâlini alır. Böylece, organın kuvveti zayıflamış, oradaki fazlalık ve madde def edilemez hâle gelmiştir. Gelen iyi hümörler de, lüzumsuzlaşır ve irine dönüşürler. Kemikler, adaleler ve bütün organlarda cerahat olabilir.

Eğer bir hastalık, birkaç sebepten ileri geliyorsa; bu birleşik bir hastalıktır. En iyi örneği veremdir.

Altı çeşit ur vardır. Bir kısmı sıcaktır. Yalnız kandan değil, soğuk bir hümörden kokuşma sebebiyle sıcaklık meydana gelebilir.

Veremin meydana gelişinde; 1. Tümörün toplanmaya başladığı ve şişliğin olduğu başlangıç devresi, 2. Şiş'in büyüdüğü sıkışma devresi, 3. Urun büyümediği, içindeki maddenin piştiği sona erme devresi, 4. Urun delinip, maddesinin gittikçe sertleştiği çöküş devresi olmak üzere dört devre vardır.

Katı, büyüyen, düğüm, bağlaşan, gevşek, sıvı soğuk ur çeşitleridir.

İbni Sina, ünlü eserinde; saçlara, vücudun rengine gelen hastalıklarla, fena kokulara âit bölümleri de unutmamıştır.

Hastalıkları; 1. Başlangıç, 2. Artma, 3. Son devre ve 4. Çöküş devresi olarak sıralamış, onları;

1. Organlara göre; zatürrie, zatülcemb.
2. Meydana getirdiği arızalara göre; sar'a
3. Sebebine göre; sevdavi (merak ve kuruntu ile gelen)
4. Meydana getirdiği değişikliğin benzerliğine göre; da' -ül-fil (kol ve bacaklardaki derilerin fil derisi gibi sert ve çizgili bulunmasından meydana gelen hastalık.)
5. Hastalığa ilk tutulanın adına göre; Tablansiye.
6. Hastalığın sık görüldüğü yere göre; Belhiye.
7. Hastalığı ilk iyi edenin adına göre; Hayruniye.
8. Hastalığın özüne göre; Verem.

şeklinde tasnife tâbi tutmuştur.

Sağlık ve hastalık bakımından bünye beş derecede sıralanır.

1. Tam sıhhat,
2. Biraz daha aşağı derece,
3. Tam sıhhatte veya açıkça hasta olmamak,
4. Hasta değilse de hastalığı kolayca almaya müsâit bünye,
5. Hasta bünye.

Gidenden daha vahim hastalıklara rastlanabilir: Zatülcenb yerine gelen zatürrie gibi...

İbni Sina; cüzzam, uyuz, çiçek, veba ve iltihaplı yara, başkalarına geçici olduğunu yazar. Remit denilen göz hastalığı da öyledir. Verem ve beres de geçicidir. Bazı hastalıklar, bazı çevre sakinlerinde daha sık görülür.

İbni Sina'ya göre; sağlık ve hastalıklar; trauma, havanın sıcaklığı ve bâzı yemekler gibi, vücut dışından gelen; vücudu önceden hastalığı almaya hazırlayan, ve önceki sebep-

lerden ileri gelir.

Diğer bakımdan hastalıklar; kaçınılabilen ve kaçınılamayan sebeplerden ileri gelmektedir. Zaruri sebepler; hava, iklim gıda, hareket, sükun, uyku, uyanıklık gibi hayatın devamı için lüzumlu olan şeylerdir.

Eserde; maden suları, kusma, hamamlar ve güneşlenmeler anlatılmakta; bakırlı, demirli, şaplı, kükürtlü vs. suların hassaları açıklanılmaktadır.

İbni Sina'ya göre; hamam önemli bir sağlık sebebidir. Bazı hekimlere göre de; hamamın iyisi, binası eski, suyu tatlı olanıdır. Bazılarına göre de; hamamda ısının, gidenin mizacına uygun, hamamın aydınlık olması şartları da eklenilmiştir.

İbni Sina'nın el-Kanun'unda hamam hakkında şu bilgilere rastlıyoruz:

Hamam iki surette tesir eder; ısıtır ve ıslatır. Hamamlar, üç kısım olarak yapılır. Birinci kısım; soğuk ve nemlidir. İkinci kısım; sıcak ve nemlidir. Üçüncü kısım; sıcak ve kurudur. Böylece, hamama girenler; derece derece farklı ısı ve nem ile karşılaşırlar.

Hamam insanı hem ısıtabilir, hem de üşütebilir. Çünkü; sıcak su döküldüğünde sıcaklık olur, fakat sonra bu sıcaklık geçer ve soğukluk olur. Keza, nemin derecesine göre de; vücudu hem ıslatır, hem de kurutur.

Hamamın sıcağında çok durmak, ter getirir, vücudu kurutur. Az durmak ise, vücudun nemini arttırır.

Aç karnına hamama girmek, insanı zayıf düşürür. Hazım bitmemişken girilmişse, şişmanlatır.

Vücudu nemlendirmek isteyenler, hamamda yıkanılacak yere girmeli, zafiyet hissi gelmeden çıkmalıdır. Hamam sonrası, vücudun kokulu bir yağ ile ovulmasında fayda vardır. Hamamın çok sıcak olmayan yerinde, kısa bir süre kaldıktan sonra, soğuk olan bölümde istirahat etmelidir. Bu arada arpa suyu içmekte fayda vardır.

Hastaların, eve nakledilirken; kapalı bir sedye ile götürülmeleri ve zahmet çekmemelerine dikkat edilmesi, çok önemlidir.

Bu usûl, bugün bile önemli maden suyu istasyonlarında tatbik edilmektedir.

Hamamların sayısız faydaları gibi, bir çok zararları da vardır; zayıf organlara maddelerin toplanmasını kolaylaştırır, gevşeklik verir, iştihâyı azaltır, sinirleri bozar, şehveti azaltır.

Madenli hamam suları çeşitli terkipleri itibariyle; ya sularda tabii olarak bulunur, ya da sonradan ilâve edilirler.

Madenli sular; teskin ve tahlil edicidir. Şişleri bakırlı, demirli ve tuzlu sular; mafsal(eklem) ağrılarına, nekrise faydalı olurlar. Kırık kemiklerin, kaynamaları kuvvetlenir, Çıbanları ve iltihapları iyi ederler.

Bakırlı sular; ağız hastalıkları, amiğdal hastalıklar ve kulak ve göz hastalıklarına iyi gelirler.

Demirli sular, dalak ve mide hastalıklarına iyi gelir.

Tuzlu maden suları; baş ve göğüs hastalıkları ile midesi asitli olanlar için iyidir.

Şaplı sular; kan tükürmeleri, makattan gelen kanama ve fazla âdetleri durdurur. Sebepsiz çocuk düşüren kadınlar için de faydalıdır.

Kükürtlü sular; sinirleri kuvvetlendirir, ağrıları keser, yara ve çıbanları iyi eder, deri lekeleri ile mafsal ve dalaktaki fazlalıkları giderir, rahimi kuvvetlendirir, mideyi gevşetir, şehveti azaltır.

Kafriyeli (asfaltlı) sular (Eau bitumeuse); rahim ve bağırsakları ısıtır. Ancak; baş ağrısı verdiği için, baş suya sokulmamalıdır.

İbni Sina; günümüzde de sağlıklı yaşamanın temel esaslarından biri olan güneşlenme hakkında da bize on asır öncesinden çok faydalı bilgiler vermektedir;

Güneşte durmak, koşmak veya idman yapmak, insanı ısıtır. Terletir ve fazlalıkları (toksinleri) dışarı attırır. Su toplanmasından ileri gelen şişleri çözer. Siyatiğe, böbreğe, rahime ve kan basıncına iyi gelir.

Güneşte çıplak oturmak, vücudun nemini alır. Deniz kumunda oturmak, ya da güneşte ısınmış, kuru kumun içerisine gömülmek, yukarıda sözü geçen hastalıklara iyi gelir ve ağrıları giderir.

Sıcak yerde, vücuda sıcak yağ sürmek; bir çok hastalıklara iyi geldiği gibi, mafsal ve sinir ağrılarını da giderir. İbni Sina; burada, hamamda sürülecek yağ için, hamama ateş sokulması ve yağın dışarıda ısıtılması şartını da koymaktadır. Çünkü; kapalı yerde ateş, ruha fenalık verir.

Hamamda yüze soğuk su serpmek, kalbin zayıf düşmesine karşıdır.

Bedeni ısıtan, soğutan, nemini çoğaltan, kurutan, şekli bozan, yolları daraltan ve kapayan, bitişmenin ayrılması, yaraların meydana gelişi, verem şişlikleri, ağrılar, dolgunluk, organların zayıflaması sebepleri ayrı ayrı anlatılmaktadır.

İbni Sina'ya göre; iç organların hastalıkları şu altı şarta göre anlaşılır:

1. Organların faaliyetlerinden gelen bozukluklara dikkat etmek.

2. Çıkan maddeleri muayene etmek.
3. Ağrılara dikkat etmek.
4. Verem ve urlara dikkat etmek.
5. Duruma dikkat etmek.
6. Karındaki hastalık alâmetlerine dikkat etmek.

Kanun'da nabızın dokuz esas özelliği, 14 çeşidi vardır.

İdrar muayenesi, İbni Sina'nın muhteşem eserinde çok önemli bir yer tutmaktadır.

İdrarın toplandığı şişeye karure denilmektedir. İdrar muayenesi ile, bundan çıkacak teşhis ve sonuçları, şu bölümlerde toplanılmıştır:

1. İdrarın gösterdikleri üzerine genel bilgiler,
2. Renginin anlamı,
3. Kıvamı, kesif veya hafif oluşu,
4. Kokusunun anlamı,
5. Yağlı oluşunun anlamı,
6. Tortusunun anlamı,
7. Tortunun çokluğu veya azlığının anlamı,
8. Hastalıkların iyileşmesinde alacağı şekil.
9. Yaşlara göre idrar,
10. Kadın ve erkekte idrar,
11. Hekimlik imtihanında, deneme için hayvan idrarı verilirse, nasıl ayırd edilir.
12. Skencebin, bal şerbeti, incir şerbeti, safran vs. ilâçlar alındığında ve çeşitli yiyeceklerden sonra idrarın alacağı şekil,
13. Gaita muayenesinden sonra, elde edilecek bilgi ve belgeler.

İbni Sina, idrar muayenesinden iyi sonuç alınabilmesi için şu önemli tavsiyelerde bulunmaktadır:

"İdrarı muayene edilecek kimse, gece fazla uyumamalı, uyanık kalmalıdır. Yiyecek ve içeceklerine dikkat etmelidir. Fazla su içilmemeli; safran, portakal, hıyarşenber gibi renkli yiyecekler yenilmemeli ve bunların suları içilmemelidir. Bunlar idrarın rengini sarıdan kırmızıya kadar değiştirirler. Baklalar idrarın rengini sarıdan kırmızıya kadar değiştirirler. Baklalar idrarı kırmızı veya maviye boyarlar. Sarhoşluk veren içkiler idrarın rengini bozarlar. Hasta; eline, ayağına veya cildine kına sürmemelidir. Hasta; oruçlu, uykusuz, yorgun, aç veya hiddetli olmamalıdır. Cinsi münâsebetten sonra da, idrarın rengi kirli olur. Kusma hâlinde de idrarın rengi değişir.

Muayene, idrar alındıktan altı saat sonra yapılmalıdır. Bu müddetten önce veya sonraki tahlil, yanlış sonuç verir. İdrarın ne bittikten sonra, idrar kaba sıcak su ile iyice yıkanılmalıdır. İdrar, soğukta tortu bırakır. Süt çocukları-

nın idrarından fazla bir şey öğrenilemez. Çocukların idrarı da fazla sulu olur.

İdrar toplanılan kap, şeffaf camdan olmalıdır.

İdrar, mutlaka güneş ışığında muayene edilmelidir. İdrar muayenesi ile; karaciğer ve sulu hastalık (epenchement)lar, damarların durumu (arteriosclerose) ve diğer hastalıkları anlamak mümkündür. İdrar muayenesinde; renk, kıvam, açıklık veya bulanıklık, tortunun çeşidi, tortunun azlığı veya çokluğu, kokusu, köpüğünün cinsi çok önemlidir.

Şeker hastalığı, bu hususlar dikkate alınarak hatta idrar tadılarak bulunmuştur.

İdrarın kıvamı; açık beyaz, yağ gibi örneklerle anlatılmalıdır. Devenin idrarı, erimiş yağ görünümündedir. Bulanık ve koyudur. Diğer binek hayvanlarında; kabın üstü berrak, alt kısmı koyudur. Koyunun kıvamı fazla olmakla beraber, insan gibi beyaz-sarıdır. Yiyeceği ile değişir.

Yine bu eserde, doğumdan itibaren çocuk bakımı ve hekimliği, alınması gereken tedbirler, sağlığı korumaya âit bölümler bulunmaktadır.

Beden ilmi (constiution lehre) ile ilgili olan bölüm beş kısımdan meydana gelmiştir. Sıcak ve soğuk huyların düzeltilmesi, zayıfların şişmanlamaları, şişmanların zayıflamaları, bu kısımlarda yer almaktadır.

İbni Sina, sağlığı korumak için; nefsi kırarak, perhizle ve kanaatle yaşama ile gıda ve uykuyu tavsiye etmektedir. Ancak, "riyazet" adı altında ileri sürdüğü birinci tavsiyesini, daha sonra şiddetli ve hafif riyazat adı altında şu sınıflamaya tâbi tutmaktadır:

Şiddetli riyazet:

1. Güreşme, 2. Kuvvetli şekilde biribiriyle çekişme (judo ve uzak-doğu sporları), 3. Yumruklaşma (boks), 4. At dolaştırma (binicilik), 5. Koşmak (atletizm), 6. Ok atmak (okçuluk), 7. Mızrak atmak (cirit ve atlı cirit), 8. Atılan bir şeyi tutmak için sıçramak (basketbolun esası), 9. Bir ayakla sekmek (bir çeşit kültürfizik hareketi), 10. Kılıç ve kalkanla oynamak, 11. Ata binmek, 12. Bir ayak üstünde durup, kolları ön tarafa ve arkaya doğru götürürken, eğilip doğrulmak.

İbni Sina, boylece bundan on asır önce, sağlık için öğütlerinde; bir bakıma Türk milletinin bugün bünyesine yatkın sporlarını da işaret etmiş olmaktadır.

İbni Sina'nın "hafif" olarak vasıflandırdığı riyazetin ikinci bölümü ise şöyledir:

1. Ayakta durup, salıncak sallamak, 2. Küçük kayıklara, zevarikaya binmek (kürek sporu kastediliyor), 3. Devenin üstüne konulan yere binmek, 4. Öküz arabasına binmek, 5. Bir

meydanın bir ucundan diğer ucuna koşmak ve geriye dönerek tekrar koşmak, her defasında daha az mesafeye giderek, sonunda meydanın ortasında kalmak, 6. Gölgesini düşman kabul ederek, kılıçla ona hücüm etmek (eskrim), 7. Elleri birbirine vurmak, 8. Sıçramak (voleybol ve basketbol sporları ile, atletizmdeki atlamaların esası), 9. Mızrak oynamak (cirit), 10. Büyük topla oynamak, 11. Küçük topla oynamak, 12. Raket gibi bir âletle top atıp, tutmak (tenis ve ping-ponga benzer bir çalışma târif ediliyor), 13. Taş kaldırmak (halterin esası), 14. Atı hem karnına vurarak yürütmeye çalışmak, hem de gemini çekerek durdurmak, 15. İki kişi biribirinin belinden tutarak çekişmek, 16. Biribirine koşup göğüs vurmak, 17. Biribirinin ensesini tutarak, vücudunu eğdirmeye çalışmak, 18. İki kişi ayaklarıyla biribirine sarılarak, çekişmek, 19. Karşı karşıya durarak, ön tarafa eğilmek, 20. İki kişi koşarak, biribirlerinin yerini almak, 21. İki tarafa dikilen ve biribirinden bir kulaç uzaklıktaki iki çuvaldızdan birini süratle alıp, diğerinin yerine dikerken, diğerini de ötekinin yerine dikmek ve bu hareketi, gittikçe artan bir hızla sürdürmek.

İbni Sina; günümüzdeki "modern atletik kondisyon" çalışmalarının esası olarak, bundan on asır önce ileri sürdüğü bu çalışmaların sürati ve kuvveti çoğaltmak gayesi ile yapıla-

İbni Sina; el-Kanun, Es-Şifa veya en-Necât kadar meşhur olmayan bu eserini; el-Şerifü'l Said İbnü'l-Hüseyin Ali İbnü'l-Hüseyin el-Hüseyni için yazmış, başka bir deyişle ona ithaf etmiştir.

Bu eser, yirmi fasıldan meydana gelmiş olup, üstadın her eserinde olduğu gibi, süreklilik ve düzgünlük göze çarpmaktadır. O'nun kalbin fizyolojisi ya da patolojisi hakkında o zaman yazdıkları ile bugünkü tıp dünyasının görüşleri arasındaki fark oldukça şaşırtıcı olmaktadır. Hele kalp ilâçları kitabı ile kan dolaşımının keşfi arasındaki yedi asırlık zamanda, tıp dünyasına olan hakimiyeti onu daha büyük bir ciddiyet ve ilgi ile incelememizi gerektirmektedir.

Eserde asıl tıbbi kısma onuçüncü bölümden itibaren saymak daha doğru olur. Burada ilâçların sıfatları da anlatılır.

İlâçlarda aranılan vasıflar; sıcaklık, soğukluk, ıslaklık, kuruluk, hoş, koyu, katı, yapışkan, akıcı, gevrek, tatlı ve kokulu olmasıdır.

Bu bölümde; ilâçları mutlak tesirleri; orta sıcaklıkta ve eksik bir tahlille dört elemanın kıvamını inceleştirmesi, yüksek ısı ile bunları buhar hâline getirerek ayırıp, bitiştiği yerden bitirinceye kadar koparması, organın dış yüzü ve cilt üzerindeki küçük deliklerin ağızlarında bulunan nemi yok etmesi, katı olan doku üzerinde etki yapması, deliklerin içinde kalan maddeleri harekete geçirerek dışarı atması, derisi sık olan organları yumuşatması, yıkayıcı olması, organın yüzü ile o yüze yapışık dört elemanın arasına girerek, onları oradan uzaklaştırması, dokunduğu yeri küçük parçalara ayırması, sıcak olan dört elamanı deriye çekerek yara yapmaması, karışan şeyler-dört üsârenin-nemini yok etmesi etin özün" eksiltmesi, deriyi yakması, midede ve damarlarda gaz yapması, gazı kesmesi, iyi kaynatılması, kanal ağızlarına yayılarak onları kapatması, mide, rahim ve nefes boruları gibi parçaları sert olan organların üzerine yayılarak bunların üzerinde düzgün bir yüzey teşkil etmesi, bir yerde sıkışmış cismi ıslatarak o yerden kurtarması, organları kurutarak kanalları kapatması, organ parçalarını biribirlerine yaklaştırması, organda soğukluk meydana getirerek cilt üzerindeki küçük delikleri daraltması, organa akan maddeyi durdurması, hissi iptal etmesi, organın kıvamını ve huyunu değiştirmesi, ruh ile bedenin huyunu bozması ve panzehir olma şeklinde izah edilmektedir.

Beden işleri üzerine tesir edici ilâçlar; müshil, idrar verici, ter verici, kan yapıcı, susturucu, ufaltıcı, kusturucu vs. olarak ayrılmaktadır.

Müshiller, bedenden ve kalp bölgesinden zararlı dört elemanı sürüp çıkarmak için kullanıldıklarından kalp ilâcı olarak sayılabilirler. Müshil, aynı zamanda kanı da temizler.

Onyedinci bölüm; kırk adet kalp ilâcından bahsetmekte, onsekizinci bölüm; birleşik kalp ilâçlarını anlatmaktadır. İbni Sina, bu bölümü tiryak-mesrozitos-macunu için bir kaside imiş gibi yazmıştır.

İbni Sina, ondokuzuncu bölümü, kendi terkibi olan ilâçlara tahsis etmiştir. Bunların başında; sikencübün adını verdiği ve bal ile sirke şerbetinden ibaret kalp ilâcı gelmektedir. Bu ilâç "sevdavi sıkıntı ve yaralılar için" yapılmıştır. Burada, bu ilâcın yarayı temizleyip olgunlaştırdığı, daha sonra da hafif bir müshilin onu sürüp çıkardığı anlatılmaktadır. Hekimlikte çok kullanılmıştır.

Gülsuyu ile yaptığı, ishal veren şerbet-i de bunlar arasındadır.

Yirminci ve sonuncu bölüm; sevdadan doğan çeşitli hastalıklara ayrılmıştır. Bunun için gereken, şebyar hapları terkipleri kitapta gösterilmiştir.

Kullandığı nebatlarla, maddelerin o günkü dille karşılıklarını bulmak, çok defa son derece güç olmaktadır. Kitap, bu şekildeki ilâç reçeteleri ile doludur.

19. İBNİ SİNA FARMAKOLOJİSİ (AKRABADİN)

Ünlü hekim İbni Sina, eseri el-Kanun'un beşinci cildini Akarabadin-Pharmakologie-eczacılık- için ayırmıştır.

Bu eser, İbni Sina'dan sonra gelenlerin meydana getirdikleri eserlerin temelini teşkil ettiğinden büyük bir önem taşımaktadır.

İbni Sina'nın bu eserinde de; kendisi gibi birçok ilim adamının farkedemediği incelikleri bulup çıkardığı görülür. O'nun bu meziyeti, kendisini asırların büyük gelişmelerine rağmen, önemini hiçbir zaman kaybetmeyen büyük şahsiyetlerden yapmıştır.

Eski hekimlerin ilâç yapmak zorunda oldukları ve yaptıkları ilâçtan mes'ul durumda bulundukları devirde, İbni Sina'nın kendi tecrübelerine dayanarak yazdığı ve övdüğü bazı usûl ve terkipler, bugün dahi önemini korumaktadır.

el-Kanun'un bu beşinci kitabı; bir makale ve iki sisteme ayırılmıştır. Makale, ilmi terkibin usulünden, birinci sistem; Akrabadin'i sıralayan birleşik ilâçlardan, ikinci sistem; hastalıklarda denenmiş olan ilâçlardan bahsetmektedir.

Birleşik ilâçlarda; dört çeşit ilâç bir araya getirilmek zarureti bulunsa ve terkip dört misli artsa, burada terkibin dörtte birinin alınarak hastaya verilmesi öğütlenilmektedir.

Keza verilen ilâcın, o organda az durması isteniliyorsa, ilâca tehir edici veya hapsedici başka bir madde katılmak zorunda kalınabilir. Karaciğer için verilen açıcı ilâca, onu biraz da mide tarafına çekecek turp konulması gibi...

İbni Sina, bazan uzak bir organda tesiri istenen ilâca da, o yere çabuk ulaşmasını sağlayacak, başka maddeler kattığını söyler.

Eserin birinci kısmında; 12 ilâç şekli arasında, 465 kadar terkip vardır.

İkinci kısımda; her organ ile ilgili hastalık sayısı 96'dır. 8 bölümde incelenen bu hastalıklar için hazırlanan ilâç sayısı 195'tir.

Birinci kısımda sözü edilen 12 ilâç şekli şöyledir.

1. Tiryaklar ve kibar macunları
2. Müshiller
3. Müshil olan ve olmayanlar
4. Toz hâline getirilen ve toz gibi alınanlar.
5. Yalanıp yutulanlar
6. İçilenler, dörtte birler, üçte biri az pişirilenler
7. Terbiye edilmiş, pekmezimsi ilâçlar
8. Sıkıştırılarak yapılmış(tablet) ilâçlar
9. Sulu ve tane ilâçlar
10. Sürülen yağlar, yağlar
11. Merhemler ve dışarıdan sürülen lâpalar
12. Her organın özel durumuna yarayacak birleşik ve ayrı ilâçlar

İkinci kısmın, hastalıkta faydası denenmiş ilâçlarla ilgili önsöz bölümü, büyük bir önem taşımaktadır.

Günümüzde; birçoğu bulunması ya da bugünkü dille karşılıkları bilinemeyen (İbni Sina ilâçları)'nı meydana getiren maddelerden bir kısmını, Fransızca karşılıkları ile birlikte aşağıya çıkarıyoruz:

Papatya(Cammomille), Tiryak(Therique), Afyon(Opium), Kâfur(Camphre), Safran(Safran), Turp(Radis), Mahmude-Bingöz otu-Sakmunya(Scammonee), Ebu Cehil Karpuzu yağı(Colquinte), Sarı sabır(Aloes), Türbit madeni(Turbith), Sünbül(Jacinthe), mürüsafi(Myrrhe), Yılan eti(Viande de vipere), Acı müshil (Pugatif amer), Lüğazya Müshili(Purgatif Lugazia), Çöpleme (Hellebore), Belâzir-Belâdir-Hindistanda yetişen Habbülfehm meyvası "Arapça"(Anacarde), Küçük Hindistan Cevizi(Muscade), Kunduz Böceği-Mambal Kurdu, Kavun karpuz çekirdeği sübyesi (Semence de Pasteque et Melon-en lait), Ban otu(Jusqilame).

Hastalıkta denenmiş ve faydası görülmüş ilâçlar da şu bölümlere ayrılmaktadırlar:

1. Baş hastalıkları için ilâç yapma ve kullanma
2. Göz ağrısı ve göz hastalıkları
3. Kulak hastalıkları ve burun yaraları
4. Diş ağrılarını dindirenler.
5. Boğmaca, bademcik ve boğaz iltihabı ile bütün iç hastalıkları ilâçları
6. Kalbin aşağısı ile ilgili hastalıkların ilâçları
7. Ayak parmakları, topuklar ve mafsal ağrıları ile siyatik ilâçları
8. Saçkıran ilâçları
9. Ölçü ve ağırlıkları

İbni Sina'nın El-Kanun isimli muhteşem eserinin ikinci kitabında da yer alan ilâç konuları ve târifleri, asırlar boyu tıb müfredatı ile uğraşanlar için esaslı bir rehber olmuştur.

20. ESKÜLAP-SAĞLIK İLAHI

M.Ö.IV. yy. başlarında Bergama'da Asklepion (Esküläp) sağlık ilâhı, şöhret kazanmıştı.

Esküläp (Es-Küläp) sözlerinden yapılmış Türkçe birleşik bir kelimedir. "Es" Derleme Dergisi Türk kâmusunda sıhhat, sağlık, "Kulâb" yer manasınadır.

Eskülap; "Sıhat yeri" demek olan öz Türkçe bir kelimedir.

Eskülap; (Ka-Kü) ilâhlar ilahı mânâsına da gelmektedir.

Bu mezhep, Bergama'ya Epidor ve İstanköy'den getirilmişti.

Esküläp'ın tedaviye başladığı tarih, M.Ö. XIV. yy. olarak gösterilir.

Eski Yunan mitolojisine göre; o devirde eski insanlar bir çok dişili, erkekli ilâhlara taparlardı. Bunların çoğu geniş muhayyilede; yaşatılan hayalden ibaretti.

Bu insanlar, mabudları insanlar gibi tasavvur eder, onlara mekân verir, âile kurdurur, yaşattırır, öldürür ve diriltirdi.

Aynı zamanda yararlık gösteren, insanların gözünde büyüyen işler gören insanları da mâbud derecesine yükseltirdi.

Bu yüzden Esküläp'ın bazan bir "kavram", bazan da bir insan olarak gösterildiği görülür.[63]

---

63 Dr. Galip Atak, Tıp Tarihi, Cilt I, s. 62.

İngiliz arkeoloğu Fernell'e göre; Esküläp, ilâhlaştırılmış bir insandır.[64]

Eski insanlar, Esküläp'ın şerefine muhteşem mâbedler kurmuşlardı. Bunların en meşhurları da İstanköy adasında, Epidor ve Bergama şehrindeki Asklepiyon'lardır.

Asklepiyonlar, bütün hastalık tedavi eden ve dertlere derman olan yerler olarak şöhret almıştı.

Rivâyete göre; Esküläp, hastalıkların teşhisinde o kadar büyük mahâret göstermişti ki günün birinde ölüleri de diriltmeğe muvaffak olmuştu. Ölülerin dirilmesi büyük mâbud Zevs'in gayretine dokundu. Dünyanın düzenini bozacak ve tabiat kanunlarını alt üst edecek olan bu işten vazgeçmesini temin için Esküläp'ın babası güneş mabudu Apollon'a emir verdi.

Apollon, bu işin üzerinde ciddiyetle durmadığından günün birinde yine bir ölünün diriltileceği bir sırada büyük yıldırımlarından biriyle (Esküläp)'ı çarptı ve onu kömüre çevirdi.

İlm-i beyân (belâgat ilmi) hocası Aristit, Bergama Asklepiyonu'ndaki tedavisinde mabudun heykelinin ayakları dibinde bulduğu bir otu kaynatıp içtiğini ve iyi olduğunu, oradaki mukaddes çeşmenin etrafına halkın arı kovanı gibi ve pekmeze üşen sinekler gibi toplandıklarını ve bu suyun her derde devâ olduğunu yazar.

21. MESİR MACUNU

Şifâlı bitkileri, bal ile karıştırmak suretiyle yapılan ve hükümdarlara sunulduğu için "pâdişah macunları" olarak bilinen kuvvet verici terkiplerin yaptığımız kapsamlı bir incelemesini bu kitabımızın sonuna bıraktık.

Ancak, "macunlar" bahsinde; Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi Hafsa Sultan adına yapılmış olan Manisa Şifahânesi'nin hekimbaşısı Merkez Muslihiddin Efendi'nin müstesna bir yeri vardır.

İslâm tasavvufunda da önemli bir şahsiyet olan Merkez Efendi, 41 çeşit şifalı bitkiden "mesir macunu" isimli değerli bir terkip meydana getirmiştir.

Çeşitli "Şifâlı Bitkiler" kitapları içerisinde değerli eserler meydana getirmiş olan değerli arkadaşım Ali Gürbüz, bir incelemesinde; "mesir macunu"nu şöyle anlatıyor:

---

64 Bergama Akskilepion Sağlık Yurdu, s. 12.

"**Mesir macunu** 1539 senesinden beri üretilen güzel bir gençlik macunudur. Rivâyete göre mesir macunundan yiyenleri yılan, akrep gibi zehirli hayvanlar sokmaz. Ağrı, sızı, sancı, soğuk algınlığı, hazımsızlık, iştahsızlık ve ağız kokusu tedavisinde kullanılır.

41 çeşit şifalı nebat ve baharatın karışımından yapılan bu kıymetli macun ayrıca ruh hastalıklarının tedavisinde kullanılmıştır. Macunun mucidi **Merkez Efendi** mesir macununu **Manisa bimarhanesindeki** hastaların tedavisinde kullanılmak üzere imal etmiştir. Cinsi kudretsizliği de ortadan kaldıran bu şifalı macun kısırlığın tedavisinde de tatbik sahası bulmuştur.

Kanuni Sultan Süleyman Manisa'da hastalanan annesi için **Merkez Efendi**'den bir ilâç imal etmesini irade buyurur. **Merkez Efendi** de 41 çeşit şifalı nebattan oluşan mesir macununu tertip eder. Bu macun sayesinde **Hafsa Sultan** şifâ bulur. **Kanuni Sultan Süleyman** bu kıymetli macundan herkesin istifade edebilmesini sağlamak için her sene nevruz günü (22 Mart) **Sultan Camii**'nin minaresinden mesir macununun halka saçılmasını emreder. O zamanlar bir tertiplik macunun bir merkep fiyatına satıldığı rivayet edilir."

Mesir macunu'nun terkibi ise şöyledir:

1. **SAFRAN** (Crocus sativis) 9 gram.
2. **ZENCEFİL** (Zingiber officinale) 60 gram.
3. **ZERDEVAÇ** (Curcuma longa) 16 gram.
4. **HİNDİSTAN CEVİZİ** (Cocus nicifera) 30 gram.
5. **KIŞNIŞ** (Coriandrum sativum) 16 gram.
6. **KARANFİL** (Caryophillus aromaticus) 30 gram.
7. **KARABİBER** (Piper nigrum) 16 gram.
8. **YENİ BAHAR** (Pilenta officinalis) 16 gram.
9. **KAKULE** (Elettaria cardamomum) 90 gram.
10. **HAVLICAN** (Galanga officinalis) 16 gram.
11. **KEBABE** (piper cuceba) 125 gram.
12. **HIYAR ŞEMBE** (Cassia acutufolia) 180 gram.
13. **TARÇIN** (Cinnemoum laurus) 125 gram.
14. **KİMYON** (Carum carvi) 16 gram.
15. **MEYAN KÖKÜ** (Glycyrrhiza glabra) 200 gram.
16. **RAZİYANE** (Feonicilum vulgare) 16 gram.
17. **ANASON** (Anisum vulgare) 16 gram.
18. **SAKIZ** (Pistacia Lente) 16 gram.
19. **HARDAL** (Sinapis alba) 16 gram.
20. **ÇÖPÇİNİ** (Smylax chini) 16 gram.
21. **ÇÖREKOTU** (Nigella sativa) 30 gram.
22. **RAVENT** (Rheum palmatum) 30 gram.
23. **TOPALAK** (Cyperus esclamtus) 60 gram.

24. **TEKESAKALI** (Scorzonera hispanicia) 16 gram.
25. **ZULUMBA** (Curcuma zedoaria) 16 gram.
26. **UD-EL KAHR** (Anthemis pyrethrum) 9 gram.
27. **DAR-ÜL FÜLFÜL** (piper longum) 16 gram.
28. **HALİLE** (Terminalis indus) 16 gram.
29. **ÇEMENOTU** (Trigonella foenum greacum) 16 gram.
30. **MERCAN KÖŞK** (Majorana hortensis) 16 gram.
31. **BİBERİYE** (Rosmarinus officinalis) 16 gram.
32. **VANİLYA** (Vanilla planifolia) 16 gram.
33. **EĞİROTU** (Acarus calamus) 16 gram.
34. **LİMON** (Citrus limonum) 120 gram.
35. **ÇİVİOTU** (İsatis tinctora) 90 gram.
36. **SİNAMEKİ** (Cassia augustufomia) 90 gram.
37. **PORTAKAL KABUĞU** 60 gram.
38. **MURSAFİ** (Myrrhis odorato) 60 gram.
39. **TARÇIN ÇİÇEĞİ** (Flores cinnemoum) 120 gram.
40. **LİMON TUZU** 15 gram.
41. **KARA ÜZÜM PEKMEZİ** 1900 GRAM.

Kuru malzeme toz haline getirilir. Sıvı malzeme ile karıştırılır. 1900 gram da saf bal ilâve edildikten sonra hafif ateşte macun haline gelinceya kadar karıştırılarak pişirilir. Geniş bir kapda soğutulduktan sonra küçük parçalara ayrılır. Cam kavanozlarda muhafaza edilir.

Mesir macununun her derde devâ olduğu, hiçbir yan tesirinin bulunmadığı bilinmektedir.

22. DİVAN-I LÜGATÛ'T TÜRK'TE ŞİFALI BİTKİLER

Kaşgarlı Mahmud XI. yy'da yazmış olduğu; muhteşem bir millî kültür hazinesi olan ölümsüz eseri **Divan-ı Lûgati't-Türk**'te "**şifalı bitkiler**"den de geniş şekilde bahsetmektedir.

Bu eserde hekim ve eczacı bazan aynı, bazan da ayrı kişidir. Otlardan ilâç yapılması dolayısıyla **Kaşgarlı Mahmud**, hekime "otacı" demektedir. Ayrıca, doktor kelimesi karşılığı "atasagun" kelimesine rastlanılmaktadır. Bazı bölümlerde; ilâç hazırlayan kişinin adı "**emçi**"dir. **Emlemek**, ilâç yapmaktır. Belki de bu kelime, şifalı bitkilerin tedavide demleme usulü ile de kullanılması dolayısıyla "demlemek" karşılığı; emçi, demleyici (demci) demek olabilir.

Kaşgarlı Mahmut'un eserinde; sözü geçen bitkiler şunlardır:

aksırgan otu: Keküş.
aksırtan ot: Asurtgu ot.
Ardıç: Artuç.
Ayrık otu: Çim, çümgen, ayrık, adhrık.
belen: Boynak.

bıldırcın otu: Kara ot.
Ceviz: Yağak, yasaklığı yıgaç
çam fıstığı ağacı: Tıt.
çayır: Çüşek.
çevgen: Çöğen.
çığ otu: Yiz.
çınar ağacı: Çarun, çünük, şünük.
çiriş: Yarmaş.
çöğen: Yungak, şav.
çöpleme: Bujın.
çörek otu: Şunu.
dağ boynu(belen): Boynak.
dağ soğanı: Küvürgen, kümürgen.
darı: Ügür, yüğür, tarığ, kavuk.
demirhindi: Arubat.
durdabak: Zerence.
dut ağacı: Üjme.
elma: Alma, almıla, kımız almıla, senkeç.
erik: Erük, amşuy, limgen.
feslegen: Zangunçmud.
fındık: Kosık.
fıstık: Bitrik, şekirtürk.
filiz herç: Çaxşu.
geven dikeni: Yandak tiken.
gürgen ağacı: Keyrik.
hamam otu: Ardhutal, ordu tal.
hardal: Kıçı.
havuç: Gizri, keşür, sarıgturma, uglı.
hind ayvası: Yava, yava.
ılgın: Yılgın. dava, malguna, bulguna.
igde: Yigde.
innap: Çıpkan.
karabiber: Murç, batmul, bibli.
karapazı: Büsteli, püstüli.
karpuz: Büken.
kasnı ağacının püsesi: Tagna yava.
kavak ağacı: Toğrak.
kavun: Kagun, büken, xoçünek.
kayın ağacı: Kürt, kadhınğ.
kepek: Kavuk, sökti.
keten tohumu: Yitim.
koruk: Tarka, talka.
kolgan dikeni: Yafa, yava, yava.
kovalak otu: Yiken.
kandıra otu: Kaşak.
kırmanesi: Yarpuz.
kızılcık(güren): Yumuşga, yafışgu.
kişniş: Yumgak tene.
kitre ağaç çığı: Tüşkün, tüşürkün.
kudret helvası: Yandak çeker.
kulgan dikeni: Yava, yava, yafa.
lâle: Boğsuk.
mersin ağacının yemişi: Bargan.
misk: Yıpar, kun yıpar.
mugaylan dikeninin meyvası: Kat, sınçğan katı.
ot: Çüşek.
ökse otu: Ülike.
palamut: Avujgan.
pamuk: Yung.
pamuk çekirdeği: Çiğit.
patlıcan: Bütüge.
pıtrak: Buturgak.
pirinç: Tuturkan.
poy otu: Şamışa.
safran: Kürkum.
sandal ağacı: Çından.
sarmaşık: Çenglik, kumlak, mandar, yorgenç.
sarmısak: Sarmuşak, samursak, basar, inğliç.
soğan: Soğun, sovan, kuçgundı, kümürgen, küvürgen.
susam: Küç, yağ ügürü.
sülüklü pancar: Dünüşge.
salgam: Çağmur, çâmgur.
şeftali: Aluç, erük.
şen hıyarı: Tarmaz.

tilki üzümü: Şuqlu.
topalak otu: Topulqak.
turp: Turma.
üzerlik otu: Eldrük, yıdhığ ot, yüzerlik.
üzerlik tohumu: İlrük.
üzüm: Meşiç üzüm.
yaban hindibaşı: Sarkaç, surkuçlandı.
yaban mersini: Zerenze.
yavşan otu: Yapçan, yavçan.
Yonca: Yorinçga,

Divan-ı Lügati't-Türk'ün 4.cü bölümünde, Kaşgarlı Mahmut şifalı bitkilere yer vermiştir.

Çiçek hastalığı için: Işgun, deriye sürülen ilâç: Keküş, topulqak, yakrıkan, göz ağrısı için: Çaxşu, avılku, göz dokunmaktan kurtulmak için: Egir, anğduz. müshil(ishal veren): İprük, süt ötrüm. safra ve balgamı söktüren: İlrük. semirme için: Xasnı, çivgin ot, kelep.

XI. yy'ın diğer tıbbi bitkileri ise şunlardır:

aba: Ababaşı (hiyara benzer dikenli bir ot.
adhrık: Ayrık, ayrık otu.
afılgu katı: Bir deniz ağacının meyvesi.
alma: Elma.
almıla: Alma, elma
aluç: şeftali.
aluçın: bir ot.
amşuy: Sarı erik.
anğduz: Karın ağrısına faydalı bir kök. Hayvanlar için ilâç; kök toz haline getirilir, atın burnuna üflenirse at kurtulur.
ardhutal: Hamam otu.
armut: Armut.
artuç: Ardıç.
arubat: Demirhindi.
asurtgu ot: Aksırtan ot.
avilku: Bir ağaç. Meyvasının suyu tutmaca katılır, göz ağrısına ilâç yapılır, elbise boyamaya yarar.
avujgun: Palamuz ağacı meyvesi. Deri sepilenmesinde kullanılır.
ayrık: ayrık otu.
bağ: Bağ, üzüm asması.
barğan: Mersin ağacının yemişi.
basar: Dağ sarmısağı.
batmul: Karabiber.
bibli: Karabiber, dârifülfül.
bitrik: Fıstık, Arguca.
bogsuk: Lâle.
başutgan: Bir ot, müshildir.
boy: Yenilen bir ot.
boynak: Dağ boynu, belen.
buğa: Bunun sarısı "sarığ buğa" "boz buğa" Hindistan'da yetişir.
bujin: Çöpleme. Zehirlidir.
bulguna: malguna.
burçak: Burçak.
buturgak: Bıtrak, pıtrak.
büken: Karpuz, Hind kavunu.
büsteli: Karapazı.
bütüge: Patlıcan.
çağmur: Şalgam.
çamgur: Şalgam.
çavja: Bir ağaç.
çaksşu: Filiz herç. Göz ağrısında kullanılır.
çenğlik: Sarmaşık otu.
çından: Sandal ağacı.
çıpkan: İnnap.
çigit: Pamuk çekirdeği.

çim: Ayrık otu.
çiniştürük: Bir ağaç meyvası.
çivgin ot: Hayvanları semirten bir ot.
çögen: Çevgen.
çümgen: Çimenlik, ayrık otu.
çünük: Çınar ağacı.
çüşek: Ot, çayır. Soğutça.
dava: Ilgın ağacı meyvası.
dönüşge: Sülüklü pancar. Kençekça.
egir: Bir kök, karın ağrısında yenir.
egit: Nazar değmesine karşı çocukların yüzüne sürülür.
eldrük: Üzerlik tohumu.
epürgen: Karluk Türkmenlerinin yedikleri bir bitki.
erük: Şeftali, kayısı, erik gibi meyvalara verilen genel bir ad. Tülüğ erük = şeftali, sarığ erük = kaysı, zerdali, kara erük = erik.
gizri: Havuç.(bak. turma).
ışgun: Çiçeği kırmızı bir ot. Şerbeti çiçek hastalığına faydalıdır.
ilrük: Üzerlik tohumu. Safra ve balgam söktürür.
inğliç: Bir dağ otu. Sarımsağa benzer. Kebaplarla yenilir.
irvi: Hindistan'dan gelir bir ilâç. Hastalara verilir.
kadhıng: Kayınağacı.
kagun: Kavun.
karakan: Bir çeşit dağ ağacı.
karamuk: Karamuk.
kara ot: Bıldırcın otu, Hindistan'da yetişir. Zehirlidir.
kaşak: Kınıra otu.
kat: Mugaylan dikeninin meyvası. Afılgu katı = bir deniz ağacının meyvası. Sınçgan katı = mugaylan dikeninin meygibi yemeğe katılan bir ot.
vasıdır; sıkılarak yoğurda katılır. Sonra renk vermek için tutmaça katılır.
kavuk: Kepek, darı kepeği.
kayaçuk: Turfa yaprağı.
keküş: Aksırgan otu.
kelep: davarı çabuk semirten bir ot.
kenpe: Kençekçe.
keşür: Havuç.
kevrik: Gürgen ağacı.
kıçı: Hardal.
kımız almıla: Ekşi elma.
kosık: Fındık.
kuçgundı: Soğan. Çiğilce.
kumlak: Bir ot.
kuşgun: Uşgun. Taze kamış.
küç: Susam.
kümürgen: Dağ soğanı(bak. küvürgen).
kün yıpar: Misk göbeği.
kürküm: Safran.
kürt: Kayınağacı.
küvürgen: Veya küvürgeh. Dağ soğanı.
limgen: Sarı erik.
malguna: bk. bulguna.
mandar: Sarmaşık.
meşiç üzüm: Kara üzüm.
murç: Karabiber.
ordu tal: Hamam otu.
öz: Ağaç özü, "yıgaç özi" de denir.
ötrüm: Bir ot, müshildir.
püstüli: Kara pazı. Yenilen bir ot.
samursak: Sarımsak.
sarkaç: Bir ot.
sarıg turma: Sarı turp (bk. turma).
senkeç: Bir çeşit küçük elma.
sıgun: Yaban cığırı. Adam otu, sıgın otu.
sınçgan katı: Mugaylan dikenin meyvası. (bak. kat).
sipüt: Karabiber ve kimyon
ulyan: Bir bitkinin kökü.

soğun: Soğan.
sovan: Soğan.
sökti: Kepek.
sunu: Çörek otu.
surkaç: Lök ağacının zamkı. Kılıç, hançer, keski gibi şeylerin saplarının berkitilmesinde kullanılır.
süt ötrüm: (bak. ötrüm).
süzgün: Bir dağ ağacı.
şamışa: Poy otu.
şav: Bir ot. Çöğen'e benzer. Elbise temizlemede kullanılır.
şekirtük: Fıstık.
şuglu: Tilki üzümü.
şüngle: Argu diyarından bir ot, kökü çıkarılarak yenir.
şünük: Çınar ağacı.
taşna yava: Kasnı ağacının püsesi, yoğurtla karıştırılır ve tutmaca katılırsa, devâdır.(bak. taşna).
talka: Koruk. (bak. tarka).
tarka: Koruk. Talka.
tarığ: Türkler'de buğday, Oğuzlar'da darı.
tarmaz: Şen hıyarı.
tavşaç yudası: (bak. tavşaç).
tene: Susam.
tıt: Çam fıstığı ağacı.
tiken: Diken.
toşrak: Kavak ağacı.
topulşak: Topalak otu. Yaraya konulur.
toy otu: İlâç yapılır.
turma: Turp. Havuc. "Sarığ turma" "Sarı turp" demektir. Argular'da "gizri", Oğuzlar'da "keşür".
tuturkan: Pirinç, döğü.
tüşkün: Dikenli kitre ağaççığı.
tüşürkün: Kitre ağaççığı.
uglı: Kaşgar'da yetişen beyaz ve tatlı bir havuç.
üğür: Darı.
üjme: Dut ağacı.
ülike: Ökse otu.
xoçünek: Yılkıç. Kırlangıç, benekli, güzel kokulu küçük kavun.
yafa: Kolşan dikeni.
yafışgu: Kızılcık, yumuşga veya güren denilen dağ yemişi.
yaşak: Ceviz.
yağ üğürü: Susam.
yakrıkan: Kırmızı meyvalı bir bitkidir.
yandak şeker: "Havadan çığ gibi yağan kudret helvası" (bak. yandak).
yandak tiken: Geven dikeni (bak. yandak).
yapçan: Yavşan otu: "yavçan".
yapuşşak: Pıtrak. Dikenli bir ot.
yarmaş: Çiriş.
yarpuz: Kır nânesi.
yasaklığ yışaç: Çevizli ağaç. (bak. yasaklığ).
yava: Kolşun dikeni, yava. Suyu ile tutmaca renk verilen bir bitki.
yava: (bak. yava).
yavçan: Yavşan otu. (bak. yapçan).
yemşen: Bir kır yemişi.
yıdlığ ot: Üzerlik otu. Eldrük.
yılşun: Ilgın, ılgın ağacı.
yımırtşa: Yumurtşa yaş. Kendisinde damar bulunmayan ıspanak, karnıbahar gibi taze ve gevrek olan her taze yeşillik.
yıpar: Misk.
yişde: Işde.
yiken: Kovalak otu.
yitim: Keten tohumu.
yiz: Çığ otu, sele sazı. Go-

çebeler çadır örtüsü yaparlar.
doldruga: Yoldurga.
yoldurga: (bak. yoldruga).
yorınça: Yonca.
yörgenç: Sarmaşık.
yumgak tane: Yuvarlak tane. Kişniş. (bak. yumgak).
yumuşga: Kızılcık veya güren denilen dağ yemişi. (bak. yafışgu).
yungak: Çöğen.
yüğür: Darı, ügür.
yügürgün: Darı gibi bir bitki.
yüng: Pamuk.
yüzerlik: Üzerlik otu. ⊣bak. yıdhığ ot).
zangunçmud: Fesleğen.
zerenze: Yaban mersini, durdabak. Tohumu zerenze utugidir.

ŞİFALI BİTKİLER

İshak b. Murad, Havasü'l-Edviye isimli eserinde; XIV yy. başlarında ilâç yapımında kullanılan şifalı bitkileri şöyle sıralar :

Ebegümeci, Tilki üzümü, İt boncuğu, At eti, Oğlak eti, Tavuk, Serçe, Tilki etleri, sırtlan, Ayı, Çil, Sığır, Oğlak, Koyun, Keçi, Deve, Güvercin, Geyik etleri, Arpa, Pirinç, Darı, Buğday, ekmekleri, meyvalardan Erik, Armut, Üzerlik, Üzüm, Ispanak, Isırgan, Ağaçkavunu, Eşek turpu, Üşman, Ağu ağacı, Oğlan eşi, Eftimon, Eğir, Ekren?, Alıç, Ilgın, Ilgın yemişi, Elma tatlısı, Yılan boncğu, İğde, İklil-ül Melik, İncir, Anason, Ayıt, Ayran, Ayva, Papatya, Badem, Badincan (patlıcan), Bal, Bedrik, Burçak, Biyan, Besbase, Besfayiç, Buğday, Bakam, Bey böreği (şahtere), Böğrülce, Böğürtlen, Beladir, Belad-ı kimnon, Baldırıkara, Belesan, Benefşe, Peynir, Büre, Bure-i ermeni, Buy, Tebeşir, Tohumgân, Turp, Tarhun, Teke sakalı, Demirhindi, Dut, Tutya, Sirmun (abı kerm = Mai fatir), Çörek otu, Çöven, Çakırtikeni, Çiğdem, Çüğündür, Çınar, Cevzi bevva, Darçın, Dobalak, Durak otu, Rastık taşı, Destenboy, Deniz köpüğü, Tilki taşağı, Demir tikeni, Düz, Dafni (şeceret-ül gâr), Raziyane, Riste, Zaç, Zerdali, Zırnık, Zagferan, Zift, Zencebil, Avrat sütü, Koyun sütü, Keçi sütü, Süt çöreği, Sütleğen, Suci=Sirke, Sarmısak, Sarmaşık, Sovan, Sakız, Söğüt, Sinirli ot, Sökülme, Sumak, su gerdümesi, Susen, Simsim, Şam sakızı, Şeftali, Şekakıl, Şeker, Şalgam, Şincar, Şirrevgan, Sabun, Sabır, Sedef, Sarıboya, Sığırdili, Sığırkuyruğu, Sandal, Darı, Tirfil, Tatrenbu, Tomalan, Zayyan (=Yasemin), Akırıkarha, Asfur, Anber, öd,(=Ud), Garikon, Ferfiyon, Fıstık, Fülfül, Fındık, Kabak, Katırkuyruğu, Kadın tuzluğu, Karpuz, Kurut, Kurt, Kuru üzüm, Kuzgun otu, Kızıl iğde, Kasnı, Katran, kamış, Kunduz taşağı, Kınbil, Koz, Kavak, Kâsini, Kebabe, Kebere, Kepek, Küren (=Kızılcık), Kestane, Kerefis, Kerdeme, Keşur, Kişniç, Kilermeni, Gülbemihir, Kulkuz (=Kolokas), Kelem, (=Kerneb), Kendene, Gül, Kimnon, Kene tohumu, Kendir, Şehdane, Habbet-ül hadra, Köknar, Kehriba, Geyik otu, Laden, Limon, Marul, Mazı, Maş, Mercan, Mahmude, Mercimek, Misk, Mum, Mersin, Narenç, Nar, Nebat, Nohut, Nişasta, Nişadır, Nafat, Nane, Nilüfer, Fesleğen, Zenbil otu, Hass-ül himar, Helyon, Hindistan kozu, Yağ, Eğreli, Aslanyağı, Eşekyağı, Balıkyağı, Tilki yağı, Deveyağı, Sığır yağı, Domuz yağı, Kaz ve Ördek yağı, Yaban hıyarı, Yonca, Yumurta, Yen dişi(=Suruncan), Yendek (=Uşturgar), Yosun, Yoğurt.

A

ABANOZAĞACI (Diospyros ebenum):
- Kaynatılarak elde edilen suyu ile pansuman yapılırsa göze kuvvet verilir. Katarakt tedavisinde kullanılır.
- Tozları, bal ile karıştırılırsa idrarı söktürür, böbreklerdeki kumları döker.
- Bıçak yaralarına faydalıdır.
- Felç ve kan tutmalarında kullanılır.
- Bağırsak gazlarını çıkarır.
- Mafsallarda ve vücutta dolaşan yel, ağrı ve sızıları yok eder.

Kullanılışı: Bir tutam kaynatılır; günde 2 defa birer çay bardağı suyu içilir, sürülür. Tozu bir çay kaşığı içilir.

ABDESTBOZANOTU (Poterium spinosum).
- Ateş düşürücü olarak kullanılır.
- Başağrılarını keser.
- Mideyi güçlendirir.
- Burun kanamasını keser.
- Boğmacayı, öksürüğü balgamı söker.
- Bağırsak gazlarının giderilmesinde kullanılır.
- Mide ekşime ve yanmalarına iyi gelir.
- Bademcik şişlerinin inmesine faydası vardır.
- Çıbanları olgunlaştırır.

Kullanılışı: Dahilden alınacaklar için suya damlatılarak gargara, dışarıdan sürülecekler için köklerinin ezilmesinden elde edilecek sıvının yara ve çıbanlara sürülmesi şeklinde kullanılır.

ACIAĞAÇ (Quaassiae): Acı Yonga, Acı kabuk, Acı Odun ve Acı Tahta olarak da adlandırılmıştır.
- Bilhassa malarya tedavisinde ateş düşürücüdür.
- Hazmı kolaylaştırıcıdır.
- İştahı açıcıdır.
- Kanamaları durdurur.
- İç organların çalışmalarına yardımcı olur.
- Tükürük ifrazatını artırır.
- Haşaratı kaçırır.

Kullanılışı: Fazla alınırsa baş ağrısı, midede yanma ve bulantı yapar. 10 gr. acıağaç 1 lt. suda birkaç gün bırakılarak elde edilen su yemeklerden önce yarım çay bardağı alınır. 50 gr. acı ağaç 6 bardak suda kaynatılır ve soğuduktan sonra yemek aralarında yarımşar fincan içilir.

ACIBAKLA (Lupinus artamus, Termis veya Semen Lupinii; Legumminosae): Gâvur baklası,

Romen bezelyesi, Kurt baklası eya Danik de denilir.
- Böbrek ve idrar yolları için temizleyici hassası vardır. Zorlukları giderir.
- Taş ve kumların düşürülmesine yardımcı olur.
- Lumbago ve siyatik ağrılarına faydalıdır.
- Kurt düşürücüdür.
- Besleyicidir.
- Balgam söktürür.
- Vücutta fazla tuz birikmişse atar.
- Albumini azaltır.
- Kan temizleyicidir.
- Haricen kullanıldığında zehiri alır.
- Müzmin başağrılarına iyi gelir.
- Nefes darlığına faydalıdır.

Kullanılışı: Sirke ve bal ile kaynatılır, 1 gramı içilir. Yakısı ve lâpası haricen kullanılır. Fazlası baş ağrısı yapar. Mesaneye zarar verir. Tohumları hafifçe kavrulur ve değirmende öğütülür; elde edilen tozdan yemek aralarında birer tatlı kaşığı yenir. Bu kavrulmuş tohumlar "Sebze Kahvesi" adı ile kahve yerine kullanılır. Kaynatılmış suyu da içilir.

ACIBADEM (Semen amygdalae amarae, rosaceae):
- Diabette,
- Karaciğer yetersizliğinde,
- Mide sancılarında kullanılır.

Kullanılışı: Acıbadem dövülür, iyi cins tereyağı ile karıştırılır, karnı şişmiş, gazlı ve sancılı çocukların karnına sürülür.

ACIÇİĞDEM (Colcihicum):
- Akut gut krizlerini önler.
- Müshil tesiri vardır.
- Romatizma ve nikris tedavisinde kullanılır. Ağrı dindiricidir.
- Karçiçeği, Turin ve mahrut da denilir.

Kullanılışı: Kökleri ezilerek ve kaynatılarak elde edilen sıvı haricen kullanılır. Zehirlidir. Acıçiğdem, sarımsak tohumu (Semen Allii sativi, Liliaceae) ile birlikte demir havanda dövülerek suyu çıkarılır ve bu su dışardan ağrılı yere sürülür.

ACIDİLEK (Bak. Eşekhıyarı).

ACIMARUL (Cichorium intybus):
- Mide hastalıkları ve hazımsızlıkta kullanılır.
- Safra kesesinin düzgün çalışmasını sağlar.

Kullanılışı: Kökü kurutulup kavrulursa; kahve gibi içilerek, kökü ve gövdesi çizilerek elde edilecek süt, su içerisinde bir miktar alındığında kanı temizler.

ACIYONCA (Menyanthes trifoliata):
- Sinirleri teskin eder.
- Mideyi kuvvetlendirir.
- Hazım cihazının çalışmasını sağlar.
- Karaciğerin çalışmasını güçlendirir.
- Kadınlarda aybaşı halini düzenler.
- Spazmlara karşı tesirlidir.
- Gut hastalığı, romatizma ve migren tedavisinde kullanılır.

- Hormon dengesizlikleri ve menapoz sıkıntılarına karşı koyar.
- Şeker hastalığına karşı etkilidir. Kandaki yüksek şeker oranı, kaynamış suyu içildiğinde, normale düşer.
- Haricen kullanıldığı zaman güçlü bir antiseptiktir.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 1-2 çay bardağı içilir. Nâne ve kedi otu ile karıştırıldığında ağrı kesici olarak kullanılır.

ADAÇAYI (Salvia pratensis): Latince adı tedâvi demektir.
- İştah verir.
- Mikroplu hastalıkların sebepolduğu gece terlemelerini keser.
- Mide ve bağırsak gazlarını gidermede kullanılır.
- Ağız ve boğaz iltihaplarını önler. Dişetlerini tedavi eder.
- Soğuk algınlığına ve sinir hastalığına, yorgunluğa iyi gelir.
- İshali ve kusmaları önler.
- Mide sularının düzenli çalışmasını sağlar.
- Depresyon ve titremeler için faydalıdır.
- Astım sıkıntılarını giderir.
- Kanama ve kesiklere, yaralara, ülsere iyi gelir.
- Ateş düşürücüdür.
- İdrar yolları taşlarına karşı faydalıdır.
- Adet görme düzensizliklerine ve kadınların normal olmayan akıntılarına karşı kullanılır.
- Kekik, lâvanta, hasbalkan ve sarmısak ile karıştırılarak vücut ovulursa, mikroplara karşı panzehirdir.
- Uyarıcıdır, kan dolaşımını etkiler.
- Kansızlık ve nekahat devrelerinde içilir.
- Sinir gerilimine karşıdır. Dinçlik verir.

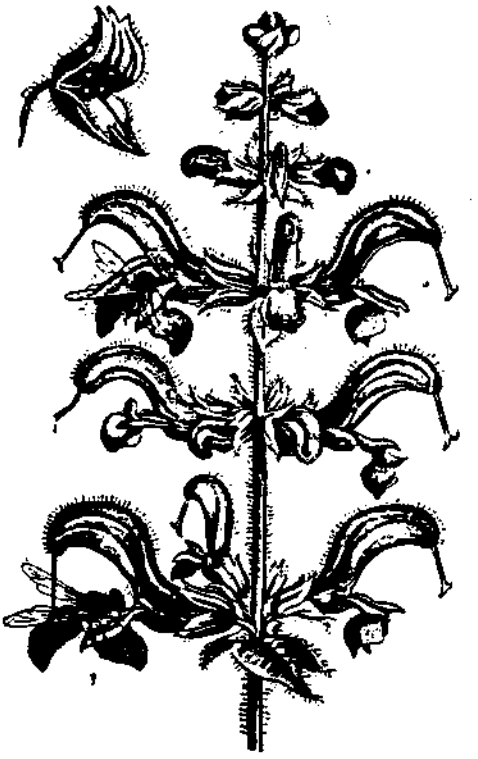

Adaçayı

Kullanılışı: 100 gramı bir litre suda kaynatılır. Zindelik için banyo suyuna katılarak, dahilden alacaklar için çay gibi, grip ve boğmacaya karşı süt içinde kaynatılarak, diş etleri kanamasını önlemek için bal ve sirke ile karıştırılarak alındığında faydalıdır. Günde üç kahve fincanından fazla alınırsa zehirlenme tehlikesi vardır.

Çocuklara az miktarda verilebilir. Yemeklere, ızgara etlere, çorbalara ekilir.

Eski tarih belgelerinde; Mısır'lıların fazla çocuk yapmalarını önlemek için kadınlara ada çayı içirdikleri yazılıdır.

Adaçayının ıhlamur (Flos Tiliae)la beraber öksürük kesicidir. Nane (Folium Menthae) ve kekik (Herba Thymi) ile kaynatılmış suyu mideyi düzeltmek için verilir. Ayrıca eski İstanbul'lular, üşütmeden ileri gelen adele ağrılarının giderilmesinde kaynatılmış yaprak suyunu içerek kullanırlar. Adaçayı, koku değiştirici olarak su ile kaynatılır ve çıkan buharlar kokuyu alır.

ADAMOTU (Mandragora officinarum): Hacılarotu, Ademotu, Kankurutan, Köpekotu, Sanem, Abdusselamotu gibi isimler ile de anılır. Kötü kokulu ve geniş yapraklı bir bitkidir.
- Başağrısını giderir.
- Çarpıntılara, uykusuzlara iyi gelir.
- Mafsal ağrılarını giderir.
- Şehveti artırır.
- Kanın hararetini azaltır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılır, suyu buruna çekilir veya koklanırsa insanı uyutur, tohumları yutulunca rahim hastalıklarına faydalıdır. Gargarası diş ağrılarına iyi gelir, lâpası ağrıyan yerlerdeki şikâyetleri önler.

ADASOĞANI (Urginea maritima veya Scillae bulbus): Diğer adı; ölüsoğanıdır.
- Öksürüğü keser.
- Mide, ciğer ve dalak tıkanıklarını giderir.
- Sarılığa iyi gelir.
- Karın ağrısını keser.
- İdrar söktürücüdür.
- Vucutta su toplanmalarını önler.
- Balgamı ve safrayı süzer.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Sara ve nekrise iyi gelir.
- Romatizmaya faydalıdır.
- Bağırsak parazitlerini yok eder.
- Ağız kokularını giderir.
- Sızıda; ezilerek, zeytinyağıyla sürülür.
- Sancıda; kaynatılarak bir kaşık gargaradan sonra bir kaşık kadar içilir.

Kullanılışı: Acı ve zehirli bir bitkidir. Çiçekken kullanılması zararlıdır. Suda ıslanmış kenevir kökü soğanın etrafına sarılıp, yaş iplikle bağlanarak sıcak kül altında pişirilir. İpliğe dizilip havada kurutulur. Tekrar su ile kaynatıldıktan sonra zeytinyağı ve sirke ile karıştırılarak ilâç yapılır.

Dışardan apseli yere sürülürse o kısmı kızartır ve kabartır; bir süre sonra kabaran yer patlayarak apse dışarı akar.
- Zeytinyağı veya sirke ile terbiye edilmeden önce 5-6 gr bal ile karıştırılarak macun yapılırsa nefes yollarını açar, öksürüğü keser, İbni Sina'nın özel terkibi Serkencebin(Sirke ve Bal) ile karıştırılır yenilirse mide ciğer ve dalak tıkanıklıklarına iyi gelir.

- Başağrısı, sara ve nekris için faydalıdır. Tohumu ezilir, reçel, bal veya incirle karıştırılarak yenilirse bağırsakları yumuşatır. Su içerisinde bir gece kalırsa, bu suyu içen fareler ölürler.
- Sirke ile karıştırılır, üzerine sürülürse siyilleri yok eder.
- Çam sakızı ile karıştırılırsa, ya da zeytinyağı ile kaynatılırsa yakı olur, ayaklardaki çatlak ve buruşukluklara iyi gelir.
- Adasoğanından sirke yapılırsa ağızda gargara yapıldığında ağızda sallanan dişleri kuvvetlendirir.
- Adasoğanı meyvelerin üstünde bulunursa onları çürütmez.
- Zeytinyağında birkaç gün durursa deri hastalıklarına, kelliğe, konaklara iyi gelir.

AFYON (Papaveraceae): İslâm hekimleri; Razi, İbni Sina ve İbni Züheyr, afyonu öksürüğe karşı teskin edici olarak kullanmışlardır. Çocuklarda kullanılması fevkalade zararlıdır.

Kullanılışı: Afyon, öksürük kesici olarak bir miktar afyon, tarçın veya leblebi unu ile karıştırılır, mercimek büyüklüğünde hap haline getirilerek yutulur. Ağrı giderici olarak iç kısmı çıkarılmış limonun içine afyon konur ve külde pişirilir, sonra limonun içinde meydana gelen yumuşak kısım alınarak ağrıyan kısma sürülür. Droğun zeytinyağı ile karıştırılmış şekli de dışardan etkilidir. Sırt ağrılarına karşı; bir miktar keten tohumu (Semen lini) ve tütün tozu ile beraber sirkede kaynatılır; kaynamış kısmın üstüne karabiber (Fructus piperis nigri) ekilir ve bu karışım bir tülbente sarılarak sırta konur. Bundan başka diş ağrılarını giderici olarak da darı tanesi kadar afyon diş çürüğüne konur ve üzerine balmumu yapıştırılır. Ayrıca bir miktar afyon ile kekik yağı (Oleum thymi) karıştırılarak ağrıyan çürük dişe konur. Afyon, çocukların uyku uyuması için de kullanılır; bunun için hazırlanmış ufak haplar veya kaynatılmış afyon suyu çocuğa verilir. Basur tedavisinde ise bir pamuğa sürülen afyon yaraya konulur.

AĞAÇ ÇİLEĞİ (Frambois): Dağ çileği, ahududu da denir. Meyvası sarı renkli ve güzel kokuludur.
- Ferahlatıcıdır.
- Öksürüğe iyi gelir.
- Boğaz ağrılarına iyi gelir.
- Göz zafiyetini giderir.
- Ayaklardaki şişlikleri indirir.
- Kadınlarda beyaz akıntıyı keser.
- Demir, fosfor, kalsiyum ve brom eksikliklerini giderir.
- Bağırsak tembelliğine, karaciğer hastalıklarına,
- Güt, romatizma ve sinir bozukluklarına,
- Kansızlığa ve nekahat devresindeki hastalara iyi gelir.
- Yanıkları iyileştirir.

- Ağız, dil, diş eti ve bademcik iltihaplarını giderir.
- Kanı temizler. Kanda şeker miktarını azaltır.
- İdrar söktürür.
- Terleterek toksinleri attırır.
- Kansızlık ve vereme iyi gelir.
- Üre ve şeker hastalıkları için faydalıdır.

Kullanılışı: Yarım kilo ağaç çileğine bir kilo su konulup, kaynatılırsa şurup yapılır. Susuzluğu giderir.

50 gr. ağaç çileği 1 lt. suda kaynatılıp soğutulur, süzülür, suya katılır gargara yapılırsa, ağız, boğaz, bademcik iltihaplarına iyi gelir.

Pansuman yapıldığında göz hastalıklarına iyi gelir.

300 gr. ağaç çileği, 250 gr. sirke içerisinde 10 gün kalır., süzülürse yine ağaç çileği şurubu gibi faydalı olur.

- Mide ülseri olanların kullanması mahzurludur.
- Yaprakları ishale faydalıdır.

Taze özsuyu, deriyi temizler, korur ve güzelleştirir. Fazla kullanılırsa, kurdeşen krizi yapar. Deri ve sivilcelerdeki kırmızılıklar belirir. Yaprak ve köklerinden toz yapılırsa, diş ilâcı olur. Özsuyu sütle karıştırılarak, güzellik sütü yapılır.

AĞAÇKAVUNU (Gutruc medica): Utruç da denilir.
- Ferahlatır ve serinletir.
- Müshil yerine geçer.
- Zehiri yok eder.
- Kirli kanı tasfiye eder.
- Ağız kokusunu yok eder.
- Hamile kadınların aş emmelerini önler.
- Kalbi takviye eder.
- Ateşi teskin eder.
- Safrayı kusturarak ve ishal yolu ile yok eder.

Kullanılışı: Kabuğu sirke ile kaynatılırsa gargarası ağız ve dişlere iyi gelir. Ekşisi (çiğit) denilen kısmı sinirlere zararlıdır. Yiyenlere kulunç hastalığı getirir. Tohumlarının 8 gramı ezilip akrebin soktuğu yere konulursa, zehirlenmeye karşı faydalı olur.

Sarı kabuğundan imal edilen "Macunü'l Ütrüc" kulunca faydalı, iştah açıcı, koku gidericidir. Havayı değiştirir.

AHLAT (Pirus claegrifolia): Yaban armutu da denilir.
- İshali keser.
- Zehirli hayvan sokmalarına karşıdır.

Kullanılışı: Yemişi olgunlaştıktan sonra yenilir, ya da filizleri dövülerek ısırılan yerin üzerine konulur.

AHUDUDU: (Bak. Ağaç çileği)

AK AMBER (Ambra grisea, physeteridae):
- Midevidir.
- Kuvvet vericidir.
- İştah açıcıdır.
- Şehvet vericidir.
- Parfümeride koku vericidir.
- Beyin ve kalp hastalıklarında kullanılır.

Kullanılışı: Özellikle "kuvvet macunları"nın çeşitli terkipleri içerisinde yer alır.

AKASYA (Robinia sudoacacia): Diğer bir adı salkım ağacıdır.
- Astım ve nefes darlığına faydalıdır.

Kullanılışı: Bir tutam kaynatılarak günde 1-2 çay bardağı içilir.

AKDİKEN (Rhamnus laternus): Gövemeriği ve geyikdikeni de denir.
- Allerjik kaşıntıları keser.
- Kuvvetli müshildir.
- Asabı teskin eder.
- Uyku getirir.
- Gut hastalığına iyi gelir.
- Zatülcenp ve kanamaları tedavi eder.
- Kadınların beyaz akıntılarını giderir.
- İdrar yolları taşları için faydalıdır.
- Dalak ve kalbe kuvvet verir.
- Asabi spazmlar, damar sertlikleri, kalp sancıları ve aşırı şişmanlıklarda, yürek sıkıntıları, kalp çarpıntıları, kulak uğultuları, çevre kirliliği, kötü beslenme ve sosyal bozuklukların sebep olduğu yüksek tansiyonda,
- Vücutta su toplama ve sarılığa iyi gelir.
- Kolestrol yükselmeleri ve damar sertliğinde tedavi için kullanılır.

Kullanılışı: Kök ve kabukları kaynatılarak, meyvelerinden şurup yapılarak faydalanılır, 20 kadar meyvası yenildiğinde müshil tesiri yapar.
- Balla karıştırılarak pişirilirse, boğaz ağrılarına gargara olarak kullanılır.
- Kabukları ateş düşürür, meyveleri ishale, çiçekleri kalp atışlarını düzenlemeye ve tansiyona karşı kullanılır.

AKGÜNLÜK (Gummi olibanum, burseraceae): Günlük de denir.
- Öksürüğü keser.
- Nefes darlığını giderir.
- Ses kısıklığını açar.
- Göze sürme olarak kullanılır.

Kullanılışı: Leblebi kadar akgünlük günde üç kere hastaya verilir, yine aynı gaye için ayva içine konup külde pişirilir ve yedirilir. Toz ve kahve ile birlikte mangal ateşinde yakılır, çıkan buharlara bir pamuk tutulur ve buharları emmiş pamuk sırta konur. Sesi kısılan hastaya, yakılan droğun buharları ile tütsü (fumigasyon) yapılır. Bel ağrısı için günlük tozedilir, amerikan bezine konur, üzerine ispirto dökülür, bele yakı olarak yapıştırılır ve üç gün bekletilir.

Göz sürmesi için akgünlük yakılır, dumanı üstüne tabak tutulur ve tabak üzerinde meydana gelen siyah is göze sürme olarak çekilir.

AKSÖĞÜT (Salix alba):
- Ateşi düşürür.
- Uykusuzluğu önler.
- Sindirimi düzenler.

- Romatizma ve nikrise iyi gelir.
- Kadınlarda meydana gelen aybaşı düzensizliğini, erkeklerde ve kadınlarda cinsi iktidarsızlığı yok eder.

Kullanılışı: Kabukları kaynatılarak elde edilen sıvı günde 1-2 fincan içilir.

ALIÇAĞACI (Sorbus eria)(Aubepine): Beyaz diken veya mayıs ağacı, ekşi muşmula, barut ağacı, yemişen de denilir.
- Adalenin kasılmasını kuvvetlendirir.
- Sinirleri teskin eder.
- Kan damarlarını genişletir.
- Kan basıncını azaltır.
- Damar sertliği ve göğüs nezlesine de iyi gelir.

Kullanılışı: Hipertansiyon ve angor vak'alarında ve asabi hallerde kullanılır. Günde üç defa kaynatılarak elde edilen sıvıdan on damlaya kadar verilebilir, 100 damladan fazlası kalbi yavaşlatır ve uyku getirir.

ALMAN PAPATYASI (Flos chammomillae romanae, compositae):
- Saçları besler. Boyar, renklerini açar.

Kullanılışı: Bir miktar papatya üzerine kaynamış su konur ve çay gibi demlendirilerek içilir. Elde edilen suyu ile saç yıkanıp taranır. Alman papatyası, eczacılıkta saç şampuanlarının bileşiminde kullanılmaktadır.

ALTINBAŞAKOTU (Solidago officinalis)
- İdrar tutukluğuna iyi gelir
- Albumin tedavisinde kullanılır.
- Nefrit, üremi ve sistit hastalıklarına karşı faydalı bir bitkidir.

Altınbaşakotu

Kullanılışı: Bir tutam ot, kaynatılarak günde 1-2 çay bardağı içilir.

AMBERBARİS (Berberis vulgaris, L. berberidaceae): Paris amberi, Dikenüzümü, sarıçalı, kadıntuzluğu da denilir. Meyvası (Fructus berberidis) ve hem de kökü (Radix berberidis)'dir.
- Ateş düşürücüdür.
- Kalın bağırsak iltihaplarını gidericidir.
- Hazım bozukluklarını düzenleyicidir.
- Öksürüğü keser.
- Mideyi kuvvetlendirir.
- İştahı açar.
- Karaciğere ve safra kesesi hastalıklarına iyi gelir.
- Yüksek tansiyon ve kan dolaşımını düzenler.
- Romatizma, siyatik eklem ağrılarını giderir.
- Ağız yaralarını iyi eder.

Kullanılışı: Meyveleri yenilir, kabukları ve kökü kaynatılarak içilir. 1 lt. suya 20-30 gr. amberbaris konularak yaprak ve çiçekleri ile kaynatılarak içilir.

AMBERKABUĞU (Cascara sağrada, euphorbiaceae): Amber ağacı dallarının kurutulmuş kabuğudur, lezzeti acıdır. Müshil olarak kullanılır. Koku vericidir.

Kullanılışı: Bir miktar amber kabuğu tozu ile aynı miktarda yabani yasemin tozu biribirine karıştırılarak otuz santigramlık paketlere taksim edilerek, akşamları yatarken birer tane alınır. Yakılır, buharı ile tütsü yapılır.

ANASON (Pinpinella oncium):
- İştahsızlığı giderir.
- Mide ve bağırsak gazlarını yok eder.
- Kusma ve ishali ortadan kaldırır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Kalp basıncını destekler, soluk alışverişini genişletir.
- İdrarı çoğaltır.
- Enfeksiyonlara karşı koyma gücünü arttırır.
- Sinirleri yatıştırır, beyin ve omuriliğin çalışmasını destekler.
- Uyku vericidir.
- Migren, baş dönmeleri ve karın ağrılarına faydalıdır.
- Beyin yorgunluğunu ortadan kaldırır.
- Düzenli bir kan dolaşımı meydana getirir.
- Nefes darlığı, bronşit ve astıma iyi gelir.
- Öksürük kesicidir.
- Ana sütünü arttırır.

Kullanılışı: Kaynatıp içilir. Fazlası ve esansı uyuşukluk getirir. Aybaşı kanamaları ve hamilelik döneminde kullanılmaz.

Anason tohumu, raziyane, karaviye, kişniş tohumları katılmak suretiyle ilâçlar yapılır. Bazı yerlerde anason dövülerek ekmek hamuruna karıştırılarak midesi zayıf olanlar için galeta ve unlu maddeler yapılır.

Yakılıp dumanı huniden buruna çekilirse baş ağrısına iyi gelir.

Otu ve tohumu çamaşır içerisine konulursa güveleri kaçırır.

Ezilen tohumu gül yağı ile karıştırılıp süzülürse kula-

ğın ağrı ve cerahatini giderir.

Çocuk ishaline karşı "Gülyağı", kimyon, anason, kereviz tohumu dövülür, gülyağı ile karına yakı gibi vurulur. Mide bozukluğuna "Anason Macunu" kullanılır.

ANDUZOTU (İnula helenium): Canlıgüneş, Hintkınakınası, Atgözü, Aslan ve Köpekyıldızı da denilir.
- Kasları uyarır.
- Bronşit, astım, boğmaca, anjin, zatürrie ve zatülcenp gibi solunum sistemi hastalıklarını iyileştiricidir.
- Enfarktüs kadar tehlikeli ve öldürücü olan kronik bronşiti geçirir.
- Böbrek tembelliklerini önler, idrar söktürücüdür.
- Terletir, kanı temizler.
- Ergenlik sivilceleri, deri hastalıkları ve uçukta tedavi edicidir.
- Ülser, kesik, yara ve bereleri iyileştirir.
- Bulantıları keser.
- Mide ekşime ve yanmalarını geçirir.
- İştah açıcıdır.

Kullanılışı: Kökü dövülür, yarım avuç kadarı bir litre suya atılarak kaynatılır. Buharı solunum sistemi hastalıkları için içe çekilir. Buna taze yaprak ilâvesi ile el ve ayak banyoları yapılır. Kompres ve pansuman için haricen kullanılır. İçmek için oldukça sert ve acıdır. Bu şekil tedavi çok güçtür.

ANTEPFISTIĞI (Pistacia vera):
- Öksürüğü söktürür.
- Göğsü yumuşatır.
- Safra kesesi ve böbrek ağrılarına faydası vardır.
- Bedeni ve zihni gücü artırır.
- Vücudun gelişmesini sağlar.
- Cinsel istekleri tahrik eder.

Kullanılışı: Yenilir.

ANZAROT (Sarcocolla, Penaeaceae):
- Göz hastalıkları tedavisinde,
- Ağrı ve sızıların giderilmesinde kullanılır.

Kullanılışı: Anzarot, zeytinyağı (Oleum olivae) ile karıştırılır ve halkın "Anzarot Yağı" dediği bir cins preparat elde edilerek ağrıyan yere sürülür. Ayrıca anzarot yakılarak tütsüsü yapılır.

ARAP ZAMKI (Gummi Arabicum, Leguminosae):
- Öksürüğü keser.
- Göğsü yumuşatır.
- Akciğer yaralarını kapar.
- Mideye kuvvet verir.
- Yatıştırıcıdır.
- Basur tedavisinde kullanılır.
- Göz ağrısı ve kepeğe iyi gelir.

Kullanılışı: 5 gr. arap zamkı, 10 tane mazı ile birlikte dövülür ve iki saatte bir birer tatlı kaşığı yenir.

Arap zamkı, bir miktar şekerle birlikte suda eritilir ve bu eriyikten sabah akşam birer bardak içilir.

ARAROT (Arrow-root, Amylum

Marantac, Marantacear): Bir diğer adı maranta nişastasıdır. Bu isimdeki bir bitkinin köklerinden çıkarılır.
- Nekahat devresindeki halsizlikleri giderir.
- Süt çocuklarının gelişmesine faydalıdır.
- Çocuk maması içerisinde kullanılır.
kullanılışı: Süt, su ve ıhlamur suyu ile kaynatılır ve hastaya içirilir. Ayrıca salep (Tubera salep)'le pişirilerek de kullanılabilir. Zerde ve çocuk mamalarına dondurucu olarak katılır.

ARDIÇ (Gene vrier): Ardış tohumu da denilir.
- Terleticidir.
- Romatizmaya, soğuk algınlığına iyi gelir.
- İdrar tutukluğunu düzeltir.
- Vücutta biriken suyu boşaltır.
- Damar sertliği ve nikriste faydalıdır.
- Kadınlarda görülen beyaz akıntıyı keser.
- Aybaşı ağrılarını dindirir.
kullanılışı: Kabukları ve tohumları kaynatılarak günde 1-2 fincan içilir. Ardıçtan bir nevi katran çıkarılır.
- Böbreklerinde iltihap olanlar kullanamazlar. Tavsiye edilen miktarı aşmak zararlıdır.
- Katranı, Kadyağı, Ergenlik, Egzama, Saçkıran, Kellik, Uyuz, Sedef hastalığında kullanılır.
- Ardıç tohumu; 250 gramı 1 lt suda kaynatılarak bir kaba konulup üzeri bezle örtülmek suretiyle romatizmada buğu yapılarak kullanılır.

Yaprakları müshildir. 30 gr. ardıç tohumu 1 lt. suda kaynatılırsa idrar yolu hastalıklarına, ağız kokularına iyi gelir, kum dökücüdür.

ARDIÇ KATRANI (Pix juniperi, Cupressaceae):
- Antiseptiktir.
- Parazitlere karşıdır.
Kullanışı: Dışardan pomat şeklinde, içerden leblebi unu ile yapılmış haplar halinde hastaya verilir. Ekzema ve uyuz için bal ile karıştırılmış ardıç katranı yedirilir.

ARDIÇ TOHUMU (Fructus juniperi, Cupressaceae):
- Uyuşturucudur.
- Toniktir.
- Midevidir.
- Böbrek ve kum taşlarını düşürür.
- Sarılık ve belsoğukluğunu giderir.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.
- Öksürüğü keser.
Kullanılışı: Kaynatılıp, soğutularak içirilir.

Ayrıca ardıç tohumunun mısır püskülü (Stylus Maydis) ve ayrık kökü (Rhizoma Graminis) ile kaynatılarak içirilir.

ARMUT (Prus comminus):
- Vitamin bakımından zengindir.
- Kansızlığı giderir.
- Kanı temizler.
- Yüksek tansiyonu düşürür.
- Böbreklerin düzenli çalış-

masını sağlar.
- Kum ve taşların dökülmesini sağlar.
- İdrarı artırır.
- Tükürük ifrazatını artırır.
- Susuzluğu keser.
- Nikris, romatizma ve mafsal kireçlenmelerine faydası vardır.
- Salgı bezlerinin düzenli çalışmalarını sağlar.
- Hazım cihazının çalışmasını düzenler.

Kullanılışı: Yemeklerden önce yenilirse faydalıdır. Şeker hastalarına zararı yoktur. Midesi zayıf olanlar kompostosunu içmelidirler. Bir miktar yaprak ve dalları (iki avuç yaprak, genç dallar ve çiçek) bir litre suda 15 dakika demlenir, üç-dört fincan için bir elma ilâve edilir.

ARPA (Hordeum vulgare):
- İdrar sökücüdür.
- Asabi kusmaları önler.
- Dilaltı iltihapları ve pamukçukta suyu ile gargara iyi gelir.
- Mesane ve idrar yolları iltihaplarını temizler.
- Prostatın büyümesini önler.

Kullanılışı: Temciye ve mayasılda haricen sürülür.

ASILBENT (Benzue, Styracaceae):
- Öksürük kesicidir.
- Yara tedavisinde kullanılır,
- Tütsü yapılır.

Kullanılışı: Kaynatıp içilir veya yaralara sürülür.

ASLANAĞZI (Anthirrinum): Kurt ağzı da denilir.
- Balgam söktürmek için (Anthirrinum) binde onbeş haşlanarak içilir.
- Bronşite faydası vardır.

ASLANDIŞI (Taraxacın officinalis): Bir diğer adı yabani acı maruldur.
- Karaciğer şişmelerine iyi gelir. Sarılığa faydalıdır.
- Mesane ve kalın barsak iltahabını giderir.
- Anne sütünü artırır.
- Taze sürgünlerinden akan sütü dişleri temizler.

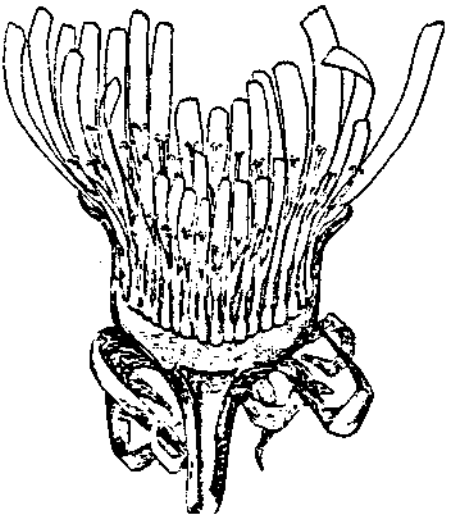

Aslandişi

Kullanılışı: 50 ila 100 gram kök ve yaprakları 1 kilo suda haşlanarak içilir.

ASLAN KUYRUĞU (Leonurus):
- Ateş düşürücüdür.
- Terletir.
- Vucuda ferahlık verir.

Kullanılışı: Bir tutamı kay-

natılır günde 1-2 fincan içilir.

ASLANPENÇESİ (Alchimilla vulgaris): Kadınmantosu, hizmetçikız, şebnemli, tavşanyağı, aslanayağı isimleri ile de bilinir.
- İdrar söktürücüdür.
- Tonik olarak da kullanılır.
- Sindirim sistemi bozukluklarına iyi gelir.
- Kanamaları dindirir.
- Kadınların; akıntı ve dölyatağı sancıları, gebelikteki başdönmeleri ve doğumdan ileri gelen yırtıklar için kullanılır.
- Aşırı şişmanlığı giderir.
- Fazla su birikmesini önler.
- Şeker oranının yükselmesini önler.
- Yaraları kapatır, iltihapları yok eder.
- Göz hastalıklarını tedavi eder.

Kullanılışı: Üç tutam aslanpençesi veya rendelenmiş kökü on dakika kaynatıldıktan sonra, yemek aralarında günde üç fincan içilir. Bir litre kaynar suya bir tutam aslanpençesi atılarak yapılan bir başka çeşit demlemeye göre, yemek aralarında günde üç fincan içilirse, aşırı şişmanlarda düzensiz âdet gören kadınlara iyi gelir.

Lâpası, her on dakikada bir defa kanama ve yaralara, başlangıçta uygulanır.

Bir litre suya, iki avuç aslanpençesi konulursa ve kaynatılırsa, haricen kullanılabilir.

Bir litre suya 50 gr. aslanpençesi konulup, kaynatıldığında, konjektivit isimli göz hastalığına iyi gelir.

El-ayak ve vajinal banyolar için, bir litre suya iki avuç aslanpençesi konularak kaynatılır.

ASMA (Vitis vinifera): Meyvası olan üzümde A, B1, B2, C, vitaminleri bulunan en faydalı bitkilerdendir.
- Böbrek hastalıklarına karşı tesirlidir.
- Vucudun yağlanmasını önler.
- Sarılığı keser.
- İshali önler.

Kullanılışı: Asma çubuklarından çıkan sıvı egzama ve barsak kanamalarında kullanılır. Hatta bu sıvı Avrupa'nın bazı ülkelerinde göz damlası olarak kullanılır.

AT KESTANESİ (Aesculus hippocastanum): Atların öksürüğü için faydalı olduğundan bu isim verilmiştir.
- Ateş düşürücüdür.
- Vucuda kuvvet verir.
- Hemoroit tedavisinde kullanılır.
- Varis filebite.
- Romatizma ve mafsal ağrılarına iyi gelir.
- Kan damarları üzerinde büzücü tesiri vardır.
- Deri çatlakları tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Basur, ishal ve varis için, bir bardak suya bir kaşık toz ilâvesiyle günde üç defa içilir. Burun nezle ve nefes darlığına karşı da faydası vardır. Bir kilo atkestanesi küçük parçalara

atkestanesi küçük parçalara doğranmak suretiyle pişirilir ve suyu alınırsa hemoroit bununla yıkanılmak suretiyle önlenilir. Kabuklarının kaynatılmak suretiyle içilmesi soğuk algınlığı, ateş yükselmesi, hazımsızlık kronik bağırsak nezlesi ve nikris hastalığına iyi gelir.

Özü çıkarılırsa boğmaca, nevralji, romatizma ve deri açıklarına karşı faydalıdır.

Kulunç yeline karşı, atkestanesi dövülür, bal ile macun yapılarak karıştırılır ve yenir.

ATKUYRUĞU (Equisetum arvence): Kırkkilit, zambakotu, tilkikuyruğu, beygirkuyruğu, ve zemberekotu da denilir.
- Böbrek taşlarının düşünülmesinde.
- İdrar yolları iltahabında.
- İdrar tutukluğunda faydası vardır.
- Karaciğer ve akciğer hastalıklarında.
- Nikris ve romatizma şikâyetlerinde kullanılır.

Kullanılışı: öğütülerek çay yapılırsa dahilen ezilerek yapılan merhem yara tedavisinde kullanılır. Fazla alındığında zehirlenmelere sebep olabilir.

AVOKADO YAPRAĞI (Fuerte, bacon, zutane, hass): Avagadro da denilmektedir. Orta Amerika ülkeleri, Antil adaları, Güney Amerika ve Afrika'da yetişen bu bitki, 1970 yılında Türkiye'ye getirilerek, İzmir ve Antalya'da denenmiş, bilhassa Antalya'da başarı ile üretilmeye başlanılmıştır.
- Böbrek taşlarını eritir.
- Cinsi kudreti arttırır.

Kullanılışı: Yaprakları bir tutam kaynatılarak günde 1-2 fincan içilmekte; salatası, çorbası ve püresi yapılmaktadır.

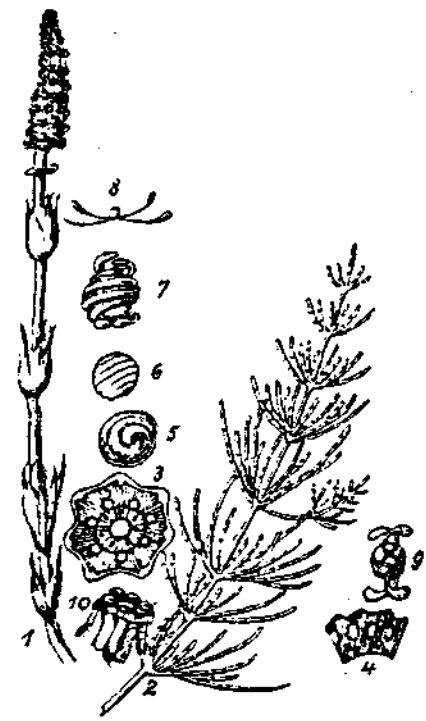

Atkuyruğu

AYÇİÇEĞİ (Helianthus annuus): Gündöndü ve günebakan aydede de denilir.
- Sinir hastalıklarında kullanılır.
- İktidarsızlığı önler.

- Kalp hastalıklarına iyi gelir.
- Bedeni ve zihni yorgunluğu önler.
- Cinsi arzuları tahrik eder.
- Kollestrol düşürücüdür.

Kullanılışı: Tohumları kurdeşen hastalığı ve kaşıntılarla yara tedavisinde merhem olarak, ayçiçeği yağı soğuk preslenilmek suretiyle damar kireçlenmesinde ve sertliklerinde, esansı verem tedavisininde kullanılır.

AYIGÜLÜ (Pracaia officialie): Düğünçiçeği familyasından bir şakayık türüdür.
- Nikris ve sara hastalıkları
- Sinir zafiyeti ve kramplarda kullanılır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 1-2 fincan içilir ve tozlarından merhem yapılmak suretiyle faydalıdır.

AYITÜZÜMÜ (Busserole): Acı bir bitkidir. İtüzümü veya kocayemiş de denilir.
- İshali keser.
- Böbrek taşlarını düşürür.
- İdrar yollarını temizler.
- Kuvvet verir.
- Ateş düşürücüdür.
- Prostat büyümesini önler.

Kullanılışı: Yapraklarının tozundan günde iki ilâ sekiz gram kullanılır.

AYLANDIZ (Ajlanthus glandulosa): Kokarağaç, Esed'ül-arz' da denilir.
- Bağırsak solucanlarını düşürmeye yarar.

Kullanılışı: Bir tutam kaynatılarak günde 1-2 fincan içilir.

AYNİSEFA (Souci): Diğer adları; gece sefası ya da Şamdançiçeği'dir.
- Terletir.
- İdrarı söker.
- Zatürriye ve nikrise iyi gelir.
- Bağırsak hastalıkları,
- Karaciğer tıkanmaları,
- Böcek sokmaları, yılan ısırmaları,
- Göz iltihapları ve göz hastalıkları tedavi eder.
- Astım, öksürük, uykusuzluk ve kalp çarpıntılarını iyi gelir.
- Karaciğer ve safrakesesi hastalıkları için şifa verici
- Kan temizleyicidir.
- Yara, çatlak, berelere, ekzemaya, ülsere, nasırlara, siyillere, çıbanlara, ergenlik sivilcelerine iyi gelir.
- Kadınların âdetlerini düzenler, menapoza yakın faydası vardır. Anormal âdet kesilmelerini normale döndürür. Fazla akıntıları önler.

Kullanılışı: On gram gece sefası bir litre suda kaynatılır. Günde birkaç kaşık ya da fincanla içilirse adet gecikmelerinde de aybaşı adetini de tanzim eder. Adet söktürmek için haşlaması içilir. Sancılı ve yetersiz âdet durumlarında, muhtemel âdet kanaması tarihinden 10 gün önce başlanır. Tohumlarının ezilerek alkol içinde eritilmesinden oluşan sıvı, böcek sokması durumunda bir miktar su ile karıştırılarak yarım avuç

tâze yaprağı, ya da kuru yaprak, bir litre suda kaynatılarak lâpa yapılır. Özsuyundan hergün bir kahve kaşığı, kusmalara karşı iyi gelir. Bir aynısafa yaprağı, yarım avuç mavi kantarın ve adaçayı çiçekleri ile birlikte sıcak suya atılarak göz ilâcı yapılır. Yara, ülser vs. için iki çorba kaşığı bitki suyu, 500 gr. tereyağı ile karıştırılarak pomat ve merhem yapılır. Bazı Avrupa ülkelerinde aynı sefanın etkili maddesinden yapılmış kremler, pudralar, sıvılar ve fitiller mevcuttur. Tedavi edici özelliklerin yanı sıra Rusya, Almanya ve Hollanda'da yemekler ve çorbalara katılmaktadır. Bazı yerlerde pahalı bir madde olan safranın yerine kullanılmaktadır.

AYRIKKÖKÜ (Iriticum repens): Ayrıkotu da denilir. Köpeksalatası, vagon, sürüngenbuğday, büyük, küçük ve eczacı ayrıkotu gibi çeşitleri de vardır.

- Böbrek taşları eritmede,
- Mesane yolu iltihaplarında kullanılır.
- İdrar söktürür, kanı temizler.
- Terlemeyi sağlar, iç açıcıdır.
- Bütün ateşli hastalıklarda,
- Böbrek iltihaplarında,
- Gut, sarılık, sellülit, romatizma ve karaciğer ağrıları,
- Safra kesesi taşlarında kullanılır.

Ayrıkotu

Kullanılışı: Yeraltındaki kökleri ile taze filizleri, yaprakları, sap ve olgun başakları toplanır, havanda dövülür ve bir litre suda kaynatılarak günde iki fincan içilir.

Bir avuç kök kaynatılır,

ilk su atılır, tekrar su konularak kaynatılırsa, içerisine meyan kökü, biraz nâne ve limon kabuğu ilâvesiyle; sarılık, safra kesesi, karaciğer ve böbrek hastalıkları için günde iki fincan içilir.

Toplanır toplanmaz dövülerek özsuyu çıkarılır ve balla karıştırılırsa, hergün beş çay bardağı içilmesi hâlinde karaciğer hastalıkları tedavisinde kullanılır.

Ayrıkotu

AYVA (Pirus cydania):
- Kalbe kuvvet verir.
- Kalpteki sıkıntıları giderir.
- Ağız kokularını yok eder.
- Kabızlığı giderir.
- Hararet keser.
- Mideye kuvvet verir.

Kullanılışı: Kurutulmuş ayva suda bekletilerek yapılacak şurup ile gargara yapılırsa boğaz iltahaplarına, çiçekleri bal ile karıştırılarak macun yapılırsa yemeklerden sonra alınmak suretiyle, kalbe kuvvet verir, zihni berraklaştırır.

Bal ile pişirilerek elde edilen lâpa, bebekli annelerin sütten meydana gelen şikâyetlerinde ağrıları ve şişlikleri giderir.

Ayva suyu zatürreye ve kan tüküren hastalara faydalıdır. Çekirdekleri kaynatılır, suyu sıcak içilirse göğsü yumuşatır, ses kısıklığı ve öksürüğü giderir.

Yenildiğinde kusmayı önler, şerbeti cinsi arzuları tahrik eder.

AYVA ÇEKİRDEĞİ (Semen cydoniae, Rosaceae):
- Göğüs tıkanıklığında,
- Öksürük tedavisinde,
- Ekzema tedavisinde,
- Deri çatlaklarını gidermede kullanılır.

Kullanılışı: Hem içerden ve hem de dışardan lâpa şeklinde yumuşatıcı olarak kullanılır. Bunun için ayva çekirdeği, su veya sütle kaynatılır ve göğüs tıkanıklığı ile öksürük tedavisinde hastaya içirilir.

AYVADANA (Herba artemisiae, Compositae): Misk otu, Civan perçemi, Adi Pelin, Koyun otu da denilen Artemisia vulgaris bitkisinin çiçekli dalları (Herba artemisiae) kullanılır.
- Öksürüğü keser.
- Mide ve barsak ağrılarını giderir.
- Ekzemayı tedavi eder.

Kullanılışı: Kaynatılır. Suyu içilir veya sürülür.

AYVA YAPRAĞI (Folium Cydoniae Rosaceae):

- İshali keser.
- Basuru tedâvi eder.

Kullanılışı: Kaynatılan suyu içilir. Çaya katılır. Basura sürülürse, kanı keser.

B

BADEM (Prunus amygdalus): Tatlı olanı ilâçlar ve tedavide kullanılır. İçerisinde E vitamini mevcuttur.

- Bronşit, anjin, boğaz yanması, boğaz ağrıları, akciğer hastalıklarına faydası vardır.
- Nekahat devrelerini kısaltır.
- Bedeni ve zihni yorgunlukları ortadan kaldırır.
- Böbrek hastalıklarına faydası vardır.
- Bağırsak parazitlerini döker.
- Hamileleri güçlendirir.

Kullanılışı: Yumurta ile karıştırılırsa, sürüldüğünde hemoroite, badem yağı kulak ağrılarına ağrı ve yanmalara, sütle içildiğinde kuvvetlenmesi mideye iyi gelir. Tatlı bademden yapılan merhemler, briyantinler yüzü yumuşatır, yüzün güzelliğini temin eder, fazla kısmı tatlı ve bir kısmı acı badem ezilerek sıkılarak badem yağı çıkarılır, badem yağı küçük çocukların bebeklerin pekliğine karşı iyi gelir, bir iki kahve kaşığı içirilir, badem ağacı çiçeklerinin haşlaması tenin rengini güzelleştirir. Kuru yaprağı ishali keser yenildiğinde diş eti ağrısına faydası vardır, gülsuyu ve gülyağı ile ezilip melhem yapılırsa alına ve şakaklara konulması baş ağrılarını giderir. Yüzdeki kabarcıkları yanıkları ve yılancığı yok eder.

Dövülüp bal ile karıştırıldığında yara ve cerahatlere sürüldüğünde iyileştirir.

Şekerle yenildiğinde kuvvet verir.

Çürümüş badem zararlıdır.

Hamile kadınlar Acı Badem yağı içerlerse çocukları düşer. Ancak; bu çok zararlıdır. Bağırsak parazitleri için iki saatte bir çiçeklerinin kaynatılmışı içilir.

Acıbadem, dışarıdan banyosu yapılır ya da lâpa şeklinde kullanılırsa, ağrı kesicidir. özellikle; migren, böbrek ve karaciğer ağrılarını yatıştırır. Sinir sistemi ile ilgili ağrıları dindirir.

Tatlıbadem, yaprak ve ka-

bukları kaynatılarak içilirse karaciğerin vazifelerini düzenler, öksürüğü yatıştırır. Solucanları düşürür, ateşi keser, idrarı söktürür.

Tatlıbademyağı, hatmi çiçeği ve gelincik ile demlenirse, bal ve yumurta sarısı eklenilmek suretiyle çocuklardaki bağırsak parazitlerini düşürür.

Bir avuç meyvesi kabukları kırılarak bir litre suda bir saat kaynatılırsa, günde iki fincan içilir.

Ağacın ikinci kabuğu havanda dövülerek, 20-30 tutamı bir litre suya atılarak kaynatılırsa, günde bir fincan içilir.

Bir avuç tatlıbadem yaprağı taze veya kuru olarak bir litre suya atılarak kaynatılırsa, günde bir fincan içilir.

Fazlası zararlıdır.

Bir leğen sıcak suya bir avuç yaprak ve çiçek ile yirmi tutam ağaç kabuğu dövülerek konulmak suretiyle günde iki defa banyo yapılır.

Bir avuç badem havanda dövülür, o kadar şeker ve bir litre su ile karıştırılırsa, menekşe şurubu ile birlikte içildiğinde; solunum yolları hastalıklarına iyi gelir.

Kıvırcık salata ile kaynatılırsa ateş düşürür.

BAKLA (Viccia paba):
- Besleyicidir.
- Bilhassa çocuk beslenmesi bakımından önemlidir.
- Vücuttaki zehirleri dışarı atar.
- Romatizma siyatik, lumbago ve dolama tedavisinde kullanılır.
- Böbrek ve kum taşlarını düşürür.

Kullanılışı: Çiçeğinin haşlanılması ile günde bir küçük kaşık içilerek ve unundan lâpa yapılarak haricen kullanılır. Ayrıca bakla çiçeğinden elde edilen yağ da aynı gaye için hastaya verilir. Yağ elde edilmesi için drog su ile yıkanır ve ağzı kalaylı bir kazana konur, hafif ateşte 24 saat ısıtılır. Soğuyunca yağ kısmı şişelere doldurulur. Sabah ve akşam aç iken birer yemek kaşığı içilir.

BALDIRAN OTU (Conium maculatum L. Umbelliferae): Şakiran, Büyük Baldıran, Lekeli Baldıran, Ağu Otu, Yılan otu da denilir. Bitkinin hem meyvası (Fructus Conii) hem de çiçekli dalı (Herba Conii) kullanılır. Kuvvetli zehirli olup, lokal anestezi için ilâç yapılır.
- Sinir yatıştırıcıdır.

Kullanılışı: İneklerde tabak hastalığına karşı, baldıran otu kaynatılır ve kaynamış suya hayvanın ayağı sokulur. Ayak parmakları arasındaki parazitlere antiparaziter bir etki yapar. Zehirlidir.

BALDIRIKARA (Adjanthum ya da Gapillus-verenis): Venüs ağacı, hindçörekotu, fujer veya karabaldır. Su bülbülü de denir.
- Böbreklerde kumu döker

- Saç dökülmesini önler.
- Öksürüğe iyi gelir.
- Burun boğaz hastalıkları ve astıma karşı kullanılır.
- Mide ağrılarını keser.
- Aybaşı kanamalarının düzenli olmasını sağlar.

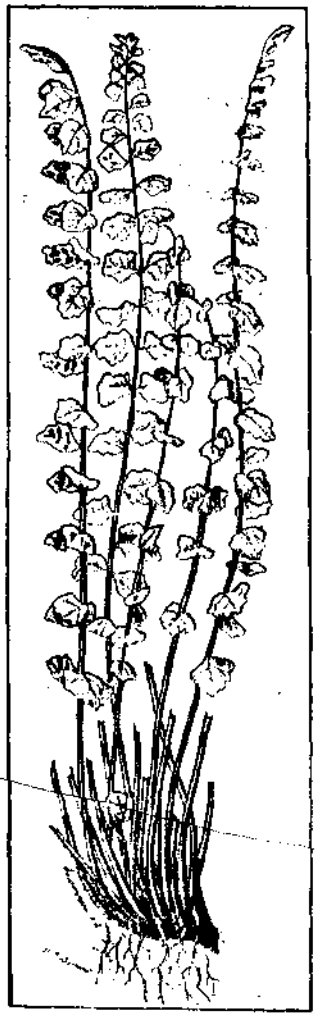

Baldırankara

Kullanılışı: 50 gramı kurutularak 1 lt. suda kaynatılarak elde edilir.

BALLIBABA (Laminum purpurum)

- Boğaz hastalıklarına,
- Vereme iyi gelir.
- Rahim iltihaplarına, kanamalara ve aybaşı ağrılarını iyileştiricidir.
- Prostat faydalıdır.
- Kabakulak, mayasıl, kanlıbasur, ballıbaba ile tedavi edilir.

Lavanta çiçeği, kekik, nâne, adaşayı, hasalban, oğuzotu ve benzerleri ile aynı bitki âilesindendir.

Sarıçiçekli, benekli, altın ve beyaz (sahte) ballıbaba çeşitleri vardır.

- İdrar söktürür, kanı temizler.
- Tonik ve serinleticidir.
- Solunum yolları hastalıklarına faydalıdır.
- İdrar tutukluklarını giderir.
- Düzensiz ve sancılı âdetlerle, ağrılarını keser.
- Dalak hastalıklarına faydalıdır.
- Kansızlığa iyi gelir.

Kullanılışı: Çiçekler ve çiçeklerinin uçlarının ezilerek suyu çıkarılır. Merhemi yanıkları iyi eder. Kadın hastalıkları için hastalığın tespiti ve doktor tavsiyesi şarttır. Susam ya da susam yağı ile pişirilirse, dökülen kıllara yakı yapıldığı takdirde kıllar tekrar çıkar.

Suda kaynatılıp içilirse, ağır nefesi öksürüğü dalak ve sarılığı iyi eder. Dövülerek sirke veya serkencebin ile ya

da papatya ile yenilirse, zehirli hayvan sokmalarına iyi gelir.

Toz olarak, yara tedavisinde; bitkinin tamamından yapılacak lâpa ile ülser ve gutlara karşı el ayak banyoları için, kaynatılan ballıbaba buharı ile kulak hastalıkları, kaynamadan elde edilecek jelâtinli posa yanık tedavisinde kullanılır. Günde iki defa banyo yapılır.

Kaynatılmada; bir litre suya bir avuç ballıbaba atılır. Günde 3-4 fincan içilir.

Tozu, bal veya reçelle karıştırılırsa, iç hastalıklarına iyi gelir.

BAMYA (Gombo comestible Hibiscus esculentus):
- Mide ve bağırsakların düzenli çalışmasını sağlar.
- Kabızlığı giderir.

Kullanılışı: Yemek olarak yenilir.

BAMYA ÇİÇEĞİ (Hibiscus esculentus L. malvaceae):
- Yumuşatıcıdır.

Kullanılışı: Bamya lâpası, basurlu yere ılık iken konur. Anadolu'da hayvan apselerinde, lâpa şeklinde yumuşatıcı olarak kullanılır.

BANOTU (Hyoscyamus niger):
- Uyku kaçırır.
- Beyin hastalıklarına iyi gelir.
- Titreme ve çarpıntıyı giderir.
- Sinirleri teskin eder.
- Kulak ağrılarına iyi gelir.
- Romatizmaya iyi gelir.
- Mide kramplarına iyi gelir.

Kullanılışı: Belladon, (güzel avratotu) çok az nisbette; tilki üzümü, haşhaş, tatülü yaprakları, terkibine birer tutam katılmak suretiyle ilâç yapılır. Ayrıca birer tutam lavanta, biberiyye, kekik ruhları katılmak suretiyle ağrı kesmede kullanılırsa da ev ilâçlarında kullanılması zehirli olması dolayısıyla tavsiye edilmez.

BARUT AĞACI (Rhamnus frangula):
- Pekliği önler.
- Mide ve bağırsakları temizler.
- Zehirlenmelerde, kusturarak zehirlenmeyi önler.
- Sindirim tembelliğini ortadan kaldırır.
- Besinleri bulamaç yapan kasları uyarır.
- Mide ekşime ve şişmeleri ile hava yutanlara ve kronik enfeksiyonlara faydalıdır.
- Bağırsak parazitlerini düşürür.
- Karaciğerin ve dalağın çalışmalarına yardım eder.
- Kan dolaşımı bozukluklarının ve hemoroidin giderilmesinde faydalıdır.
- Haricen kullanıldığında; abse, irin ve saç dökülmesine yol açar, deri hastalıkları ve uyuz tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Yan tesirleri yoktur. Gebe kadınlara verilebilir. Bir litre suya otuz gram kadar kabuk atılarak kaynatılır. Sonra da akşamları 1-2 fincan içilir.

Bir litre suya yarım avuç kabuk konularak; dışarıda kompres, lavman ve banyolarda kullanılır.

İç hastalıkları için; bir tutam toz; bal, süt vs. ile karıştırılarak, yenilir veya içilir.

BASUROTU (ramunculus ficariya): Küçük kırlangıç otu da denilir.
- Basur memelerinden doğan şikâyetleri giderir.

Kullanılışı: Kökleri kurutularak un haline getirilir ve melhem yapılır.

BAYIRTURPU (Cochlearia)(Armoracia): Acı kök de denilir.
- İştah açıcıdır.
- Sirkesi yapılır.
- Romatizma ve cilt hastalıklarına faydalıdır.

Kullanılışı: Yenilir, üzerine bir bardak su içmek şartı ile günde üç çay kaşığı sirkesi içilir. Rendelenerek deri adale ve eklem yerlerine ovuşturularak sürülür.

BEHMEN (Centaurae behen): Kavza kökü de denilir. Faydası basurotu gibidir.

BELLADON (Airopa belladonna): Güzelavratotu da denilir.
- Mide, bağırsak hastalıkları,
- Astım,
- Beyin hastalıkları,
- Kalp hastalıkları,
- Sinir hastalıkları tedavisinde ağrı kesici olarak kullanılır.

Kullanılışı: Zehirli oluşu dolayısıyla ev ilâçlarında kullanılması mahzurludur.

BERGAMOT (Citrus bergamia): Bazı ilâçlara bu arada çaya, koku vermek üzere karıştırılır.
- Reçeli yapılır

BESBASE (Macis): Hindistan çiçeği olarak da bilinir.
- Mide ve karaciğere kuvvet verir.
- Ağız kokularını yok eder.
- İnsanı ferahlatır.
- Bel gevşekliğini ortadan kaldırır.

Kullanılışı: Ağızda çiğnenerek, yemeklerde 10'ar gram, yutularak, karanfille karıştırmak suretiyle kullanılır. Kaynatılan suyu içilir.

BAŞPARMAKOTU (Botentilla recta): Diğer isimleri gümüşotu, kazgaçası veya kazotudur. Yaprak ve kökleri kurutulur.
- Cildi yumuşatır.
- Yüzdeki lekeleri giderir.
- Diş ağrılarını keser.
- Diş etlerini kuvvetlendirir.
- Boğaz ağrılarına, mide iltihaplarına, mide ekşime ve yanmalarına iyi gelir.
- Vucuda kuvvet verir.

Kullanılışı: Bir litre suya 25 gram beşparmakotu konulup kaynatılarak ya da haricen kullanılmak üzere lâpalar yapılır.

BETONİKA (Stachys officinalis):
- Vücut ağrılarını dindirir.
- Mide yanma ve ekşimelerine

iyi gelir.
- İshali önler.
- Astım tedavisinde kullanılır.
- Kulak ağrılarını iyileştirir.

Kullanılışı: Yaprakları ve çiçekleri bir tutamı kaynatılarak elde edilen sıvı sürülerek veya günde 1-2 fincan içilerek kullanılır. Ezilerek çıkarılan suyu gülyağı ile karıştırılırsa kulak ağrılarına iyi gelir.

BEYAZ HARDAL (Brassica):
- Yanıklara,
- İshale iyi gelir.

Kullanılışı: Yemeklerde bir tatlı kaşığı beyaz hardal tohumu yenilir, ya da keten tohumu lâpa yapılarak veya kireç suyu ile karıştırılarak haricen kullanılır.

lik, mide bulantısı ve zehirlenme yapabilir.

BEZELYE (Psum sativum):
- Ömürlük hastalıklarına,
- Felçlilere iyi gelir.
- Vucudu kan kanserine karşı korur.
- Kan yapıcıdır.
- Kabızlığı giderir.

BİBER (Capsicum annuum):
- Bol C vitamini vardır.
- Romatizma ve eklem yerleri iltihabını yok eder.
- Ağrı dindiricidir.
- İştah açar.
- Kan devranını hızlandırır.
- Kanamaları önler.
- Mide salgılarını çoğaltır.

Kullanılışı: Çok miktarda yenildiğinde karaciğer ve böbrekleri bozabilir.

* Nevralji, lumbago, halsizlik, mide bulantısı ve zehirlenme yapabilir.

Bezelye

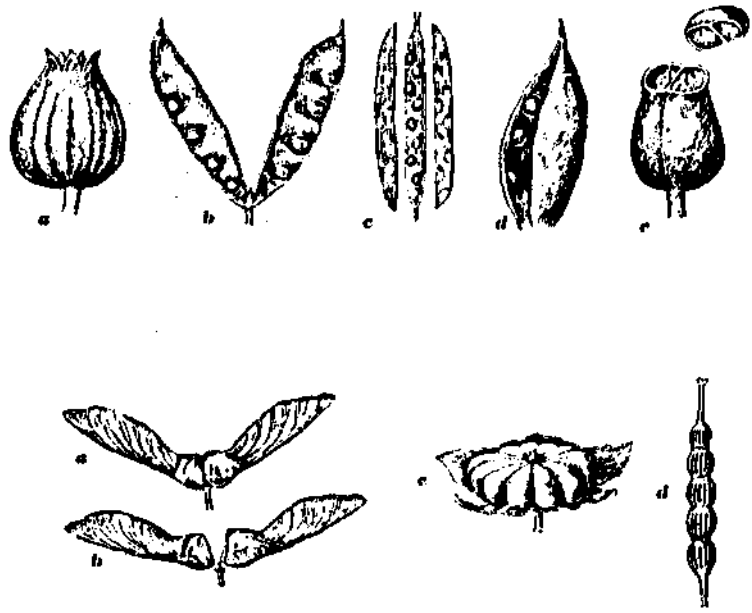

Beziye

BİBERİYE (Rosmarinus officinalis Folium rosmerini): Kuş dili otu, Lisân-ülasâfir, Hasbalkan Rozmerin, Lacivertgül, tatlıçiçek buhurdanlık, büberiye de denilir. Itır bitkilerinin prensi sayılır.

- Astım ve bronşit tedavilerinde kullanılır.
- Baş dönmeleri, çarpıntı, kansızlık, ve hazımsızlığa iyi gelir.
- Krampları giderir.
- Safra kesesi ifrazatını çoğaltır.
- Gut ve romatizmayı tedavi eder.
- Safra söktürür.
- Nekahat devresindekiler, sürmenaj geçirenler, sinirleri bozuk olanlar ve depresyon geçirenler, biberiye içmelidirler.
- İdrar söktürür.
- Gaz giderici dir.
- Kasılmalara karşı tesirlidir.

- Sindirim sistemini uyarır.
- Uykusuzluk ve migrene devadır.
- Kalbe, ciğere, medeye kuvvet verir.
- Karaciğeri çalıştırır.
- Sarılığa iyi gelir.
- Kurt düşürücüdür.
- Cilt bozukluklarını giderir.
- Ezikler, kesikler, çarpmadan meydana gelen yaralar ve burkulmalara iyi gelir.
- Ağızdaki mikropları öldürür.
- Lâvanta ishalini keser.
- Vajinal temizlik ve cinsi hastalıkların tedavilerinde kullanılır.
- Yara, çıban ve egzemalara,
- Ağız, boğaz iltihaplarına,
- Çıkık ve burkulmalara da şifadır.

Kullanılışı: Bir litre suda 20 gramı kaynatılarak elde edilecek su kullanılır. Bir avuç bitki, 1 litre suda kaynatıldığında 1-3 fincan içilirse, uyarıcı ya da yatıştırıcıdır. 1 lt suya bir avuç atıldığında banyo yapılırsa, el ve ayak için romatizmalara iyi gelir. İki çorba kaşığı balmumu ile eritilir, içerisine bir kahve kaşığı biberiye tentürü katılırsa, ağrı tedavisinde pomat olarak kullanılır.

BİNBİRDELİKOTU (Hypericum calycinum, Hypericum perforatum):
- Sinirleri yatıştırır.
- İştahı açıcıdır.
- Balgam söktürür.
- Bol idrar verir.

Kullanılışı: Kaynatılarak içilir.

BİTOTU (Sabadille officinalis):
- Haşaratı öldürmede kullanılır.

Kullanılışı:
- İnsanlar için zararlıdır.
- Sinirleri tahrip eder.
- Cilde sürüldüğü yeri tahriş eder, kızartır, yanma hissi uyandırır, sonra da dondurur. Orada hassasiyet azalır.

Buruna girerse aksırık getirir, Bronşlara giderse öksürtür. Gözleri kızartır, yakar ve ağrıtır. Ağızda acılık ve yanma hissi meydana getirir. Salgıyı çoğaltır. Yutkunmayı güçleştirir. Kusturur ve kanlı ishale sebebiyet verir. Baytarlar, domuzları kusturmak için kullanırlar. Felç yapar. Solunumu durdurur. Çizikli adaleye tesiri şiddetlidir. Adaleyi sertleştirir. Hareketten alı koyar. Sancı yapar, kandaki kan miktarını çoğaltarak basıncı arttırır. Kalbi zayıf düşürerek durdurur.

BİT OTU TOHUMU (Semen sabadillae, Liliaceae): Diğer bir adı da Hezarendir. Tohumları ise halk arasında **Mezevek** derler.
- Saçkıranı, saç dökülmesini önler.
- Bit öldürücüdür.
- Hayvan parazitlerine karşı da kullanılır.

Kullanılışı: Tohumların kaynatılmış suyu başa sürülür, sonra baş taranır; böylece

bitler öldürülür. Bu su, saç kıranı ve saç dökülmesini önleyici olarak da kullanılır. Bunun için bitotu ve karanfil karışımı kaynatılır ve elde edilen su ile saç dipleri ıslatılır.

BOLDO (Peumus boldus):
- Karaciğer hastalıkları tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 1 fincan içilir.

BODUR MAYDONOZ (Aethusa cynapiumt): Köpekmaydonozu da denilir.
- Sinir yapan mide hastalıklarında,
- Baygınlık yapan kıramplarda kullanılır.

Kullanılışı: Zehirlidir. Hekim tavsiyesi olmadan ilâçlara katılamaz. Sarımsağa benzeyen kokusundan farkedilir. Maydonoz sanılarak, yenilirse, ölüme sebebiyet verir. Yaprağı ezilmek suretiyle koklanıldığında farklı olduğu anlaşılabilir.

BORU ÇİÇEĞİ (Campanula, Datura stramonium L. solanaceae): Çan çiçeği, tatula, sihirbaz otu, şeytan elması, borazan otu, patlıcan çiçeği de denilir.
- Bronşit, astım ve nefes darlığı tedavisinde,
- Öksürük kramplarına karşı kullanılır.
- Boğmaca ve müzmin öksürüğe de iyi gelir.

Kullanılışı:
- Yaprakları kurutulur
- Zehirli olduğundan içerisine 5 gramına 5 gram Bellâdon ve 5 gram banotu karıştırılmak suretiyle bir tabağa bir kahve kaşığı konulup tütsü yapılarak ve haricen kullanılır. Tozu ince sigaraya 1 gram konularak kullanılır. Yahut, ufak parçalara kıyılır, sigara kâğıdına sarılır ve sigara gibi içilir veya iyice kavrulup tütün gibi ovulduktan sonra kâğıda sarılıp içilir.

BOYACI KÖKÜ (Radix rubaiae, Rubiaceae): Kök boya, Boya kökü, Boyalık, Boya otu, Boya pürçü, Boya çili, Çubuk boya, Dilkanatan, Boya sarmaşığı, Kırmızı boya, Kırmızı kök, Yumurta boyası, Kızıl kök, Kızıl boya, Ense kökü gibi adları da vardır.

Boyacı kökü halk arasında hem kumaş, hem de yumurta boyamak için, tedavide diüretik olarak kullanılır.

BÖĞÜRTLEN (Rubus furucticobus): Tilkiüzümü, Karamık, Karaçilek de denilir.
- Kanı temizler.
- İdrar söktürür.
- Öksürüğü keser.
- Şekeri düşürür.
- Dizanteri ve ishale iyi gelir.
- Yüksek tansiyonu düşürür.
- Ayaklardaki şişlikleri giderir.
- Böbrek taşlarını düşürür.
- Gözleri kuvvetlendirir.
- Diş iltihaplarına, ağız-boğaz enfeksiyonlarına karşı kullanılır.

- Yanıkları iyileştirir.
- Ağrıları keser.

Kullanılışı: Kökleri bir miktar kaynatılarak; meyveleri, yaprakları ve dalları kurutulup, bir miktar kaynatılarak günde birkaç fincan içilir. Gargara yapılır. Meyvesinden şurup yapılır. İçilir.

BÖĞÜRTLEN YAPRAĞI (Folia rubi fruticosi, Rosaceae): Böğürtlen çalısı ise alık adları ile de bilinir.
- Toniktir.
- İdrar söktürür.
- İshal ve basurda,
- Bademcik ve boğaz iltihaplarında kullanılır.

Kullanılışı: Böğürtlen yaprağının kaynatılmış suyu hastaya verilir. Ayrıca, **bademcik ve boğaz iltihabını giderici** olarak yaprak infüzyonu ile gargara yapılır. Yine yaprak kurutulur, havanda dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır, yağlı kısım çıban ve yara üzerine sürülür, bu iş için yaprak külü de kullanılabilir.

BÖRÜLCE (Vigna sinensis): Siyangöz ve karnıkara da denir.

Kullanılışı: Yemek yapılarak yenilir.

BUĞDAY (Triticum vulgare): B vitamini bol ve besin değeri yüksek yiyecek maddesidir. Hazım cihazının düzenli çalışmasını sağlar.

Kullanılışı: Çimlendirilmiş buğday tanesi zihin yorgunluğu ve sinir bozukluklarını giderir. Mide ve cilt hastalıkları ile damar sertliği olanlar taze ekmek ve sıcak börek yememelidirler. İnsan sağlığı için gerekli kalorinin büyük kısmı buğdayla yapılan ekmekten sağlanır.

BURÇAK (Lathyrus):
- Ezik, çürük, isilik ve mayasılda kullanılır.

Kullanılışı: Taneleri zehirlidir. Lâpa veya tane halinde kullanılır. **Basur tedavisinde** kahve gibi kavrulup dövüldükten sonra yenilmektedir.

C

CEHRİ (Fructus rhamni, Rhamnacae): Alacehri, Altun ağacı, Boyacı dikeni, Ebicel, Karadiken, Sarıboya da denilir.

Modern tıpta müshil olan cehri, kumaş boyacılığında, sarı boya olarak kullanılır. Avrupa'daki adı; Türk cehrisi, Levantin cehrisidir.

CEVİZ AĞACI (Folium Juglandi): Koz, Cevzde, frenk cevizi de denir.
- Yaprakları ve kabukları kanı temizler.
- İshal ve dizanteriye iyi gelir.
- Zehiri gidermek için kullanılır.
- Deri çatlamalarında ve hastalıklarına iyi gelir.
- Gelişmemiş, sıska kalmış çocuklara faydalıdır.

- Saç ve elleri boyamada kullanılır.
- Veba hastalığına iyi gelir.
- Karın ağrılarına, ateşli hastalıklarda ağrı kesici ve ateş düşürücüdür
- Dil altına iyi gelir.

Kullanılışı: İki adet ceviz içi, iki kuru incir, 50 gram sedefotu yaprağı bir miktar tuz bir havanda dövülürse sabahları aç karnına yendiğinde hiçbir zehir etkilemez.

- Taze ceviz ile şeker veya bal ile karıştırılıp yenilirse mideyi kuvvetlendirir.
- Yeşil kabuğundan çıkarılan su ile, tiryak ve kıran vaktinde içilirse veba hastalığından korur.
- Köpeğin ısırdığı yere soğan, tuz, bal ile karıştırılıp sürülürse melhem olur.
- Ceviz kabuğu ile içini, yakıp külünü göbek üzerine konulursa ağrıyı keser.
- Gül reçeli ile cevizi dövüp bir miktar tuz biber karıştırıp bir kaç defa dil altına sürülürse iyi gelir.
- Cevizi kabuğu ile dövüp çıkan suyu bal ile karıştırılırsa boğaz ve iltihaplara iyi gelir.
- Taze ve yeşil olan ceviz kabızlık yapar.
- Safra hastalığı olanlar taze ceviz yerlerse safrayı azdırır.
- Kuduz vakaalarında bal soğan tuz ile cevizi ısırığa sürülürse iyi gelir.
- Tomurcuklarından, saç dökülmeleri ve kepeklere karşı merhem yapılır.
- Tırtıla benzeyen başakları kan damarlarını sıkıştırdığından; kanamalara, kesiklere ve fazla gelen âdet kanamaları ile hemoroid, ishal ve dizanteriye karşı çok tesirlidir.
- Yaprakları ve yeşil kabukları kanama ve ishale tavsiye edilir.
- Hariçten kullanılışı yaraları iyi eder, temizleyerek mikropları öldürür.
- Taze yaprakları demlenirse, kokusu haşaratı kaçırır, ülser, egzema, göz iltihapları, pamukçuklar ve abselere iyi gelir. Vereme karşı savaşta başarılıdır. Kandaki glikoz nisbetini düşürür.
- Aç karnına ceviz içi ağızda ezilerek çocuklardaki temriyeye sürülürse melhem olur.
- Altına işeyenler 8 gr. ceviz kabuğunu veya yaprağını yeseler iyi gelir. 20 gram 1 litre suda kaynatılan ceviz suyu birer çay kaşığı ile sıska kalan çocuklara verilip ve ceviz yaprakları ile banyo yaptırılırsa faydalıdır.
- Bir litrede 50 gram ceviz yaprağı kaynatılarak kadın akıntılarına melhem olur.
- Cevizyağı deri yanıklarına iyi gelir.

CEVİZ KABUĞU (Cortex nucis juglandis, Juglandaceae):

- Böcek öldürücüdür.
- İshal giderir.
- Hayvan yaraları için antiseptiktir.

Kullanılışı: Kaynatılır. Suyu kullanılır.

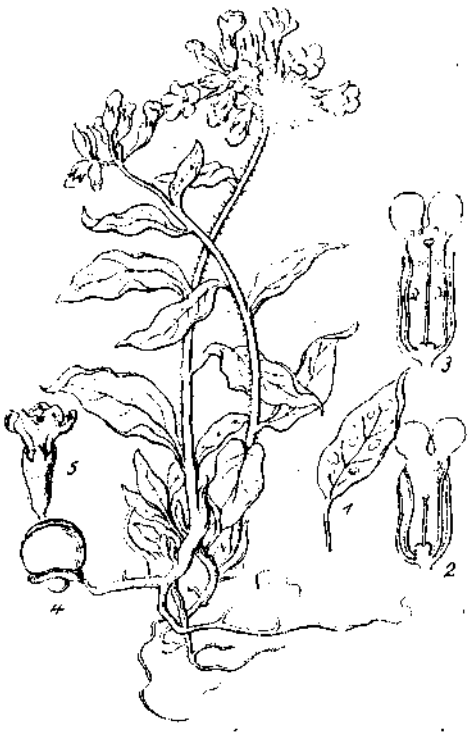

Cigerotu

CIVAN PERÇEMİ (Achillea Millefolicem): Yara otu, binyaprak otu, kandil çiçeği, tikotu, oduncuotu, marangozotu, askeriot, burunkanamasıotu da denilir.
- Kadınlarda adet gecikmelerine,
- Ateşli hastalıklardan kalkıp da zayıf düşenlere iyi gelir.
- Hemoroit rahatsızlıklarına faydalıdır.
- Hazımsızlığa faydalıdır. Sindirim sistemini tenbih eder.
- Kanı temizler ve kansızlığa iyi gelir.
- Sinirleri kuvvetlendirir.
- Kemik, boğmaca, albasması, hastalıklarında kullanılır.
- İdrar söktürür.
- 1914-1918 yıllarında Fransız askerleri, ilâç yokluğunda bu otu pansuman için kullanmışlardır.
- Kalbi ferahlatır, dolaşım sistemini düzenler.
- Göğüs hastalıklarına karşı kullanılır.
- Menapoz döneminin düzensiz âdetleri için faydalıdır.
- İdrar yolları hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Mide krampları, bağırsak gazlarının giderilmesinde yararlıdır.
- Mikrop öldürücüdür.
- Ülser, kesik, yara, çatlak, kanama, hemoroid ve burun kanamalarında kullanılır.
- Ateşli hastalıklardan zayıf düşenlere güç verir.

Kullanılışı: 20 gramı bir litre suda kaynatılarak, kaşık-kaşık içilir. Günde 2-3 fincana kadar içilebilir. Sinir sisteminin tedavisinde; demleme için birkaç yaprak oğulotu (melisa) ve bir tutam papatya çiçeği katılmalıdır.

Losyon, banyo, lavman ve antiseptik (mikrop öldürücü) olarak, bir litre suya bir avuç yaprak ve çiçek konulur.

Bütün kısımları ezilir ve bir bezden geçirilerek öz suyu çıkarılırsa, sivilce ve kırmızılıklar meydana gelinceye kadar kullanılır.

Ç

ÇADIRKUŞAĞI (Doraema ammoniacum):
- Lenf ve kan damarlarını açar.
- Ağrı dindiricidir.

Kullanılışı: Melhem ve yakı olarak kullanılır.

ÇAKALERİĞİ (Prunus spinosa):
- İshal keser.
- Terletir ve vucuttaki zehirleri dışarı atmaya yarar.
- Bademcik ve boğaz iltihaplarına iyi gelir.
- Anne sütünü arttırır.
- Ateşli hastalıklarda zayıflayan kalbi kuvvetlendirir.
- Mide ve bağırsakların düzenli çalışmasını sağlar.

Kullanılışı: Tadı buruk olan ve kurutulmuş çakaleriği kaynatıldıktan sonra içilir.

ÇAM (Pinus):
- Öksürüğe iyi gelir.
- Balgam söktürür.
- Bağırsak ağrılarına iyi gelir.
- Kolay doğum yapılmasını sağlar.

Kaynatılarak elde edilen çam suyu içinde ılıklaştıktan sonra su içinde oturmakla veya bu suyu içmekle rahim hastalıklarına iyi gelir.

100 gram çam palamutu üzerine, yine 100 gram derecesi 60 olan ispirto ilâve edilerek 12 saat bırakıldıktan sonra 1 litre su ilâve edilerek 6 saat daha bırakıldıktan sonra süzülerek ikibuçuk kilo şeker içerisinde eritilerek içilirse göğüs nezlesine, müzmin öksürük ve bronşitlere faydalıdır.
- 20 gram çamsakızı, 10 gram un, 10 gram kara biber ile bir miktar badem yağı karışımı kaynatıldıktan sonra, yumurtaakı ile merhem yapılıp, basur memelerine sürülürse, memeleri düşürür.
- Mide üşütmelerinde çam çırası kaynatılıp sıcak sıcak içilirse iyi gelir.
- Yaralara faydalıdır.
- Kozalaklardan çıkarılarak elde edilen çamfıstığı günde iki defa (25 gramdan) fazla yemenek kaydıyla bronşit, verem, akciğer hastalıklarının iyileşmesine iyi gelir.
- Cinsî istekleri artırır.
- Ruhi çöküntüyü bertaraf eder.
- Kalp hastalıklarına fayda-

arınmış ve gergin bir cilt için bu tedavi yapılır.

HİNDİSTANCEVİZİ (Cocos nucifera):
- Mide ağrılarını keser.
- Çocuklarda ağrı kesici olarak karın ağrılarını keser.
- Böbreklerde kum ve taşları nı düşürür.
- İdrar söktürür.

Kullanılışı: Bebeklerde anne sütüne küçük cevizden küçük küçük toz halinde karıştırılıp verilir.

HİNDYAĞI AĞACI (Ricinus comunis, Oleum ricini, Euphorbiaceae): Genegerçek otu veya Gerçek kene olarak da bilinir.
- Müshil ilâcı olarak alınır.
- Saçkırana faydalanır.
- Lavman yapılmada kullanılır.
- Deriyi yumuşak tutar.
- Saç ve kirpik diplerini besler.

Kullanılışı: Dahilen ve haricen alınır.

HIYAR (Cucumis sativus):
- Yüz buruşuklarını tedavi eder.
- Cilt besleyicisidir.
- A, C vitamini vardır.
- Kandaki şeker miktarını düşürür.
- Susuzluğu geçirir.
- Vucut yorgunluğunu kaldırır.
- Kaşıntıyı kaldırır.
- Böbrek hastalıklarını iyi gelir.
- Mideyi rahatlatır, ferahlık verir.
- Akciğerdeki, içerde çıkan çıbanları geçirir.
- Ağız kuruluklarını geçirir.

Kullanılışı: Çıkarılan sütü ile cilt tedavi edilir. Çiğ yenir, dilin üzerinde bekletilir, ağız kurumalarını geçirir. Balgam söktürür.

HIYARŞEMBE (Fructus cassiae fistulae, Leguminosae): Hıyarşember, Hindhıyarı veya Çarşamba olarak da bilinir.
- Müshildir.
- Kum taş düşürür.
- Bebekler için midevidir.
- Nezleye faydalıdır.
- Göz ağrısını keser.
- Nekrise faydalıdır.
- Yara ve çıbanları yok eder.

Kullanılışı:
- Aç karnına her sabah 10 gram yeme alışkanlığı olanların böbreğinde taş kum olmaz.
- 10-12 gram akşam yemeğinden önce yenmesi iç yara ve çıbanları yok eder.
- Mafsallara nekrise iyi gelir.
- Nezleden dolayı göz ağrısı varsa, 30 gram hıyarsembe kullanılırsa derhal etkisini gösterir.

HODAN (Borrego officcinalis):
- Balgam söktürür.
- Öksürüğü keser.
- Bronşite, nezleye, akciğer zarı iltihaplarına iyi gelir.
- İdrar tıkanıklığını yok eder.
- Peritonit ve iç organ enfeksiyonlarına iyi gelir.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.
- Gut krizlerinde başarılı-

dır.
Kullanılışı: Bir litre suya bir avuç bitki ya da çiçek kurusu atılarak demleme yapılır. Kökleri ve çiçekleri dahilen şurup yapılıp alınır.

Ayak banyoları nezleye iyi gelir. Yanıklar için lâpası yapılır. Salatası yenilir.

Özsuyu idrar söktürücüdür.

HOROSANİ (Semen contra, Flos cinae, Compositae):
- Barsak solucanlarını döker.

Kullanılışı: Horosaninin kaynatılmış suyu hastaya içirilir veya balla birlikte dövülüp karıştırılmış şekli yedirilir.

HURMA (Phonix):
- Kansere karşı koruyucudur.
- Bedeni zihni yorgunlukları yok eder.
- Kan yapar.
- Diş etlerini onarır.
- Cerahatları iyi eder.
- Akan kanı keser.
- Kirpikleri çoğaltır.
- Göz hastalıklarını geçirir.
- Saçları kolalaştırır.
- Soğukalgınlığını geçirir.
- Boğaz ağrılarını dindirir.
- Cilt lekelerini geçirir.
- Ayak kokusunu yok eder.
- Kemir hastalıklarını iyi eder.
- Besleyicidir.
- Doğumdan mütevellit hastalıkları tedavi eder.
- Cimaı tahrik eder.

Kullanılışı: Lâpa yapılıp yakı gibi cerahatlara vurulur. Kaynamış su ile saçları koyulaştırır. Süt ile beraber yenirse yaşlılara güç verir.

Hurma

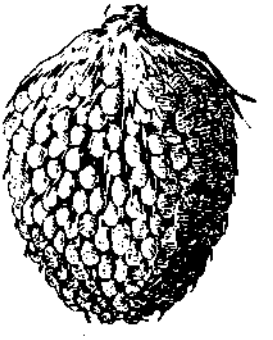

Hurma

Hurma

- Mideye faydalıdır. Üşütmelerde tedavi edicidir.
- Anadolu kadınının pudrasıdır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak, çayı günde 1-2 çay bardağı içilir.

Hünnap

I

HÜNNAP (Zizyphus vulgaris, Fructus Jujubae, Rhamnaceae):
- Vucuda rahatlık verir.
- Balgam söktürür.
- Öksürüğü keser.
- Yumuşatıcıdır.

Kullanılışı: Yenilir, kaynatılarak günde 1-2 bardak içilir.

HÜSNÜYUSUF (Dianthus barbatus, Caryophyllaceae): Guguçiçeği veya Kırkaranfili de denilir.
- İktidarsızlığı yok eder.

IHLAMUR (Tilia pltyphyllos-Tilia pernifolia):
- Göğüs hastalıklarını tedavi eder.
- Nezle ve nefes yollarını iyileştirir.
- Öksürüğe faydalıdır.
- Astıma iyi gelir.
- Baş ağrısı ve dönmelerini iyi eder. Migren tedavisinde kullanılır.
- Sinirleri teskin eder. Rahat uyku verir.
- Çocuklara banyo yaparken iyi gelir.

- Sara hastalığını iyi eder.
- Kabızlık ve barsak spazmı giderir.
- Gut ve romatizma tedavisinde kullanılır.
- Boyun ve yüze güzellik verir.
- Göğsü yumuşatır.
- Saç dökülmesini önler.
- İdrar söktürür.
- Böbrek yollarını temizler.
- Terletir.
- Kanı temizler.
- Göğüs ağrılarına faydalıdır.
- Vucudun kuvvetlenmesi için direnci sağlar.
- Finibit ve enfaktüse faydalıdır.
- Çilleri yok eder.
- Abse ve çıbanları tedavi eder.
- İltihapları kurutur.
- Yanıkları iyi eder.
- Spazm giderir.

Kullanılışı: Yarım avuç kuru yaprak, bir litre suda kaynatılıp günde iki-üç fincan içilir.

Suyu saçlara sürülürse ağrı keser. Kabuğundan elde edilen merhem iltihapları kurutur. Kabuğu ağıza alınırsa yaraları geçirir.

Ihlamur çiçeği, bir miktar hatmi çiçeği (Flos althaeae) ile beraber kaynatılır ve içilir. Çok kullanılan diğer bir şekli de ıhlamurun, havlıcan (Rhizoma galangae), zencefil (Rhizoma zingiberis) tarçın (Cortex cinnamomi) ve karanfil (Caryophyllus) ile birlikte kaynatılmasıdır.

ISIRGANOTU (Semen urticae, Urticaceae):

- A ve C vitamini ihtiva eder. İçerisinde demir ve bağırsak, karaciğer, pankreas ve safra kesesi salgılarını uyaran "sekretin" isimli bir madde vardır.
- Kan çekicidir.
- Kanı temizler.
- Gut ve idrar yolları hastalıklarını iyileştirir. İdrar tutukluğunu giderir.
- Şehveti artırır.
- Kanamaları önler.
- Böbrekleri temizler.
- Kadınlarda âdet hâlini düzenler.
- Ağız çevresi ve koltukaltı iltihaplarını giderir.
- Alyuvarları yeniler, dokulara bol oksijen sağlar.
- Mide kramplarını geçirir.
- Bağırsak gazlarını atmaya yarar.
- Kusmayı keser.
- Kan tükürmelerini durdurur.
- Bedeni güçlendirir.
- Ana sütünü artırır.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.
- Tansiyon düşürücüdür.
- Deriyi temizler, ergenlik sivilcelerini yok eder.
- Zehirlenmeyi yok eder.

Kullanılışı: 3-4 ölçek serkencebin, maydonoz veya kereviz suyu, ısırgan otu karıştırılıp günde 1-2 fincan içilir.

Merhem yapılarak yaralar tedavi edilir.

Pişirilerek yenilirse anne sütünü çoğaltır.

Çorbası besleyicidir.

Kökleri damar kireçlenmesini önler, damarları açar.

Saçlar ısırganotu ile yıkanırsa saç dökülmesini geçirir.
- Kökleri kaynatılıp içilirse; idrar söktürücü, kan temizleyicidir.

ISPANAK (Spinacia oleracea):
- C, K ve A vitaminleri ihtiva eder. Ayrıca içerisinde; manyezyum, fosfor, iyot ve bedenin dengesini sağlayan birçok oligoelement vardır.
- Kabızlığı önler.
- Karaciğer, pankreas ve iç salgı bezlerini uyarır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Sinir bozukluklarından dolayı olan çöküntüleri yok eder.
- Kansızlığı giderir.
- Alyuvarların oksijenlenmesini sağlar.
- Kanser ve vereme karşı korur.
- Çevre kirliliği olan şehirlerde yaşayanlar için gereklidir.
- Şeker hastalarına faydalıdır.
- Yaraları, yanıkları ve dolamayı geçirir.
- Diş çürümesini önler.
- Deri hastalıklarının hepsi için faydalıdır.
- Kalp adalelerini güçlendirir.
- Hamilelere faydalıdır.
- Bütün kronik hastalıklarda etkilidir.

Kullanılışı: Haşlanarak yenilir. Lâpa olarak veya merhem yapılarak kullanılır. Özsuyu kaynatılır, Günde 3-4 fincan içilir. Tuz bakımından zenginliği ve oksalat fazlalığı sebebiyle gut, eklem hastalıkları, romatizma ve böbrek taşları rahatsızlığı olanlara verilmesi mahzurludur.

ITIRÇİÇEĞİ (Geranium robertianum): Turnagagası, leylekgagası, çobaniğnesi de denir.
- İshali keser.
- Mide ve bağırsak enfeksiyonlarını özellikle nezleyi geçirir.
- Egzama ve cilt hastalıklarını geçirir.
- Cildi güzelleştirir.

Kullanılışı: Çay olarak, merhem olarak, şurup olarak kullanılır.

ITRIFIL TOHUMU (Semen amomi, Zingiberaceae): Cennet biberi, Itrifil, Edrefil gibi adları da vardır.
- Soğuk algınlığına karşıdır.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Romatizma tedavisinde bir miktar ıtrıfil tohumu toz edilir, kâfur (Camphora) ile karıştırılır; meydana gelen karışım ispirtoda eritilir ve dışarıdan romatizmalı kısımlara sürülür. Soğuk algınlığına karşı, 10 gram ıtrıfil tohumu dövülür ve bal ile karıştırılır. Karışım sırta sürülerek bu kısım, yağlı kâğıtla sarılır.

İ

İBRİŞİM (Alyssum martimum): Kozalık da denilir.
- Meniyi artırır.

- Göz arpacık ve çıbanlarını iyi eder.
- Ferahlık verir.
- Vucuda kuvvet verir.
- İç sıkıntılarını, nefes darlığını yok eder.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Göze parlaklık verir.

Kullanılışı: Macun yapılıp kuvvet macunu olarak alınır. Balla karıştırılarak yenilir.

Yakılıp külü macuna karıştırılırsa, nefes darlığına iyi gelir.

Çıbanlara sürülür.

Mercan kökü ile dövülerek, macunla karıştırılıp yenilir.

Bir gramı içilebilir, fazlası midesi zayıf olanlar için zararlıdır.

İĞDE (Elaseqnus):
- Ağız pasını kaldırır.
- Bağırsak bozukluklarını geçirir.

Kullanılışı: Bol bol yenir.

İNCİÇİÇEĞİ (Convallaria majalis):
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Çarpıntıyı keser.

Kullanılışı: Zehirli olduğundan dikkatli alınmalıdır. Bir tutamı kaynatılıp birkaç damla damlatılarak günde 1-2 fincan su içinde içilir.

İNCİR (Ficus caria):
- Tembel mideyi çalıştırır.
- Sinirleri kuvvetlendirir.
- Barsakları yumuşatır.
- Yanık ağrılarını keser.
- Boğaz ağrılarını keser.
- Çıbanları olgunlaştırır.
- Bronşları yumuşatır.
- Nasır ve siğilleri yok eder.
- Basura yararlıdır.
- Sıtma hastalığına iyi gelir.

Kullanılışı: Yenilebilir, lâpası kullanılır, dallarındaki süt siğilleri geçirir. Kuru incir, kuru üzümle karıştırılıp yenilirse mide ülserlerini iyileştirir.

İT ÜZÜMÜ (Actaea spicata):
- Rahim hastalığı iyi eder.
- Mafsal ağrıları ve romatizmaya iyi gelir.

Kullanılışı: Kökünden elde edilen itüzümü ruhu kadın hastalığını tedavi eder.

Zehirlidir. Doktor tavsiyesi ile dikkatli alınmalıdır. Fazla alınırsa baş dönmesi, kusma yapar.

İZLANDADİKENİ (Lichen Islandicus):
- Nefes darlığını keser.
- Bronşiti ve sebep olduğu rahatsızlıkları geçirir.
- Öksürüğü keser.
- Barkas bozukluklarını ishali tedavi eder.
- Göğsü yumuşatır.
- Şeker hastalarına ekmek yapımında kullanılır.
- Şeker hastalarına devâdır.

Kullanılışı: Dahilen şurup olarak alınır.

K

KABAK (Cucurbita pepo):
- Barsaklardaki solucanları düşürür.
- Kansere karşıdır.

- Bağırsakları temizlemede çok büyük görevi vardır.
- Böbrekler için devâdır.
- Kan ve ishali keser.
- Öksürüğe iyi gelir.
- Yaralara devâdır.
- Susuzluğu keser.
- Baş ağrısını geçirir.
- Şişleri yok eder.
- Basur ve prostat ağrılarını ortadan kaldırır.
- Karındaki akıntıyı keser.
- Yüksek tansiyonu düşürür.
- Mesane iltihabının giderilmesinde kullanılır.

Kullanılışı: Çekirdekleri bal ile karıştırılıp yenirse, bağırsaklar temizlenir. Tohumu arpa suyuyla karıştırılarak içilirse iç hastalıklarını iyileştirir.

Kabaktan mikser yardımıyla çıkarılan suya şeker karıştırılırsa öksürüğü keser. Sirke ile pişirilirse sağlığı düzeltir. Kuru çekirdekleri dövülüp yaralara konulursa, yaralar iyileşir.

KABAK ÇEKİRDEĞİ (Semen cucurbitae, Cucurbitaceae): Bu bitki (Cucurbita maxima duch) Kestane kabağı, Helvacı kabağı, Asma kabağı, Bal kabağı gibi adlarla da anılır.
- Kurt düşürücüdür.
- Müshildir.

Kullanılışı: 1 kg kabak çekirdeğinin iç kısmı alınır, 250 gram şekerle dövülür. Sonra bu dövülmüş karışımın yarısı öğleyin, yarısı akşam yenir ve bir saat sonra müshil bir ilâç alınarak barsak kurtlarının çıkması kolaylaştırılır. Bir başka formüle göre de; tenya düşürücü olarak, bir bardak tuzsuz kabak çekirdeği yenir, üzerine müshil içilir, sonra sıcak su dolu bir kaba oturulur ve böylece tenyaların kolayca düşmesi sağlanılır. Ayrıca kabızlığı giderici olarak 250 gram ayıklanmış tuzsuz kabak çekirdeğinin içi 50 gram toz şekerle karıştırılarak yenir ve üzerine de su içilir. Anadolu'da hayvanların mide-barsak parazitlerine karşı kullanılır. Ayrıca kaynatılıp ezilmiş tohumları hayvan apselerine sürülür.

KABAKULAKOTU (Aristolocria): Lohusaotu, dulkarıdöşeği, venüsçiçeği olarak da bilinir.
- Aybaşı kanamalarını düzenler.
- İdrar tutukluğunu geçirir.

Kullanılışı: 10-15 gram bir litre suda kaynatılır ve günde 1-2 fincan içilir.

KABAYONCA (Medicago sativa): C, A, D, E, K1 vitaminleri ihtiva eder.
- Yaraları iyi eder.

KADIHİNDİ (Catechu, Leguminosae): Kâğıthindi, Kedihindi de denilir.
- Kuvvet verici.
- Basuru tedavi eder kan kesicidir.
- İshali keser.
- Ağız yaralarına karşı kullanılır.

Kullanılır: Bir miktar drog dövülür ve toz edilir ve bu tozdan ikişer saatte bir çay kaşığı az miktarda su ile yu-

tulur. Ağız yaralarına karşı bir miktar nöbet şekeri ile dövülerek yaralı kısma sürülür.

KADINTUZLUĞU (Berberis vulgaris):
- C vitamini ihtiva eder.
- Eklem yerleri, barsak iltihabını kaldırır.
- Öksürük ve hazım rahatsızlıklarını geçirir.
- Tansiyonu düşürür.
- İştah açar.
- Ağız yaralarını iyi eder.
- Hamile kadınlara yararlıdır.
- Damar daraltıcıdır.
- Müshildir.
- Diş çürümelerini önler.

Kullanılışı: Kök kaynatılır günde 1-2 fincan içilir ve meyveleri yenilir.

KAHKAHAÇİÇEĞİ (Convolvulus sepium):
- Kabızlığı önler.
- İdrar söktürücüdür.
- Mide barsak nezlesini tedavi eder.
- Zatürriyeye iyi gelir.
- Safra kesesi ifrazatını çoğaltır.
- Hazmı kolaylaştırır.

Kullanılışı: Pişirilerek yenebilir. Çay gibi pişirilip günde 2-3 çay bardağı içilebilir.

KAHVE (Semen coffeae, Rubiaceae):
- Beyni harekete geçirir.
- Zihni faaliyeti arttırır.
- Uykuyu kaçırır, uyarıcıdır.
- Kan damarlarını harekete geçirir.
- Migren ağrılarını dindirir.
- Yüksek tansiyonluların içmemesi gerekir.
- Çok içilirse zayıflatır.
- Sindirimi kolaylaştırır.
- Panzehir olarak kullanılır.
- Kalori tüketimini arttırır, zayıflatıcıdır.
- Çok miktarda kullanılırsa kalbe zararlıdır.
- Susuzluğu giderir.
- Boğmaca ve öksürüğü keser.
- İdrar arttırır.

Kullanılışı: Bol bol çay ile içilir. Diareye karşı, bir yumurta sarısı ve üç dört fincan kahve alınır ve pilül yapılarak bundan günde üç dört tane kullanılır. Yeni doğmuş çocuğun göbeğine ekilir. İshal tedavisinde iki kaşık kahveye limon sıkılır ve üç saatte bir, birer kahve kaşığı az su ile yutulur. Ayrıca çocuk ishallerinde de günde bir kahve kaşığı verilmektedir. Mazı ile birlikte de dövülüp yenirse, kabız etkisi daha da artar. Kahve Anadolu'da hayvanların ishalle seyreden hastalıklarında da kullanılır. Toz haline getirilmiş kahve, yara kurutucu olarak kesilen yaralara da sürülür. Kahve büzücü bir etki yaparak yarayı kurutur.

Lohusalık sancısını kesmek için şekerli kahve içirilir. Baş ağrısında da limonlu kahve verilir. Zehirlenen hayvanlara bol miktarda kahve içilir.

KAKAO (Cacao):
- Zihni faaliyeti arttırır.
- Uyarıcıdır.

- Böbrek iltihabını giderir.
- Vucuttaki zehirleri dışarı atar.
- Fazla içilirse çarpıntı yapar.
- İştah açıcıdır.
- Vucuttaki kalori tüketimini arttırır.

Kullanılışı: Çay gibi içilir.

KAKULE (Elettaria cardamomum, Fructus Cardamomi, Zingiberaceae): İki cins kakule vardır; iyi cinsin adı Küçük kakule, diğerinin adı Habeş kakulesi'dir. Hel de denilir.
- Mide rahatsızlıklarını geçirir.
- Mide gazlarını giderir.
- Ferahlık verir.
- İştah açar, kuvvet verir.

Kullanılışı: Çay gibi içilir. Dövülür, toz halinde yenir. Ağızda çiğnenince, ağız kokularını giderir.

KANARYAOTU (Senecon):
- Dizanteri (Kanlı ishali) tedavi eder.
- Kanamaları dindirir.
- Kadınlarda âdedi kolaylaştırır.
- Romatizmayı tedavi eder.
- Yaraları iyileştirir.

Kullanılışı: 100 gram suda 100 gram yaprak haşlanır, içilir.

KANTARON (Herba Centaurii, Gentianaceae, Gentiana, lutea): Küçük kantaron, Kırmızı kantaron gibi adları da vardır. Ayrıca bir de Sarı kantaron (Hypericum perforatum L.) denilen bir cinsi bulunur.

- Ateş düşürücüdür. İdrar söktürücüdür.
- Yaraları iyileştirir.
- Nekahat devresini kısaltır.
- Mide ağrılarını keser.
- Vucudu kuvvetlendirir.
- Öksürüğü kesicidir.
- İshali keser, iştah açar.
- Akciğer hastalıklarını iyi eder.
- Damarsertliğini geçirir.
- Mide ülseri ve asit fazlalığını yok eder.
- Sıtmayı tedavi eder.
- Sinir iltihabını kurutur.
- Çocuk hastalıklarını iyileştirir.
- Astım keser.
- Şeker hastalığında kullanılır.

Kullanılışı: Bir litre suya on tutam kuru çiçek atılarak demlenir. Üç saatte bir fincan içilir. Bir tutam kök tozu, balla karıştırılarak yenilebilir. Fazla alınması sindirimi engelleyebilir ve kusmalara sebep olabilir.

KARAAĞAÇ (Ulmus):
- Kandaki şeker miktarını düşürür.
- Yara tedavi eder.
- Ağrı keser.

Kullanılışı: Dahilen ve haricen kullanılır. Şeker hastalığı için 50 gram kırmızı kantaron, 6 bardak suda hafifçe kaynatılır ve soğuduktan sonra yemek aralarında birer fincan içilir. Sıtma tedavisinde ise 20 gram kantaron, 20 gram pelin (Herba absinthii) ile 1 kg. suda hafifçe kaynatılır ve elde edilen sıvıdan hastaya sabah,

akşam birer fincan verilir. Ayrıca midevi ve gaz söktürücü olarak kullanılır; bunun için 20 gram ayvadana (**Artemisia vulgaris L.**) ve 20 gram mayasıl otu (**Teucrium polium**) 20 gram kırmızı kantaron ile birlikte 1 kg su ile kaynatılır ve yemeklerden sonra birer fincan içilir.

Karabaş

Bir miktar kırmızı kantaron kurutulur ve içinde zeytinyağı bulunan bir şişeye konarak güneşte bir yıl bekletilir. Kırmızı renk alan maserasyon sıvısı kesilmiş ve yaralanmış kısımlara sürülür. Aynı usul Sarı kantaron (**Hypericum perforatum L.**) yara iyi edici olarak da kullanılır.

KARABALDIR (Folium adianti, Polypodiaceae): Bağrıkara, Bersiyavşan, Baldırıkara, Venüs saçı veya Karabacak da denir.
- Göğsü yumuşatır.
- Balgam söktürür.
- İdrar verir.
- Kum ve taş düşürür.
- Sarılık tedavisinde kullanılır.
- Burkulma ve şişmeleri iyileştirir.

Kullanılışı: Suyu, kaynatılıp içilir, lâpası yapılır.

KARABAŞOTU (Lavandula stoechas):
- Kalbe kuvvet verir.
- Sara hastalığına devâdır.
- Beyin hastalığını geçirir.
- Uykusuzluğu yok eder.
- Balgam söker.
- Damar sertliğini tedâvi eder.
- Ağrıları geçirir.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 1-2 fincan içilir.

KARABİBER (Piper nigrum, Fructus Piperis nigri, Piperaceae):
- İştah açar, mideyi ısıtır.
- Mide ve bağırsaktaki iltihapları yok eder.
- Sinirleri kuvvetlendirir.
- Mide gazlarını yok eder.
- Uyarıcıdır.
- Cinsi arzuları kamçılar.
- Şeker hastalığının ilerlemesini durdurur.
- Soğuk algınlığını giderir.
- Enerji verir.
- Öksürüğü keser.

Kullanılışı: Baharat olarak ve kaynatılarak içilir. Çayla birlikte alınır. Damarsertliği, egzama, üremi, yüksek

tansiyon, bağırsak iltihabı ve romatizmadan rahatsızlıkları olanlar az kullanmalıdırlar.

Zeytinyağı veya bal ile karıştırılarak içilir. Karabiber, üşütmede kızdırıcı olarak zeytinyağı veya bal ile karıştırılır, göğüs ile sırta dışardan sürülür. Lohusa sancısını kesici olarak hazırlanmış bal şerbetine bir miktar karabiber karıştırılarak yutturulur.

Yemeklere uyarıcı ve iştah açmak için baharat olarak ilâve edilir.

KARABUĞDAY (Fagapyrum esculentum):
- Egzamayı iyileştirir.
- Karaciğer şişkinliklerini giderir.
- Uyuz hastalığına faydalıdır.

Kullanılışı: Tohumlarından yapılan şurup içilir.

KARABOYNUTOZU (Hellepdrus niger)
- Sara hastalığına faydalıdır.
- Çıbanları iyileştirir.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Çok şiddetli baş ağrılarını geçirir.
- Menenjit tedavisinde faydalıdır.

Kullanılışı: Merhem yapılarak çıbanlara kullanılır, şurubu içilir.

KARAÇAM (Pinus silvestris)
- Cilt hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Banyo yapılarak eklem yerlerindeki şikâyetleri giderir.
- Nefes yolları hastalıklarına faydalıdır.
- Nefes darlığı, nezle tedâvisinde kullanılır.
- Romatizmaya faydalıdır.
- öksürüğü keser.

Kullanılışı: Melhem yapılarak, şurubu yapılarak kullanılır.

KARAÇÖPLEME (Rhizoma hellebori, Ranunculaceae): Karaçöpleme (Helleborus niger)ye Siyah boynuz otu, Siyah harbak, Karacaotu, Karadiken, Karaçöp, Bohça, Bosça, Bozca, Danabağırtan Milâd ve Kışgülü de denilir, zehirlidir.
- Şiş ve abseleri giderir.

Kullanılışı: Hayvanlarda katarakta karşı karaçöplemenin kabuğu soyularak iki göz arasındaki kısmın derisi altına sokulduğu gibi, omuz topallığı hastalığında da omuz derisi altına konur. Bunun gibi sığırların göğüs hastalıklarında (bronşit, plörezi, pnömoni) hasta hayvanın göğüs derisi altına sokularak tahriş ve kan toplanması sağlanır. Koyunların kulak iltihabında da kulağa sokulmak suretiyle kullanılmaktadır.

KARADUT (Caryophyllus aromaticus):
- Ağız ve boğaz hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Diş ağrılarını keser.

Kullanılışı: Kabuklarından merhem yapılarak diş ağrılarını izale eder. Şurubu gargara ile ağız ve boğaz ilti-

haplarını giderir.

Karadut

KARAHALİLE (Terminalia chebula retz)
- Toniktir.
- Müshildir.
- İç sıkıntısını giderir.

Kullanılışı: 100 gram karahalile kaba parçalar halinde dövülür ve dört saatte bir iki tatlı kaşığı dolusu, bol su ile verilir. Bir miktar karahalile, bir miktar şekerle dövülüp yenilir.

KARANFİL AĞACI (Caryophyllus aromaticus):
- Mikropları öldürür.
- Ağrıları dindirir.
- Sinirleri uyandırır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Kokuları giderir.
- Zihnî ve bedenî yorgunlukları geçirir.
- Diş çürümelerini önler.
- Doğumu kolaylaştırır.
- Cinsî arzuları kamçılar.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılır. Günde 1-2 fincan içilir.

Karanfil

KARANFİL ÇİÇEĞİ (Dianthus caryophyllus):
- Terletir, ateş düşürür.
- Mideyi kuvvetlendirir.
- Ağız kokularını giderir.
- İktidarsızlığı giderir.
- Böbrek taşlarını düşürür.
- Diş çürüğüne konulur.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 2-3 fincan içilir. Şurup yapılır, balla karıştırılıp yenilirse devâdır. Bu karışım yüze sürülürse, çil ve lekeleri geçirir. İki gramı yemek içinde kuduz köpeğin ısırdığı şahsa yedirilir kurumuş tavana asılırsa, insan ve hayvanları mikroplardan korur. Bir gramı kaynatılıp içilirse böbrek taşlarını düşürür.

Çocuk kusmalarına karşı Dövülen karanfil, tatlı elma suyu ile içilir. Bundan başka bir bardak çaya bir kaç tane karanfil konur ve boğaz ağrısını giderici olarak içilir. Karanfil esansı, antiseptik ve diş ağrılarını gidericidir. Ayrıca ağız yaralarına karşı bir miktar dövülmüş karanfil ateşte pişirildikten sonra dövülmüş şap ile karıştırılır ve yaraya sürülür. Karanfil yağı (Oleum caryophyllus) hayvan hastalıklarında da antiseptik olarak kullanılır.

KARAKAFES (Symphytum officinale):
- Kırıklara yaralara sarılır.
- Bronşiti tedâvi eder.
- Kemik iltihabını iyileştirir.
- Gargara yapılarak boğaz iltihaplarını yok eder.
- Zatülcenpe iyi gelir.

Kullanılışı: Kökünden yapılan merhem ile haricen tedavi edilir. Kaynatılarak günde 2-3 fincan içilirse iç hastalıklarını geçirir.

KARASİNAMEKİ (Folliculi sennae, Leguminosae): Cassia angustifolia bitkisinin meyvaları olan karasinamekiye Erkek sinameki de denir.
- Mide ağrılarını keser.
- Gazları giderir.
- Müshildir.

Kullanılışı: 50 gram karasinameki, 10 gram anason veya rezene tohumu ile birlikte çay gibi demlenir. Bu sıvıdan bir bardak alınır ve şekerle karıştırılarak sabahları aç karnına veya akşamları yatmadan önce içilir.

10-20 gram sütlükahve ile de karıştırılarak içilebilir.

KARAMUK (Agrostemma githago):
- Soğukalgınlığını yok eder.

KARAYEMİŞ (Prunus laurocerasusu):
- Mide, bağırsak tembelliğini tedavi eder.
- Vucut ağrılarını giderir
- Ağrı kesicidir.
- Nefes yollarını, nevraljiyi yok eder.

Kullanılışı: Şurup olarak nefes yollarına iyi gelir. Merhem olarak ağrıları dindirir.

KARDELEN (Galanthus nivalis):
- Kusturmaya yarar.

Kullanılışı: Şurup olarak bir çay bardağı içilir.

KARDEŞKANI (Sanguis draconis, Liliaceae): Ejder ağacı, Kardeşkanı, Dracaena draco L. bitkisinin yaşlı gövdelerinden akan kırmızı reçine, Yedi kardeşkanı olarak da bilinir. Diğer adları; ejder kanı, ejderağacı'dır.
- Kan kesicidir.
- Korkuyu giderir.
- Hemoroid tedavisinde kullanılır.
- Ağız yaralarını iyileştirir.
- Şişmeleri giderir.

Kardeşkanı

Kullanılışı: Kan kesici olarak toz halinde yaraya sürülür. Ayrıca kabız olarak yenmektedir. Tıpta kabız ve hemostatik olarak kullanılır. Manevi bir inançla bu madde, korku geçiren insanlara verilmekte ve böylece korkunun geçeceğine inanılmaktadır.

Hemoroid, ağız yaraları ve şişmelerinde toz halinde kullanılır.

KARNABAHAR (Brassica oleracea): Karnabit olarak da bilinir.
- Cinsi gücü artırır.
- Şeker hastalığına iyi gelir.
- Kalp rahatsızlığını azaltır.
- Dalak hastalıklarını geçirir.
- Zihin yorgunluğunu geçirip, sinirleri iyi eder.
- Fosfor ve vitaminleri ihtiva eder.

Kullanılışı: Yemeği yenilir.

KARNIYARIK TOHUMU (Semen psylli, Plantaginaceae):
- Göz hastalıklarında kullanılır.
- Yara ve çıban tedavisinde kullanılır.
- Basur yaralarında kullanılır.
- Susuzluğu keser.

Kullanılışı: Suda pişirilir. İki tülbent arasında lâpası yaraya bağlanır. Süt ile pişirilen lâpa da yapılır.

KARPUZ (Citrullus vulgaris):
- İdrar söktürür.
- Böbreklerdeki kum ve taşların düşmesini sağlar.
- Kanı temizler.
- Kemiklerin gelişmesini sağlar.

KASIKOTU (Agrumonia eupatoria): Kuzeyçayı, ağaççayı ve Kızılyaprak olarak da bilinir.
- Müshildir.
- Hazım yollarını çalıştırır.

- Ateş düşürür.
- Sidik yollarındaki ağrıyı keser.
- Kansızlığı önler.
- Mesane yolları hastalıklarını iyi eder.
- Yaralarda yakı olarak kullanılır.
- Boğaz yollarını gargara yapılarak iyi eder.
- Kesik, ülser ve iltihapları giderir.
- Dişeti iltihaplarını iyi eder.
- Diş etlerini kuvvetlendirir.
- Pamukçuk, damak ve dil yaralarına iyi gelir.
- Skorbüte faydalıdır.
- Yorgunluk gidericidir.
- Solucan düşürücüdür.
- Migrene karşı banyosu faydalıdır.

Kullanılışı: Çay gibi içilir ve gargara yapılır. Yakısı yapılır. El-ayak banyolarında kullanılır. Banyo için 12 saat suda bekletilmelidir.

KASIMPATI (Chrysanthemum):
- Böcek öldürücüdür.

Kullanılışı: Ezilen kökleri suda kaynatılır ve böcekli yere dökülür.

KASNI (Galbanfum):
- Spazm çözer.
- Ağrı kesicidir.

Kullanılışı: Kaynatılır. Günde 1-2 fincan içilir.

KAŞU (Cacho):
- İshali keser.
- Vucuda kuvvet verir.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılır günde 1-2 fincan içilebilir.

Kasımpatı

KATIRTIRNAĞI (Genista luncea)(Sarothamnus scoparius):
- Akciğer enfeksiyonlarında tesirlidir.
- Hazım yollarını tedavi eder.
- Böbrek taş ve kumlarını düşürür.
- Albumin tedavisinde faydalıdır.
- İdrar ve balgam söktürür.
- Gut, romatizma ve mesane

yolları iltihabına devadır.
- Dölyatağı kanamalarını önler.
- Kabızlığı yok eder.
- İç salgıbezlerinin çalışmasını sağlar. Tiroid yetersizliğinde tesirlidir.
Kullanılışı: Yapraklarından çay yapılır, içilir. 1 litre suda kaynatılır ve saat başı bir çorba kaşığı içilir. Banyo kürleri ile iki ayda idrar söktürür.

Tansiyonu olanlar, mutlaka doktora danışmalıdırlar.

KARTOPU ÇİÇEĞİ (Viburnum opulus):
- Aybaşı kanamalarını düzenler.
- Rahim hastalıklarını iyi eder.
Kullanılışı: Ağacın kabuklarından elde edilen sıvı günde 2-3 kaşık içilir.

Kartopu çiçeği

KATRANAĞACI (Cedrus)
- Mikrop öldürücüdür.
- İdrar söktürür.
- Cilt hastalıklarında kullanılır.
- Solunum yollarını tedavi eder.
Kullanılışı: Bir ölçek kaynatılır, günde 2-3 çay bardağı içilir.

KAVAKAĞACI (Populus): Ağaçtan elde edilen kömür;
- Diş etlerini kuvvetlendirir, dişleri temizler.
- Basur memelerini tedavi eder.
- Kulak ağrılarına faydalıdır.
- Saçları güzelletşitir.
Kullanılışı: Akkavaktan elde edilen tohumlar terayağ ile dövülüp saklanır ve bu yağ saçlara sürülür. Sirke ile karıştırılıp içilirse, saraya faydalıdır. Kabuğu dövülüp çay yapılıp içilirse ağrıları keser.

KAVUN (Cicumis melon):
- Amel yapar.
- Cilde tazelik ve güzellik verir.
- Böbreklere faydalıdır.
- Kansızlığa iyi gelir.
- Akciğer veremini iyi eder.
- Öyku sağlar.
- Sinirleri yatıştırır.
Kullanılışı: Yenilir. Şeker hastaları ve yüksek tansiyon ve bağırsak rahatsızlığı olanlar yememelidir.

KAYAKORUĞU (Sempervivum tectorum): Kulakotu, saksı güzeli, naser otu olarak da bilinir.
- Lâpa olarak egzama ve ya-

nıkları tedavi eder.
- Yapraklarının ezilmesi ile elde edilen sıvı göz ağrılarını keser.
- Aybaşı düzensizliğini giderir.
- Ateş düşürür.
- Nasır tedavisinde kullanılır.

KAYINAĞACI (Bauleau hetre):
- Yüz lekelerini ve çilleri yokeder.
- Tüyleri yok eder.
- Bronşit ve veremi tedavi eder.
Kullanılışı: Ağaç kaynatılır, elde edilen su kullanılır. Günde bir bardak suya 10 damla damlatılarak içilir ya da sürülür.

KAYISI AĞACI (Prunus armeniaca):
- Kulak hastalıkları, burun ağrıları tedavisinde kullanılır.
- Kansızlığa faydalıdır.
- Gözlere kuvvet verir.
- Solucanları düşürür.
- Cildi güzelleştirir.
- Hemoroidi tedavi eder.
Kullanılışı: Meyvesi yenilir, reçeli ve kompostosu yapılır. Çekirdekleri solucan düşürücüdür.

Sıvı yağ içinde kaynatılarak, diyareler için kullanılır. Bir litre suda 100 gram doğranmış kayısı kaynatılarak içilir. Hemoroid için yarı bele kadar banyo yapılır. Özsuyu içilir ya da cilde sürülür.

Mide ve karaciğerinden şikâyetçi olanlara zararlıdır. Çekirdekleri zehirli olup, yüksek dozda alınmamalıdır.

KAYNANADİLİ (Cactus opintua):
- Dizanteri ve ishali keser.

KAZAYAĞI (Pullitis scolopendrium):
- Verem ve bronşit tedavilerinde kullanılır.
- Yaprakları karaciğer tedavisinde faydalıdır.
- Dizanteri ve ishale karşıdır.
- Bağırsak solucanı düşürür.
Kullanılışı: Taze olarak şurubu yapılıp içilir.

KEBABE (Fructus cubebae, Piperaceae): Diğer bir adı Kuyruklu kebabedir.
- Midevidir.
- İdrar ve solunum yollarını temizler.
- Bel soğukluğuna karşı kullanılır.
- Ağız kokularını giderir.
- Ses kısıklığını açar.
Kullanılışı: 7 tane hintsineği, 7 tane kebabe, 7 tane parmak üzümü bir miktar su ile kaynatılır ve süzülüp aç karnına içilir. Çiğnenerek yenilir.

KEBABE AĞACI (Capparis spinosa):
- İştah açıp, mide rahatsızlıklarında kullanılır.
- Kuvvet kaynağıdır.
Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılır, günde 1-2 fincan içilir.

KEÇİ BOYNUZU (Ceratonia siliqua):

- Balgam söktürür.
- Bronşları açar.
- Sigara tiryakileri için faydalıdır.

Kullanılışı: Yenilir.

KEÇİSEDEFOTU (Galega officinalis):
- Anne sütünü artırır.
- Az miktarda kullanılırsa kandaki şeker miktarını düşürür.

Kullanılışı: İki tutamı kaynatılır, günde 1-2 fincan içcilir.

KEDİ OTU (Nepeta I.Rabiateae)
- Sakinleştiricidir.
- Uykusuzluğu önler.
- Astım krizlerini giderir.
- Sara krizlerini önler.
- Öksürüğe faydalıdır.
- Ateşi düşürür.
- İdrar söktürür.
- Bağırsak parazitlerini düşürür.
- Varisleri azaltır.
- Yaraları iyileştirir.
- Ağrılı şişlikleri giderir.

Kullanılışı: Zehiri alınmış 2-5 gram kediotu, yarım saat süre ile kaynatılır, yatmadan önce bir miktar içilir.

Bir bardak soğuk suyun içinde 10 gram kediotu kökü konulur. 12 saat bekletilir, bundan günde 2-3 bardak içilir. Pudra haline getirilmiş kökü balla karıştırarak ya da kapsüller içinde günde 1-3 gram yutulur kullanılır.

Buğusu yapılır. Fazla alınması, halsizliğe sebep olur. Zehirli olduğundan, bilmeden kullanılması tehlikelidir.

KEKİK (Thymus serpyllum-Thymus vugaris)(Saturcia hortensis):
- Kurt düşürücüdür.
- Hazım rahatsızlıklarını iyi eder.
- Sindirim organlarını dezenfekte eder ve güçlendirir.
- Spazmlara karşıdır.
- Başağrısını geçirir.
- Solucanları düşürür.
- Boğmacaya iyi gelir. Öksürüğü keser. Solunum sisteminde tesirlidir.
- Ağız ve boğaz enfeksiyyonları tedavisinde kullanılır.
- Karın ağrılarını iyi gelir.
- Antiseptiktir. Tifodan vereme kadar çeşitli hastalıklara şifadır.
- Mide iltihaplarını kurutur.
- İçindeki "timol" ya da "kekik kâfurusu" virüs ve bakterileri kovar.
- Kalp çarpıntıları ve mide kramplarını önler.
- Astımdan uykusuzluğa kadar vücuda direnç verir.
- İdrar söktürücüdür.
- Böbrek ve idrar yolu hastalıklarında faydalıdır.
- Yara abse ve yanıkları iyileştirir.
- Ezikler, borular, burkulma ve şişikler, morartılar, gut hastalığı, romatizma ve diş ağrılarında kullanılır.
- Kandolaşımını düzenler.
- Şehveti kamçılar.
- Çocuklarda kansızlığı önler.
- Beyin nezlesi, zatülcenpe devâdır.
- Kekik suyu ile banyo yapılıp romatizma tedavi edilir.

- Felç tedavisinde kullanılır.
- Gut hastalığına, ishallere faydalıdır.
- Kadınların akıntıları ve âdetten kesilme halleri için tavsiye edilir.
- Bağırsak gazlarının çıkarılmasını sağlar.
- İdrar yolları tedavisinde kullanılır.
- Zehirlenmelere karşıdır.
- Astım krizlerini yatıştırır.
- Kan yapıcıdır.

Kullanılışı: Bir litre su içerisine bir avuç atılıp kaynatılarak günde iki-üç fincan içilir. Fazla içilirse, tansiyonu düşürür, baş dönmesi yapar.

El-ayak banyoları yapılır.

Çayının içilmesi zindelik verir.

İki tutam hasbalkan, o kadar nane ve yine o kadar mineçiçeği bir litre su içerisinde altı tutam kekik ile demlenirse, cinsi iltidarsızlığa karşıdır. Dıştan; gargara, losyon, kompres ve masaj için kullanılır.

Bir miktar kekik kaynatılır ve suyu hastaya içirilir veya hastanın yemeklerine kekik otu konur. Ayrıca kaynatılmış kekik suyu midevi ve böbrek taş ve kumlarını düşürücü olarak içilir. Şeker hastalığına karşı ve toz kekik yemek aralarında yenilir.

Şap hastalığına karşı hasta hayvanın ağzı kaynatılmış kekik suyu ile yıkanır. Ayrıca hayvanların dişeti iltihaplarında (Gingivitis) bir miktar kekik, şarapla karıştırılarak sürülür.

Dışardan ağrı giderici olarak ve yara tedavisi için sürülür. Ayrıca soğuk algınlığında sırta, diş ağrılarında çürük dişlere sürüldüğü gibi, gerginleştirici bir yüzey elde etmek için, su ile karıştırılarak deri üzerine de uygulanır. Tırnak düşerken meydana gelen yaralı kısma antiseptik olarak kekik yağı sürülür.

Kekik yağı ile ilgili bir uyarı:

Bir gazete haberinde, "kekik yağı" ile ilgili olarak şu satırlara rastlamaktayız:

"İçerisinde tümör yapıcı maddelerin bulunduğu tesbit edilen kekik yağının ilâç niyetine kullanıldığında, insan sağlığını tehdit ettiği açıklandı.

Vapur ve bekleme salonlarında "Mide, baş ve diş ağrılarını anında keser" diye kekik yağı satışı yapan işportacılar "kekik yağını" 25 gramlık şişelerde 100 liradan veriyorlar.

Çeşitli ağrı kesici ilâçların bulunmadığı dönemlerde, eskilerin kocakarı ilâcı diye nitelendirdiği "kekik yağı", önemini halen korurken Çapa Tıp Fakültesi Farmakoloji Kürsüsü'nden Doç. Dr. Aykan Canberk kekik yağı üzerinde bir araştırma yaptı. "Faydası olduğu kadar, zararlı etkileri de bulunmaktadır." diyen Canberk, yağ üzerindeki görüşlerini şöyle anlattı:

"Kekik yağı" işportacılar

tarafından vapurlarda "Mide, baş ve diş ağrılarını anında keser" şeklinde tanıtılarak satılıyor.

"Kekik yağı içinde, tümör yapıcı madde bulduk. Yıllardan beri kocakarı ilâcı olarak zararlı etkileri bilinmeden kullanılırdı. Bronşit ve mide hastalıklarına iyi gelen bu yağ, karaciğer üzerinde ise zararlı etkiler yapmaktadır. Özellikle karaciğer rahatsızlığı olan hastaların kekik yağı kullanmaları tamamen sakıncalıdır. Şu durumda eczanelerde yalnız kimyasal madde olarak kullanılmaktadır. Şayet laboratuvar araştırmalarımız olumlu sonuçlanırsa, ilâç niyetine eczanelerde satılabilecektir. Kekik yağının işportacılar tarafından ilâç niyetine satılması şimdilik sakıncalıdır."

KENEVİR TOHUMU (Semen cannabis, Cannabinaceae, Canabis jativa):
- İdrar söktürür.
- Kuş yemidir.
- Ödem hastalığını tedavi eder.
- Öksürük keser, balgam söktürür.
- Ruhi yorgunlukları giderir.
- Sidik borusu iltihabını kurutur.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyu içilir. Çayı öksürük için iyi gelir.

Sütle kaynatılırsa, ödemi iyi eder.

KERAVİYE (Carum carvi): Karamankimyonu, frenk kimyonu da denilir.
- Anne sütünü artırır.
- İdrar söktürür.
- Gaz ve mide şikâyetlerini yok eder.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılır, günde 1-2 fincan içilir.

KEREVİZ (Apium graveolens):
- A, B, C vitamini ihtiva eder.
- Kanı temizler.
- Cinsi gücü arttırır.
- Böbrek hastalıklarını tedavi eder.
- İdrar söktürücüdür.
- Sindirim sistemini düzenler.
- Gut ve romatizmaya karşı tesirlidir.

Kullanılışı: Tohumlarından yapılan ilâç ile böbrek ve mesane hastalıkları kurutularak ve taze yaprakları ile nikris ve romatizmaya iyi gelir ve şişmanları zayıflatır.

Havuç ve domates suyu ile karıştırılarak içilir.

Mide için taze suyu kuru yaprakları küçük bir avuç, bir litre suya atılarak kaynatılıp, yemeklerden sonra, günde iki fincan içilir.

Bir litre suya 50 gram kök veya yaprak atılıp kaynatılarak, el-ayak banyoları yapılır.

KEREVİZ TOHUMU (Fructus Apii, Umbelliferae):
- Midevidir.
- Kuvvet verir.
- Romatizmaya karşıdır.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyu içilir.

KESTANE AĞACI (Castanea sativa miller):
- Meyvesi B ve C vitaminleri bakımından zengindir.
- Hastalık sonrası yenilmesinde fayda vardır.
- Ağaç ve kabukları ishali keser.
- Kanamayı durdurur, kanayan damarların sıkışmasını, yaraların kanamamasını sağlar.

Kullanılışı: İki avuç taze ya da kurutulmuş başağı bir litre suya atılarak iki dakika kaynatılıp, günde iki-üç fincan içilebilir. Böylece ishale iyi gelir. Bu şekil haricen de sürülerek kullanılır. Yaprakları kaynatılıp içildiğinde; boğmaca ve öksürüğe de iyi gelir.

KETEN (Linum usitatissimum, Semen Lini, Linaceae): Zeyrek tohumu da denilir.
- Ağrıları dindirir.
- Sindirim yollarını dezenfekte eder.
- İltihapları kurutur.
- Lavman olarak kullanılır.
- Dolama, köpekmemeleri ve çıbanları tedavi eder.
- Soğukalgınlığını tedavi eder.
- Diş apselerini giderir.
- Zatürrie tedavisinde kullanılır.
- Gece yanığına, çıbanlara, basura iyi gelir.
- Burkulan ve çıkan yerlere konulur.

Kullanılışı: Sütle karıştırılır ve meydana gelen pat ısıtılır; sonra lapa olarak tülbent arasında ağrılı veya apseli dişe dışardan konur. Su ile kaynatılır, koyulaşarak pat kıvamını alınca Amerikan bezine dökülür ve pnömonide sırta, karın ağrısında karına, basurda ise rektum üstüne ilik olarak konur. Bütün bunlardan başka gece yağına, çıbana, burkulan veya çıkan kısma yine lapa şeklinde uygulanır.

Nefes darlığı, astım ve öksürük giderici olarak 500 gram keten tohumu, ayıklanıp temizlenir, tavlanıp dövülür, 1kg bal veya 500 gram dövülmüş nöbet şekeri ile karıştırılır, sabah, öğle, akşam birer çorba kaşığı verilir. Yeni doğan çocuğun nefes yoluna balgam gelirse, keten tohumu dövülür, şekerle yalatılır. Mide ülserine karşı 1 kg keten tohumu havanda dövülür, 1 kg sütle kaynatılır. Kıvamlı bir hale gelince ateşten indirilir; yemeklerden yarım saat önce bir kaşık alınır. Hayvan apselerine karşı lapa halinde kullanılmaktadır.

KİMYON (Fructus cumini, Umbelliferae):
- Midevidir.
- İştah açar.
- Terletir.
- Gaz söktürür.
- İshal, tifo ve dizanteriye faydalıdır.
- Spazm giderir.

Kullanılışı: İştah açıcı, kuvvet verici gaye ile bir miktar drog kükürtle karıştırılarak yedirilir. İshal, tifo ve dizanteri gibi hastalıklarda terletici ve spazm giderici olarak pişirilmiş

patlıcana kimyon konur ve bu şekilde kasığa bağlanır. Mide, barsak gazlarını ve sancılarını gidermek için de bir miktar kimyon ekmeğe ekilerek yenir. Gerçekten kimyon bugün tıpta da midevi ve terletici olarak infüzyon halinde kullanılır. Küçük çocuklarda, ishal tedavisinde kullanılmaktadır.

KİRAZ (Prunus avium):
- Sivilceleri iyi eder.
- Damarsertliğini tedavi eder
- Kabızlığı giderir, kanı temizler.
- Böbreklerdeki zararlı maddeleri atar, idrar söktürür.
- Kireçlenmeyi iyi eder.
- Kabukları ishali keser.

- Çiçekleri göğüsü yumuşatır.
- Öksürüğü keser.
- Sapları kaynatılarak içilirse gözlere faydalıdır.

Kullanılışı: Yenilir.

KİŞNİŞ (Coriandrum sativum):
- Bağırsak gazlarını geçirir.
- İştah açıp, sinirleri yatıştırır.
- Aybaşı kanamalarını düzenler.
- Doğumu kolaylaştırır.
- Bayat yiyeceklerin zararını yok eder.
- Asabi başağrılarını keser.
- Şehveti kamçılar.
- İştah açar.
- Kuvvet verir.
- Yatıştırıcıdır.
- Gaz söktürücüdür.
- Tansiyon düşürür.
- Baş dönmesini önler.

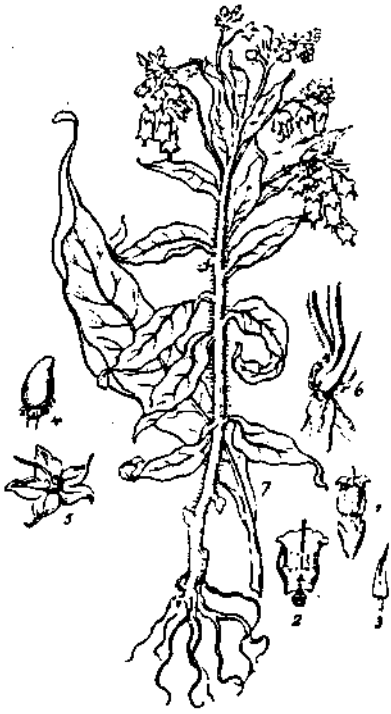

Karakafesotu

Kişniş

- Solucan düşürür.
- Diş ağrılarını keser.
- Sindirim cihazının hareketlerini düzenler.

Kullanılışı: Toz haline getirilmiş kişniş, bal veya şekerle yenilir.

Dövülüp, sirke ile kaynatılarak, diş çalkalanır.

Çok miktarda alınırsa, dalgınlık e sarhoşluk yapar.

KILIÇOTU (Hypricum perforatum):
- Sinirleri yatıştırır.
- İştah açar.
- Göğsü yumuşatır.
- Bağırsak kurtlarını düşürür.
- Yaraları iyileştirir.

Kullanılışı: Merhem olarak, filizlerinden yapılarak yaraları tedavi eder. Bir tutamı çay olarak kaynatılır, günde 1-2 fincan içilir.

KINAAĞACI (Cinchona):
- Sıtma hastalıklarını tedavi eder.
- Ayak terlemelerini giderir.
- Uyuz hastalıklığını yok eder.
- Gastrit, sarılık ve guatr tedavilerinde kullanılır.
- Dolamaya bağlanır.
- Deri çatlakları ve ağız yaralarında gargara yapılıp kullanılır.

Kullanılışı: Kaynatılır, içilir. Gargara yapılır.

KINAKINA (Cinchonae spirituosum, Cortex cinchonae, Rubiaceae): Sincabi, sarı ve kırmızı olmak üzere, üç çeşiti vardır.
- Kuvvet verir.
- Mikroplu hastalıkların nekahat devresini kısaltır.
- Tifo tedavisinde kullanılır.
- Ateş düşürür.
- İştah açar.
- Midevidir.
- Malarya ve tüberküloz tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: 1 kg kara üzüm havanda dövülüp 100 gram kınakına yeter miktarda su ve şarapla birlikte karıştırılır. Bu karışımın üstü kepekle örtülerek kaynatılır, süzülür. Bu sudan, yemek aralarında birer çay kaşığı içilir.

Tüberküloz hastalığında iştah açıcı olarak 10 gram kınakına kabuğu tozu, 10 gram tarçın ve 5 gram acıyonga karıştırılır ve 10 dakika kaynatılıp soğutulduktan sonra aç karnına birer fincan içilir. Malaryaya karşı 10 gram kınakına, 10 gram turunç kabuğu tozu, 10 gram acıyonga 1 kg su ile kaynatılır ve soğuduktan sonra aç karnına birer fincan içilir.

KINA YAPRAĞI (Folium lawsoniae, Lythraceae): Saç, tırnak, sakal ve deri boyamada kullanılır. Nezle geçirici, göz kuvvetlendirici, yorgunluk giderici etkisi vardır.

Kullanılışı: 100 gram kına, 10 gram toz karanfil ve bir çorba kaşığı kahve ile birlikte karıştırılır ve içinde 10 tane at kestanesinin bulunduğu kaynamış su ile beraber bulamaç haline getirilir;

sonra bu karışım temiz başa sürülür; böylece hem saç kahverengiye boyanır hem de beslenmiş olur.

150 gram kına yaprağı kalınır ve kaynatılmış papatya suyu ile karıştırılır. Bu karışıma bir miktar şap, bir kaşık karanfil ve bir kahve kaşığı karabiber konur, hepsi birden iyice karıştırılır. Bu karışım başa sürülür, baş 24 saat bu şekilde tutulduktan sonra yıkanır. Ayrıca, kına çocuk yaralarına da sürülür. Ancak kına yaprağının bileşiminde tanen bulunduğundan dolayı, deri hastalıklarında büzücü bir etki yapabilir. Salgıyı uzaltıcı bir etki ile hayvan ülserlerini geçirir.

Kaynamış suyu ila ağızdaki yaralara gargara ederler. Çocuklarda çiçek çıkarsa su ile yapılan hamurunu ayak tabanına koyarlar. Göze yakı edilirse çocuğun göz körlüğünü önler. Ateş olan yere yakı yapılır.

KIRKDAMAROTU (Crytogamia):
- Kesik ve çıbanları iyi eder
- Burun kanamalarını keser.
- Nefes darlığını iyi eder.
- Yaraları iyileştirir.
- Kandaki şeker miktarını düşürür.

Kullanılışı: Balla karıştırılıp yenirse nefes darlığını iyi eder. Merhem yapılıp, çay gibi de içilir.

KIRKKILITOTU (Herba equiseti, Equisetaceae): Kırkkilit otu; Kırkboglum otu, Kırkboğum otu, Tilki kuyruğu otu da denilir.
- İdrar yollarını tedavi eder
- Taş ve kum döker.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.
- Nikrise karşıdır.

Kullanılışı: Bir miktarı su ile kaynatılır ve bu sudan hastaya içirilir. Çay gibi demlenir ve günde üç kere aç karnına içilir.

KIRLANGIÇ OTU (Chelidoine majus): Sığılotu olarak da bulunur.
- Siğil ve nasırların tedavisinde sütünden istifade edilir.
- Kan dolaşımı hastalıklarına faydalıdır.
- Sarılık ve karaciğer hastalıklarını iyi eder.
- İdrar söktürücüdür.
- Romatizma, gut hastalığı ve böbrek hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Safra kesesi tıkanıklığını giderir.
- Teskin edicidir.
- Uyku getirir.
- Organ spazmlarına karşı koyar.
- Sinir sistemini tenbih eder.
- Kronik bronşit ve astıma faydalıdır.
- Damar sertliği ve kalp hastalıklarında etkilidir.
- Bazı kanserleri iyileştirdiğini iddia edenler vardır.
- Kronik göz ağrıları ile göz hastalıklarını iyileştirir.
- Saç dökülmesini önler.
- Deri hastalıklarını geçirir.
- Ulser yaralarının kapanma-

sını çabuklaştırır.
- Kadınların âdetlerini düzenler.
- Mide ve karın üzerine yapılacak kompresler, kurt düşürücüdür.
Kullanılışı: Demleme yapılırsa da zehirli olduğundan; haricen kullanılması tavsiyeye şâyandır. Ancak doktor tavsiyesi ile kullanılır.

Dıştan kullanmak için bitkinin sapı kırılır ve elde edilen özsu, nasır veya siğilin üstüne doğrudan sürülür. Bu işlemi günde 3-4 kez tekrarlamak gerekir.

KIRMIZI BİBER (Guines pepper) Hint biberi bac biberi de denilir.
- Şehveti kamçılar.
- Hararet yapar.
- Mideyi uyarır.
- İştah açıp, kusmayı önler.
- Grip ve nezleye faydalıdır.
- Lumbago ağrılarını tedavi eder.
- Üremi ve damar sertliğini iyi eder.
- Yüksek tansiyonu düşürür.
Kullanılışı: Yemeklere konur. Pekmezle beraber yendiği gibi, keten tohumu lapasına da karıştırılarak dışardan lapa gibi konulur.

Soğuk algınlığına karşı kırmızı biber su ile karıştırılır, bel kemiği üzerine sürülür. Basur tedavisinde toz drogdan leblebi kadar yutulur. Sancılanan hayvanlara droğun kaynatılmış suyu içirilmektedir.

Merhem olarak ağrılı damar sertliğinde ve üremide kullanılır.

KISAMAHMUT (Radix scammoniae, Convolvulaceae): Dalakotu, yer meşesi, Mahmude kökü adı ile de bilinir.
- Aybaşı tutukluğunu giderir.
- Öksürüğü keser.
- İdrar söktürür.
- Kuvvet verir.
- Ekzemaya iyi gelir.
- Şeker tedavisinde kullanılır.
Kullanılışı: Bir-iki tutamı kaynatılır. Günde 1-2 fincan içilir.

KIZILCIK KURUSU (Fructus corni, Cornaceae): Kızılcık kurusunun diğer bir adı da Kiren ekşisidir.
- İshali keser,
- Basuru tedavi eder.
- Safrayı keser.
- Mideye ferahlık verir.
- Bağırsak yaralarını iyileştirir.
Kullanılışı: İshal kesici olarak murabbaı, kaynatılmış suyu ve şurubu çok kullanılır. Kızılcık murabbaı hazırlamak için bir miktarı, şeker ve su ile kaynatılır ve pelte haline gelen karışımdan hastaya verilir. Basur tedavisinde ise kızılcık kurusu su ile kaynatılır ve şekersiz pelte hastaya yedirilir. Hayvanların ishalle seyreden hastalıklarında da kızılcık suyu kullanılır.

Kızılcık yemişi, ishale ve barsak yaralarına iyidir.

Safrayı keser, mideye farahlık verir.

KOCAYEMİŞ (Arbutus unedo, L. Ericaceae):
- Öksürüğü keser.
- İshali keser.
- Besleyicidir.
- Diyareye karşıdır.

Kullanılışı: Meyvası yenilir. Çiçekleri ile birlikte kaynatılarak içilir.

Kokulu Menekşe

KOKULUYONCA (Melilot sotler):
- Kirpikleri uzatır.
- Romatizma ağrılarını dindirir.
- Kabızlık yapar.

Kullanışı: Bir tutamı demlenir, çay gibi içilir.

KÖKNAR-ÇAM (Abies pectinata miller - Pinus sylvestris):
- Çam sakızı, bütün salgıları uyarır, organizmayı dengeler.
- Kronik ve şiddetli bronşitlere, zatürrie ve zatülcenpe karşı iyi sonuç verir.
- İdrar yolları sisteminin kötü çalışmasını önler.
- İdrar kesesi taşları ve sistit tedavisinde kullanılır.
- Belsoğukluğu ve kadınların akıntılarının tedavisinde başarılıdır.
- Böbrek koliklerine karşı tesirlidir.
- Romatizma ve siyatik ağrılarını yatıştırır.
- Hap ve pomatları asalak kurtlara karşı kullanılır.
- Kan kaybında, özellikle kadınların aybaşı kanamalarında faydalıdır.
- Fosfora karşı panzehirdir.
- Skorpite karşı tesirlidir.
- Mide ve bağırsak spazmlarını yatıştırır.
- Sıkıntıyı giderir.
- Kalbi takviye eder.

Kullanılışı: Reçina fazla kullanılırsa, baş dönmeleri ve başağrılarına sebep olabilir. Çam tomurcuğundan friksiyon(ovuşturma) için losyon yapılır. Bu losyon, ergenlik sivilceleri ve cilt hastalıklarına karşı da faydalıdır. Tomurcuklarının buharı ile yapılacak banyo, kansız ve raşitik çocuklar için çok faydalıdır. Arındırılmış ve suyu alınmış reçineden elde edilen terebentin esansı, dıştan kullanıldığında; kanı çekerek toplar ve cildi kızartır, o bölgedeki organizmayı güçlendirir. Alyuvarların toplanmalarını önler. Ülser ve yanıkları tedavi eder. Sinirleri yatıştırır. Boğaz hastalıklarında son derece olumlu sonuçlar verir. Demle-

me ile günde iki-üç fincan içilebilir. Yaprakları, az tesirlidir. El-ayak banyolarında da kullanılır.

KUDRET HELVASI (Manna, Oleaceae): Gezengevi, Gezengebi, Gezo gibi adlar da verilir.
- Müshildir.
- Besleyicidir.
- Kan kesicidir.
- Göğsü yumuşatır.

Kullanılışı: Kurutulur, beyaz bir bezin içinde dövülür ve topak haline getirilerek satılır; veya su ile kaynatılarak pekmezi yapılır. Bu besleyici pekmeye Akıt denir.

Kan durdurucu olarak serpilmiş bir süngerle, kanayan yere bağlanır.

KUDRET NARI (Momordica charatina):
- Mide yaralarını tedavi eder
- İştah açar.
- Zayıflığı giderir.

Kullanılışı: (Momordica charantia L. Cucurbitiaceae) olgun meyvalarının çekirdekleri alınır ve geri kalan kısım zeytinyağına konur, bir şişede güneşe asılı olarak bir yıl tutulur. Meydana gelen pomat (kudret narı yağı) adı ile halk arasında ekzemada ve benzeri deri hastalıklarında dışardan da kullanılır.

KUDUZOTU (Cynachum vincetoxicum):
- Taşları düşürür.
- Spazm ağrılarını yok eder.
- ödem hastalığına faydalıdır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılır günde 1-2 fincan içilir.

KURTAYAĞI (Lycoppodium clavatum):
- Karaciğer ve safrakesesi hastalıklarını tedavi eder.
- Romatizma ağrılarını ve diğer ağrıları keser.
- Böbrek ve safra kesesi taşlarını düşürür.

Kullanılışı: Bir tutanı kaynatılır, günde 1-2 fincan içilir.w

KURTIAĞRI (Lifstrum):
- Cilt kurumalarını geçirir.

Kullanılışı: Merhem olarak kullanılır.

KURTPENÇESİ (Potentilla tormentilla): Kurttırnağı ve başparmakotu da denilir.
- İshali keser.

Kullanılışı: Kaynatılıp içilir.

KUSO (Brayara anthelminthica)
- Bağırsak solucanlarını düşürür.

Kullanılışı: Günde aç karnına bir fincan çayı içilir.

KUŞBURNU (Fructus rosa canina): Gülburnu, itburnu, gülelması gibi adları vardır.
- İshali keser,
- Kum döker.
- Basuru iyileştirir.
- İdrar söktürür.

Kullanılışı: Bir tutamı demlenir günde 1-2 fincan içilir. Hoşafı çorbası yapılır.

KUŞEKMEĞİ (Thlaspi): Çobandağarcığı da denilir.

- Basur memelerini tedavi eder.
- Boğaz enfeksiyonlarına karşıdır.

Kullanılışı: Lapa, ya da garğara olarak kullanılır.

KUŞKONMAZ (Asparagus officinalis):
- Kalp hastalıklarını tedavi eder.
- Zihin yorgunluğunu yok eder.
- A, C vitamini ihtiva eder.
- Dalak ve karaciğer şişlerini indirir.
- El, ayak şişmelerini giderir.
- Böbrekleri çalıştırır.
- Kandaki şeker miktarını düşürür.
- Kalp ve gut hastalıklarına iyi gelir.
- Kanı temizler.
- Kalp atışlarını düzenler.
- Bedeni gelişmeyi sağlar.

Kullanılışı: Böbrek iltihabından şikâyeti olanlar ve sinirli kimseler dikkatli kullanmalıdırlar. Bir litre suya yarım veya bir avuç kök sapı atılarak demleme ve kaynatma yapılır. Günde iki fincan içilebilir. İdrar yolları veya eklem romatizması için kuşkonmaz yenilir. El-ayak banyoları yapılır.

KUZUKULAĞI (Rumex acetosella) Lâbada da denilir.
- Kabızlığı önler, barsakları yumuşatır.
- Merhemi cilt hastalıklarını tedavi eder.
- İdrar söktürür.
- Dinçleştirir.
- İç açıcıdır.
- Ateş düşürür.
- İshale, karınağrısına, kolik ve dizanteriye karşıdır.
- İştah açar.
- Toniktir.
- Kurt düşürücüdür.
- Mide ve bağırsak güçsüzlüklerine iyi gelir.
- Hemoroid tedavisinde kullanılır.
- Ağız yaraları, ergenlik, sivilleri, iltihap ve ülser tedavisinde tesirlidir.

Kullanılışı: Zehirlidir. Fazla alınırsa kalbe zararlıdır. Romatizma ve böbreklerinden rahatsız olanlar kullanmamalıdır. 10 gramı bir litre suda haşlanır ve suyu içilir. Çorba yapılıp içilir. 400 gram kuzukulağı, 20 gram pırasa, 20 gram maydonoz, 1250 gram su ve tereyağı, tuz ile çorba yapılır. Salata şeklinde de yenilir.

KÜÇÜKÇAYIRGÜZELİ (Equsotum minor host) :

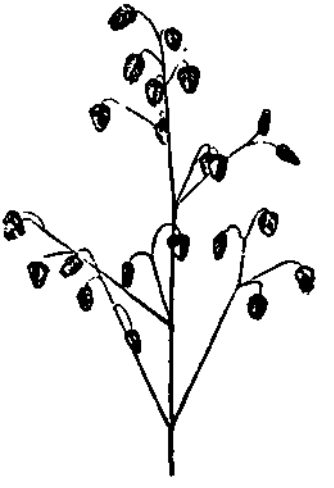

Küçükçayırgüzeli

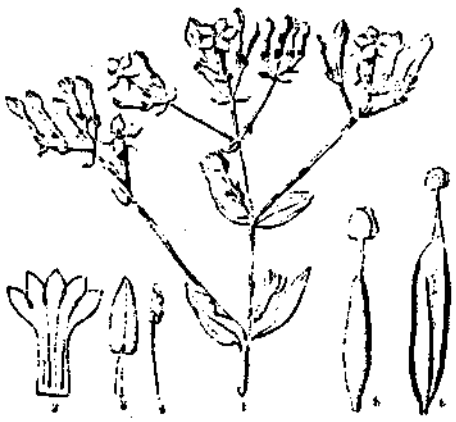

Kaçak Kantoron

L

LABADA (Rumex patientia):
- Kaşıntıları keser.
- Anne sütünü arttırır.
- İshali keser.
- Mesane iltihabını kurutur.

Kullanılışı: Köklerinden bir tutamı kaynatılarak yapılan çay kaşıntıyı giderir. Yeşil tohumları kaynatılıp günde 1-2 fincan içilirse anne sütünü arttırır.

LADEN FİDANI (Relianthemum numularium):
- Yara tedavisinde kullanılır.
- Kanı durdurur.
- Balgam söktürür.
- Nezleyi keser.
- Dizanteriye faydalıdır.
- Kuvvet verir.

Kullanılışı: Melhem olarak, bal ve sirke karıştırılarak, veya hap yapılarak alınır. Haricen kulak ağrılarını keser. Cerahatlar üzerine vurulursa cerahatları akıtır. Saç dökülmesini önler. Rahim kanarsa tütsüsüne oturulur.

LAHANA (Brassica alarecea):
- Bol miktarda B ve C vitaminlerini ihtiva eder.
- Bağırsak tembelliği, mide rahatsızlığı olanlar suyunu içebilir.
- Kandaki şeker miktarını düşürür.
- Kansere karşı korur.
- Göğüs çatlaklarını onarır.
- Safra kesesi ve sarılığı tedavi eder.
- Kurt düşürücüdür.
- Astıma faydalıdır.
- Mikrop temizleyicidir.
- Lumbağo ağrılarını keser.
- Ses kısıklığını tedavi eder.
- Yanık yaralarını kapatır.
- Ülseri iyileştirici hassaya sahiptir.
- Apseleri geçirir.
- Haşarat sokmalarına karşı kullanılır.
- Gut ve siyatik için yatıştırıcıdır.

Kullanılışı: Haşlanarak ve çiğ olarak yenilir. Sabahları, lâhana çorbası içmek faydalıdır. Suyu günde üç çorba kaşığı çocuklara kurt düşürmek için verilir. Şurubu ile gargara yapılırsa, ya da bal veya şekerle pişirilip soğumaya bırakılarak günde al-

tı-sekiz çorba kaşığı içilirse, ses kısılmalarına iyi gelir.

LAVANTA ÇİÇEĞİ (Lavandula officinalis, Flos lavandulae, Labiateae):
- Banyo yapılır vucudu cildi temizler.
- İştah açıcıdır.
- Çayı, böbrekleri temizler, terletir.
- Sarılık tedavisinde kullanılır.
- Sancıları dindirir, mideye faydalıdır.
- Astıma, nezleye, grube, karaciğer ve safra kesesi hastalıklarına faydalıdır.
- Sinirleri teskin edicidir. Baş dönmelerini geçirir.
- Bulantıları giderir.
- 5 damla lâvanta yağı ile hazım zorluğu giderilir.
- Kadınların akıntılarına ve âdet görme zayıflığına karşı tesirlidir.
- İştah açar.
- Yaralara, berelere, kesiklere, travma, şişkinlik ve burkulmalarına ve atletlerin "formdan düşme"lerine karşı kullanılır.
- Egzema ve ergenlik sivilcelerini giderir.
- Yanıkları ve deri hastalıklarını iyileştirir.
- Ağız yaraları, dil felçleri ve kekemeliğin tedavisinde kullanılır.
- Sinirleri ve kasları gevşetir.
- Dokularda kan birikmelerinin çabuk iyileşmelerini sağlar.

Lavanta çiçeği

Kullanılışı: Bir litre suya az miktarda lavanta çiçeği atılıp, demleme yapılarak günde üç-dört fincan kadar içilir. Kompres ve friksiyon için de kullanılır. Gargarası, ağız yaralarını temizler. Grip, anjit, bronşit ve nezle tedavisi için tütsü yapılır. Kaynatılarak, dıştan kullanıldığında, yara vs için iyi geldiği gibi, el-ayak banyoları da yapılır. İki tutam lavanta çiçeği, iki tutam mercan köşkü ile bir litre su içerisinde kaynatılarak, sı-

cak olarak sabah akşam birer fincan içilir.

LİMON (Citrus medica):
- Mikrop öldürücüdür. İç organlardaki mikrobu öldürür.
- Kanı temizler ve sulandırır. Terletir.
- Ateşi ve tansiyonu düşürür.
- Spazmlara karşı koruyucudur.
- Dişleri beyazlatır.
- Dişetlerini kuvvetlendirir.
- Boğaz ve bademcik iltihaplarını kurutur.
- Öksürük, astım, sinirlilik, uykusuzluk ve çarpıntıları giderir.
- C vitamini ihtiva eder. Ayrıca içerisinde A, B1 ve B2 vitaminleri vardır.
- Nasırları söker.
- Ağrıları dindirir.
- Sodyum, potasyum ve javel suyu zehirlenmeleri gibi alkaliden ileri gelen tehlikeleri giderir.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Mide, bağırsak ve karaciğer için faydalıdır.
- Gribin çabuk geçmesini sağlar.
- Gargarası anjini iyileştirir.
- Kabuğu toniktir. Bütün organları uyarır.
- Terletir, zehir birikimlerini dağıtır.
- Midenin çalışmasını sağlar.

Kullanılışı: Zayıflatır. Kür olarak 1 hafta uygulanır. Bir hafta ara verilir. Yemek aralarında bir limon, su bardağına sıkılır, üzerine su ilâve edilir ilk gün 5-6 adet içilir. Hafta sonunda yükseltilerek içilir. Bir hafta ara verilir, daha sonra devam edilir.

Bir litre su içerisine iki tutam limon yaprağı kaynatılırsa, günde iki fincan içilir.

Limonata veya içerisine şeker yerine bal konularak günde üç-dört büyük bardak içilebilir.

Kabuğun özü bir bardak sıcak suya konularak, etli kısmın suyuna birkaç kaşık bal katılarak gündüzleri üç-dört bardak içilir. Limon suyu balla karıştırılarak içilir.

Kabuğu toz hâline getirilerek, saklanılıp, balla karıştırılarak içilir. Gut, romatizma ve böbreklerinden şikâyetçi olanlar için tavsiye edilmez.

LİMON KABUĞU (Pericarpium citri, Rutaceae):
- Midevidir.
- Uyarıcıdır.
- Ağız kokularını giderir.
- Nezleye iyi gelir.
- Basur tedavisinde kullanılır.
- Kalbe kuvvet verir.

Kullanılışı: Limon kabuğu, melisa yaprağı (Folium Melissae) ve nane yaprağı (Folium Menthae) ile birlikte kaynatılır ve kaynatılmış suyu hastaya içirilir.

Limon kabuğu kurutulur, değirmende toz haline getirilir ve buruna çekilir veya nane yaprağı ile kaynatılarak içilir. Küflenmiş limon kabuğunun karınca ve böcekleri kaçırtıcı özelliği vardır.

Basura karşı bir miktar toz limon kabuğu nöbet şekeri ile karıştırılır, günde üç kere yenir.

LİSANISEVR (Anchusa officinalis): Sağırdili de denilir.
- Anne sütünü arttırır.
- Sıtmaları geçirir.
- Dil hareketi keser.
- Bel ağrısını dindirir.

Kullanılışı: Gargara ile ağız enfeksiyonlarını tedavi eder. Bir tutamı kaynatılarak, günde 2-3 fincan içilir.

LOHUSA OTU :
- Rahimi temizler.
- 7 gramı sara ve nikris tedavisi için kullanılır.
- Sinir zafiyeti geçirenler için devâdır.

Kullanılışı: Ezilip suyu çıkarılarak, suya damlatılıp içilir.

M

MAHLEP (Fructus pruni mahaleb, Rosoceae): Halk arasındaki adı idristir.
- Kuvvet verir.
- Raşitizme karşıdır.
- Şişmanlatır.

Kullanılışı: Dövülerek şekerle karıştırılır ve günde birkaç kahve kaşığı yenir. Sütle kaynatılıp bebeklere içirilir. Şekerli diyabette; dövülür, damla sakızı ve hindistan cevizi tozu ile karıştırılır ve bu karışımdan birer tatlı kaşığı sabah, akşam yenir.

MAHMUDE (Convolvulus scammoniae)
- Tahrik edicidir.
- Frengi tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılıp, günde 1-2 fincan içilir.

MANİSA LALESİ (Anemone hepatica-Hepatica nobilis):
- İltihap ve yara tedavi için devâdır.
- Kronik boğaz enfeksiyonlarını geçirir.

Kullanılışı: Zehirlidir. Fazla kullanılmamaladır. Haricen sürülür. Suya 5 damla damlatılarak gargara yapılır.

MARGERİT (Chrysanthemum leucantheum)
- İdrar sokturur.
- Böbrek taşlarının düşmesini sağlar.
- Temriye ve cilt hastalıklarını tedavi etmeye yarar.
- Bağırsak ve karaciğer hastalıklarını iyi eder

Kullanılışı: 20 gramı bir litre suda kaynatılır ve günde üç-dört kaşık içilebilir.

MARUL (Lactuca sativa):
- Karaciğer hastalığını tedavi eder.
- Uyku verir.
- Yumuşatıcı, yatıştırıcı ve gevşeticidir.
- İdrar söktürür, içi temizler.
- Basura faydalıdır.

- Özsuyu ve kürü sarılık tedavisinde kullanılır.
- Cinsi istekleri keser.
- Marul lâpası ve ayak banyosu, kasılmalı öksürüğü geçirir.
- Boğaz ve bronşları açar, astım, boğmaca, kronik iç daralması, kalp çarpıntısı ve histeriye karşı tesirlidir.
- Ana sütünü arttırır.
- Aybaşı ağrılarını keser.
- A, B, B1, C vitaminlerini ihtiva eder.
- Elde edilen marul suyu, felçlileri iyi eder.

Kullanılışı: Sap ve yapraklarından çıkarılacak bitki sütünden ilk gün yarım kaşık, ikinci günden itibaren yarım kaşık arttırılarak beş kahve kaşığına kadar içilir. Sonra yarımşar kaşık eksilterek, tek yarım kaşığa kadar inilir, kür böylece biter.

Bir litre suya, bir büyük avuç taze yaprak veya sapı atılarak demlenirse, günde üç-beş bardak kadar içilebilir.

Tohumlarının tozundan iki tutam, astıma faydalıdır.

Kurutulmuş özsuyundan bezelye büyüklüğündeki miktarı hergün balla karıştırılarak, on katına kadar çıkarılarak alınır.

Taze saplarından çıkarılan suyu günde bir gramı balla karıştırılarak, demleme yapılıp içilir. Lâpası, öksürük ve sırt ağrılarına, bir litre suya üç avuç taze yaprak veya sap karışımı konularak günde iki-üç defa el-ayak banyosu yapılır.

MANTAR (Fungus):
- Protein ve vitamin ihtiva eder, etin yerini tutar.
- Bedenin gelişmesine yardımcı olur.
- Kansızlığı giderir.
- Yorgunluğu keser.

Kullanılışı: Haşlanır veya kızartılarak yenilir. Üremi ve romatizmalılar yememelidirler. Zehirli mantarlar öldürücüdür.

MARGARİT (Chrysanthemum lencantheum):
- Terletir.
- Karaciğer hastalıklarını tedavi eder.
- Egzama ve temriyeyi tedavi eder.
- Öküzgözü çayırkasımpatısı olarak da bilinir.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 1-2 fincan içilir. Merhem yapılarak haricen kullanılır.

MAHRUP (Simarouba):
- Ateş düşürür.
- Kalp hastalıklarını iyi eder.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 2-3 fincan içilir.

MAYASILOTU (Teucrium polium):
- Ateşi düşürür.
- Mide rahatsızlıklarını geçirir.
- Vucuda kuvvet verir.
- Sinirleri açar.
- Egzamaya faydalıdır.

Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılıp, günde iki üç fincan içilir.

MAVİ KANTARON (Centaurea cyanus):
- Göz ilâcı olarak kullanılır
- Aybaşı düzensizliklerine karşı kullanılır.
- öksürüğe, bronşite, karaciğer hastalıklarına karşı tesirlidir.
- İdrar söktürücüdür.

Kullanılışı: Bir litre suya bir küçük avuç kuru çiçek atılarak yapılacak demleme ile yemeklerden önce bir fincan içilebilir.

Ödemlere karşı, bir litre suya bir avuç çiçek konularak günde iki defa ayak banyosu yapılır.

Bir litre suya küçük bir avuç çiçek atılarak beş dakika kaynatılır ve yarım saat bekletilirse, göz iltihaplanmaları için göz banyosu yapılır.

MAYASIL OTU (Teucrium polium L., Labiatae):
- Ekzemayı tedavi eder.
- İştah açar.
- Kuvvet verir.

Kullanılışı: Ekzema tedavisinde kaynatılarak içilir ya da bitkinin kök kısmı kurutulup dövülür, içine bal konur ve arpa unu ile nohut büyüklüğünde haplar yapılarak yutulur.

MAYDANOZ (Petroselinum crispum-Hertense hoffman):
- A, B, C vitaminlerini ihtiva eder.
- İdrar ve balgam söktürür.
- Terletir, ateş düşürür.
- Cinsî kudreti arttırır.
- İştah açar.
- Sürmenaj vakalarında faydalıdır.
- Vucuttaki zehirli maddeleri dışarı atar.
- Kan dolaşımı, sindirim, solunum zorluklarını düzenler.
- Romatizmaya faydalıdır.
- Anne sütünü azaltır.
- Gaz dışarı atmaya yarar.
- Görme gücünü arttırır.
- Aybaşı sancılarını keser. Adetleri düzenler. Akıntıları keser.
- Vucuttaki biriken suyu boşaltır.
- Yüksek tansiyonu düşürür
- Karaciğer şişliklerini indirir.
- Sarılığa, egzamaya, romatizmaya, gut hastalığına ve idrar yolları taşlarının verdiği ağrılara iyi gelir.
- Arı ve haşarat sokmalarını tedavi eder.
- Ağrıları keser.
- Yara, bere, kesik ve morartıları iyileştirir.
- Gözdeki mikropları öldürür. Yanma ve iltihaplanmaları hafifletir.
- Saç dökülmelerini yavaşlatır.
- Emzikli kadınların süt tıkanmasında, maydanoz lâpası uygulanır.

Kullanılışı: Bir avuç taze yaprak, bir litre suda kaynatılarak günde iki fincan içilir.

Taze suyu, günde bir bardağa kadar içilebilir.

Kuru yapraklardan elde edilecek toz, günde iki tutam içilebilir. Kompres ve gözler için losyon ve şampuanı yapılır. Astım, menapoz, ağrılı

âdet görme ve öksürük için yukarıdaki kaynamaya birkaç kök ve yarım avuç tohum atılarak el-ayak banyoları yapılır. Lâpası kıyılmış yapraklardan hazırlanır.

MAZI (Arborvitae-Thuya, Gallae quercinae, Fagaceae): Kozak da denilir.
- Zehirlenme vakalarının tedavisinde kullanılır.
- Gebe kalmayı önlemek için kullanılır.
- Siğilleri yok eder.
- Kabızlığı giderir.
- Kurt düşürücü ilâçtır.
- Basuru önler.
- İshali keser.
- Dizanteri tedavisinde kullanılır.
- Kanı dindirir.

Kullanılışı: Basura karşı akmazı dövülür. meydana gelen toz, bir miktar ardış katranı (Pix juniperi) ve leblebi unu ile karıştırılarak ufak haplar yapılır. Buna halk arasında **mazı tombağı** denir. Bu haplardan hastaya sabah, akşam ikişer tane yutturulur. İshal tedavisinde, bir miktar akmazı tozu altınbaş tiryakla karıştırılır ve ufak haplar haline getirilir. Bunlardan sabah, akşam ikişer tane verilir. Bunlardan başka aynı hastalığın tedavisi için bir miktar mazı tozu çayla karıştırılır ve biraz su ile alınır. Striknin ile zehirlenmiş hayvanları kurtarmak için bir miktar mazı dövülür ve su ile karıştırılarak içirilir. Böylece hayvan kusturulup zehir ağız yoluyla atılmış olur.

Ağız mukozasının ağrılı yaraları için çivit, mazı, somak döverler, beraber karıştırırlar, ekerler. Sirkeyle pişirilmişi makat şişlerine, makat çıkmasına iyidir. Dövüp içilirse ishali keser, barsak yaralarını giderir.

Mazı, günümüz tıbbında yalnız tentür halinde, dişeti hastalıklarında, donma arızalarında ve veteriner hekimlikte kullanılmaktadır.

MELEKOTU (Angelica archangelica)
- Sinirleri kuvvetlendirir, spozma karşı direnç verir.
- Astım nöbetlerini önler.
- Ağrıyan dişin ağrısını keser.
- Baştaki bitleri öldürür.
- Kuvvet verir.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.
- Gargara yapılır, boğaz ağrılarını keser.
- Sırt ağrılarına faydalıdır.
- Melek otu köklerini çiğnemenin ömrü uzattığı söylenir.
- Toniktir.
- Uyarıcıdır.
- kanı temizler, terletir.
- Hava yutmalarına, kasılmalı kusmalara, baş dönmeleri ve migrene karşı faydalıdır.
- Kalp adalelerinin esnekliğini korur, çalışmalarını düzenler.
- Bronş ve akciğer adalelerini kuvvetlendirir.
- Form düşüklüğü gösteren sporcular için faydalıdır.
- Romatizma ile savaşta tesirlidir.
- Sinirleri yatıştırır, orga-

nizmayı güçlendirir.
- Yorgunluğu giderir.
Kullanılışı: Bir litre suya 10-20 gram kök rendesi veya taze sürgün atılıp kaynatılarak günde bir fincan içilebilir. Litre başına beş tutam aşılmamalıdır.

El-ayak banyoları için 2-0 litre suya bir avuç kök veya tohum atılır. Banyolar günde üç dakikayı geçmemeli, gözler bitki katılmış sıvıdan özenle korunmalıdır.

MELİSSA (Melissa officcinalis, Folium melissae, Labiatae): Oğulotu da denilir.
- Melankoli hastalığını tedavi eder.
- Aybaşı ağrılarını keser.
- Huzursuzluk sıkıntı gibi vucuttaki halsizlik belirtilerini tedavi eder.
- Hafıza zayıflığını tedavi eder, düzeltir.
- Kalbi kuvvetlendirir, iç açıcıdır.
- Mide ve bağırsak ağrılarını keser.
- Sinir sisteminden kaynaklanan baş ağrılarını giderir.
- Kasılmalara karşıdır.
- İshali keser.
- Çarpıntılar ve kalp sıkışmalarını giderir.
- Kulak uğultuları ve baş dönmelerini keser.
- Solunum sistemi bozuklukları, astım krizleri ve kuvvetli öksürüklere karşıdır.
- Nevralji ve romatizma sancılarını iyileştirir.
- Yara, bere ve ezikleri geçirir.
- Diş ağrılarının bir bölümünü ortadan kaldırır.
- Uyuz tedavisi ve dimağ tıkanıklığında kullanılır.
Kullanılışı: Bir litre suya bir avuç bitki atılarak kaynama yapılarak günde iki-üç fincan içmek suretiyle migren, sinir krizleri ve baş dönmelerine karşı kullanılır.

Yoğun kaynatılarak; losyon, vajinal yıkama ve havman için kullanılır. Arı ve haşarat sokmaları ile ezik ve yaralar için lâpa yapılır.

Limon kabuğu (Pericarpium citri), nane yaprağı (Folium Menthae) ve melisa yaprağı (Folium melissae) karışımı kaynatılıp hastaya içirilir.

MENEKŞE (Viola odorata, Flos violae odoratae, Violaceae):
- Öksürüğe boğmacaya iyi gelir.
- Bronşit, zatürrie, tazülcenp ve solunum sistemi hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Cilt hastalıklarını giderirler.
- Egzama ve uyuz tedavilerinde kullanılır.
- Sulu temriyenin akıntısını keser. Yarayı iyileştirir.
- Terletir.
- Vucudu rahatlatır.
- Baş ağrıları ve göz hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Kansere karşı olduğu ileri sürülmüştür. Boğaz kanseri olan bir kişinin sürekli ve yoğun menekşe demlemesi ve kompresleriyle hastalığı yendiği bilinmektedir.
- Pekliği, anjini, uykusuzlu-

ğu ve karaciğer hastalıklarını tedavi eder.
- Mide ve bağırsak tahrişlerini yok eder.
- İshal yapar.
Kullanılışı: Bir litre suya yarım avuç taze ya da kuru çiçek atılıp, kaynatılarak, günde dört fincana kadar içilebilir. Kökleri ve tohumları kusturucu ve ishal vericidir.

Bu maksatla kullanılmak isteniyorsa, bir litre suya yarım avuç yaprak atılarak yapılacak demlemenin 15 dakika kaynadıktan sonra, günde iki fincan içilmesi yeterlidir. Yarım gün süre ile üç avuç taze ç içek bir kilo şeker ve bir litre suda demlenilmeye bırakılarak, bir saat kaynatılır ve şişelere konulursa, meydana gelen şurup günde üç çorba kaşığı içildiğinde; öksürük, anjin, nezle ve bronşit tedavisinde kullanılır.

Taze yapraklarından elde edilecek özsuyu günde üç-dört çorba kaşığı olarak müshil olarak kullanılır.

İki-üç tutamlık tozu bal veya süt içerisinde içilir. Haşlama ile kompres terkibi veya losyon yapılır. Gelincik, ebegümeci hatmi, kediayası, öksürükotu (devetabanı), sığırkuyruğu ve menekşe bir arada kaynatılarak, güçlü bir öksürük kesici yapılır.

MENEKŞE KÖKÜ (Rhizoma iridis, İridaceae):
- İdrar söktürücüdür.
- Safrayı arttırır.

MERCANKÖK (Organum vulgare): Merzengüş olarak da bilinir.
- Gaz çıkarmaya yardım eder.
- Terletir ve balgam söktürür.
- Nezle, grip ve soğuk algınlığını iyileştirir.
- Başağrısı ve uykusuzluğu izale eder.
- Sinir sistemini düzeltir.
- Uykusuzluk, çarpıntı, nefes darlığı tedavisinde faydalıdır.
- Mide ve bağırsakların çalışmalarını kolaylaştırır.
- Yara, ezik, burkulma, çıkıkların tedavisinde faydalıdır.
- Böbrek, akciğer, karaciğer, dalak ve döl yatağı tembelliklerinde etkilidir.
- İdrar söktürücüdür, toksinleri dışarı atar.
- Göz hastalıkları tedavisinde faydalıdır.
- Anjin ve bronşit tedavisinde kullanılır.
- Gargara ile ağız, boğaz enfeksiyonlarını yok eder.
- Burun içine çekilen özsuyu migreni yatıştırır.
Kullanılışı: Çayı balla karıştırılıp içirilir. Demleme, özsuyu ve tozundan istifade edilir. Kaynatılarak elde edilen mayi balgam söktürür, terletir. Tansiyonu yüksek olanlar kullanmamalıdır. Zehirlidir.

MERCİMEK (Lentille)
- İştah açar.
- Kızların gelişmesini sağlar.
- Anne sütünü arttırır.
- Sinirleri kuvvetlendirir.

- Kan yapar.
- Beden ve zihin gücünü artırır.

Mercimek

Kullanılışı: Mercimek unu olarak kullanılır. Çorbası yapılır. Mısır, yulaf ve kestane ile karıştırılır.

MERSİN AĞACI (Myrtus): Sıçankulağı da denilir.

Rastık olarak kadınlar kullanır.

Kurdeşene, şişlere, çıbanlara kullanılır.

Ateşten olan yanıklara.

Safradan dolayı ishal hastalığına karşı kullanılır.

- Balgam söker.
- İshal halinde dışarı çıkartır.
- Belsoğukluğuna,
- Akciğer iltihabına,
- Egzamaya iyi gelir.
- Kusmayı önler.
- Dişleri sağlamlaştırır.
- Kanamaları keser.

Kullanılışı: 20 gram 1 litre suda kaynatılıp meyve suyu karıştırılıp içilirse terlemeyi keser.

120 gram üzüm suyu ile içilirse ishal yapar.

MERSİN YAPRAĞI (Folium myrti, Myrtaceae): Murt da denilir.
- Midevidir.
- Uyarıcıdır.
- Kabızlık yapar.
- Mikrop temizleyicidir.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyu içirilir. bu su saça sürülürse, saçı besler. Mersin yağı ile karıştırılarak da saçlara sürülür.

Mide zayıflığında mersin ağacının toprak üstü kısmı rendelenir, şarapla pişirilir, boş mideye içilir. Yaprakları kuvvet verici, kabız ve uyarıcıdır.

MERYEMPELSENGİ (Calophyllum):
- Sıtmayı tedavi eder.
- Mafsal ağrılarını geçirir.
- Safra akışını düzenler.
- Frengi hastalığı tedavisinde faydalıdır.
- Kulunç hastalığını iyi eder.
- Başağrısını geçirir.
- Sarılık tedavisinde kullanılır.
- Kabızlığı yok eder.

Kullanılışı: Bağırsak hastalığı olanlar kullanmamalıdırlar. Bir tutamı kaynatılarak, günde 2-3 fincan içilir ve mercimek unundan 100 gram karıştırıp çorbası yapılır. Sabahları aç karnına içilir. Ayrıca çayı içilmemelidir. Yemeği yenilir.

MERYEMOTU (Geum urbanum): Mübarek otu olarak da bilinir.
- Kuvvet vericidir.

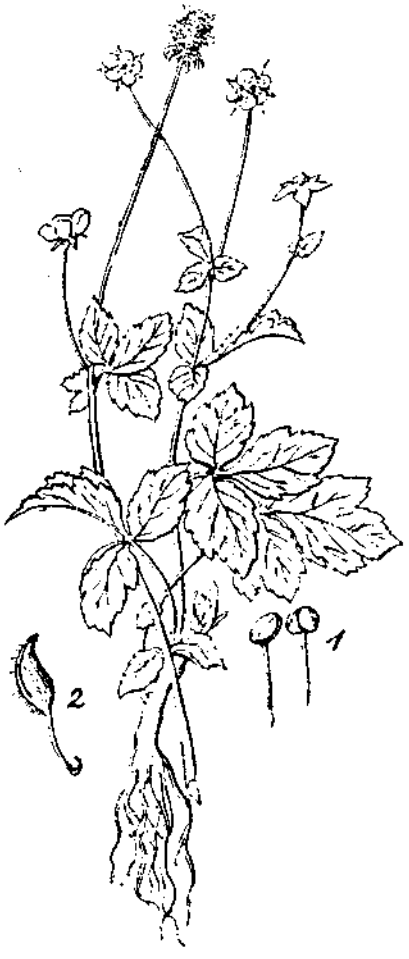

Meryemotu

Kullanılışı: Bir tutam yaprakları ve köklerinden yapılan çay günde 2-3 bardak içilir.

MERZENGÜŞ (Origanum majorana, Labiatae): Macuran otu, Mercanköşk de denilir.
- Midevidir.
- Yorgunluk gidericidir.
- Sinir bozukluğunu giderir.
- Şeker tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyundan birer fincan içilir.

MEŞE (Quercus robur):
- Kanamaları durdurur.
- İshal ve dizanteriyi tedavi eder.
- Boğaz ve bademcik iltihaplarını kurutur.
- Çıban ve egzama, yanıklar ve basur tedavisinde faydalıdır.
- Yataklarına işeyen çocuklara çay gibi içirilir.
- Travmalar sonucu ağır yıpranan cildi sıklaştırır.
- Ülser, idrar yolları kanamalarını durdurur.
- Kadınların fazla gelen âdet kanamalarını keser.

Kullanılışı: Bir litre suya küçük bir avuç oğulotu(melisa), ökaliptüs, beyaz ısırgan, beş taze veya kuru meşe yaprağı atılar kaynatılıp günde üç fincan içilebilir.

Bir litre suya on taze veya kuru yaprak atılarak kompres veya el-ayak banyoları yapılır. İki kahve kaşığı ağaç kabuğu 24 saat bir litre su içerisinde bırakılarak, kanamalara karşı balla içi-

lir.

Ağrılara karşı, palamutu hergün bir avuç yenilebilir. Palamut kahvesi, sindirim sistemi bozuklukları, yukarıda zikredilen bütün hastalıklar ve kan kesici olmak üzere, günde iki fincan içilebilir.

MESTAKİ :
- Yaraları ve cerahatleri kurutur.
- Kabızlık yapar.
- Kırılan kola bağlanır.
- Kusma ve bulantıya karşıdır.
- Ağrıyan yerlere sürülür.
- Diş etlerini sağlamlaştırır.
- Nikrise faydalıdır.

Kullanılışı: Mestaki, çayır kimyonu, defne, sebista ağacı, üdenç, selbiyye karıştırılır, nikrise sürülür.

Mürsafi ve mestaki ezilip papatya yağı ile karıştırılır ve ağrıyan yerlere sürülür.

MEYAN BALI (Succus liquminosae):
- Göğsü yumuşatır.
- Balgam söktürür.
- Öksürüğü keser.
- İdrarı arttırır.
- Midevidir.
- Kabızlığı giderir.

Kullanılışı: 100 gramı 1 kg suda, 15 dakika kaynatılır ve ılık iken hastaya birer bardak içirilir. Su ile bir parça yutturulur.

MEYANKÖKÜ (Glycyrrhiza grabra, Radix Liquiritiae, Leguminosae):
Mide ve 12 parmak barsağı ülserinde kullanılır.
- Böbrek ve idrar yolları taşlarını düşürür.
- Kabızlığı giderir.
- Grip, nezle, anjin ve bütün boğaz yolları enfeksiyonlarında kullanılır.
- Nefes darlığına faydalıdır.
- İnce bağırsak iltihabına iyi gelir.
- Vücuda serinlik verir.
- Balgam söktürür.

Kullanılışı: Meyan balı gibidir. Fazla alınırsa tansiyonu yükseltir. Alışkanlık yapar.

MEZVEK (Semen staphysagriae, Ranunculaceae):
- Bit öldürücüdür.
- Saçları besler.

Kullanılışı: Zehirlidir. Kaynatılmış suyu saçlara sürülür.

MISIR (Zea mays):
- Yatıştırıcıdır.
- İdrar söktürür.
- Mide, bağırsak ve idrar yolları bakımından rahatça kullanılabilir.
- Sistit, romatizma ve gut sancılarını yatıştırır.
- Organizmayı temizler. Toksinleri dışarı atar.
- Karaciğerin ve kalbin çalışmalarını düzenler.
- İltihaplı hastalıkların tedavisinde başarılıdır.

Kullanılışı: Bir litre suya, büyük bir avuç mısır püskülü atılarak demleme yapılır ve günde beş-altı fincan içilebilir. Sancılı yerlere bu şekilde kompres yapılır. Aynı oranlarda el-ayak banyoları

hazırlanır.

MISIR PÜSKÜLÜ (Stylus maydis, Graminaeae):
- Idrar söktürücüdür.
- Kum ve taş düşürür.
- Belsoğukluğuna iyi gelir.
Kullanılışı: Kaynatılarak içilir.

MISIR MERCİMEĞİ (Holcus mollis L.) :

Mısır mercimeği

MİNEÇİÇEĞİ (Verbana officinalis): Kedinanesi, karaciğer otu, kan otu, kutsal ot, büyücüotu da denilir.
- Öksürüğe iyi gelir.
- Sindirim sistemini düzenler.
- Gut, romatizma, karaciğer hastalıkları ve ülser tedavisinde kullanılır.
- Safrakesesi hastalıklarına devâdır.
- Kalp hastalıkları tedavisinde faydalıdır.
- Çiller mineçiçeği suyu ile azalır ve zamanla yok olur.
- Anne sütünü artırır.
- Zor doğumları kolaylaştırır.
- Diş çürümelerini önler, ağrılarını keser.
- Organizmayı temizler, dokuları pekiştirir. Aybaşı kanamalarını izale eder.
- Yara ve iltihap tedavisinde faydalıdır.
- Sinirleri düzenler, uykusuzluğu ve iç daralmalarını giderir.
- Güçlendirir.
- Ağrılara, kulak ağrılarına faydalıdır.
- Spazmlara karşı tesirlidir.
- Terletir, ateş düşürücüdür.
- Anjin, bademcik iltihabı ve boğaz hastalıkları için gargara yapılır.
Kullanılışı: 10-15 tutamı bir litre suya atılarak demlenir ve günde 50 gram çiçek, 10 gram yaprak bir litre suda haşlanır ve birer bardak içilir. Kompres, gargara ve pansuman için dıştan kullanılır.

MİSKÇİÇEĞİ (Artemisia vulgaris): Misk otu olarak da bilinir.
- Kuvvet vericidir.
- Hazımsızlık ve mide nezlesini düzenler.
- İshal ve kusmayı önler.
- Kalbe kuvvet ve ferahlık verir.
- Sarılık hastalığını yok eder.
- Sinirleri yatıştırır.
- Başağrılarını giderir.
- Vucuda rahatlık verir.
- Dimağa kuvvet verir.
Kullanılışı: Bir tutamı, bir

litre suda kaynatılarak günde 2-3 fincan içilir.

Safran ile buruna çekilince, başağrısını giderir.

MİSVAK (Salvadora persica L., Salvadoraceae): Misvak kelimesi, Arapça'da hem bir ağaç dalı ile yapılan sürtmeye, hem de bir cins ağaca ad olarak verilmiştir.
- Dişleri temizler.
- Dişetlerini kuvvetlendirir.
- Ağız kokusunu yok eder.
- Diş ağrısı çektirmez.

Kullanılışı: Salvadora persica L. bitkisinin kök veya gövdesinden kesilen 1 cm çapında ve 10 cm. çapında ve 10 cm. uzunluğunda bir çubuğu 1 cm. kadar ucu kabukdan ayrılır, 24 saat suda bırakılır, sonra dövülüp yumuşatılır ve uç kısmı bir fırça şekline getirilir. Dişlere sürülür.

MUŞMULA (Germanica):
- Bağırsakları çalıştırır.
- Böbreklerdeki kum ve taşların dökülmesini sağlar.
- Kanlı ishali geçirir.
- Sinirleri güçlendirir.
- Ağrıları geçirir.
- Ana karnındaki ceninin düşmesini sağlar.
- Kan dolaşımını hızlandırır.

Kullanılışı: Yenilir.

MUZ (Musa-banana):
- Nişasta ve şeker bakımından zengindir.
- Bedeni faaliyetleri arttırır.
- Hastalıklarda nekahat devresini kısaltır.
- Sinir ve kas hücrelerini çalıştırır.
- Kemikleri kuvvetlendirir.
- Potasyum eksiğini giderir.
- İç organları onarır.
- Zafiyeti geçirir.
- Çocuklarda büyümeyi kolaylaştırır.
- Migreni tedavi eder.
- Kasılmaları iyileştirir.

MÜBAREK DEVEDİKENİ (Silybum marianum):
- Zatülcenp tedavisinde tesirlidir.
- Karaciğere faydalıdır.
- Rahimde toplanan kanı dağıtır.
- Varisi tedavi eder.
- Böbrek taşlarının düşürülmesine yardım eder.

Kullanılışı: Deve dikeninin tohumalrı bir avuç kaynatılarak günde 2-3 fincan içilir.

MÜHRÜSÜLEYMAN KÖKÜ (Rhizoma polygonati, Liliaceae):
- Kuvvet vericidir.
- Nezleyi tedavi eder.
- Şeker tedavisinde kullanılır.
- Balgam söktürücüdür.
- Kusturucudur.

Kullanılışı: Bir miktarı dört bardak su ile kaynatılıp, içirilir. Dövülüp toz yapılır, balla karıştırılıp yenir. Nezle için buruna enfiye gibi çekilir.

MÜRSAFİ (Myrr):
- Öksürüğü keser.
- Uyarıcıdır.
- Ağız, boğaz hastalıklarına faydalıdır.
- Spazmları giderir.
- Aybaşı tutukluklarını gide-

rir.
Kullanılması: Bir avuç kaynatılarak günde 2-3 fincan kullanılır. Bir miktarı yedirilir.

MÜRVERAĞACI (Sambucus recam):
- Ateş düşürür.
- İdrarı çoğaltır.
- Nezleye faydalıdır.
- Güneş yanıklarını geçirir.
- Anne sütünü artırır.

Kullanılışı: Bir avuç yaprağı kaynatılır, günde 2-3 fincan içilir veya haricen kullanılır.

MÜRVER ÇİÇEĞİ (Flos sambuci):
- Öksürüğü keser.
- Göğsü yumuşatır.
- Diş ağrılarını keser.
- Basura iyi gelir.

Kullanılışı: Ağız, boğaz ve diş ağrılarında gene kaynatılmış suyu ile gargara yapılır. Geriye kalan posa kısmı ise yüz şişlerinde dışardan lapa olarak bağlanır. Lapa haline getirilmiş şekli basur tedavisinde de uygulanır.

MÜRDESENG - LİTHARGE (Plumbi Monoxidum): Aktar dükkânlarında iki tip mürdesenk vardır. Bunlardan biri telli mürdesenk olup, parçalar halindedir. Diğeri ise toz halindeki mürdesenktir.
Kullanılışı: Dövülüp toz edilir, eritilmiş balmumu ve zeytinyağı ile karıştırılır ve soğutularak yaraya konur. Çocukların gözünde arpacık çıkarsa, bir bardak içinde mürdesenki gülyağı ile ezer ve sürerler.

MAHVE
- Kirman kimyonu, nahcevan, halep kimyonu olarak da bilinir.
- Meni arttırır.
- Nekris ve arkunfisa yakı olarak kullanılır.
- Bulantıyı keser.
- Böbrek taşlarını kırar.
- Toplanmış kanı dağıtır.
- İdrar zorluğu çekenlerin idrarını getirir.
- Göğüsteki irini yok eder.
- Rahimi temizler.

Kullanılışı: Yemeklere ekilerek yenilir.

N

NANE YAPRAĞI (Folium menthae piperitae, Labiatae):
- Mide ağrılarına, kusmaya iyi gelir.
- Sarılığı tedavi eder.
- Dil tutukluğunu giderir.
- Felç tedavisinde kullanılır.
- Uykusuzluk, baş dönmeleri ve ağrılarında faydalıdır.
- Nefes yolları enfeksiyonuna iyi gelir. Öksürüğü geçirir.
- Ruhsal iktidarsızlıklara iyi gelir.
- Sütten şişen memelerin sütünü azaltır.
- Gaz söktürür.
- Ateş düşürücüdür.
- Bağırsak solucanlarını düşürür.
- Doğumun kolay olmasını sağlar.
- Nefes kokuları, diş eti ve

diş hastalıklarında gargara yapılır.
- Belsoğukluğunu tedavi eder.
- Kadınların âdet sancılarını keser.
- Kalbe ferahlık verir.
- Şişkinlikleri giderir. Ağrıları dindirir.
- Suyu ile saçlar yıkanırsa kelliği önler.
- Görme bozukluklarını tedavi eder.
- Düşen mideyi tedavi eder.
- Yılan ısırmaları, böcek ve akrep sokmalarına iyi gelir.

Kullanılışı: Nane çayı şifadır. Kaynatılarak içilir, soslara katılır, salatalara karıştırılır. Burkulmalar ve ağrılara sarılır. Ağrılara karşı kurutulmuş olarak kaynatılır, yarım limon suyu ile birlikte içilir. Hafif demleme ile yatıştırıcı ve ağrı kesicidir.

Bir litre suya dört-beş tutam taze veya kuru yaprak ve çiçek atılarak demleme yapılarak sabahları bir fincan içilir. Akşamları ıhlamurla karıştırılarak içilir. Tozu organları dinçleştirir. Süt, bal veya tatlı ile karıştırılarak alınır.

Bir litre suya altı tutam nane ve iki tutam hasalban (romarin) atılarak yapılacak demleme, sporcular için fevkalâde faydalıdır.

Bir fincan suya iki tutam nane ve bir tutam kekik atılıp kaynatılırsa, uyarıcıdır.

Nane yaprağı, limon kabuğu ve melisa yaprağı ile birlirte kaynatılır ve bu sudan hastaya içirilir. Kuru nane yaprağı kaynatılır, kaynamış suya limon sıkılır, bir miktar karbonat ve şeker konur ve aç karnına içilir. Çocukların karın ağrılarında, kızartılmış ekmek, sirkeye batırılır ve bir miktar kuru nane yaprağı bu ekmeğin üzerine ufalanarak karına konur. Lohusaların sancılarını hafifletmek için kaynatılmış nane suyu içirilir.

Çocuk kusmaları için kuru naneyi fıstığın dış kabuğu ile döverler, çocuğa içirirler.

NAR ÇİÇEĞİ (Flos granati, Punicaceae)(Punica granatum):
- Mide zafiyetinden şikâyeti olanlar yemelidir.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Zayıflara faydalıdır.

Kullanılışı: Yenilir, kabuğu yaprakları kaynatılır, günde 2-3 fincan içilir.

Kaynatılmış suyu, ishale karşı içilir. Aynı hastalığın tedavisi için nar çiçeği, mazı ile birlikte kaynatılır ve hastaya verilir.

NAR KABUĞU (Cortex granati, Punicaceae):
- İshali keser.
- Tenya düşürür.
- Kaşıntıları iyileştirir.
- Kan kesicidir.
- Basur tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: İshal tedavisinde kullanılır. Bunun için kaynatılmış suyu içilir. Bazen meyva kabuğu (Cortex Fructus granati) mazı ile karıştırılır ve kaynatılarak

içilir. Halk arasında daha çok meyva kabuğu su ile kaynatılarak içilir, buna karşılık kök ve gövde kabukları zehirli pelletierine alkaloidi taşıdıklarından dolayı meyva kabuğu kadar kullanılmazlar. Kök ve gövde kabuğu tenya düşürücüdür.

İslâm tıbbında İbni Sina (980-1037), parmak kaşıntılarına şarapla hazırlanmış nar kabuğu pomadı kullanılacağını bildirmiştir.

NERGİS (Narcissus exertus):
- Bu ot kanı temizler.
- İdrar söktürür.
- Kusturucu olarak kullanılır.

Nergis

Kullanılışı: 12 gramı kaynatılıp 2-3 kaşık içilirse kusturur. Kısır kadın, fercine koyarsa gebe kalır derler.

NEVRUZOTU (Linaria):
- Balgam söktürür.
- Kanı temizler.

Kullanılışı: Bir avucu kaynatılıp, günde 2-3 bardak içilir.

NİLÜFER (Nymphaea alba): Suzambağı olarak da bilinir.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Kökü şehveti keser.
- Sinirleri yatıştırır.

Kullanılışı: 10 gram nilüfer çiçeği bir litre suda kaynatılır ve günde 2-3 fincan içilir.

NİŞASTA (Amidon, Amylum):
- Besleyicidir.
- Yatıştırıcıdır.
- Cilt hastalıkları, kaşıntılarını giderir.
- Cilt kurutucu ve yumuşatıcı etkisi vardır.
- Göğüs hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Ses kısıklığını açar.
- Zehirlenmeye faydalıdır.
- Siğil tedavi eder.
- Balgam söktürür.
- İshali keser.
- Kaşıntıları giderir.

Kullanılışı: 500 gram nişasta bir litre suda karıştırılıp eritilerek, banyo suyuna katılır.

Göğüs yumuşatıcı, ses kısıklığını açıcı olarak bir miktar nişasta ve bir miktar ararot (Amylum Marantae) su ve şekerle karıştırılır ve

pişirilir; sıcak sıcak içilir. Ayrıca bir miktar nişasta, şeker ve sütle pişirilir, çocuğa mama olarak verilir. Yanık, kaşıntı ve yaralara karşı toz halinde serpilir.

Siğil tedavisinde; çöpleme, yılan yastığı, nişasta ve arap zamkı ile hap yapılarak yutulur.

NOHUT (Lathyrus çicera):
- Omurilik felçlerine faydalıdır.
- Omurilik iltihabının giderilmesinde kullanılır.
- Kireçlenmelere iyi gelir.
- Anne sütünü arttırır.

Kullanılışı: Yemek olarak yenilir.

O

OKALİPTÜS YAPRAĞI (Folium eucalypti, Myrtaceae): Sıtma ağacı, sağlık ağacı da denilir.
- Yiyeceklerin asitini azaltır.
- Solunum yolları enfeksiyonlarını iyileştirir.
- Balgam söktürür.
- Öksürüğü keser.
- Solucan ve kurt düşürür.
- İdrar yollarını temizler.
- Damar sertliklerinde başarılıdır.
- Astım ve vereme faydalıdır.
- Böbrek ve idrar kesesi tembelliğini giderir.
- Basur memelerini iyi eder.
- Sindirim sistemi ve bağırsak bozukluklarını düzeltir.
- Nezleye faydalıdır.
- Diş ağrıları ve romatizma tedavisinde kullanılır.
- Terletir.
- Ateş düşürür.
- Göğsü iyileştirir.
- Antiseptiktir.
- İştah açıcıdır.
- Vucudun direncini arttırır.
- Midenin dostudur.
- İshali keser.
- Kaşıntıları giderir.

Kullanılışı: Bir miktar okaliptüs yaprağı suda kaynatılır, buna bir yumurta ve şeker konur ve günde iki kere bir fincan içilir.

Salata, biftek ve tavuk yemekleri ile birlikte yenilebilir.

Ö

ÖDAĞACI (Aquilaria agollocha, Thymelaceae):
- Tıkanmaları açar.
- Gazları giderir.
- Tütsü yapmakta kullanılır.
- Sinirlere ve kalbe kuvvet verir.
- Balgam söktürür.
- Mide sindirimine faydalıdır.
- Koku vericidir.

Kullanılışı: Mevlitlerde; çöre otu, üzerlik, göztaşı, günlük, anber kabuğu ve öd ağacı karışımı, mangal, buhurdanlık veya ateş dolu bir kürek içinde yakılarak kokusundan yararlanılır. Ayrıca

hasta olan kimse dumanına tutulur.

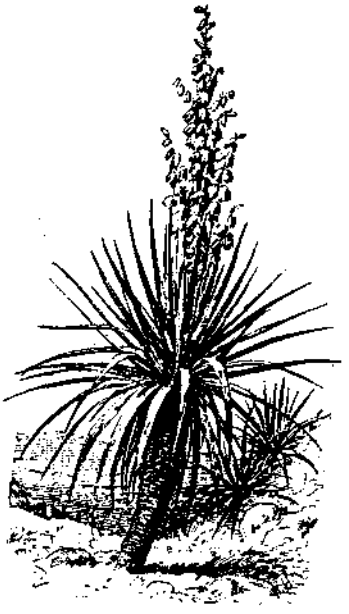

Öküzağacı

ÖKÜZAĞACI (Arnique):
- Kusturucudur.
- Sinirleri şiddetli uyarır.
- Yaraları iyileştirir.
- Romatizmayı tedavi eder.

Kullanılışı: Dahilen bir tutamı kaynatılıp, günde bir bardak suya 8 damla damlatılarak ve haricen merhem olarak kullanılır.

ÖKSEOTU (Viscum):
- Dimağı uyuşturur.
- Adale zayıflatır, ishal yapar
- İdrar söktürür.
- Tansiyonu düşürür.
- Baş dönmeleri, sara ve tümörlere karşıdır.
- İç açıcıdır.
- Damar kireçlenmesini önler.
- Gut ve göğüs hastalıklarının iyileştirir.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Dolaşım sistemi hastalıklarına karşıdır.
- Akciğer kanamalarında kullanılır.
- İrinleri dağıtır.
- Bronşları rahatsız edici salgılardan kurtarır.
- Spazm giderici dir.
- Sindirim ve solunum sistemlerini uyarır.

Kullanılışı: Zehirlidir. Doktor tavsiyesi ile alınmalıdır. Karında kan toplanması, felç yapar. Küçük beyini ve sinir sistemini bozar. Solunum sistemini sıkıştırır, kalbi durdurur. Kullanılan kısmı, yeşil yaprakları ile küçük dallarıdır.

Sara hastaları 40 gün sedef otuyla birlikte kaynatılıp içmelidirler.

ÖKSÜZ URGANI (Convolvurus arvensis):
- Müshil olarak kullanılır.

Kullanılışı: Bir litre suya, bir tutam ahlap kaynatılır. Günde 2-3 bardak içilir.

ÖKÜZGÖZÜ (Arnica montana):
- Öküz ağacı gibi kullanılır, aynı faydaları sağlar.

ÖKSÜRÜK OTU (Bkz. Devetabanı)

ÖKÜZLİLİĞİ (Scolopendere):

- Karaciğer ve dalak idrar yolu hastalıklarında kullanılır.

Kullanılışı: 10 gramı bir litre suda kaynatılır günde bir bardak içilir.

ÖKÜZKUYRUĞU (Boullion blance): Bronşit ve müleyyin olarak alınır. 10 gram çiçeği 1 litre suda kaynatılır. Günde bir fincan içilir.

ÖLÜÇİÇEĞİ (Calendula officinalis): Aynisafa, altıncık olarak da bilinir.
- Melhem olarak çıbanlara yanık ve yaralara kullanılır.
- Bağırsak iltihabını yok eder.
- Başağrısı ve dönmesini keser.
- Bayılmalara karşı kullanılır.

Kullanılışı: Bir litre suya bir tutam atılarak günde 2-3 fincan içilir.

ÖMEROTU (Humulus lupulus): Şerbetçi otu olarak da bilinir.
- Müsekkindir.
- İştah açar.
- Uykusuzluğu giderir.
- Çıbanların tedavisinde kullanılır.
- Mesane rahatsızlığına iyi gelir.

Kullanılışı: Çıbanları haricen merhem olarak, dahilen bir litre suya bir tutam atılıp kaynatılarak günde bir fincan müsekkin olarak alınır.

İştah açmak gayesiyle de alınır.

P

PALAMUT (Valonea, Fagaceae): Palamut kelimesi, eski Yunanca pelit demek olan balanosdan gelir ve yeni Yunanca'da valanos diye söylenir.
- İshali keser.
- Basura faydalıdır.
- Kanamayı keser.
- Barsak yaralarını iyileştirir.
- Saç ve kaşları gürleştirir.

Kullanılışı: Bir miktar palamut tavlanır, kabukları ayıklanıp içi dövülür, toz şekline getirilir. Sonra bu tozdan 250 gram alınır ve 500 gram bal veya nöbet şekeri ile karıştırılır; sabah, akşam birer çorba kaşığı hastaya verilir. İshale karşı, dövülmüş palamut kabuğunun kaynatılmış suyu içirilir.

Bir miktar palamut yakılır, havanda ezilir, sonra bir tahtaya serilir, eyseran denen bir demir çubuk kızdırılarak serilmiş palamut parçalarına bastırılır ve bu parçalar elekten geçirilir. Elenmiş kısımdan bir miktarı su dolu bir fincana konarak iyice karıştırılır. Bu su başa ve kaşa sürülür. Ayrıca palamutun pelik kısmı taze, kavrulmuş veya kaynatılmış olarak köylüler tarafından yenilmektedir. Hayvan yemi ve yakacak maddesi olarak da kullanılır. Günümüzde özel-

likle boya ve deri sanayinde yeri vardır.

PALANGOZ :
- Cildi tedavi eder.
- Ateş düşürür.

Kullanılışı: Sürklü hastalar soğuk su ile banyo yaparken palangoz yaprağı sürklerin üzerine sürülürse hastalığı giderir. Bundan başka palangoz yaprakları büyük bir leğen içinde kaynatılır, leğenin üzerine tahta konulur, hastalar bu tahtanın üstüne yatırılır, üzeri yorganla örtülüp terletilir.

PAMUK TOHUMU (Gossypium, Semen gossypii, Malvaceae):
- Kabızlığı giderir.
- Abse boşaltır.
- Saç uzatır.
- Kan kesicidir.
- Aybaşı yokluğunu önler.
- Adet kanını söktürür.
- Ateş düşürür.

Kullanılışı: Pamuk tohumundan alınan yağ, kabızlık tedavisinde içilmekte, kulak ağrısına da kullanılmaktadır.

PANCAR (Brassica rapa):
- Melhem olarak donmuş uzuvları ısındırır.
- Şeker hastalığı, vereme, kansızlığa, sinirlere, mide ve bağırsaklara devadır.
- Karaciğerin muntazam çalışmasını sağlar.

Kullanılışı: Yenilir.

Pancar

PAPATYA (Flos Chamomillae vulgaris, Compositae, Anthemis nobilis):
- Dimağa kuvvet verir.
- Spazmları giderir.
- Cerahatli yaralara sürülür.
- Ağrıları keser.
- Aybaşı düzensizliğine faydalıdır.
- Diş ağrılarını geçirir.
- Ateş düşürür.

- Zararsız yaraları iyileştirir.
- Mide bağırsak yaralarını izale eder.
- İrin akıntılarını keser.
- Mesane yolları iltihaplarını giderir.
- Sinir sistemini düzenler.
- Bağırsak kramplarına, ağrılarına ve mikroplarına karşıdır.
- Gripten dolayı bel ağrılarını iyileştirir.
- Kurt düşürücüdür.
- Saçlar yıkanır.

Kullanılışı: 5 gram papatya, 5 gram anason 5 gram çöreotu karıştırılır ve çay gibi demlenir. Sonra az miktar şekerle sabah, aşkam ılık ılık birer bardak içilir. Papatyanın kaynatılmış suyu sancılanan hayvanlara da içirilmektedir.

Sancı ve yara tedavisinde dışarıdan lâpa şeklinde uygulanır. Çocukların sancılarını giderici olarak payapta, zeytinyağı ile kavrulur ve elde edilen lâpa karına vurulur. Ilık papatya lâpası, dışardan şiş ve kızarmış kısımlara ve basur memeleri üstüne konur.

Diş ağrısını giderici olarak kaynatılmış papatya suyu ile gargara yapılır. Kaynatılmış papatya suyu saçları boyamak için kullanılır.

Mikropları öldürür. Yüz sinirleri, ağrıları ve mikroplarına karşıdır.

Çocukların göz şişmesinde kaynamış papatya suyu ile yüz ovulur.

Papatya üzerine zeytinyağı koyulup 15 gün güneşte bekletilir. Çocukların karın ağrılarında kullanılır.

Kurutularak çayı yapılır. Banyo ve friksiyon yapılır.

Ağrılara karşı içilir. Losyon ve kompresi, göz kapağı iltihaplarını giderir.

100 gram su içinde bir çorba kaşığı kuru papatya çiçeği kaynatılıp yemekten önce içilebilir.

Papatya çiçeği yaprakları aynı miktarda toz şeker ile karıştırılıp havanda un haline getirilir. Yemeklerden evvel 3-5 gram yutulabilir.

Papatya çiçeği esansı günde 2 defa 1-2 damla alınabilir.

Papatya

Yemeklerden önce papatya suyuna bir miktar şeker ilâve edilip içilirse mideye çok faydası vardır.

Parmakotu

PATATES (Solunum tuberusum):
- C, B1, B2, B6, PP vitamini ihtiva eder.
- Şişmanlatıcıdır.
- Yanıkların iyileşmesi için lapası bağlanır.
- El-ayak çatlaklarını giderir.
- Skorbit hastalığına faydalıdır.
- Kanı temizler, şeker miktarını düşürür.
- Kansere karşı koruyucudur.
- Bağırsak solucanlarını düşürür.
- Ülser ve mideye faydalıdır.
- Safra akışını düzenler.

Kullanılışı: Yenilir. Çorbası içilir. Her sabah aç karnına suyu sıkılarak günde 1 çay bardağı içilir.

PATLICAN (Solanum melongena):

- Nikris tedavisinde kullanılır.
- Şekeri düşürür.
- Kalp ve böbrek hastalıklarına faydalıdır.
- Karaciğeri tedavi eder.
- Şişmanlığı önler.
- Kalp çarpıntısını yok eder.

Kullanılışı: Lâpası çıbanlara ve yanıklara bağlanır. Yemeği yenilir.

PAZI (Beta vulgaris):
- A, C vitamini ihtiva eder.
- İdrar söktürür.
- İdrar yollarında yanmayı önler.
- Yanık, apse, basur memeleri şikâyetlerine lapa olarak bağlanır.

Kullanılışı: Yemek ve salata olarak yenilir.

PELİNOTU (Herba absinthii, Compositae, Artemisia absintium): Yapçan ve yavşan otu da denilir.
- Yağı ağrıları dindirir.
- Sinir sistemini etkiler.
- Mide yollarını kuvvetlendirir.
- Deniz tutmalarına karşıdır.
- Ciltteki sivilceleri yok eder.
- Haşarat öldürücüdür.
- Bulantı ve baş dönmesini önler.
- Terkibinde A, B vitamini vardır.

- Bağırsak kurtlarını düşürür.
- Dalak şişmesini azaltır.
- Safra çıkartır.
- Ateş düşürücüdür.
- Adet söktürür.
- Uyarıcıdır.
- Öksürüğü keser.
- Antiseptiktir.
- İştah açıcıdır.
- Baş ağrısı, baş dönmesi ve bazı dokuların iltihaplanması gibi yan tesirleri vardır.

Kullanılışı: Zehirlidir, çok miktarda kullanılmamalıdır. Öldürücüdür. 5 gram pelin, 5 gram papatya, yarım saat 500 gram suda kaynatılır, 800 gram şeker ilâve edilip bir fincan içilir. Kadınlar, gebelik, mide ve bağırsak hastalığı olanların kullanmaları çok tehlikelidir.

Şişlere karşı lâpa şeklinde konulur.

PEYGAMBERÇİÇEĞİ (Centaurea cyanus):
- Kum döker.
- Nekris nöbetlerinde kullanılır.
- Göz iltihabını giderir.
- Kirpikler ovulur, kaşlar uzar.

Kullanılışı: 20 gram peygamberçiçeği, bir litre suda kaynatılır. Günde 2-3 fincan içilerek dahilen ve dış uzuvlara haricen sürülerek kullanılır.

PIRASA (Allium porrum):
- C vitamini vardır.
- Mafsal ağrılarını keser.
- Böbrek hastalıklarına faydalıdır.
- Suyu sivilce ve lekelere karşı kullanılır.
- Arı sokmalarına faydalıdır.
- Basur tedavisinde kullanılır.
- Kum ve taş döker.
- Şurubu göğsü yumuşatır.
- Sinirleri kuvvetlendirir.
- Damar sertliğine faydalıdır.
- Üremi tedavisinde kullanılır.
- Öksürüğü keser.
- İdrar tutukluğunu giderir.

Kullanılışı: Çiğ yenirse kan yapar. Mide rahatsızlığı olanlar az yemelidir.

Lapa olarak ve yemek olarak kullanılır.

PİRİNÇ (Oryza sativa):
- Vucudun kuvvetlenmesini temin eder.
- Üre miktarını düşürür.
- Suyu ishal eder.
- Unu yaraları kurutmak için kullanılır.
- Yuz yıkanırsa, cilde faydalıdır.
- Kirpik, saç ve kaş kıllarını uzatır.

Kullanılışı: Yemeği yenilir, çorbası içilir. Lâpa yapılır.

PORSUK AĞACI (Taxus baccata):
- Romatizma ve nikrisi tedavi eder.
- Kabız ve mesane yolları tedavisinde kullanılır.

Zehirlidir, yapılacak ilâç ancak eczacı tarafından hazırlanabilir.

Elde edilen ve hastalık tedavilerinde kullanılır.

Çocuk düşürmelerde kullanan kadınlar ölüm tehlikesi

atlatırlar. Tehlikelidir.

PORTAKAL (Citrus aurantium):
- A1, B1, B2, C, P vitamini ihtiva eder.
- Çok faydalıdır. Organizma zayıflıklarını ortadan kaldırır.
- Felci önler.
- Terletir.
- Grup, nezle ve anjine faydalıdır.
- Kurt düşürücüdür. Bağırsak gazlarını dışarı çıkarır.
- Cildin güzel olmasını sağlar.
- Midenin çalışmasına yardımcı olur.
- Safra ifrazatını arttırır.
- Yaprakları yatıştırıcıdır.
- Spazmlara karşı etkilidir.
- Vucuda enerji sağlar.
- Asabi sıkıntılar, uykusuzluk, migren, histeri krizleri ve sara tedavisinde kullanılır.
- Şeker hastalarına faydalıdır.
- Ülser ve abselere etkilidir.

Kullanılışı: Şurubu, suyu ve konpostosu, çiğ olarak kullanılır. Mide rahatsızlığı olanlar yememelidir. Yarım avuç yaprağı bir litre suda kaynatılarak günde iki-üç fincan içilebilir. Sinir sistemi için üç avuç kuru yaprak kaynatılarak günde üç fincan içilir. Etli kısımları pişirilerek yapılan lâpa, yara ve abselere konulur. Banyosu yapılır.

POLİGALE (Polygala):
- Soğuk algınlığını önler.
- Nezleye iyi gelir.

Kullanılışı: 10 gramı bir litre suda kaynatılır, çorba kaşığı ile içilir.

R

RATANYA (Kramerio triandra):
- Barsak iltihaplarını keser.
- Basur memeleri tedavisinde kullanılır.
- İshali keser.

Kullanılışı: 20 gramı 1 litre suda kaynatılır günde 1-2 fincan içilir.

RAVEND (Rheum palmatum, Rhizoma Rhei, Polygonaceae):
- Vucudu kuvvetlendirir.
- Sarılığa faydalıdır.
- İdrarın rengini sarartır.
- Müshildir.
- Gazları giderir.
- Midevidir.

Kullanılışı: 50 gram ravent kökü dövülerek toz edilir. 25 gram karbonat ve 100 gram dövülmüş nöbet şekeri ile karıştırılır. Bu karışımdan yemekten sonra birer tatlı kaşığı biraz su ile yutulur.

RAZİYANE (Foeniculum vulgare) Tatlıdereotu ya da anason rezenesi de denilir.
- Ağrı dindiricidir.
- İştah açıcı, uyarıcı ve rahatlık vericidir.
- çayı balgam söktürür.
- Soğuk algınlığını keser.
- Öksürük, boğmaca ve astımı yatıştırır.

- Göğüsü yumuşatır.
- İdrar tutukluğunu giderir.
- Mide ve bağırsakları rahatlatır. Sindirimi kolaylaştırır.
- Kan çıbanını yok eder.
- Göz zafiyetinde kullanılır.
- Boğmacaya devadır.
- Anne sütünü artırır.
- Adet kanamalarını düzenler.
- Zehirli haşarat sokmalarını iyi eder.
- Solucan ve kurt düşürücüdür.
- Bronşları boşaltır.

Kullanılışı: Şahin kersi kuru 3,5 gram raziyane tohumu, 2 gram ezilip göz çevresine biraz sürülürse, gözün pusu kaybolur. Sabahları iki-üç fincan içilir.

Bir litre suya iki tutam atılarak kaynatılır. Gargara yapılır. Karın ağrıları için lâpa yapılır. İç sıkıntılarından ileri gelen aşırı şişmanlığa karşı iki tutam rezene, iki tutam mercankök ve iki tutam nane bir litre suda kaynatılarak, yatmadan önce bir fincan içilir. İki tutam rezene, iki tutam yeşil anason, iki tutam yabankekiği ile bir litre suda kaynatılıp, günde iki-üç fincan içilirse yüz ve bedeni formda tutar.

REYHAN TOHUMU (Semen basilici, Labiatae):
- Midevidir.
- Öksürüğü keser.
- Yatıştırıcıdır.

Kullanılışı: Kaynatılarak, suyu içilir.

REZENE (Fructus foeniculi, Umbelliferae):
- Midevidir.
- Gazları söktürür.
- Gözü kuvvetlendirir.

Kullanılışı: Bir miktar kavrulur, dövülür ve balla karıştırılır. Bu karışımdan sabahları birer tatlı kaşığı alınır.

Kantaron ve rezene dövülüp, suyundan 60 dirhem alınıp bal 12 dirhem, yanmış şap 0,5 dirhem toz edip göze sıcak su ile buharına tutup göze çekilir.

ROKA (Eruca sative) :
- Karındaki suyu boşaltır.
- Kanı temizler.
- Sıtma ateşini düşürür.
- Safrayı artırır.
- Sarılığı keser.
- Karaciğer ağrısını dindirir.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Cinsî kuvveti arttırır.
- Mafsal iltihabını yok eder, kurutur.

Kullanılışı: Salata şeklinde yenilir.

S

SABUNOTU (Saponaria officinalis):
- Nikrise, romatizmaya iyi gelir.
- Öksürüğü keser.
- Ödem tedavisinde kullanılır.
- Böbrek, karaciğer hastalık-

larına faydalıdır.
- Kanı temizler.
Kullanılışı: Kökleri bir tutamı bir litre suda kaynatılarak günde 2-3 bardak içilir. Cilt iltihabına ve çıbanlara karşı birebirdir. 15 gramı ölü çocuğu düşürür. Ağızı kurutabilir. Fazla alınmamalıdır. Zehirlidir. 35 gramı öldürür.

SAFRAN (Crocus sativus, Iridaceae): Mor çiğdem, Koyun çiğdemi de denilir. En iyisi, Selânik Safranı'dır. Diğer şekli Arnavut Safranı'dır.
- Ferahlık verir.
- Kalp çarpıntısını giderir.
- Sinirleri kuvvetlendirir.
- Kuvvet verir.
- İştah açar.
- Astıma, öksürüğe faydalıdır.
- Kaşıntıları keser.
- Yiyeceklere renk verir.
- Yeli dağıtır.
- Tıkanıklıkları açar.
Kullanılışı: Çok miktar alınırsa, baş ağrısı yapar. Tozu kullanılır.

SAKIZ (Pistavia lentiscus, Mastix, Anacardiaceae): **Damla sakızı, Mezekte sakızı, Damla mezekesi** olarak da bilinir.
- Öksürük kesicidir.
- Çene kaslarını güçlendirir.
- Midevidir.
- Nefes darlığı tedavisinde kullanılır.
- Yaraları iyileştirir.
- Abse giricidir.
- Yılancığı tedavi eder.
- Yanıklara iyi gelir.
- Mide gazlarını keser.
- Dişleri kuvvetlendirir.
- Kusmaları önler.
Kullanılışı: Bir miktarı dövülür, dörtte bir oranında nöbet şekeri ile karıştırılır ve bu karışımdan sabahları aç karnına bir çay kaşığı biraz su ile içilir. Nefes darlığı tedavisinde ve öksürük kesici olarak 10 gram damla sakızı dövülüp toz edilir, 500 gram bal veya nöbet şekeri ile karıştırılır, sabah, akşam birer tatlı kaşığı yenir. Dışardan ise bir miktar damla sakızı, zeytinyağı ile birlikte eritilir ve bu karışım pomat halinde bazı yaralara sürülür. Bu pomada halk arasında Sakız merhemi denir. Bir diğer şekli de şöyledir: Bir miktar balmumu, zeytinyağı ile birlikte eritilir, içine bir miktar damla sakızı konur, 1-2 damla limon sıkılır ve karışım soğutulur.

Abse giderici olarak bir miktar damla sakızı içinde, bir miktar soğan ezilir ve sıcak iken lapa şeklinde yara üzerine konurdu. Yılancık tedavisinde bir miktar damla sakızı içinde bir miktar bakır sülfat eritilir ve vücudun o kısmına bu karışımla masaj yapılır. Yanık olan yere ise sakız, bir sargı ile sarılır.

SALEP YUMRUĞU (Orchis masculus, Tubera salep, Orchidaceae): Kastamonu salebi, Muğla salebi, Silifke salebi, Antalya salebi, Maraş salebi, Çayır salebi, Van salebi, Arnavut salebi gibi çeşitleri

vardır.
- Çocukların gelişmesine faydalıdır.
- Vücudu kuvvetlendirir.
- Nezle ve mide rahatsızlıklarını yok eder.
- Göğsü yumuşatır.
- Bağırsak solucanlarının düşürülmesini sağlar.
- Cinsi gücü artırır.
- Beyini açar, zihni yorgunluğu izale eder, çalışma gücünü artırır.
- Kalbi kuvvetlendirir.
- Aybaşı kanamalarını düzenler.

Kullanılışı: Bir miktar salep, bir miktar süt ve su ile pişirilir ve üzerine zencefil ekilerek içilir.

SALKIM ÇİÇEĞİ (Robinia pseudoacacia, Leguminasae):
- Öksürüğü keser.
- Parfümeride kullanılır.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyundan bir çorba kaşığı, hastaya içirilir.

SANDALAĞACI (Santalum album):
- İdrar yollarındaki mikropları giderir.

SANGİNER (Potentilla erecta):
- Gargara yapılırsa boğaz temizlenir.
- Anjine birebirdir.
- İshali önler.
- İdrar söktürücüdür.

Kullanılışı: Kökleri kaynatılarak günde 2-3 fincan içilir.

SAPARNA KÖKÜ (Radix sarsaparillae, Liliaceae):
- Kanı temizler.
- İştah açar.
- Teri ve idrarı arttırır.
- Deri hastalıklarına faydalıdır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Karaciğer tedavisinde kullanılır.
- Frengi tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: 0,5 kg. karaüzümle bir miktar saparna kökü karıştırılır ve kaynatılır, sonra bu kaynamış sıvıdan bir bardak içilir.

SARI HALİLE (Terminalia citrina, Combretaceae): Terminalia citrina bitkisinin meyvalarına; Myrobalan (Sarı Halile) denilir.
- İshali keser.

Kullanılışı: Bir miktar sarı halile dövülür ve tozundan sabah öğle, akşam birer tatlı kaşığı yenir.

SARISABIR (Aloe, Liliaceae): Sarısabıra ezvay da denir.
- Kabızlığı giderir.
- Çıbanları iyileştirir.
- Basur tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Leblebi kadarı, su ile yutulur.

Çocukları memeden kesmek için anne memesine sürüldüğü gibi, kuru incirle beraber çıbanın üzerine de bağlanır.

SARIYONCA (Melilotus officinalis):
- Çıban ve yaralar kaynatılmış suyu ile yıkanır.
- Banyo yaparken kullanılır.
- Romatizmalı kısımlara sarılır.

- Nefes yollarına iyi gelir.
Kullanılışı: Bir tutamı kaynatılarak günde 2-3 fincan içilir.

SARMAŞIK (Hedera helix):
- Dizanteriye karşıdır.
- Dalak, safra kesesi ve ülser tedavisinde kullanılır.
- Kulak ve diş ağrılarını keser.
- Sarılığa karşı kullanılır.
- Uykusuzluğu ve başağrılarını giderir.
- Sağırlık ve görme bozuklukları tedavisinde kullanılır.
- Kadınların âdetlerini düzenler.
- Uyarıcıdır.
- Ateş düşürür, terletir.
- Deri bozukluklarını iyileştirir.
- Yaralar ve ağır yanıkların tedavisinde kullanılır.
- Nezleye iyi gelir.
- Diş çürümelerini önler.
- Solunum yolları hastalıklarına karşıdır.
- Mide ve sindirim sisteminin dostudur.
- İdrar söktürücüdür.
- Yağ tabakalarını eritir, cildi güzelleştirir.
Kullanılışı: Kıyılmış sarmaşık yaprakları dörtte bir oranında ketentohumu ile karıştırılarak lâpa yapılarak ağrı ve romatizma vs. tedavisinde dıştan kullanılır. Elde edilen sıvı beze sürülerek kompresleme yapılırsa, tuzlanılarak yutmadan gargara yapılır. Solunum yolları için damlası kullanılır. Yaprakları ezilerek elde edilen suyu içilirse de fazla miktarda alındığında zehirler, kusturur. İshallere, mide ve bağırsak iltihaplarına sebep olabilir.

SARISABIR (Aleo pruticosa):
- Mideyi kuvvetlendirir.
- Kadınlardaki aybaşı kanamalarını çoğaltır.
- Kan deveranını artırır.
- Mideyi kuvvetlendirir.
- Kabızlığın şikâyetlerini izale eder.
- Sirke ile karıştırılıp saç diplerine sürülürse saç dökülmesini önler.
Kullanılışı: Mesane ve rahim hastalığı olanlar kullanmamalıdır. Bir tutamı kaynatılıp, günde 2-3 fincan içilir.

SARMISAK (Allium sativum):
- Her derde deva olarak bilinir.
- İştah açar.
- Toniktir, idrar söktürür.
- Karaciğer, safra kesesi ve kalbi rahatlatır.
- Gut, siyatik, baş dönmesi ve kulak uğuldamasına faydalıdır.
- Bağırsakları, mideyi akciğeri, böbrekleri açar.
- Kabızlığı giderir, bağırsak mikroplarını öldürür.
- Damarsertliğini geçirir.
- Astım ve sarılık tedavisinde kullanılır.
- Antibiyotiktir.
- Ateşi düşürür.
- Mikrop öldürücüdür. Buharı tehlikeli mikropları kaçırır.
- Zehirlenmelerde kullanılır.
- Organizmayı besler.
- İdrar tutukluğunu giderir.
- Mide krampları ve şişkin-

liklerine karşıdır.
- Zehirli hayvan sokmalarına faydalıdır.
- Karaciğer hastalıkları, tiroit, böbreküstü bezleri tedavisinde kullanılır.
- Saçların uzamasını sağlar. Diş ve deri dökülmesine karşıdır.
- Solucan ve kurt düşürücüdür.
- Temriye, uyuz ve yara tedavilerinde kullanılır.
- Şeker hastalığına karşıdır. Kanda glikozu dengeler.
- A, B, C, P vitamini ihtiva eder.
- Sağırlık ve kan tükürmeye faydalıdır.
- Kan dolaşımını düzenler.
- Enfarktüs ve beyin kanamalarına sebep olan yüksek tansiyonu düşürür, kan damarlarını yumuşatır, kolestrolü ayarlar, alyuvarları korur.
- Nikotin zehirlenmeleri ve çevre kirlenmelerine karşıdır.

Kullanılışı: Suyu ve yağı içilir ve yenilir.

Ebegümeci, hatmi, kedi ayası, devetabanı, menekşe ve gelincik ile karıştırılıp kaynatılarak içilirse, göğüs hastalıkları ve kalp düzensizliklerine karşı kullanılır. Taze ya da kuru çiçekleri iç zarları bozmaması için erkek organları ayırılıp, sapları temizlenip ayrılarak, ışık ve rutubetten uzak tutulup, bir litre suya yarım avuç atılıp, kaynatılarak günde üç-dört fincan içilebilir.

Lavman, kompres ve pansuman için bir litre suya iki-üç avuç atılarak dıştan kullanılır. Tozu nezle için buruna çekilir. El-ayak banyoları yapılır.

SAYVAN (Myrrhis odorato):
- İdrar söktürür.
- Vücudu kuvvetlendirir.
- Tansiyonu düşürür.

Kullanılışı: Bir tutamı, bir litre suda kaynatılıp günde 2-3 çay bardağı içilir.

SAZ (Carex arenaria): Hasırotu olarak da bilinir.
- Ter söktürür.
- İdrar söktürür.

Kullanılışı: Kök kısımları kaynatılarak yapılan şurup bronşit tedavisinde kullanılır.

SASSAFRAS (Sassafras officinalis):
- Terletici olarak kullanılır.

Kullanılışı: Bir tutamı bir litre suda kaynatılıp günde 2-3 fincan içilirir.

SAZ KÖKÜ (Scirpus lacustris, Cyperaceae):
- Şeker tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyu içilir.

SEDEFOTU (Lithospermum officinale, Herba rutae, rutaceae):
- İdrardaki böbrek taşlarını kumlarını döker.
- Sancı kesicidir.
- Midevidir.
- Yatıştırıcıdır.

- Spazm giderir.
Kullanılışı: İçinde zeytinyağı bulunan bir şişeye konur ve bir yıl güneşte bekletilir. Meydana gelen posa atıldıktan sonra geriye kalan sarı-yeşil renkli yağ sancılı kısma sürülür.

SELVİ AĞACI (Cupressus sempervirens):
- Vereme karşıdır.
- İshale karşıdır.
- Terletir, idrar söktürür, kan kesicidir.
- Dölyatağı ve makat hastalıklarında kullanılır.
Kullanılışı: Gövdesi ezilip, bir litre suya atılıp kaynatılırsa, günde iki-üç fincan içilebilir. El-ayak banyoları yapılır.

Kompres, lavman ve losyon için yedi-sekiz kozalak, bir litre suya atılarak kaynatılır.

SEMİZOTU (Portulacca oleraceae):
- C vitamini ve demir ihtiva eder.
- Mide bağırsak kanamalarında kullanılır.
- Kanlı idrara faydalıdır.
- Kanı temizler.
- Kabızlığı yok eder.
- Zayıflamada birebirdir.
- Uykusuzluk sinirlilik hali ve zihni yorgunluklarda faydalıdır.
- Lâpa olarak yanık ve abselere bağlanır.
- Dalak rahatsızlıklarında yenilir.
Kullanılışı: Yemeği yenilir. Lâpası yaraya bağlanır.

SERMAK (Chenopodium bonus - Henricus): Karapazı olarak da bilinir.
- Yara tedavi edilir.
- Lâpası ile yaraların yumuşaması sağlanır.

SERVİ (Cupressus):
- İshali keser.
- Kanamaları durdurur.
- Suyu sürülürse, saç diplerini kuvvetlendirir.
- Gargarası diş ağrılarını dindirir.
Kullanılışı: Kaynatılır, içilir. Gargara ya da pansuman yapılır.

SIÇANOTU (Arsenik Trioksit): Hayvan parazitleri ve tütün tarlalarına zarar veren köstebekleri öldürmek için kullanılır.
Kullanılışı: Sıçan otu dövülür ve suda eritilir, bu suya parazit taşıyan hayvanın ayakları sokulur.

SIĞIR DİLİ-KUYRUĞU (Verbascum, Scrophulariaceae):
- Balgam söktürür, bronşiti iyi eder.
- Göğsü yumuşatır.
- Sütle kaynatılırsa öksürüğü keser.
- Terletir, ateşi düşürür.
- Göz ağrılarını dindirir.
- Mayasılı, basuru tedavi eder.
- Kaşıntıyı keser.
Kullanılışı: Yaprak ve çiçeklerinin kaynatılmış suyu hastaya içirilir. Lapası yapılır, ılık iken basur memeleri üstüne konur. Kaşıntı tedavisi için kaynatılmış yaprak

suyu içildiği gibi, mayasıla karşı arpa unu ile yapılan hapları da yutulur. Basurda hasta, yaprak buğusuna da oturtulur.

Sirke ile yapılan yakısı cerahata iyidir. Pişirilmiş prağı şişe ve göze yakı edilir.

SIRACA OTU (Scrophularia nodasa):
- Yapraklarından elde edilen mayi, göz rahatsızlıklarını ve basuru iyi eder.
- Lapası sıraca tedavisinde kullanılır.

SİMARUBA (Aiyahkpub Bilanou.aceae):
- Dizanteriye karşıdır.
- İshali keser.

Kullanılışı: 50 gramı, 4 bardak suda kaynatılır ve soğuduktan sonra üç saatte bir yarımşar bardak içilir.

SİNAMEKİ (Cassia, Folium sennae, Legumminosae):
- Kuvvetli müshildir.

Kullanılışı: Kaynatılarak içilir. Kusma yapabilir.

SİNİROTU (Plantago lanceolata, Herba Plantaginis majoris, Plantaginaceae): Sinirli ot da denilir.
- Nasırları iyileştirir.
- Midevidir.
- Yaraları tedavi eder.
- Balgam öksürük ve nezleyi keser.
- Mesane rahatsızlığını tedavi eder.

Kullanılışı: Çiğnenirse, diş ağrılarını geçirir. Kaynatılıp içilir, ya da haricen sürülür.

Kaynatılmış suyu midevi ve öksürük kesici olarak içilir. Bazı deri hastalıklarında iki taş arasında ezilir ve bu halde deriye sürülür. Hayvanların apselerini boşaltıcı olarak da kullanılır. Kaynatılmış yaprak suyu yine hayvanlarda ishal kesici olarak verilir.

Çiğnenirse, sıcağın sebep olduğu diş ağrısını giderir. Dövüp yutulursa ishali keser. Suyu ile ağız yaralarında gargara yapılır.

SOĞAN (Allium cepa):
- C vitamini vardır. Beslenmenin temelidir.
- Baygınlığı geçirir.
- İdrar söktürücüdür.
- Kalp çarpıntılarını keser.
- Gut ve romatizmaya iyi gelir.
- Kolera ve verem tedavisinde kullanılır.
- Böbrek ve idrar yolu hastalıkları tedavisinde faydalıdır.
- Bağırsaklardaki mikropları temizler, bazı kanserlere karşıdır.
- Bağırsaklardaki solucanları temizler.
- Sinir sistemini uyarır.
- Kroner damarlarını genişletir. Uykusuzluğa karşıdır.
- Teni güzelleştirir.
- Cerahatlerin boşalmasını sağlar, kesik ve hafif yanıklara sürülür.
- Cinsi iktidarı arttırır.
- Dolama, arpacık tedavisinde kullanılır.

- Şekeri düşürür.
- Vücuttaki ifrazatı çoğaltır ve fazlalıkları atar.
- Böbrek kum ve taşlarını parçalar.
- Böbrek ağrısını keser.
- Zihin yorgunluğunu geçirir.
- Sinirleri yatıştırır.
- Mafsal iltahabını kurutur.

Kullanılışı: Çiğ ve pişmiş olarak yenilir. Lapa olarak yaralara, çıbanlara, burkuklara, çıkıklara bağlanır. Soğan suyu balla karıştırılarak içilirse gözleri kuvvetlendirir.

Nane buharı içe çekilir, birkaç damla melekotu esansı alınır, rendelenilmiş bir elma yenilir, birkaç yaprak maydanoz yenilir ya da kahve taneleri çiğnenilirse kokusu kaybolur.

Bir litre suya dört-beş adet ekimlik küçük soğan atılıp kaynatılır, bal katılarak içilirse, günde üç-dört fincan ile kan temizlenir veya kurt düşürülür.

Migren, başağrıları ve menenjit için şakaklara lâpa konulur.

Böcek sokmaları, kedi, köpek, örümcek ısırmalarına karşı da yara üzerine pişmiş soğan konulur.

Anjin veya bronşit için boğaza, hezo-oid için makata pişmiş soğan konulur.

- Abse, çıban, yara, bere ve çatlaklara külde pişirilmiş soğan konulur.

Üç soğan ince kıyılarak, hayvani yağda ve az ateşte karıştırılır içerisine bir kaşık bal, bir fincan gülsuyu ve bir fincan süt eklemek suretiyle cilt, ergenlik ve kırışıklıklar için güzellik merhemi yapılır.

Solucan hummasında soğan suyu içirilir.

Dizanteriye tutulan hastanın karnına, soğan ve katrandan yapılan bulamaç, deve yünü içine konularak sarılır.

Sancılı hayvana, soğan yedirilir.

Kasığı ağrıyan çocukların ağrıyan tarafına soğanla susam döğülerek sarılır.

Kulak ağrısında, külde pişirilmiş soğan tereyağı içinde tekrar pişirilir ve süzülen suyu kulağa damlatılır.

SOLUCANOTU (Chrysan-Themum vulgare): Tarhun da denilir.

- Melhem olarak yara ve çıbanlara sürülür.
- Bağırsak kurtlarını düşürmeye yararlıdır.

SOYAFASULYESİ (Glycine soja):

- A, B, E, vitamini ihtiva eder.
- Vücudun gelişmesini sağlar.
- Nekahat devresini kısaltır.
- Şeker hastalıklarına faydalıdır.
- Zihin yorgunluğunu giderir.
- Guatr olanlar kullanmamalıdırlar.

SÖĞÜT (Salix):

- Aybaşı kanamalarını düzenler.
- Sinirleri yatıştırır.
- Ağrıları dindirir.
- Uykusuzluğu giderir.
- Mikropları öldürür.
- Ateşi keser.

- Mesane taşlarını düşürür.
- Sıtma tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Kaynatılarak içilir. Sıtmalı çocukların tedavisi çin söğüt yaprakları iyice kaynatılır, suda kaynatılmışı temiz bir tülbent veya beze yayılır, bu tülbent veya bez sıtmalı çocuğun bütün vücuduna sarılır. Ciltteki küçük delikler vasıtasıyla vücuda yayılan şifa hassasıyla çocuğun sıtması kesilir.

SPİEROTU (Filipendula ulmaria):
- Eklem yerleri ağrılarına devadır.
- Çayı soğuk algınlığını geçirir.
- Böbrek ve mesena hastalıklarına iyi gelir.

Kullanılışı: Kış aylarına rastlayan yorgunluklarda kaynatılıp günde birer bardak içilirse devadır.

SU BALDIRANI (Cicuta virosa):
- Sara, beyin ve ruh hastalıklarına şifadır.

Kullanılışı: Bir tutamı, bir litre suda kaynatılarak günde bir fincan içilir.

SUMAK (Rhus coriaria L., Anacardiacene): Debbağ sumağı, Somak, Tekri, Tetri, Tirimli de denilir.
- İshali keser.
- Yaraları iyileştirir.
- Kan kesicidir.

Kullanılışı: Toz sumakdan iki saatte, bir tatlı kaşığı biraz su ile yutulur veya kaynatılmış sumak suyu içirilir. Bundan başka bir miktar sumak soğuk suya konulur, kırmızı mor renk alana kadar bekletilir, sıkılarak posası atılır ve geri kalan su ishallilere içirilir. Bir miktarı dövülüp, kaynatılır, bu kaynamış su ile hayvanların ağız ve ayaklarında bulunan yaralar yıkanır. Baharat olarak da kullanılır. Meyvaları kaynatılır ve süzülerek alınan suyu ekşilik verici olarak kullanılır. El ve ayak yarıklarına sürülür. Çocukların karın ağrısına yakı yapılırsa; karın ağrısı gider. Dudak çatlamasına gülsuyu ile ezip dudağa sürerler.

SUSAM (Sesamum indicum, Pedaliaceae): Bitkinin tohumları (Semen Sesami) ve tohumlardan alınan yağ (Oleum Sesami)kullanılhmaktadır. Semsen de denilir.

Susam tohumlarından elde edilen yağa Şirlağan yağı, Şirik de denmektedir.
- Besleyicidir.
- Safra taşlarını eritir.
- Karaciğer hastalıklarına şifadır.
- Cinsi iktidarı artırır.
- Nefes darlığı tedavisinde kullanılır.
- Karın ağrısını geçirir.
- Bronşite faydalıdır.

Kullanılışı: Zeytinyağı ile karıştırılmış yağı içirilir.

Küçük çocukların dişleri çıkarken sinir uçlarını susam yağı ile ovarlar.

Tohum, ekmek ve simitlerin üzerine konur, gene bu tohumlardan yağ elde edilir ve

helva yapılır. Susam tohumu küspesi ise hayvan yemi olarak kullanılır. Küspede bulunan protein, nişasta ve yağ, ona besleyici özellik verir.

Vücutta hasıl olan sürkleri gidermek için susam kökü sürkler üzerine sürülür. Bu suretle sürkten ileri gelen kaşınma ve kızartılardan eser kalmaz. Susam kökünü sürkler üzerine sürmek için önce soğuk su ile banyo yapmak lâzımdır.

SUTERESİ (Nasturtium officinale):
- Sinirleri yatıştırır.
- A, C, D vitaminlerini havidir.
- Vucudu kuvvetlendirir.
- Skorbüt tedavisinde kullanılır.
- Cinsi gücü arttırır.
- Toksinleri atar, kanı temizler.
- İdrar söktürür.
- Uyarıcıdır.
- Kronik bronşite ve vereme faydalıdır.
- Nevralji ve diş ağrılarına iyi gelir.
- Kanda şeker miktarını düşürür.
- Saç dökülmelerini önler.
- Romatizma ve adale ağrıları ile gut hastalığı tedavisinde kullanılır.
- Ergenlik ve deri hastalıklarını tedavi eder, cildi güzelleştirir.
- Baş dönmelerini keser.

Kullanılışı: Karahindiba ile birlikte salatası yapılır.

Yaprakları ve saplarının suyu çıkarıldığında süt veya ayran ile birlikte günde bir bardak içlirse dinçleştirir ve uyarıcı olur.

Ergenlik, çil ve deri hastalıkları için dıştan kullanılır. Şeker ya da balla karıştırılarak şurubu yapılır. Demlemesinden günde iki-üç fincana kadar içilebilir.

Kompres, lâpa ve losyonu yapılır.

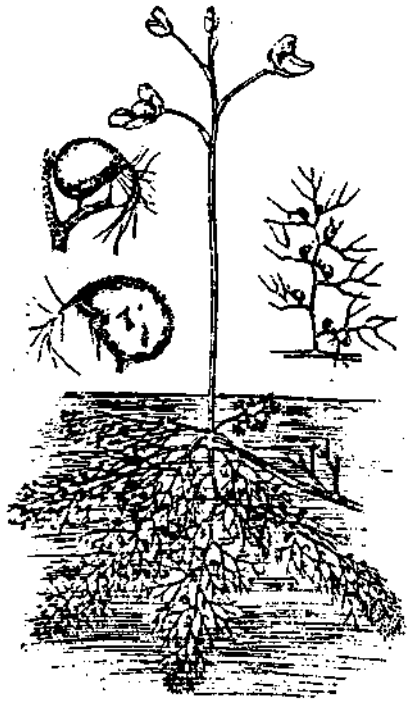

Suteresi

SUUT KÖKÜ (Cyperus longus L., Cyperacea): Kökenfiye, Nezle kökü de denilir.

- Nezle tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Kökün içi kazınır ve elde edilen toz burna çekilince aksırtıcı bir etki verir ve burun deliklerini açar.

SÜTLEĞEN (Euphorbia helioscopia):
- Müshildir.
- Sıtma tedavisinde kullanılır.
- Sarılığı iyi eder.
- İdrarını tutamayanlara faydalıdır.

SÜTOTU (Poligelo anara):
- Anne sütünü artırır.
- Göğsü yumuşatır.
- Balgam söktürür.

Kullanılışı: Fazla kullanılırsa kusturur. Bir tutamı kaynatılarak günde 1-2 fincan içilir.

SURAZİYESİ (Oenanthe equatica):
- Gazları dışarı attırır.
- Kronik bronşit ve mide bağırsak gazlarını dışarı attırır.
- Terlemeyi önler.

Kullanılışı: Sıkılarak elde edilen suyu en az 8 saat bekletilir ve içilir.

SÜPÜRGEOTU (Calluna vulgaris):
- İdrar söktürür.
- Kanı temizler.
- Böbrek ve mesane iltihaplarını iyi eder.
- Romatizma ağrılarını giderir.
- Sistit, belsoğukluğu ve çeşitli sancıların tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Bir litre suya bir avuç atılarak yapılacak demleme ile günde üç fincan içilebilir.

Yarım litre tatlı su içerisine beş tutam çiçek atılıp kaynatılarak haricen kullanılır. Üç tutam süpürgeotu, iki tutam ıhlamur kabuğu ve iki tutam kekik ile kaynatılırsa, bir hafta süre ile her akşam bir fincan içilir.

Romatizma tedavisi için el ayak banyoları yapılır.

S

ŞAHTEROTU (Fumaia officinalis, Herba fumariae, Papaveraceae): Yerçiçeği, yer safrası, sarılıkotu, kırmızı potur ve tavukayağı gibi isimlerle de tanınır.
- Karaciğer hastalıkları ve sarılık tedavisinde kullanılır.
- İç sıkıntılarını giderir.
- Deri ve kronik cilt hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- Sindirim sistemi bozukluklarını ortadan kaldırır.
- Yatıştırıcıdır.
- İdrar söktürür.
- Kanı temizler.
- Mide ağrılarını giderir.
- Tıkanmaları açar.
- Safrayı atar.
- Damar sertliği için faydalıdır.

- İştahı açar.
- Kuvvet vericidir.
- Mayasılı tedavi eder.
- Uyuza ve kaşıntıya iyi gelir.

Sabterota

Kullanılışı: Bir litre suya yarım avuç atılıp, demlenir ya da kaynatılırsa iki günde bir fincan içilerek sekiz gün süre ile kürü yapılır.

Bir başka deyişle; 100 gramı alınır, 2 kg. suda pişirilir ve soğuyunca sıvı kısım içilir.

Suyu uyuza sürülür.

Özsuyu günde beş-altı çorba kaşığı bal veya sütle karıştırılarak karaciğer bozuklukları için kullanılır.

Üç-dört avucu bir litre suya atılıp kaynatılarak el-ayak banyoları yapılır.

ŞAKAYIK (Paeonia):
- Boğmaca ve öksürüğü keser.
- Sara hastalığı tedavisinde kullanılır.
- Sinirleri yatıştırır.
- Kramplara ve nikrise faydalıdır.

ŞEFTALİ (Persica):
- Bağırsakları temizler.
- Kabızlığı yok eder.
- Vucudu rahatlatır.
- Safra kesesi ve böbreklere devadır.
- Bağırsak solucanlarını düşürür.
- Ağız kokularını giderir.
- İdrar yolları bozuklıkları ve sistit tedavisinde faydalıdır.
- Yatıştırıcıdır.
- Boğmacaya, astıma faydalıdır.
- Deri hastalıkları, romatizma, kaşıntı ve iltihapların tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Yenilir, aç karnına suyu içilir, taze ya da kurutulmuş çiçek ve yaprakları suda kaynatılarak içilir, şurubu yapılır. Çekirdeklerinin bademleri zehirli olup, çocukların kırıp yemeleri tehlikelidir.

ŞEFTALİ ÇEKİRDEĞİ (Prunus persica, Rosaceae):
- Midevidir.

- İshali keser.
- Karın ağrılarını keser.
- Öksürük kesicidir.
- Ağrıları dindirir.
- Kulak ağrısını keser.
- Diş ağrısını keser.
- Vereme faydalıdır.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyu içilir. Çekirdek ezilir, suyu çıkarılarak bir tülbentten süzülür, sonra sıvı kısım ağrı kesici olarak kulağa damlatılır. Çekirdek içi çiğnenirse, diş ağrısını giderir. Çekirdek kabuğu dövülüp bir dirhem içilirse, kabız etki yapar. Ayrıca çekirdek suyu verem hastalığına karşı kullanılır. Bunun için sıvı kısımdan, üç sabah birer kaşık içilir. Fazlası zehirlidir.

ŞEBBOY (Cheiranthus cheiri):
- İdrar söktürücüdür.
- Müshil olarak da kullanılır

ŞALGAM (Brassica napus):
- C vitamini, şeker ve maden tuzlarını havidir.
- Merhemi, donmuş uzuvlara faydalıdır.
- Abse dolama ve kançıbanlarına bağlanır.
- Ergenlik sivilcelerini cilt hastalıklarını yara ve kesikleri iyi eder.
- Akciğer ve bronşları açar.
- Kabızlığı giderir.
- Vucudun hastalıklara karşı mukavemetini artırır.
- Şeker hastaları yemelidirler.
- Çeşitlerinden kolza yağı yumuşatıcıdır.
- Sancıları yatıştırır.
- Göğsü yumuşatır.
- Bronşit, astım, zatürrie, zatülcenp ve boğmacaya karşı etkilidir.
- Romatizma, gut ve eklem hastalığını giderir.

Kullanılışı: İnce kıyılarak bir litre suya atılır ve kaynatılırsa, balla tadlandırılarak istenildiği kadar içilebilir. Rendelenerek süt içerisinde emilmeye bırakılıp balla karıştırılırsa, öksürük, anjin, bronşit ve göğüs hastalıklarına karşı faydalıdır. Günde iki-üç bardak içilebilir.

Yatıştırıcı olarak kompres ve losyon yapılır. Ayrıca, pişirilerek püre şeklinde lâpası yapılır.

ŞERBETÇİOTU (Numulus lupulus)
- Vucudu kuvvetlendirir.
- Bira imalinde kullanılır.
- Aybaşı kanamalarını keser.
- Sinirleri yatıştırır.
- Uyku verir.
- Cinsi iktidarsızlık yapar.

ŞEVKETOTU (Cnicus benedictus) (Geum montanum): Yeşilakçaağaç, mübarek diken, peygamber dikeni, kılıçpüskülü, meryemanadikeni, beyaz diken, yabani enginar, şevket-i bostan da denilir.
- Ateş düşürücüdür.
- İdrar söktürür.
- Yatıştırıcıdır.
- Sindirim sistemini düzenler
- Solucan ve kurtları düşürür
- Hemoroid tedavisinde kullanılır.
- Yara temizleyici ve iyileştiricidir.
- Güçlü bir toniktir.

- Kusturucu olduğundan zehirlenmelerde kullanılır.
- Kronik kabızlıkları iyileştirir.
- Karaciğer hastalıkları, taşları ve sarılık tedavisinde kullanılır.
- Kan dolaşımını düzenler.
- Kanamaları durdurur.
- Damarları güçlendirir.
- Migren, baş dönmeleri, tansiyon düşüklüğü tedavisinde kullanılır.
- Bedeni ve zihni yorgunlukları giderir.
- Kalp yetersizliklerini ve güçsüzlüğünü önler.

Sevketotu

- Alerjiye karşıdır.
- Deniz, uçak ve otomobil tutmalarını önler.
- Alerjik nezle, kurdeşen ve astım tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Bir litre suya bir avuç taze, ya da yarım avuç kurutulmuş yaprak atılarak kaynatılıp, yemeklerden önce günde iki-üç fincan içilebilir.

Aynı terkiple haricen kullanılabilir ve banyo yapılır.

Mide için tazesi haşlanır, yenir.

Kum için, kökünü kaynatıp suyundan çokça içilir.

Sancıda, dalından çıkan sudan bir kaç damla içilir.

Sidik zorunda, kökünü kaynatıp suyundan çokça içilir.

Sızıda, dikenli yuvarlakları suda ıslatıp içilir.

ŞEYTANKARPUZU : Keberotu, şabankıranotu, şabullah ve duvaryıkan da denilir.
- Genişleştiricidir.
- Cinsi gücü arttırır.
- Kramplara faydalıdır.
- İskorbit hastalığına faydalıdır.
- Dalak şikâyetlerini giderir.
- Hemoroid tedavisinde kullanılır.
- Kadınların aybaşı şikâyetlerini düzenler.
- Diş ağrılarını keser.
- Bol miktarda kalsiyum, magnezyum, demir, fosfor, C ve E vitaminleri vardır.

Kullanılışı: Garnitür olarak yenilen tomurcuklarının, sirke ve çeşitli sıvılardan geçirilerek acılığı alınır. Kö-

kü kaynatılarak içilir.

Et yemekleri ve pizzalarda sos garnitürü olarak kullanılmaktadır.

ŞEYTANTERESİ :
- Gazları attırır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Balgam söktürür.
- Histeriyi yatıştırır.
- Sinirleri yatıştırır.

ŞİMŞİR (Buxus sempervirens):
- Kanı temizler.
- Ateş düşürücüdür.
- İshali keser.
- Romatizma tedavisinde kullanılır.
- Sıtmaya karşıdır.
- Hastalara güç ve canlılık verir.

Kullanılışı: Kabuk, yaprak ve gövdesi bir litre suya beş tutam atılarak kaynatılırsa üç gün süre ile günde bir fincan içilir.

Kurutulmuş yapraklarından küçük bir miktar tozu ateş düşürücü olarak içilir.

Gövde ve yaprakları sıcak suya rendelenilerek bir uzman denetiminde el-ayak banyoları yapılır.

T

TAFLAN AĞACI (Prunus laurocerasus):
- Müsekkindir.
- Zehirlidir.

TARÇIN AĞACI (Cinnamonum): Darçın, Lohusa veya şerbet kokusu da denilir.
- Ruhi sıkıntıları yok eder.
- Nezleye faydalıdır.
- Mide tembelliğini yok eder.
- Cinsi arzuları kamçılar.
- Vucuttaki tuz ve suyu arttırır.
- Gaz söktürücüdür.
- Kabızlığı giderir.
- Karın ağrılarını giderir.
- İştah açıcıdır.
- Kasları uyarır.
- Sindirim sistemini uyarır.
- Tıkanmaları açar.
- Spazm giericidir.

Kullanılışı: Bir miktarı su ile kaynatılır ve bu kaynamış sudan hastaya içirilir. Ayrıca toz olarak, açmak için şuruplara konduğu gibi, baharat olarak da kullanılır.

TARHUNOTU (Artemisia dracunculus): Serpantin ve dragon da denilir.
- Aybaşı kanamalarını yok eder.
- İdrar söktürür.
- Mide ekşime ve yanmalarını giderir.
- Sinir hastaları ve zayıflara faydalıdır.
- Gut ve romatizma tedavisinde kullanılır.
- Sindirim bozuklukları ve şişkinliklerini düzeltir.
- Damar sertliğini giderir.
- Sancıları ve diş ağrılarını keser.
- Solucan ve kurt düşürücüdür.

Kullanılışı: Bir litre suya üç-dört taze tarhunotu atılarak kaynatılıp, öğle ve akşam yemeklerinden sonra iki-üç fincan içilir.

Lâpası, el-ayak banyoları yapılır.

TAVŞANCILOTU (Heracleum spondylium): Yabani ayıkengeri, şeytanotu, kurt pençesi, ayıpençesi, ayıdalı, keçiboynuzu, yabani havuç da denilir.
- İshale ve dizanteriye karşıdır.
- Mide tembelliğini giderir.
- Kançıbanı, şiripençe, ülser, abse ve böcek ısırmaları tedavisinde kullanılır.
- Kadın ve erkekleri cinsi sağlığa kavuşturur.

Kullanılışı: Saplarından suyu çıkarılır, yapraklarından ise çorba yapılır. Kökleri histeri ve sârâya karşı faydalıdır. Bir litre suya küçük bir avuç taze kök atılıp kaynatılarak günde iki-üç fincan içilmesi hâlinde sindirim sistemini düzenler. Özsuyu cinsi güç için günde bir kahve kaşığı içilir.

Lâpası ve el-ayak banyoları yapılır.

TAVŞANKULAĞI (Cyclamen): Siklamen, domuzturpu, topalak, yersomunu olarak da bilinir.
- Kabızlığı giderir.
- Bağırsaklardaki solucanları düşürür.
- Aybaşı kanını söktürür.

Kullanılışı: Çay olarak içilir.

TEREOTU (Cresson):
- İştah açar.
- Kansızlığı yok eder.
- Kandaki şeker miktarını düşürür.
- Sinirleri yatıştırır.
- Sigaranın zararlarını azaltır.
- Cinsi istekleri kamçılar.
- Saç dökülmesini, kepeklenmeyi önler.
- Barsakları temizler.

Kullanılışı: Salatada ve yemeklerin üstünde yenilir.

TİLKİÜZÜMÜ (Solanum nigrum):
- Uyku verir.
- Zehirlidir.
- Ağrıları keser.

Kullanılışı: Haricen kullanılır.

TURP (Rapharus sativus):
- İdrar söktürücüdür.
- Safra ve idrar kesesi taşlarını düşürür.
- C vitamini ihtiva eder.
- İştah açıcıdır.
- Diş etlerini kuvvetlendirir.
- Astım, bronşit ve boğmacaya faydalıdır.
- Yatmadan önce turp suyu içmek uyku getirir.
- Ödem ve safrakesesine karşı koruyucudur.
- Akciğer hastalıklarını tedavi eder.
- Siyatik ve lumbagoya karşı faydalıdır.

Kullanılışı: 100-150 gram yemelidir. Siyah turp suyu, bal ile karıştırılarak dinlenmeye bırakılır. Kara hardal taneleri ile yabani turp tohumları karıştırılarak yakı hazırlanır. İki avuç taze yaprak bir litre suda kaynatılarak günde iki fincan içilir. Lâpası göğüs hastalıklarına, romatizma vs. için uygulanır.

Bazı ülkelerde yaprakla-

rından çorba yapılmaktadır.

Ekmek ve tereyağı ile yenildiğinde besleyici değeri yüksek bir gıda elde edilir.

Normal ve dengeli bir beslenme rejimi çin uygun bir gıdadır.

Bağırsak tembelliği ve kabızlık hallerinde iyice çiğnemeye özen göstermelidir. Aksi takdirde sindirim güçlüğü ve gaz sebebidir.

Tereyağı ve ekmek olmadan yenildiği takdirde tok tutucu özelliği nedeniyle şişman hastalar için çok uygundur.

Aynı özellikler ve içindeki düşük karbonhidrat şeker hastalarının beslenmesinde özel bir yer olmasını sağlar.

Yapısında sodyum çok az olduğu için tuzsuz rejim gerektiren, kalp ve yüksek tansiyon hastaları yiyebilirler.

TURUNÇ (Citrus aurantium):
- Sinirleri yatıştırır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Mideyi kuvvetlendirir

Kullanılışı: Yenilir. Şurubu içilir. Reçeli yenilir.

TURUNÇ KABUĞU (Pericarpium aurantii amari, Rutaceae):
- Midevidir.
- İştah açar.
- Kuvvet verir.
- Safrayı keser.
- Diş ağrılarını keser.
- Burundaki ağrıyı keser.

Kullanılışı: Kaynatılmış suyu içilir. Diş üzerine konulursa ağrısını keser.

Burun ağrısında, kabuk kurutup dövülür, 1,5 dirhem kadarı sıcak su ile içilir.

TÜTÜN (Nicotiana):
- Barsak kurtlarını düşürür. Fakat; hafıza ve zekâyı zayıflatır.
- İştahı azaltır.
- Baş dönmesi yapar.
- Sinirleri zayıflatır.
- Akciğer kanseri ve astım yolları hastalığına sebebiyet verir.

Hülâsa sigara içmek zararlıdır.

U

UDUKAHİR-NEZLEOTU KÖKÜ (Radix pyrethri, Compositae):
- Kuvvet vericidir.
- Diş ağrılarını keser.
- Diş nezlesini önler.

Kullanılışı: Diş nezlelerinde kaynatılmış suyu ile gargara yapılır. Kuvvet verici olarak bir miktarı alınır, 5 gram zencefil, 5 gram havlıcan, 5 gram tarçın ve 5 gram karanfil ile karıştırılır ve bu karışım kaynatılarak içilir.

Udukahir, sirkede 40 gün ıslatılır, hamura döner, sonra diş üzerine konur, hemen diş çekip alınır.

UYUZOTU (Scobieuse):
- Uyuzların ve yaraların tedavisinde kullanılır.
- Cilt hastalıklarında kullanılır.

Kullanılışı: Bir litre suya 20-30 gram uyuzotu konulup

haricen sörülür.

Ü

ÜVEZ KURUSU (Sorius common, Sorbus domestica, Rosaceae):
- Tansiyon düşürür.
- Aybaşı kanamalarını azaltır
- İdrar söktürür.
- İshal kesicidir.
- Şeker tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Meyva halinde yenir veya kaynatılmış suyu içilir. Yine bu amaçla reç eli de kullanılmaktadır. Bundan başka üvez yaprağının kaynatılmış suyu şeker hastalığına karşı içilmektedir.

ÜZERLİK TOHUMU (Peganum African, Semen pegani, Zygophyllaceae): Üzerlik bitkisi (Peganum harmala L.)'ne Nazarotu da denilir.
- Kan yapar.
- Kanı temizler.
- Şişmanlıkta faydalıdır.
- Hamile kadınların bulantalarını keser.
- Cild güzelliği sağlar.
- Besleyicidir.
- Basuru tedavi eder.
- Kum ve taşların düşürülmesinde yardımcı olur.
- Mafsal ağrılarını, dalak ağrılarını iyi eder.
- Vucuttaki ifrazatı arttırır. Kötü maddeleri dışarı atmaya yarar.

Kullanılışı: Sabahları az miktar tohum yutulur. Kaynatılmış suyu veya kavrulmuş şekli de kullanılmaktadır. 50-100 gr tohum sararana kadar kavrulup, bir miktar fındık ile birlikte dövülür ve sabahları aç karnına yenilir.

ÜZÜM (Grape - Raizin):
- Kan yapar.
- Romatizmaya ve mafsal ağrılarına iyi gelir.
- Nekahat devresini kolayca atlattırır.
- Besleyicidir.
- Bedeni ve zihni yorgunlukları giderir.
- Mide ülseri tedavisinde iyidir.
- Karaciğer ve dalak hastalıklarında iltihabı kurutur.

Kullanılışı: Yenilir.

V

VANİLYA (Vanilla planifolia, Fructus vanillae, Orchidaceae):
- Ateşi düşürür.
- Kuvvet vericidir.
- Cinsel gücü arttırır.
- Uyarıcıdır.
- Hazmı kolaylaştırır.
- Bronşları temizler.
- Sinir bozukluğunu yok eder.
- Öksürüğü keser.
- Ruhi sıkıntıları hafifletir

Kullanılışı: Tatlı vs.ye eklenir. Baharat olarak kullanılır.

VİŞNE (Prunus cerasus):
- Ateş düşürücüdür.

- İdrar söktürür.
- Vucudu rahatlatır.
- İshali keser.

Visne

Kullanılışı: Yenilir. Şurubu içilir, reçeli yenilir.

Y

YABAN ENGİNARI (Cynara cardunculus):
- Mideyi kuvvetlendirir.
- Sinirleri güçlendirir.
- Diş ağrılarını keser.
- İltihapları kurutur.
- Hazımsızlığı geçirir.

Kullanılışı: Salata ve yemek olarak yenilir. Miktarı kaynatılırsa günde 1-2 çay bardağı içilir.

YABANMERSİNİ (Vaccinium myrtillus):
- Toniktir, idrar söktürücüdür, antiseptiktir.
- öksürüğü keser.
- Şeker hastalığı tedavisinde kullanılır.
- Bütün organların iyi çalışmalarını sağlar.
- Mide ağrılarını, bağırsak tembelliklerini önler.
- Çocuklarda işemeyi keser.
- Sindirim ve idrar yollarını mikroplardan temizler.
- Kanda şeker miktarını düşürür.
- Gargara ile ağız, göz banyosu ile göz enfeksiyonlarına; losyon ve kompres ile yara, yanık ve deri hastalıklarına iyi gelir.
- Kökleri yaraların kapanması ve mikropların ölmesini çabuklaştırır.

Kullanılışı: Bir litre suya bir avuç taze ya da kuru yaprak atılıp yapılacak kaynama ile günde iki-üç fincan içilir. Suyu içilir. Haricen sürülür. Meyvelerinin tozu bal veya sütle karıştırılarak içilir.

YABANYASEMİNİ :
- Deri hastalıklarında kullanılır.
- Uyuşturucudur.
- Kan temizler.
- Şehveti azaltır.
- Salgıları artırır.
- Ağrı kesicidir. Eklem yerlerinin ağrılarında kullanı-

lır.
Kullanılışı: Bir tutamı bir litre suda kaynatılıp günde 2-3 fincan içilir.

YABANGÜLÜ (Rosa canina): İtburnu veya kuşburnu da denilir. A, C ve D vitaminlerini hâvidir.
- Basur memelerini düşürür.
- İdrar söktürür.
- Kanı temizler.
- İshali keser.
- Zafiyet geçirenlere tavsiye edilir.
- Toniktir.
- Toksinleri vücuttan dışarı atar.
- Terlemeye karşıdır.
- Hasta gözlere şifadır.
- Mide kramplarına iyi gelir.
- Baş ağrılarını keser.
- Sindirim sistemi zorluklarını giderir.
- Yaraları kapatır.
- Kurt düşürücüdür.
- Skorbüt ve raşitizm tedavisinde kullanılır.

Kullanılışı: Meyvesi demlenir, kaynatılarak; toz, şurup, marmelât, reçel yapılır.

Tohumları kış süresince yerde saklanarak, kanda biriken toksinleri ilkbaharda dışarı atmak için kullanılır.

Bir litre suya yarım avuç çiçek tacı atılarak kaynatılıp, günde üç-dört fincan içilir.

Tohum ve tüyleri dışındaki bir avuç meyva ile de demleme yapılır. Meyve ile de demleme yapılır. Meyvelerinin ince rendelenilmiş tozu günde bir küçük tutam alındığında skorbüte karşıdır.

YAPIŞKANOTU (Herba parietariae, Urticaceae):
- Kum döker.
- İdrar söktürür.
- Belsoğukluğunu tedavi eder.
- Kanlı basura iyi gelir.
- Şeker hastalığı tedavisinde kullanılır.

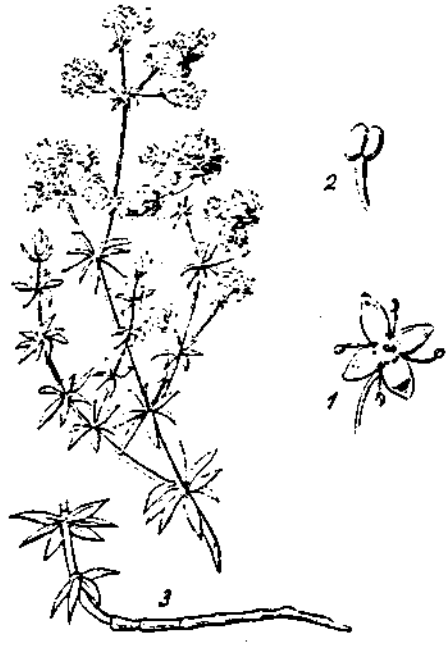

Yapışkanotu

Kullanılışı: Yapışkanotu haşlanır ve haşlanmış suyu içilir. Halk arasında şifalı ve midevi diye bilindiğinden

yılda bir kere pişirilip yenir. Lapası bazı şişliklerin tedavisinde kullanıldığı gibi, bel soğukluğu, kanlı basur, kum ve idrar zoruna karşı da kaynatılmış suyu içilir.

Yapışkanotu

YENİBAHAR (Fructus pimentae, Myrtaceae):
- Kuvvet vericidir

Kullanılışı: Baharat olarak kullanılır.

YER KESTANESİ (Carum bulbocastanum):
- Mesane ve böbrek taşlarını eritir.
- Karın ve bağırsak kurtlarını öldürür.
- Uyku getirir.
- Kırık ve çatlaklara iyidir.

Kullanılışı: İki gramı kaynatılıp, suyu onbeş gün içilirse, taşlar erir. Kurtları düşürür. Kökü un veya ekmeğe katılıp yenilirse, uyku getirir. Kırık ve çıkıklar için yakısı vardır.

YAVŞANOTU (Veronica anagallis L) : Bak. Farekulağı.

Yavşanotu

YERSARMAŞIĞI (Glechoma hederaceum):
- Ateşli hastalıklara karşı-

dır.
- Baş ağrılarını, karın sancılarını keser.
- Kan tükürmeleri önler.
- Açık yaraları ve iç kanamaları iyileştirir.
- Bedeni güçsüzlüğü ortadan kaldırır.
- Skorbüt hastalığına faydalıdır.
- İnce saplarını dilimleri öksürüğü keser.
- Astım nöbetlerini giderir.
- İdrar söktürücüdür.
- Mide ve bağırsakların çalışmalarını kolaylaştırır.
- Yanıkları, kesikleri ve ülserleri kapatır.

Kullanılışı: Bir litre suya 10-20 gram yaprak ya da çiçek atılarak günde iki-üç fincan içilir.

Saplarından kesilerek ince dilimler bir litre süt içerisinde kaynatılarak akciğer hastalıklarında faydalı olur. Özsuyu, hodan, hatmi, nane veya menekşe ile demlenerek büyüklere günde yarım bardak, çocuklara yarısı içirilir.

Kuru yapraklarından iki tutam bitki tozu demleme yapılır.

Haşlama ve lâpası, ağrılar için kompres yapılır.

YILAN GÖMLEĞİ :
- Siğilleri tedavi eder.
- Sıtmaya faydalıdır.
- Kelliği önler.

Kullanılışı: Yılan gömleği suda bir süre bırakılır ve bu su yılan suyu adı ile bilinir. Halk, yılan suyunun büyü bozduğuna inanır. Siğil hatta sıtma tedavisi için yıkanmış yılan gömleğinin ateşte yakılarak tütsüsü yapıldığı gibi, kelliğe karşı da ardıç katranı ile kaynatılmış suyu kullanılır.

Z

ZAKKUM (Nerium oleander): Diğer bir adı, ağudalı'dır.

Akıntı, akrep ve arı sokması, sızı ve ünlü Dr. Ziya Özel'in olaylara sebep olan kanser tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılışı: Zehirli olup, öldürücüdür. Bu sebeple, lâpa ve melhem olarak, hâricen kullanılmalıdır.

Akrep ve arı sokmasında, sürülür.

Sızıda, yaprakları inbikten çekilir, suyu sürülür.

Çiçek ve yapraklarını zeytinyağı içinde güneşte eriterek sürülür.

ZAMBAK (İris germanica):
- Çayı soğuk algınlığına iyi gelir.
- Vucut ağrılarını dindirir.
- Diş ağrılarını iltihaplarını kurutur.
- Şişlikleri indirir.

Kullanılışı: Bir tutamı bir litre suda kaynatılır, günde 2-3 fincan içilir.

ZENCEFİL (Zengiber officinalis) :
- Soğuk algınlığını giderir.

- Bedeni ve zihni gücü artırır.
- Midevidir.
- Kuvvet vericidir.
- Kusmayı önler.
- İshali keser.
- Cinsi istekleri kamçılar.
- Astımı önler.

Kullanılışı: Baharat olarak kullanılır.

Soğuk algınlığına karşı 10 gram zencefil, 5 gram havlıcan, 5 gram karanfil, 10 gram tarçın alınır ve karıştırılır. Bu karışım 1,5 kg suda bal veya nöbet şekeri ile kaynatılır, soğuduktan sonra içilir. Nefes darlığı ve astım tedavisinde ise bir miktar balın içine toz biber ve zencefil konur ve yıkanmamış amerikan bezine sürülüp göğse sarılır. Midevi oluşu ve kuvvet verici gaye ile; 10 gr toz zencefil, 500 gr. süzme bal ile karıştırılır ve bu karışımdan yenir. Bundan başka karın ağrısına karşı zencefil kökü bıçakla kazılır, elde edilen parçalar hastaya yutturulur.

ZERDEÇAL (Curcuma longa):
- Sinirleri uyarır.
- Vereme karşıdır.
- Zehirleri dışarı atmaya yarar.
- Nekahat devresini azaltır.

Kullanılışı: Bal ile karıştırılır, yenilir. Tatlılarda kullanılır. Zerde yapılır.

ZERDEÇÖP (Rhizoma curcumae, Zingiberacea):
- Kuvvet vericidir.
- Midevidir.
- Karaciğer bozukluklarında kullanılır.
- Soğuk algınlığına karşıdır.
- Saç boyamaya yarar.

Kullanılışı: 250 gramı drog dövülür, 1 kg balla karıştırılır ve bu karışımdan hastaya sabah, öğle, akşam birer tatlı kaşığı verilir.

Çocukların soğuk algınlıkları için, dövülür ve su ile karıştırılarak, karın ve gövdeye sürülür.

ZEYTİN (Olea Europea):
- E vitaminini ihtiva eder.
- Safrayı arttırır.
- Karaciğeri çalıştırır.
- Sarılığa faydalıdır.
- Yaprakları ve kabukları, tansiyonu düşürür.
- Kandaki şeker miktarını düşürür.
- Solucanları düşürücüdür.

ZERAVENT (Aristolochia clematisis):
- Kaynatılarak aybaşı düzensizliği tedavisinde alınır.
- Melhemi yara ve yanık tedavisinde kullanılır.
- Doktor tavsiyesine göre alınır.

ZOFAOTU (Hyssopus officinalis):
- İshale, vücut kırgınlığına faydalıdır.
- Mide ve bağırsak nezlesini iyileştirir.
- Astım ve boğmaca tedavisinde kullanılır.
- Melhemi romatizmaya faydalıdır.

ZULUMBA (Rhizoma zedoariae,

Zingiberaceae): Mühürlü zulumba, Zulumbat kökü de denilir.
- Mide hastalıklarını tedavi eder.
- Basura faydalıdır.
- Ekzemayı iyi eder.
- Gaz söktürür.
- Midevidir.
- Kuvvet vericidir.

Kullanılışı: Mühürlü zulumba dövüldükten sonra 200 gram nöbet şekeri ile karıştırılır; karışımdan sabahları aç karnına bir kaşık hastaya verilir. Ekzema tedavisinde bir miktar drog alınır, hafifçe kavrulur ve sonra değirmende dövülür; asit borik, vazelin ve gliserinle karıştırılarak ekzemalı yere sürülür.

HASTALIKLARIN ŞİFALI BİTKİLERLE TEDAVİ USÛLLERİ

A

ABSE

- Külde pişirilen soğan ikiye ayrılır, abse üzerine kekik tarafı gelecek tarzda bağlanır ve 4 saatte bir soğan değiştirilir. Lahana bağlanır, incir bağlanır. Zeytinyağında patlıcan yaprağı pişirilip ılık ılık bağlanır.

ADALE KRAMPI

- Bir fincan sirkenin içine aynı miktarda bal konur ve bir fincan sıcak su karıştırılır, içilir.

- Sabah akşam 15 gün ayakların tabanlarına limon suyu sıkılıp kendi kendine kuruması beklenir. (Ayrıca kramplar bölümüne bakınız.)

ADENİT (Beze)

- Sarmısak, soğan yenilir.

- Çam ve kuşdili otu kaynatılarak içilir.

ADETTEN KESİLME (Menapoz)

- Erik, üzüm, kayısı gibi bol bol vitaminli meyveler lahana, beyaz peynir yenir, karaservi, papatya ve adaçayı kaynatılarak içilir.

AKCİĞER ŞİŞMESİ

Adaçayı, bal, oğulotu, sarımsak ve kekik kaynatılarak içilir.

AKCİĞER GANGRENİ

- Sarmısak ve ökaliptüs kullanılır.

AKCİĞER KANAMALARI

- Çobaniğnesi, karaservi, ardıç, tarçın, terebentin kaynatılarak içilir.

ALBUMİN

- 20 gr. mısır püskülü, bir litre suya konulup 10 dakika kaynatılır, 30 dakika demlenir, su yerine içilir.

-15 gr. at kuyruğu, bir litre suda 10 dakika kaynatılır, 30 dakika demlenir, su yerine içilir.

- 20 gr. ayrık otu bir litre su içinde 10 dakika kaynatılır, 30 dakika demlenir, su yerine içilir.

- 40 gr. ayrık kökü, bir litre suda 10 dakika kaynatılır ve 15 dakika demlenir, süzülür ve günde üç bardak içilir.

- 40 gr. dişbudak yaprağı 1 litre sıcak su içinde bekletilir, 20 dakika sonra süzülür ve günde 3-4 bardağa kadar içilebilir.

- Kurumaya başlamış olan fasulyenin taneleri çıkarılır, kapçıkları kurutulur, ufalanır, bir yemek kaşığı ufalanan kapçıka bir litre su ilave edilip 5 dakika kaynatılır 5 da-

kika da çay gibi demlenir ve günde 3 su bardağı olmak üzere içilir.

- 50 gr. mısır püsküllü bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir, mide boş iken 3 veya 4 bardak içilebilir.

- Bir yemek kaşığı yabani kereviz, bir litre sıcak su içine konulup 20 dakika bekletilir, süzülür ve günde üç bardak içilebilir.

- Ardıç kaynatılarak içilir.

ALKOLİKLERİN TEDAVİSİ

Lycopedium olaverum isimli yosundan 20 gr. alınıp, bir litre suda 20 dakika kaynatılıp, bundan bir tas içilerek, alkolik içki içmeye teşebbüs ettiğinde kusma meydana gelir. Her içki içmeye teşebbüsten önce bir tas yosun suyu içirilebilirse hasta kendisini çok bitkin hisseder ve ikrah gelir.

AKREP VE ARI SOKMASI

Bu yerin üzerine bir miktar kalaycı çamuru sürüp, sokulan yerin hava ile temas haline geçmesine engel olunmalıdır.

- Sokulan yeri hafifçe çizip, kan çıkarmak lazımdır.

- Bir miktar turunç havanda döğülüp suyu hastaya içirilir.

- Sokulan yere gaz yağı sürülür.

- Soğanı ikiye bölerek suya sokup, çıkardıktan sonra sokulan yere bağlanır. Üzerine sirkeye batırılmış bez konulur.

- Ihlamur, sarımsak, fesleğen, limon, soğan, kekik, maydanoz, lahana, pırasa, domates konulur.

- Maydanoz dökülüp bağlanır.

- Nane ezilip bağlanır.

- Sarımsak zeytinyağı ile karıştırılıp bağlanır.

- Taze kekik kaynatılıp bağlanır.

AKCİĞER HASTALIKLARI

(Bk. Zatürrie, Zatülcenp, Verem vs.)

ANJİN

- Limon, çobaniğnesi, adaçayı ve kekik kaynatılarak gargara yapılır. Menekşe, limon ve su kaynatılarak içilir.

ANNE SÜTÜNÜ ÇOĞALTACAK BİTKİLER

- Badem, çimlenmiş buğday, arpa, havuç, mercimek, yer elması, baharat olarak da; anason, kimyon, rezeyan, fesleğen, galeğa, şerbetçiotu, verbanadır.

ANNE SÜTÜNÜ KESMEK VEYA AZALTMAK İÇİN

- Adaçayı ve nane çay gibi sık sık içilmeli.

- Taze maydanoz, nane alınıp havanda lapa haline getirilip göğüs üzerine konulmalıdır.

- Zeytinyağı içerisinde papatya ezilip, 2-3 gün bekletilir ve şiş göğüs bu yağla sık sık yağlanır, hafif hafif avulur. Fazla süt emicilerle atılır.

ANTİSEPTİK OLARAK

- Sarmısak, kekik, tarçın yenilirse; ökaliptüs, ardıç, lavanta çiçeği, çam, kuşdiliotu, terebentin kaynatılarak içilir.

APANDİSİT

Eğer apandisit müzmin ise, ilâç verilmez ve ameliyatı gerektirir. Ameliyatın gerekmediği had apandisitte ise;

- Dut kurusu veya dut yaprağı kaynatılarak günde 2-3 çay bardağı içilir.
- İçerisine kimyon katılmış süt içirilir.
- Böğürtlen yaprağı bir avuç su ile cezvede 15 dakika kaynatılıp, süzülür ve günde 3 çay bardağına kadar içilir.
- Bir tutam akdiken kabuğu, cezvede 15 dakika kaynatıldıktan sonra süzülerek, günde 2-3 çay bardağı içilir.
- Hastaya ağrı dindirmek için karnına buz konulur.
- Çok susaması halinde kaşıkla su verilir.

ARPACIK

- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı papatya konur ve 15 dakika sonra süzülür, göze konulur. 2 saatte bir 5-10 dakika bekletilir, tekrarlanır.
- Sarmısağın ucu kesilir ve göze sürülür.

ARPACIK

- Soğan pişirilerek göz üzerine konulur.
- Yeni filizlendiği zaman bir diş sarımsak soyularak ucundan kesilerek arpacığın üzerine sürülür. 4-5 defa tekrarlanır.
- Göze keten tohumu lapası yapılıp sürülür.
- Bir çay kaşığı papatya ufalanarak bir çay bardağı sıcak suda 15 dakika bekletilip pamuk ile günde 3-4 defa tekrarlanarak pansuman yapılır.
- Kırmızı gül bir litre suda haşlanır, pamuk ile pansuman yapılır.
- Kibrit çöpü ucuna pamuk sarılarak sarmısağın ortasından batırılır, bu batırılmış çöpe sarılmış pamuğu arpacığa sürülürse şifadır.
- 40 gram ceviz yaprağı kaynatılıp dinlendirilir ve bu suya tülbent batırılarak göze pansuman yapılır.
- 10 gram sarıyonca, 20 gram peygamber çiçeği, 10 gram sinirli yaprak otu 5 dakika kaynatılır ve 15 dakika dinlendirilir ve bu su ile arpacık yıkanır.
- Sıkarak patlatılmamalıdır.
- Zayıf ve hassas bünyelerde meydana gelir.
- Göz çevresinde kıl köklerinin şişme ve acı veren bir iltihaptır.
- İki yemek kaşığı ısırgan otu bir litre kaynar suya konulur, 20 dakika demlenir ve pamuktan süzülür. Cam kapta

demlenir, 8-10 bardak içilmelidir.

- Akça ağaç banyosu yapılır.
- Sabahları külde pişirilmiş soğan üzerine zeytinyağı ve şeker eklenir ve yenilir.
- İki soğan tereyağı ve bal ile karıştırılıp yenir.

ASTIM

- Soğan, sarmısak, çördek otu, limon, anason, nane, çam, kuşdiliotu, ökaliptüs, lavantaçiçeği, kekik ve adaçayı kullanılır.
- 250 gr. siyah turp ince rendelenir ve üzerine 2-3 damla limon suyu sıkılır ve karıştırılıp serin bir yerde muhafaza edilir. Kahvaltıdan yarım saat önce karışımın suyundan bir kahve kaşığı içilir. Akşam yatarken yine yarım kaşık içilir. Suyu içtikten sonra yarım saat üzerine su içmemeli, yemek yememelidir.
- Mersin yaprağının yaprağı kuru veya yaş olarak bir yemek kaşığı bir litre suya karıştırılır ve 10 dakika kaynatılır, 20 dakika demlenir, günde 8-10 çay bardağı şekersiz su yerine içilir.
- Yarım kilo çam yaprağı kıyılarak 5 litre su içinde kaynatılır buğusu üzerine havlu başın üzerine örtülerek 5 dakika derin nefes alınarak teneffüs yapılır. Günde 1-2 defa tekrarlanır.
- Günde 1-2 defa 5 dakika su içine atılmış patateslerin kaynayan su buharı üzerine, başın üzerine örtü alınarak buğu yapılır.

ATEŞ DÜŞÜRMEK

- Limon suyunun içine tuz atılarak eritilir. Hastaya bu merhemden sürülür. Ayrıca kırmızı biber, soğan, sarımsak, lahana, üzüm, maydanoz, nane, tereotu, avakado, antibiyotik hassaları olup, ateş düşürücüdürler.

AYAK ŞİŞMESİ

- Sarımsak ve soğan yenilir.

AYBAŞI YOKLUĞU

- Papatya, kekik ve nane kaynatılarak içilir.

AYBAŞI ZORLUĞU

- Ardıç, santal ve kimyon kaynatılarak içilir.

AYBAŞI SANCILARI

- Papatya, nane, adaçayı, karaservi, yeşilanason, kuşdiliotu kaynatılarak içilir.

AKCİĞER VEREMİ

- Adaçayı, çay, limon, karanfil, lavanta çiçeği, ökaliptüs, çördekotu, çam ve terebentin kullanılır.
- Lahana turşusu yenilir.

B

BACAK AĞRILARI VE ŞİŞMESİ

- Siyah üzüm yenilir.
- Kokulu yonca kaynatılır ve içilir.
- Hind kestanesi kaynatılır ve içilir.

BADEMCİK İLTİHABI

- İki kaşık papatya çiçeği, dört bardak suda kaynatılır, süzüldükten sonra gargara yapılır.
- Kereviz suyu kaynatılarak gargara yapılır.
- Pancar suyu kaynatılarak gargara yapılır.
- Bir çay bardağı suya bir tatlı kaşığı böğürtlen şurubu konularak gargara yapılır.
- Kurutulmuş böğürtlen yaprağı demlenir, yemeklerden önce bir çay bardağı içilir.
- Udihindi toz haline getirilirek, buruna çekilir.
- 10 tane kadar lahana yaprağı, 4 bardak kadar suda kaynatılıp süzülür, gargara yapılır.
- Aynı şekilde yarım kilo prasa doğranarak kaynatılırsa buharı teneffüs edilir.
- Bir bardak ılık suda bir tatlı kaşığı bal eritilip, limon suyu katılarak gargara yapılır.
- Böğürtlen, adaçayı, menekşe, ısırganotu ve kırmızı gül birer avuç kadar 5 bardak suya konulup, kaynatılıp süzülür. Dörtte biri kadar su eklenerek, gargara yapılır.
- Yarım kilo turp soyulup doğranıp, dört bardak suda kaynatılır, süzülür. Dörtte biri kadar su eklenerek, gargara yapılır.
- Birer kaşık papatya ve adaçayı dört bardak suda kaynatılıp, süzülerek gargara yapılır.
- 30 gram çakaleriği dört bardak suda 10 dakika kadar kaynatılıp, süzülür ve gargara yapılır.
- Üç bardak suya bir tutam hatmi çiçeği konulup, 10 dakika kadar kaynatılıp süzülerek, üzerine bir fincan karadut şurubu katılarak gargara yapılır.
- Dört bardak suya 100 gram meşe kabuğu konularak, kaynatılır, süzülür ve gargara yapılır.
- 10 incir yaprağı dört bardak suda kaynatılıp süzülür ve gargara yapılır.

- İki su bardağı üzüm suyuna bir çay bardağı kuru soğan suyu ve bir çay bardağı süzme bal katılıp, karıştırılır ve 15 gün bekletilerek gargara yapılır. (Not: Gargara ıllık olarak ve günde üç öğün yapılacaktır.)

BAĞIRSAK İLTİHABI (Kolit)

- Çobaniğnesi, papatya ve lavanta çiçeği kaynatılarak içilir.
- Bir tutam adaçayı, bir tutam papatya ile 750 gram suda kaynatılıp demlendikten sonra içilir.
- 100 gram sinirli yaprak otu bir litre suda kaynatılır. Yarısı bir günde içilerek kullanılır.
- Bir avuç pirinç 250 gram suya atılır ve bir bardak kalana kadar kaynatılır ve günde birkaç bardak içilir.
- Bir tutam yabani yasemin otu bir litre suya konulup, kaynatılır ve içilir. Pirinç içine havuç rendelenerek pirinç çorbası yapılıp içilirse devadır.
- Kırmızı helhulma 1 litre su içinde kaynatılır ve bardak bardak içilir.
- Üzüm suyu sıkılarak içilir.
- Papatya kuşdili ve lavantin, bir çay bardağı sıcak suda 5 dakika bekletilir ve iki yemek arası içilir. Günde 2-3 çay bardağı içilebilir.
- Bir bardak lahana suyu ile bir bardak havuç suyu karıştırılarak iki yemek arasında 3-4 defa içilmelidir.
- Bir su bardağına, karadut ve ersin marmelatı 1-2 tatlı kaşığı konulup, günde 3-4 çay bardağı içilirse iyi gelir.

BAĞIRSAK KANAMASI

- Havuç suyu sıkılarak içilir.
- İki tutam sarmaşık yıkanıldıktan sonra ezilerek suyu çıkarılır. Bal katılarak içilir.
- 20 gram mazı yıkanır, havanda dövülür, yanında su içilerek bir defada yenilir.

BAĞIRSAK KURTLARI

- Papatya, ökaliptüs, santal ve kekik kaynatılarak içilir, sarımsak yenilir.

Tedavi Usulleri

- Mercivan otu ve kökü birlikte haşlanır, süzülür ve aç karnına sabahları bir bardak içilir.
- Akşam yemeğini yemeyerek sabah 50 gram helvacı kabağını şekerle döverek yenilir. Öğlen müshil ilacı alınarak ishal baş göstermeye başladığında, kabın içini su doldurarak, o su dolu lazımlığa oturmalıdır.
- Kabak çekirdeği, kabukları ile birlikte yenilir.
- Bir litre suda 10 gram solucan otu kaynatılır. Bu sudan kurt ve tenyalar düşene kadar devam edilmelidir.
- Yeşil ceviz kabuğu suda kaynatılarak içilmelidir.

- Haşlanmış patatesler ile söğüş yapılıp üzerine ceviz yağı ilave edilir, salata gibi verilir.

BAĞIRSAK SANCILARI

- Çördekotu, nane ve anason kaynatılarak içilir.

BAĞIRSAK SOLUCANLARI

- Yuvarlak solucan varsa bunların temizlenmesi için; bir bardak süte iki diş sarmısak konulur ve kaynatılır. Sarımsaklar ezilince süzülür ve gece içilir. Tedaviye 3-4 gün devam edilir.

- İnce bağırsağa yerleşen bir solucan ise:

- Sabahleyin aç karnına bir kaşık bal yenilir ve iki saat sonra bir kaşık daha yenilir ve 2 saat sonra bir fincan hintyağı içilir. 2-3 gün tedaviye devam edilir.

- Şerit tipi solucan varsa:

- Dut suyu ile 250 gram soyulmuş çiğ kabak çekirdeği karıştırılır, macun yapılır, akşam yemekleri yenmeden yatılıp; sabah aç karnına bu macunun yarısı yenilir. Akşam yatarken diğer yarısı yenilir ve 2 saat sonra bir çay bardağı hintyağı içilir. Hintyağını içen hasta dolaşır ve 2-3 saat içinde çaita ile birlikte şerit düşer.

- Sabah bir çay bardağı çiğ kabak çekirdeği yenilir. Aç karnına bir çay bardağı süt içinde 2 sarmısak kaynatılır ve süzülüp, içilir. Yarım saat sonra ise hintyağı içilirj; bir saat sonra yine ılık sarmısaklı süt içilir.

- Hasta sıcak suya oturtulur, şerit düşer.

- Sık sık havuç suyu içilir.

- Pelin yaprağına ezilip dövülmüş kabak çekirdeği karıştırılıp, akşam yemeğinden önce bir su bardağı suya bundan bir kaşık koyup içmelidir. Yılda bir ay bu kür yapılarak bağırsaklar temizlenir.

- 100 gram soyulmuş kabak çekirdeği 50 gram kakao konulup biraz su ile macun yapılır ve pudra şekeri ile misket haline getirilir. Sabah aç karnına 1-2 kaşık hintyağı içilir ve 10 dakika ara ile takriben yapılmış 20 adet şeker yenilir.

- Yemeklerden yarım saat önce bir su bardağı kaynar suya bir kahve kaşığı kekik konulur, 20 dakika demlenir ve aç karnına 3-4 gün devam edilmelidir. Kekik çayından sonra 1-2 saat bir şey yenilir.

- Hamileler için mahzurludur.

BALGAM SÖKMEK VE BOĞAZ AĞRISI

- Bir litre suyu kaynatarak ılık iken gargara yapılmalıdır.

- Tuzlu su ile gargara yapılmalıdır. Deniz suyu olabilir.

BASUR

- Sarmısak suda kaynatılarak hasta buğusu üzerine oturtulur.
- Çay kavrulur, değirmende çekilerek kaşık kaşık hastaya yedirilir.
- Eski nar kabuğu kaynatılarak suyu içilir.
- İnce incir dalları üzerindeki kabuk soyulup suda kaynatılır, süzülür ve içilir.
- Yumurta kabuğu yakılır, döğülür, toz halinde buruna çekilir.
- Mazı döğülerek toz şekerle karıştırıldıktan sonra yenilir.
- Meşe palamudu fındık gibi ateşte pişirilerek yenilir.
- Hastaya soyulmuş sarmısak dişleri yutturulur.
- Limon kabukları saç üstünde kavrulur, toz haline getirilir, bu toza nöbet şekeri karıştırılır; sabah, öğle, akşam, yemeklerden on dakika önce günde üç defa birer kahve kaşığı ağıza atılır.
- Eşit miktarda anason, kakule, çörekotu, nane yaprağı birarada kaynatılarak içilir.
- Palumudun peliti döğülür. Bir parça su ile sabah, öğlen ve akşam aç karnına içilir. Yemek hususunda katı yemek ve pirinç lapası yenilir.

BAŞ AĞRISI

- Kişniş şekeri yenilir.
- Alına ve şakaklara birer limon dilimi veya patates, alına sirkeye batırılmış bez konulur.
- Tavşan yağı bez üzerine konulup üzerine karabiber ekilip başa sarılır.
- Buruna sirke çekilir.
- At kestanesi toz haline getirilip buruna çekilip hapşırılınca baş ağrısı geçer.
- Ayaklar tuzlu veya hardallı su ile yıkanır.
- Yeni çekilmiş kahvenin kokusu buruna çekilir.
- Bileklere, boyuna soğuk su konulur.
- Çavdar ve arpa kavrulup, bir bardak su içinde kaynatılırsa iyi gelir.
- Kabakulak otunun yaprağı alına konulur.
- Gülsuyuna yabani kekik otu atılıp, 15 dakika bekletildikten sonra başa tatbik edilir.
- Havadar yerde, serin bir yerde derin nefes alınarak 15-20 dakika beklemelidir.
- Bir tutam mine çiçeği, ile melisa birlikte haşlanarak çay gibi içilir.
- Kılıçotu çayından 4-5 gün çay gibi yapılıp içilir.
- Telvesi bolca kahve içilir.

- 3 çorba kaşığı keten tohumu, 5 çorba kaşığı kuyruk yağı, 20 gram yasemin karıştırılıp bağlanır.

- İki kahve kaşığı hıyar çekirdeği, havanda dövüldükten sonra, üzerine iki kahve kaşığı kahve eklenip karıştırılır ve bir de ada soğuk suyu ile içilir. Günde iki defa, hastalık süresince tekrarlanır.

- İki çorba kaşığı zeytinyağı, bir tatlı kaşığı turp tohumu, bir kaşık terebentin, bir kaşık tiryak, bir kaşık leblebi unu macun haline gelinceye kadar karıştırılıp hap yapılır ve sabahları aç karnına biraz su ile beş adedi yutulur.

- Bir kg. semizotu, yarım tencere suda kaynatılarak, süzülür ve günde üç defa birer çay bardağı içilir.

- Bir tatlı kaşığı turp tohumu havanda dövülür, iki tatlı kaşığı süzme bal katılır, bir defada yenilir. Tedavi üç gün devam eder.

- Bir avuç mersin yaprağı dört bardak suda 15 dakika kaynatılıp, süzülür. İyileşinceye kadar günde üç defada birer çorba kaşığı içilir.

BAYGINLIK

- Hastanın yüzüne soğuk su serpilerek, kolları ve göğüs açılıp başı alçak olarak yatırılır.

- Limon, sirke koklatılarak, bacaklar kollar ovulur.

- Bol temiz hava aldırılır ve dinlendirilir.

- Tarçın ve kuşdiliotu kaynatılarak içilir.

BELSOĞUKLUĞU

- Maydanoz bir litre suda kaynatılarak buğusu üzerine hasta oturtulur.

- Nöbet şekeri ile havuç tohumu dövülüp yenilir.

- Ortası ovulmuş ve çıkarılmış patlıcan külde veya elektrik ocağında pişirilir, ılık bir halde tenasül uzvu üzerine konulur.

- Tarçın, kuşdili kaynatılarak içilir.

BEYAZ AKINTI (Kadınlarda)

- Kuşdiliotu, terebentin, kekik, adaçayı, lavanta çiçeği, ardıç kaynatılarak içilir.

BEYİN NEZLESİ

- Ilık su burun deliklerine çekilmeli ya da 3-5 damla limon sıkılmalıdır.

- Yatacağınız zaman ayak tabanlarına ve bileklerine kadar tentürdiyot ile çizgi yapmalı üzerine yün çorap giyilmelidir.

- Pamuk ya da biz bez parçası yakılarak dumanı koklanmalıdır.

- Ekmek kızartılarak dumanı buruna çekilmelidir.

BIÇAK YARALARI (Ayrıca Bk. YARA)

- Terebentin 7 kere kireç durusu ile yıkanır, yumurta

sarısı, zeytinyağı, yarım kahve kaşığı sülüfle karıştırılarak merhem yapılır.

BEYİN HUMMASI

- Süzme yoğurt sarmısak ile karıştırılır, hastanın başına sarılır. Önce hastanın tepesi traş edilir. Bu suretle beyin humasına tutulmuş olan kimse hemen gözünü açar.

BURUN KANAMASI

- Baş arkaya doğru çekilir, burun kanatları kapatılır, 5 dakika bekletildikten sonra soğuk su çekilir, limon ve terebentin kaynatılarak içilir.

- Ya da arkaya çekilip, ters kol yukarıda tutulup iki kaş arası bir süre sıkılarak, buruna tampon konulur.

BAŞ DÖNMESİ

- Kekik, kimyon, nane, kuşdili, papatya, fesleğen, adaçayı ağır yiyecekler yasaktır.

- Kekik, nane kaynatılarak içilir.

BOĞAZ AĞRISI

- Zeytin çekirdeği karabiber ile beraber döğülüp, tülbent arasına konularak boğaza bağlanır.

- Limon suyu ile gargara yapılır.

- Ustura ile başının orta yeri çizilir, üzerine papatya çiçeği tozu konulur.

- Elma külde veya elektrik ocağında pişirilir, ikiye bölünüp boğazın iki yanına sarılır.

- Ihlamur ve adaçayı kaynatılarak içilir.

- Badem, patates, kekik, kimyon, nane, kuşdili, papatya suyu ile ağrıyan yer tülbentle silinir veya tülbentle bağlanırlar.

BOĞAZ İLTİHAPLARI (Farenjit-Anjin)

- Tuzlu su ile sık sık gargara yapmak faydalıdır.

- Sıcak suya bolca limon sıkılarak gargara yapılır. Gündüzleri her saat başı gargara yapılır ve iki gargara arası saatlerde ağıza bir dilim limon alınarak emilmek suretiyle hastalığın yayılmaması için tedbirde alınmış olur.

- Gülhatmikökü ve sığır kuyruğu çiçeğinden bir kaşık alınarak, bir bardak sıcak su içine konulmak suretiyle on beş dakika çay gibi demlenip süzülür, her saat başı gargara yapılırsa boğaz yumuşar.

- Gece yatmadan önce sirkeye batırılmış bir bez parçası boğaza sarılmak suretiyle ve yine sirkeli bir bez parçası ayaklara sarılarak bez ısınıncaya kadar ayaklarda ve boğazda kalır. Ayakları üşütmemek için daha sonra örtünülür.

- Gıcık ve yanma olduğu zaman boğazın dış tarafına her iki saatte bir lahana yaprağı sarmakta faydalıdır.

- Taze çıkarılmış pancar suyu ile gargara yapılırsa aynı fayda sağlanır.

BOĞAZ HASTALIKLARI

- Meşe dalı kabuğu 2 ölçek, 1 ölçek ıhlamur, 2 bardak kaynar suya 2 kahve kaşığı konulup yarım saat demlenir. Ilık ılık 2 saatte bir gargara edilir.

- Limon, çobaniğnesi ve adaçayı kaynatılarak içilir.

- Ihlamur 2 ölçek, Papatya 3 ölçek 2 su bardağı kaynar suya 2 kahve kaşığı konulup yarım saat demlenir ve lık ılık 2-3 saatte bir gargara yapılır.

- Söğüt kabuğu (İnce dallardan) 3 ölçek, 2 ölçek ıhlamur yukarıdaki gibi kullanılır.

BOĞMACA

- İki tutam **hatmiçiçeği**, dört bardak suda 15 dakika kaynatılıp, süzülür. Günde üç çay bardağı kadar içilir.

- Bir avuç **pelin yaprağı**, sekiz bardak suda kaynatılır. Hastanın başı havlu ile örtülerek, buğusu teneffüs edilir.

- İki bardak **çörekotu**, tavada kuru kuruya kavurulduktan sonra, havanda dövülerek toz haline getirilir. Dört bardak **inek sütü** ile karıştırılıp, 10 dakika kadar bekletilir. Her dört saatte bir, bir çorba kaşığı içilir.

- **Nane, adaçayı, mor menekşe** ve **kekikten** birer kaşık, dört bardak suda kaynatılıp, temiz bir tülbent ile süzülür ve sıcak olmak şartı ile günde üç defa, üç kahve fincanı kadar içilir.

- Yarım kahve kaşığı çekilmiş kahvenin üzerine beş damla **kekikyağı** damlatılıp, karıştırılarak, mercimek kadar hp haline getirilir ve yemeklerden önce biraz su ile içilir.

- İki tutam **gelincik**, dört bardak suda 15 dakika kaynatılıp, süzüldükten sonra, suyuna iki çorba kaşığı **süzme bal** ilavesi ile iki saatte bir çorba kaşığı içilir.

- İki tutam **menekşe çiçeği**, dört bardak suda kaynatılıp, süzülerek, şeker ilavesi ile günde üç defa, üç kahve fincanı içilir.

- İki **elma** yıkanır, soyulmadan doğranır. Bir avuç **meyankökü** ilavesi ile dört bardak suda kaynatılır, temiz bir tülbent ile süzülür, içine bir tatlı kaşığı **süzme bal** katılarak karıştırılır ve günde üç defa birer fincan, bir hafta süre ile içilir.

- Bir tutam **deveyabanı**, dört bardak suda kaynatılıp, süzülür ve günde üç çorba kaşığı içilir.

- Birer tutam **kekik, adaçayı** ve **besparmakotu**, dört bardak suda kaynatılıp, demlenir. Üç saatte bir yarım fincan içilir.

- Çamın taze sürgünlerinden bir tutam, dört bardak suda kaynatılıp süzülerek, şekerli olarak günde üç fincan içilir.

- İki tutam **civanperçemi**, dört bardak suda kaynatılır, süzülür ve günde üç defa yarım kahve fincanı içilir.

BÖBREK AĞRISI

- Bir avuç kurutulmuş bakla, bir avuç ayrık kökü, bir litre suda 15 dakika kaynatılır ve yarım saat demlenir, günde 3-4 çay bardağı aç karına içlir.

- Bir yemek kaşığı keten tohumu, 1 yemek kaşığı gülhatmi kökü, 1 yemek kaşığı meyan kökü, bir litre suya konulur; yarım saat kaynatılır ve süzülür, ılık olarak aç karnına 3-4 bardak içilir.

BÖBREK İLTİHABI (Nefritler)

- 20 gram kökboya, bir litre suda 10 dakika kaynatılır 20 dakika demlenir, süzülür ve günde üç bardak içilir.

- 25 gram Yabani hindiba kökü bir litre suya konulur, 15 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenir süzgeçten geçirilerek günde 3 bardak içilir.

- 50 gram mısırpüskülü bir litre sıcak suda 10 dakika kaynatılır. 20 dakika demlenir, süzülür, mide boş iken 3 bardak içilir.

- 30 gram altınbaş otu 1 litre sıcak suda bekletilir, süzülür ve günde üç bardak içilir.

Bu şifalı bitkileri 2-3 hafta ve birkaçını birarada kaynatmanın büyük faydası vardır.

BÖBREKLERDE KUM VE TAŞ

Böbrekteki fosfat taşını düşürmek için:

- 50 gram mısır püskülü bir litre sıcak suda 20 dakika bekletildikten sonra süzülerek boş mideye 3-4 bardak içilmelidir.

- Bir yemek kaşığı kök boya toz haline getirilerek bir litre su içerisinde 5 dakika kaynatılır, mide boş iken 3-4 bardak içilir.

Okzalat ve ürat taşını düşürmek için:

- Bir yemek kaşığı kök boya bir litre su içinde 5 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenmesi için beklenir. Bu sudan günde üç bardak içilir.

- Bir avuç kiraz çöpü bir litre suya akşam vakti ıslatılmak üzere bırakılır. Bekletilmiş olan bu alışım sabah 10 dakika kaynatılır, süzülür ve günde 3-4 bardak içilir.

- Bir yemek kaşığı yapışkan otu bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak içilir.

- Bir avuç mısır püskülü bir litre kaynar suda 20 dakika bekletilip süzülür ve günde 3-4 bardak içilir.

- Karabayır turpu sıkılarak suyu taş düşene kadar birkaç gün ara ile içilirse şifalıdır.

- Bir litre suda 20 gram arpa kaynatılır, balla tat vermek için tatlandırıldığında hem devadır, hem içilebilir.

- Muşmula çekirdeği, bakla çiçeği ile dövülüp kaynatılır

ve çay gibi demlenir. Soğuduktan sonra içilir, devamlı alınabilir.

- Isırgan tohumu iyice dövülüp toz haline getirilip, demlenildikten sonra içilir.

- Bağ budama zamanında asma çubuklarından akan su temiz bir şişede toplanır, sabahları aç karnına birer kaşık içilir.

- 3 bardak süte bir su bardağı kendir tohumu konulur ve bir bardak kalana kadar kaynatılır, aç karnına bir bardak süt içilir. 5 gün devam edilir.

- Bir su bardağı suya bir tatlı kaşığı kuşburnu konulur ve 10 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenir, aç karnına günde 3 bardak içilir.

- Bir tatlı kaşığı dövülmüş elma, bir bardak kaynar suya atılır. 20 dakika demlenir ve günde şekersiz olarak 3 bardak içilir.

- Bir su bardağı suya bir tatlı kaşığı keten tohumu konulur. 5 dakika kaynatılır, soğutulur. Bu sudan bir fincan alınır ve bir çay bardağı ılık su ile karıştırılır, günde 3-4 defa ve 4-5 gün içilir.

- Suya limon sıkılabilir. Şeker katılmaz.

BÖBREK SANCILARI

- Yemek kabağı 1 adet, Bal kabağı ince rendelenmiş, büyük bir adet salatalık rendelenerek bir bez üzerine serilir ve ılık olarak böbreklere vurulur.

- Sıcak su dolu büyükçe bir kaba su bel hizasına gelecek şekilde, sıcak suda oturan hastaya aşağıdaki karışımı ilave edip sıcak su ile taşın düşürülmesine ve sancının giderilmesine yardımcı olunur.

- 5 litre suya, bir su bardağı dolusu papatya, bir su bardağı dolusu ıhlamur konulup 5 dakika kaynatılır ve 15 dakika demlenmesi için bekletilir. Büyükçe kap içindeki suya ilave edilip bu suyun içinde oturtulur. Süzülür ve içilir. Mesanenin ağzı açılıp damarlar genişler ve taş düşer.

- Böbrekler üzerine büyükçe bir salatalık veya yemek kabağı veya bal kabağı rendelenerek az suda haşlanır, bu lapa sıcak olarak bağlanarak taşın düşürülmesine yardımcı olur.

- Eğer hastanın sıcak suda yatma ve oturma imkânı yoksa, 4 veya 5 adet soğan sıcak külde ya da elektrik ocağında pişirilerek ezildikten sonra böbrekler üzerine bağlanır. İki üç saat aralıklarla tekrarlanarak yapılan bu ameliye taş düşürmeye yardımca olacaktır. Bunu yaparken diğer taraftan hastaya karpuz ve limonata gibi ılık yiyecekler veya içecekler verilmelidir.

- Bir yemek kaşığı keten tohumu, bir yemek kaşığı gülhatmi kökü ve toz haline getirilmiş bir yemek kaşığı meyan-

kökü bir litre suya konularak yarım saat kaynatılır ve süzülür. Mide boşken 3-4 çay bardağı içilir.

- 50 gram **havuç** rendelenip bir litre suya atılır ve bir yemek kaşığı **havuç tohumu** ilave edilir, 10 dakika kaynatılır. 20 dakika demlenir, süzülür ve 3-4 bardak içilir.

BÖBREKLERİN TEMİZLENMESİ

- **Elmaların** soyulmuş kabukları kurutulup ufalanarak saklanırsa, kurutulmuş olan bu kabuklar bir su bardağı suda 5 dakika kaynatılır ve 15 dakika demlenir. 8 veya 10 gün hergün tekarlanarak bu sudan bir günde bir defa mide boş iken içilir.

- **Terebentin** kaynatılarak içilir.

- Bir tatlı kaşığı **çuhaçiçeği kökleri** ufalanarak bir su bardağı su içinde 5 dakika kaynatılar ve 15 dakika demlenir, bir günde bir defa içilir.

- Bir tatlı kaşığı **keten tohumu**, toz haline getirilerek normal ateşte ısıtılır, kaynamaya başladıktan 5 dakika sonra ocaktan indirilir, bekletilir. Bekleme esnasında karışım merhem halini alır. Bir çay bardağı sıcak suya 2 tatlı kaşığı maviden karıştırılıp, aç karnına içilir. 4-5 gün devam edilir. Ayrıca midenin boş olduğu saatlerde de 3 bardağa kadar içilir.

- Bir tatlı kaşığı **kuşburnu**, bir su bardağına konularak 10 dakika kaynatılır ve 20 dakika bekletilir ve süzülür. Süzme işlemi pamuktan geçirilerek yapılırsa daha muteberdir. Bu karışım, 5 gün devamlı günde 3 bardak mide boş iken çay gibi içilirse böbrekleri temizler.

BÖCEK ISIRMALARI

- **Tarçın, limon, adaçayı, kekik, fesleğen,** lavanta çiçeği kaynatılarak içilir. **Sarımsak, soğan** ve bu bitkilerden lapa ya da merhem yapılarak dıştan kullanılır.

Zehirli haşereler veya hayvan sokmuşsa;

Yarayı üst kısmından boğunuz ve ağzınızda yara yoksa zeytinyağı alıp yarayı hafif kanatıp eminiz ve üzerine incir ağacı yaprağı sarıp doktora müracaat ediniz.

BRONŞİT

- **Karanfil, kekik, tarçın, limon** ve ökaliptüs kaynatılarak içilir.

BULAŞICI HASTALIKLAR

- Korunmak için **karanfil** ve ardıç kaynatılarak içilir. **Sarımsak** yenilir.

BURKULMALAR

- **Lahana yaprağı** çiğ olarak burkulan yere sarılır ve sık sık yeni lahana yaprakları sarılır.

- Yağsız et veya kıyma burkulan yere çiğ olarak bezle sarılır.
- Kol ve bacak gibi banyo yapılması mümkün olan yerlere sıcak su ile fiziki tedavi uygulanır. Hemen arkasından soğuk su dökülür.
- Mürver çiçeğinin lapası hazırlanıp, burkulan yere bir bez içine veya tülbente koyularak sarılır.
- Çekirdeği ile havanda dövülen zeytin ve kuru soğan ile burkulan yere bağlanır.
- Dayanılacak derecede sıcak su içinde sabun eritilerek burkulan yere adaleleri tahrip etmeden masaj yapılır.
- Parmak uçlarından omuzlara doğru papatya yağı ile ovulur.

C

CİNSİ İKTİDARSIZLIK

- Adamotu yahut Ginseng şehvet duygularını ve cinsi gücü arttırır.
- Adaçayı kuvvet verici ve uyarıcıdır.
- Kesme şekerine damlatılan 2-10 damla nane esansı kuvvet verir, cinsi arzuları kamçılar.
- Havanda dövülen ısırgan otu tohumu, bal ile karıştırılarak yapılan macundan günde 2-3 çay kaşığı alınır. Günde 8-10 gramdan fazla ısırgan otu tohumu zarardır.
- Taze roka yaprakları yenilir.
- Çekirdeksiz kuru üzüm ile havanda macun kıvamına gelinceye kadar dövülen antep fıstığı, aç karnına yenilir.
- Salep içmek, cinsi gücü arttırır.
- Mahlep tohumu, balla karıştırılarak yenilir.
- Pırasa soğanı, pişirilmeden salata olarak yenilir.
- Soğan, cinsi gücü arttıran bazı macunlar terkibinde kullanılır.
- Boyotu tohumu, balla karıştırılarak yenilir.
- Kereviz uyarıcıdır.
- Havuç, cinsi gücü arttırır.
- Lahana tohumu, balla karıştırılarak yenilir.
- Fındık, kuvvet verir ve cinsi gücü arttırır.
- Kuşgözü yahut boncuk otunun afrodizyak tesiri vardır.

- Tarçın, nane, soğan, çam, santal, karanfil, keçiboynuzu yenilir, kaynatılarak içilir.

Ç

ÇARPINTI

- Anason, nane, limon ve kimyon kaynatılarak içilir.

ÇIBANLAR

- Aras unu bal ile karıştırılır, hasıl olan hamur çıbar üzerine konur.

- Keten tohumu, hardal, karnı yarık, maydanoz, pirinç nişastası kepek lapalarından biri çıban üzerine konur.

- Lokum şekeri veya tahin helvası çıban üzerine konursa çıbanı deler ve işletir.

- Bir yumurta sarısı biraz şeker bir miktar sabun tozu ile birbirleriyle karıştırılarak merhem halinde çıban üzerine sürülür.

- Lavanta çiçeği ve ardıç kaynatılarak sürülür ya da lapası konulur.

- Çıbanı işletmek için, soğan börtletmesi (külde pişirilmesi) sarılır.

- Güneydoğu'da Halep-Antep çıbanı, maşı isimli bitkinin ucu, tülbentten elenip, hamur halinde çıbana sürülmesiyle tedavi edilebilir.

ÇIKIKLARDA

- Çıkıklarda meydana gelen bere ve şişmelere; inceci kıyılmış ve sade yağda pişirilmiş soğan bağlanır.

- Et bağlanır.

- Ekmek bağlanır.

- Yumurta ile arpa otu karıştırılıp, hamur haline getirilerek, kırık-çıkık üzerine bezle bağlanır. Orası şişers sargı gevşetilir.

ÇİL LEKELERİ

- Sıcak çay ile çiller silinir.

- Yumurta zarı çillerin üzerine yapıştırılır 8-10 defa tekrar edilmelidir.

- Soğuk suya peroxyde karıştırılıp çil üzerine günde 2-3 defa sürülür ve 20-30 dakika süre ile uygulanır ve her uygulamadan sonra o kısıma vasalin veya zeytinyağı sürülür.

- Bir litre suya bir fincan pirinç atılıp kaynatılır v süzülür akşamları yüz bu suyla yıkanır. Bu yöntem çilleri kaybolmasında yararlıdır.

- Eşit miktarda sarımsak ezilerek bal ile karıştırılır, geceleri sürülür, üzerine yağlı kâğıt bağlanır, sabah yeşil sabunla yıkanır yine bağlanır. Tedaviye 3 gün devam edilir.

- Hergün 5 limon suyu içilir.

- 20 gram mürver çiçeği, 20 gram civan perçemi karıştırılır ve bir litre suya konur, 5 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenir. Sabahları bir su bardağı içilir.

Ekzama'da kanı temizlemek için:

- Kuru veya yaş menekşe çiçeği 20-30 adet, bir litre kaynar suya konup 30 dakika demlenir ve bütün su yerine içilir.

EL, AYAK, DUDAK ÇATLAMASI

- 30 gram zeytinyağı ile 10 gram içyağı karıştırılıp kerem ipi sürülür.

- 120 gram ceviz yağında 30 gram balmumu eritilir ve sürülür.

EZİLME

- Taze maydanoz az tuz ile ezilmeli ve üzerine zeytinyağı sürerek ezik kısma sürülmelidir.

- Sığır kuyruyu yaş yaprağı ve çiçekleri eziler lâpa ezik kısma konur.

F

FAZLA TUZ MİKTARININ ATILMASI

- 20 gram zembil çiçeği bir litre suda 15 dakika bekletilir ve süzülür günde 1 bardak içilebilir.

- Bir yemek kaşığı akhuş ağacı ufalanmış yaprak bir litre suda 20 dakika bekletilir ve mide boş iken günde 3 bardak içilebilir.

- İki elma kabuğu ile bir tutam maydanoz kökü, bir litre suya konup 10 dakika kaynatılıp, 20 dakika bekletilir, günde 3-4 bardak içilebilir.

- Bir yemek kaşığı yabani kereviz ufalandıktan sonra bir litre sıcak suya konulup, 20 dakika bekletilip süzülür, günde 3 bardak içilir.

FİSTÜL

- Bir fincan suda bir yemek kaşığı gülhatmi kaşığı kökü ısıtılarak hamur haline getirilir. Fistül üzerine sürülmelidir.

- 2-3 gün sonra 2 yumurta akı çırpılmalı ve içine arpa unu karıştırılmalı akşamları fistül üzerine sürerek yatmalıdır.

- Lavanta çiçeği kaynatılır, suyu fistül üzerine sürülür.
- Bir fincan ceviz yağına az kükürt konarak ısıtılır ve bir gazla buna batırılarak fistül üzerine konur.

FLEBİT

- Limon yenilir ya da kaynatılarak içilir.

FOSFOR ZEHİRLENMESİ

- Terebentin kaynatılarak içilir.

G

GASTRİT

- Müzminleşmemişse iki adet yeşil elma rendelenir ve kaşıkla yenilir. Tedavi 4-6 hafta devam edilir. Elma püresi yenilmeden ve yedikten 5'er dakika içerisinde ne katı ve ne de sulu bir madde yenilmelidir.
- Hergün birer adet artırılmak üzere ilk gün bir çay bardağı ılık suya bir adet hardal tanesi konulur. Tedavi önce; 20 adete çıkana kadar sonra da 20 adetten bir adete inene kadar devam edilir. İki 20 gün arasında bir hafta ara verilmelidir.

GAZDAN MEYDANA GELEN KALP ÇARPINTILARI

- İki bardak kaynar suya bir kaşık kanavçıotu yaprağı konulur. 20 dakika demlenir, suyu süzülür. Günde 3 defa birer yemek kaşığı içilir. 3-4 gün içinde rahatsızlık geçer.

GECE İŞEMELERİ

- Karaservi kaynatılarak içilir.
- Peygamberçiçeği ve kantaron birer ölçek, bir litre suda 20 dakika kaynatılarak bütün gün ılık içilir. Tedavi 8-10 gün devam eder.

GECE YANIĞI

- Balmumu biraz zeytinyağı içinde ateşte eritilir, yaranın üzerine konur.
- Keten tohumu ile ebegümeci lapası yapılarak yaranın üzerine tatbik edilir.

GEYİRME-EKŞİME

- Mümkünse bir fincan keçi sütü içilir.
- Devamlı ekşime söz konusu ise, sabahları kahvaltıda yulaf ezmesi çorbası içilmelidir.

GENEL ZAYIFLIK

- Sarmısak yenilir. Tarçın, limon, karanfil, lavantaçiçeği, nane, hindistancevizi, kuşdiliotu, adaçayı, kekik, ökaliptüs, ardıç, çobaniğnesi, çördekotu kaynatılarak içilir.

GIDA ZEHİRLENMESİ

- Nane limon kaynatılarak içilir

GIRTLAK İLTİHABI

- 30 adet badem şekeri iyice ezilip, bir bardak su ile iyice pişirilir ve 2-3 bardak içilmelidir.

- Ilık olarak sulandırılmış sirke, limon suyu veya dut şurubu ile veya kaynar süt ile sık sık gargara edilmelidir.

- 2 yemek kaşığı ince kepek 250 gram kaynar suya konulup 15 dakika sonra süzmeli ve bal ile tadlandırılarak bütün gün su yerine sıcak olarak içilmelidir.

-Bir su bardağı suya bir yemek kaşığı anason tohumu koyarak 15 dakika orta ateşte kaynatılıp 20 dakika demlenir. 2 tatlı kaşığı bal konulup her yarım saatte bir tatlı kaşığı içilir. Bir iki saat sonra ses normale döner.

- Fındık iriliğindeki bir turp rendelenerek bir su bardağı suya konup 5 dakika kaynatılır ve az şeker konur, yatarken ve sabah kayvaltıdan önce bir bardak içilir.

- Soğan ve adaçayı kaynatılarak gargara yapılır.

GRİP VE ROMATİZMA

- Sarmısak, soğan yenilir. Limon, tarçın, papatya, ökaliptüs, lavanta çiçeği, karaservi, rezene, çam, nane, kuşdiliotu, çördekotu, kekik ve adaçayı kaynatılarak içilir.

- Diz kapakların altına kadar hardal ile oğulmalı ve yün çorap giyilmelidir.

- Bir turp ince rendelenerek suyu çıkarılıp yarısı kadar süzme bal ile karıştırıp her yemekten önce ve yatmadan önce 2 kahve kaşığı dil üzerine koyup yavaş yavaş yutulmalıdır.

- Bir kısım zeytinyağı, bir kısım kâfur, bir kısım sirke karıştırılıp ve yün kumaş parçasını bu karışıma batırılıp göğüs üzerine konmalıdır. Aynı anda ince rendelenmiş bir turp hastanın ensesine lâpa şeklinde vurulmalıdır.

- Beyaz leylak, bir ay kadar güneşte zeytinyağı içinde bekletilir ve ağrıyan yerlere sürülür.

- Taze sarmısak yaprakları banyo yapacağımız sıcak suyun içine atılıp 15-20 dakika kadar banyo yapılmalıdır.

- Kepek ve yulaf bir kapta ısıtılır ve bir tülbente konup ağrıyan yerlere tatbik edilir.

- Sabahları aç karnına bir diş sarmısak yenilmelidir.

- Bir bardak suda bir tutam kenevir yaprağı haşlanıp içilir.

- 50 gram dişbudak yaprağı, 50 gram margarit, 100 gram pienk üzümü karıştırılır, bir bardak sıcak suya bir tutam atılıp çay gibi içilir.

- 30 gram kuyruk yağı içinde bir avuç siyah tilki üzümünün yaprak ve sapları iyice karıştırılıp ağrıyan yerlere konulur.

- Yarım kilo su içine 35 gram dişbudak yaprağı haşlanıp bir gün bitirmek üzere azar azar içilir.
- Gripten sonra görülen halsizliklerde tarçın kaynatılarak içilir.

GÖZ HASTALIĞI

- Toz şekerle sarmısak döğülerek göz kapaklarına sürülürse gözdeki kanlar kaybolur.
- Gül suyunun içine limon sıkılır göze damlatılırsa göz kararması geçer.
- Kız doğuran kadının sütü ile sedef yaprağı ve sarmısak bir arada döğülür, sabah akşam göze damlatılırsa göz ağrısı geçer.

GÜNEŞ ÇARPMASI

- İç gömleği sirkeye batırılır, ıslak ıslak hastaya giydirilir.
- Hastaya kımız içirilir, vücuduna sirke sürülür.
- Başa yarı yarıya sulandırılmış sirke sürülür. Sirkeli su yenilenir.
- Yoğurt tülbentten geçirilir, içine tuz ilave edilir. Biraz döğülmüş sarımsak ilave edilip, vücudun her yerine sürülür.

GÖZ KAPAĞI İLTİHABI

- Papatya ve limon kaynatılarak suyu ile göze pansuman yapılır.

SULANAN YORGUN GÖZLERE

- Gözler soğan çayı ile yıkanır.
- Elma, hıyar ve çiğ patates suyu tülbente konur, gözlere kompleks yapılır.
- Yarım litre ılık suya soğan doğranıp, 5 dakika demlenir ve soğutularak gözler yıkanır. Bir damla balda konur.

Geceleyin:

- Göze tuzsuz beyaz peynir sarılır.

GÖZ YANMASI

- Limon suyu sıkılır ve göz yıkanır. 8-10 gün devam edilir.
- Bir litre kaynar suya bir yemek kaşığı kurutulmuş böğürtlen yaprağı atılır ve 2 saat sonra süzülür ve günde 3-4 çay bardağı içilir.

GÖZDE KAŞINTI, KIZARTI, MORARTI

- Taze kesilmiş dana sığır koyun etinden sıcak sıcak bağlanır.
-Papatya ve limon kaynatılarak pansuman yapılır.

H

HAZIMSIZLIK

- Kekik ve sarmısak yenilir. Adaçayı ve nane kaynatılarak içilir.

HAZIM YOLLARI İÇİN ŞURUPLAR (İştah açıcıdır)

- Pelin iki kısım, civan perçemi 2 kısım, maslan dişi (kökü) 1 kısım, 5 su bardağı kaynar suya bir yemek kaşığı konur 10 dakika kaynatılır, demlenir, süzülür ve her yemekten 15-20 dakika önce bir fincan suya 1 tatlı kaşığı konularak içilir.

- Pelin 3 kısım, civan perçemi 1 kısım yukarıdaki gibi uygulanır.

HEMOROİD

- Karaservi kaynatılarak içilir. Sarmısak ve soğan yenilir.

- Bir su bardağı suya bir yemek kaşığı sığır kuyruğu çiçeği kurutulmuş olarak atılır ve süzülür, bal ile tatlandırılır. Günde 3-4 su bardağı 3-4 gün devamlı içilir.

- Pelin, su tırtılı birer kısım, centiyane 1 kısım karıştırılır ve bir bardak sıcak suya 1 kaşık konur 10 dakika demlenir ve günde 1-2 bardak içilir. 2-3 hafta kadar tedaviye devam edilir.

- Bir bardak sıcak suya kuru ve ufalanmış bir çorba kaşığı kırlangıç otu atılır ve günde 4-5 bardak içilir.

- Polygonum persicaria otu kurutulup bir bardak suya bir kahve kaşığı konulup 10 dakika demlenir günde 3-5 bardak içilir.

- Toz kükürt 1 kısım, krem tartar 1 kısım, papatya tozu 1 kısım. Bu terkip karıştırılıp ezilir. Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı konur. 10 dakika demlenir. Günde 3 bardak içilir. 10 günlük bir tedavi uygulanır.

- 1,5 kısım göztaşı, 50 kısım kuyruk yağı ile karıştırılır ve merhem halinde memelere sürülür. Serin yerde saklanır.

- Taze söğüt yaprağı yıkanır şişe ezilerek, lâpa gibi 1-2 saat memeler üzerinde durur, hemoroid soğuk su il yıkanır, 2-3 gün tedaviye devam edilir.

- Patateslerden baş parmak kalınlığında fitil yapılıp, ferce sokulur, fitil bütün gün orada kalır.

- Baş parmak kalınlığında buzdan fitil yapılır, ilk gün yarım dakika, ikinci gün bir dakika tutulur. Günde bir defa uygulanır.

- Bir litre süt içerisine 4 adet soğan ince kıyarak atılır ve toprak bir kap içinde fırına sokarak iyice pişirilir, sonra bu leğendeki sıcak suya boşaltılır ve buharın kaçmasını önleyerek hasta kendisini buhara tutar. Bu tedavi 3 günde 3-4 defa tekrarlanır.

- 10 litre sıcak su kaynatılıp içine 250 gram sap döğülerek atılır, yukarıdaki gibi buharın kaçması önlenir ve yarım saat oturulur. Buhar banyosu yapılır.

- Fındık iriliğinde beyaz mum ile ceviz irilğinde kuyruk yağı sıcakta eritilir, parmakla memeler üzerine sürülür.

- 20 gram civan perçemi, 1 litre suya atılır. 20 dakika demlenir, aç karnına 3-4 çay bardağı içilir. 8-10 gün devam edilir.

- Rendelenmiş patates ile helvacı kabağı memelerin üzerine günde 3 kere sürülür.

- Siyah tilki üzümünün sap ve yaprakları 30 gram kuyruk yağında eritilerek memelerin üzerine sürülür.

- Çiğ havuç çok ince rendelenerek püre haline getirilir ve yemeklerden evvel bol miktarda yenir.

- Papatya suyu ile banyo yapılır.

- Frenk maydanozu ile sinirli yaprakotu birer kısım alınır, suda haşlanarak suyu ile banyo yapılır.

- Kuş tırnağı otu ateşe atılıp buğusuna oturulur.

- Keditırnağıotu ateşe atılır ve yakılarak buğusuna oturulur. Ceviz irilğinde tereyağğı eritilip, içine bir tatlı kaşığı köpek üzümü yaprağı suyu katılarak hemoroid üzerine sürülür.

HİSTERİ

- Lavanta çiçeği ve kuşdiliotu kaynatılarak içilir.

İ

İDRAR AZALMASI

- Bir avuç ayrık kökü, bakla sürgünü, bir litre suda 15 dakika kaynatılır ve 30 dakika demlenir. Günde 3-4 su bardağı içilir.

- Bir bardak sıcak suya bir tatlı kaşığı at kuyruğu bitkisi konulur. 15 dakika bekletilir. Pamukla süzülür ve içilir.

- İki adet küçük soğanın külde veya ocakta pişirilmesi sonucu bir bez yardımı ile böbrekler üzerine sarılması ile günde 3-5 defa tekrarlanarak faydası görülecektir.

- Bir tutam tere bir kap içinde ezilerek göbek altına, mesane üstüne bağlanır.

- 40 gram **dişbudak yaprağı**, bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir, süzülerek 3 bardak içilebilir.

İDRARA NORMALDEN FAZLA ÇIKILMASI

- **Elma kabuğu** yarım litre su içinde 20 dakika kaynatılır, 20 dakika bekletilerek demlenir. Günde 3-4 bardak içilir.

- Bir litre sıcak su içine bir avuç **at kuyruğu** konularak 20 dakika bekletilip pamuktan süzülür ve günde 3 bardak içilebilir.

- Dövülmüş bir kaşık **ardıç tohumu** bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir, pamuktan geçirilip süzülür ve günde üç bardak içilebilir.

- Bir litre suya bir avuç **maydanoz kökü** konulup, kaynatılır. 15 dakika demlenir ve süzgeçten geçirilir, günde 3-4 su bardağı içilir.

İDRAR SÖKTÜRÜCÜLER (Bütün vücudu temizlemeye yarar.)

- 1 ölçek **ardıç tohumu**, 1 ölçek **akça ağaç yaprağı**, 1 ölçek **aslandişikökü** bir su bardağı kaynar suya bir kahve kaşığı konulur, soğuyana kadar demlenir. Yemeklerden önce 3-4 defa iki yemek kaşığı içilir.

- 2 ölçek **ardıç tohumu**, 1 ölçek **at kuyruğu**, 1 ölçek **ayrık kökü**, 3 bardak kaynar suya bir yemek kaşığı konulup, 20 dakika demlenir. Günde 3-4 fincan yemeklerden 15 dakika önce içilir.

- 1 ölçek **karaservi**, 1 ölçek **adaçayı**, 1 ölçek **akça ağaç yaprağı**, 1 ölçek **at kuyruğu**, 3 su bardağı kaynar suya 2 kahve kaşığı konulup, soğuyana kadar beklenir, günde 3 kere birer fincan içilir.

İDRARI TUTAMAMAK

- Bir avuç **sinir otu** bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir ve süzülür, günde üç bardak içilir.

- Bir litre sıcak suya 15 gram **söğüt yaprağı** konulur ve 20 dakika bekletilip süzülür, günde 3-4 bardak içilir.

- 30 gram **kantoronotu** bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilip süzülür ve günde 3-4 bardak içilir.

- 15 gram **mersin** bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak içilebilir.

- 40 gram **altınbaşotu** bir litre sıcak suda 15 dakika

İDRAR TUTUKLUĞU

- **Ardıç tohumunun** çayını yapıp içmeli veya bol bol ardıç tohumu yemelidir.

- Bir bardak suya bir kahve kaşığı **at kuyruğu** konur ve 15 dakika kaynatılıp içilir.

- Sabah akşam bir tutam ezilmiş, döğülmüş tere bir bezle mesaneye bağlanır.

- Ökaliptüs, lavantaçiçeği, terebentin, rezene, santal kaynatılarak içilir.

- 20 gram akkuş ağacı yaprağı, bir litre sıcak sudra 20 dakika bekletilip süzülür, tıkanıklık belirtileri başladığında içilir.

- Büyükçe lahana yaprağı şişe ile ezilip, sıcak suya batırılır, bez ile göbeğin alt tarafına günde iki üç kere bağlanır.

- 40 gram kocayemiş yaprağı bir litre sıcak su içinde 25 dakika bekletilip süzülür ve içilir.

- Kurutulmuş fasulyelerin taneleri çıkarılarak kapcıklarından 40 gramı ufalanır, bir litre suda 25 dakika kaynatılır, süzülür ve içilir.

- Bir yemek kaşığı kökboya bir litre suda 5 dakika kaynatılır, 15 dakika demlenir ve süzülür.

- Ufalanmış kuşburnu, bir litre sıcak su içinde 20 dakika bekletilir, pamuktan geçirilir ve günde üç su bardağı dolusu içilir.

- Bir yemek kaşığı yabani kereviz bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilip süzülür ve içilir.

- 25 gram tilki kuyruğu bir litre sıcak suda 25 dakika bekletilir, süzülür ve içilir. Sancı olduğunda su içmemeli ve yukarıdaki terkiplerden üç su bardağı içilmelidir.

Küçük çocuklar uykularında idrarını tutamazlar ve altına kaçırırlar. Bunun için de:

- Bir avuç atkuyruğu otu bir litre sıcak su içine atılır, 15 dakika sonra süzülür ve günde 3 bardak içilirse iyi gelir.

- 30 gram altınbaşotu bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak olarak içilir.

- 30 gram kantoron bir litre sıcak su içinde 15 dakika bekletilir, pamuktan geçirilerek süzülür ve günde 3 bardak içilir.

- 30 gram kocayemiş yaprağı bir litre su içinde 15 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak içilir.

- Kantaron otu ile peygamber çiçeğini bir litre sıcak suya birer kaşık atıp 15 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak içilir.

Buluğ çağındaki kızlara çavdar mahmuzu ilaçlarından verilmemelidir. Kaşıntıya sebep olur. Çocuklar ise, yatmadan 2 saat öncesinden itibaren sulu şeyler yememelidirler.

İDRAR YOLLARI İLTİHABI

- Kekik, ardıç, rezene, ökaliptüs, terebentin, santal kaynatılarak içilir.

İSHAL

- Sarmısak, limon yenilir. Bunlarla birlikte tarçın, papatya, ardıç, karanfil, lavantaçiçeği, hindistancevizi, kuşdiliotu, portakalçiçeği, adaçayı, santal, çobaniğnesi, nane kaynatılarak içilir.

- Bir litre kaynar suya bir kahve kaşığı dövülmüş yeşil ceviz kabuğu konur ve 20 dakika demlenir ve her sabah 1 fincan içilir.

- Üç öğün yemekte kızarmış çavdar ekmeği ılık çayla yenir. Yukarıdaki yolla adi ishal olur.

Mide üşütmesinden dolayı ishal söz konusu ise:

- 1-1,5 litre adaçayı ve ıhlamur çayı yapılıp içilir.

Eğer ishal 3-4 gün uzamışsa:

- Bir kahve kaşığı toz meşe kabuğu bir bardak su içine konulup, 10 dakika kaynatılır ve yarım saat dinlendirilir. Bu sudan bir çay bardağı ılık suya bir çay kaşığı konulup, günde 3 bardak içlir.

- Şekerle karıştırılarak sarı halil dövülür yenir.

- 100-150 gram kadar ayva suyu veya şurubu içilir.

- Mersin yaprağı kaynatılarak içilir.

- Günde 3-5 elma sıkılır ve suyu içilir. Bol bol elma yenir.

- 30 gram adaçayı, 30 gram mineçiçeği 4 bardak suda kaynatılrak içilir.

- Ayva ağacının ince filizleri ile incir yaprakları kaynatılıp, içilir.

- Bol bol süzme yoğurt yenilir.

- Çay yerine hastalar şu karışımı içmelidir.

- 2 kısım kiraz kurusu

2 kısım mersin meyvesi bu karışımdan bir litre suya bir yemek kaşığı konur, yarım saat kaynatılıp 30 dakika demlenir ve çay yerine içilir.

- 2 kısım mersin meyvesi (kuru veya yaş), 3 kısım adaçayı, 1 kısım kimyon karıştırılır ve bir yemek kaşığı bir litre suya konur ve yarım saat kaynatılıp yarım saat demlenir ve ılık ılık 3-4 çay bardağı içilir.

- Tavuktan taşlık iç zarı kurutulup döğülmeli ve yemeklerden önce bir taşlık derisi toz halinde bir fincan ılık ılık su içinde içilmelidir. 2-3 gün devam edilirse ishal geçer.

İŞTAHSIZLIK

- Ceviz yaprağı, kına, kara üzüm, arpa bir arada kaynatılarak şeker de ilavesiyle şurup yapılır. Bu şurup her yemekten yarım saat önce birer yemek kaşığı içilir.

- Koruk suyuna, dövülmüş hardal tohumu karıştırılarak yemek arasında azar azar içilir.

- Nane ve kekik karıştırılıp demlendirildikten sonra çay gibi içilir.
- Hindiba haşlanarak suyu çay gibi içilir.
- Yarım litre suda 5 gram centaniye kökü bekletilip yemeklerden önce bir çay bardağı içilir.
- Pelin yapraklarından çay gibi demlenerek elde edilen maya içilir.
- Bol sarmısaklı ve sirkeli salatalar yenir.
- Kekik, papatya, kimyon, nane, kisnis, tarhun, rezeyan, ardıç tohumu, zencefil, ufak, hindistan cevizi, adaçayı, anason, tunus baklası, söğüt yaprağı baharat olarak veya çay gibi içilir.
- Yabani krizantem, at kuyruğu, kuşdili her birinden 10 gram alınıp, buna 20 gram enginar yaprağı, 30 gram meyan kökü konur ve hepsi iyice öğütülüp, bir su bardağı sıcak suya bu karışımdan bir tatlı kaşığı konulup, 15 dakika demlenir ve yemeklerden önce bir çay bardağı su içine bir fincan konulup içilir.
- Midenin zayıf kalmasından dolayı bir iştahsızlık varsa; 50 gram turunç yaprağı, 50 gram pelin karıştırılır, eğer hazımsızlıkta varsa buna 100 gram ufak hindistan cevizi konur. Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı konulup, 10 dakika sonra süzülür ve bir kahve kaşığı bal ile karıştırılıp yemeklerden önce içilir.

K

KABAKULAK

- Ateş görülmemiş bal mavi bir kâğıda sürülüp boğaza bağlanır.

KABIZLIK

- Gül çiçeği yapraklarının diplerindeki beyaz kısımlar kaynatılarak suyu içilir.
- Kuşdiliotu ve terebentin kaynatılarak içilir.

KALP

- Pelin yaprakları üzerine toz şekeri ekilir ve limon sıkılır, yirmi gün bekletilir. Buna müteakip yaprakların suyu çıkarılır ve içilir.

KALP DAMAR TIKANIKLARI

- Bir tencereye 7 su bardağı kaynar su koyup, içine 7 kaşık ufalanmış aluç attıktan sonra kabilse kaloriferin üzerinde 24 saat demlemeye bırakılır, süzülüp buzdolabına konulup, yemeklerde birer su bardağı, günde 3 bardak içilir.

- Yukarıdaki tarife 2-3 kaşık **arıburnu** ve 15-20 adet tereyaprağı da katılmak suretiyle etkisi artar.

- Çay yerine **aluç meyvesi** ve **kuşburnu** çayı içilmelidir.

KALP ÇARPINTISI

- **Kediotu, nane, karaısırgan** hepsinden eşit miktarda alıp harmanlamalı ve 500 gram kaynar suya 10 gram koymalı ve 10 dakika demlemelidir. Günde 3-4 bardak içilmelidir.

KALP DÜZENSİZLİĞİ

- Bir litre kaynar suya 10 gram adi **itsineğiotu** veya 15 gram **karaısırgan** veya 10 gram **kediotu** kökü konup 5 dakika kaynatılıp, 30 dakika demlenir. Günde 3 bardak içilir.

KANAMALAR

- Bir tatlı kaşığı **ısırgan** otu bir bardak kaynar suya konulup, 15 dakika demlenir ve sabah, akşam içilir. İç kanamalara faydalıdır.

Kan kusma söz konusu ise:

- 20 gram **at kuyruğu**, 20 gram **mürver çiçeği** bir litre sıcak suya atılır ve 30 dakika demlenir, günde 5-6 bardak içilir.

KAN İŞEME

- Limon yenilirse iyi gelir.

KANSER

- Yarım litre kaynar suya 5-10 menekşe çiçeği kuru veya yaş olarak ufalanır ve 20 dakika demlenir. Pamuktan süzülür, bu su ile ağız ve boğaz kanserinde gargara yapılır. Rahim kanserinde banyosu yapılarak, cilt kanserinde yaraların iyileşmesinde kullanılır. Menekşe lâpa halinde yaralı olan cilde sürülebilir. Bu çay iç kanamalara da iyi gelir. Gaitada kan görülürse de günde üç çay bardağı içilmelidir.

- Akçeağaç gövdesinin içinde gelişen **İnonotus obliqücus** isimli mantar ufalanır ve bir çay bardağı sıcak suya bir tatlı kaşığı konur ve yarım saat demlenir, günde 3 çay bardağı içilir. Mide kanserine iyi gelir.

- Bir kısım akçeağaç odunu külü alınıp 5 kısım su konur. 10 dakika çorba gibi karıştırılıp (Emaye kapta) durulamaya bırakılır. Duru su bir şişeye aktarılır (Bulandırmadan). Bundan bir fincan alınır, üzerine süt veya bir portakal suyu sıkılıp günde 3 defa içilir.

Bu tedavi yapılırken et yemelidir. Proteinli besinler yemelidir. İçme suyuna limon katılarak içilir. İç organlarda, mide kanserinin ilerlemesini önler.

- Havuç ince rendelenir ve ur üzerine lâpa şeklinde vurulur, üzeri sarılır. Günde 3 defa bu lâpa değiştirilir. Hastalar buna ilaveten iki bardak havuç suyu içmeli ve 250 gram baş soğan yemeleri gerekir. 1 kısım ince doğranmış so-

ğan ile 5 kısım ince rendelenmiş havuçla karıştırılarak yenilmelidir.

- Bir su bardağı sıcak suya kırlangıç otu kuru veya yaş karıştırılır. 15 dakika demlenir. Sabah, akşam yatarken birer su bardağı içilir ve uzunca bir süre devam edilir.

- Civan perçemi suyu 2 kısım, baldıran otu 1 kısım, havuç suyu 2 kısım karıştırılarak bir tatlı kaşığı içilir. 10 dakika sonra bir bardak süt içilir, günde bir defa yeterlidir.

KANSIZLIK

- 5 yumurta kabuğu döğülür ve üzerine 3-4 limon suyu konur, kabuklar eriyene kadar bekletilir, bal ile karıştırılıp günde birer parça yenilir.

- 10 gram şerbetçi otu bir litre suya konup haşlanır ve yemeklerden evvel bir bardak içilir.

- Çiçeklenmiş kantaron yaprağı 15 gram alınıp bir litre suda haşlanır, yemeklerden evvel bir bardak içilir.

- Bol miktarda yulaf çorbası, mercimek, maydanoz, mısır, buğday yenilir.

- Nar yenir, şurubu içilir.

- Sarmısak, limon, kekik ve papatya kaynatılarak içilir.

KARACİĞER HASTALIKLARI

- Bir su bardağı suya bir kahve kaşığı kuru veya ufalanmış çilek yaprağı konulup, 15 dakika demlenir, yemeklerden sonra 3 çay bardağı içilir.

- Orta büyüklükteki portakal kadar turp rendelenir ve sıcak kaynamamış bir su bardağı süt konur ve 5 dakika demlenir, aç karnına yavaş yavaş içilir.

- İki yemek arası saatlerde bir su bardağı bir tatlı kaşığı mısır püskülü konulup, 15 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenir, günde 2 çay bardağı içilir.

- Bir yemek kaşığı turp suyu ile bir fincan pancar suyu 4-5 gün içilir.

- 3 kısım havuç suyu, 2 kısım pancar suyu, 1 kısım kereviz suyu karıştırılarak bir çay bardağı ılık suya bir kahve kaşığı konulur ve yemeklerde 3 çay bardağı içilir.

- Bir bardak zeytinyağı, 1/4 bardak limon suyu, 1 adet greyfurt suyu karıştırılarak akşam yemeğinden 2 saat sonra içilmeli ve sağ tarafa doğru yatılmalıdır. Sabah aynı şekilde yapılarak tedaviye 5-6 gün devam edilmelidir.

KARACİĞER SANCISI

- 10 gram maydanoz çayı, bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir ve günde 3 bardak içilir.

- 40 gram kuşdili otu bir litre sıcak suya konur, 20 dakika sonra süzülür. Bu çaydan günde 3 defa içilir.

- 40 gram **anduzotu kökü** kıyılarak bir litre suya konup 10 dakika kaynatılır, 20 dakika demlenir ve süzülür. Günde 3 bardak içilir.

KARACİĞER ŞİŞKİNLİKLERİ

- Limon ve papatya kaynatılarak içilir.

KARACİĞER YETERSİZLİĞİ

- Öğle ve akşam yemeklerinden sonra kekik çayı gibi içilir. Kekik fazla içilirse, tansiyon düşürür, baş dönmesi yapar. **Yabani hindiba kökü**, bir su bardağı suya ufalanarak 5 dakika sonra süzülüp, öğle ve akşam yemeklerinden sonra içilir.

- Bir çay bardağı ılık suya bir kahve kaşığı nane konulup, 10 dakika sonra süzülür ve içilir.

- Bir çay bardağı ılık suya bir kahve kaşığı **kuşdili** konulup, 10 dakika sonra süzülür ve günde iki defa yemeklerin üzerine içilir.

- Çorba üzerine **hint safranı** ekilerek (Bir veya yarım kaşık) hastalık tedavi edilir. Bu tedavi şekilleri, 10 gün kadar devam edebilir.

KARAKABARCIK (Şarbon)

- Zamanında tedbir alınmazsa öldürücü bir hastalıktır.

- Mikrop ceriden girer, birkaç gün içinde sivilce gibi olup daha sonra cerahatlanır ve büyür. Cerahat dışarı akıp siyah bir kabuk bağlar. Doktora müracaat edilmelidir.

- **Sarmısak, barut, beyaz zambak kökü** bir arada döğülerek yaraya bağlanır.

- **Soğan, sarmısak ve ısırgan otu** ile birlikte dövülür ve lâpası yaranın üzerine sürülür.

- Kızgın demir parçası ile yaranın üzeri bağlanır.

- Yaranın üzerine zeytinyağı sürülür.

KARIN AĞRISI

- **Şeftalı çekirdeğinin** içi biraz acı olmasına rağmen yenilir.

- **Bulgur** lâpası yapılarak, karın üzerine bağlanır, soğudukça değiştirilir.

- Papatya lâpası yapılır, bulgur lâpası gibi denenir.

- Aç karnına **hindistan cevizi** yağı leblebi kadar yutulur.

- Soğan suyu içilir.

- Arpa unundan hamur yapılıp pide haline getirilir. Bir tarafı saçta pişirilir, pişirilen diğer tarafına tiryak sürülüp göbek üzerine tatbik olunur.

- **Şeftalı çekirdeği** ile **hindistancevizi** birlikte dövülüp sütle karıştırıldıktan sonra çocuğa yedirilirse karın ağrısı kesilir.

- Bir dilim kızarmış ekmek şirkeye batırılarak küstüne papatya ekilir ve göbeğin üzerine konur.
- Sedef yaprağı ile zeytinyağı karıştırılıp güneşte bekletilip sedef yağı elde edilir ve karına sürülür.
- Yeşil kâfuru döğülerek suyu çıkarılır ve içilir.
- Bir tatlı kaşığı anason bir su bardağı kaynar suya konur, 20 dakika demlenir ve içilir.

KARIN VE YÜZ ŞİŞMELERİNDE

- Bir çay bardağı kaynar suya bir kahve kaşığı kendir çiçeği konur ve gündüz vakti 2-3 saatte bir bardak içilir.
- Bir su bardağı sıcak suya kurutulmuş ve doğranmış ısırgan kökünden 2 tatlı kaşığı konup 10 dakika demlenir ve günde 2 su bardağı içilir.
- Yer veya sırık fasulye kökü kurutularak bir teneke üzerine yakılıp, bir çay bardağına bir tatlı kaşığı kül ve onun üzerine bir iki havuç suyu konarak içilir.
- Akçeağaç ve pelinden bir tatlı kaşığı alınıp bir su bardağı kaynar suya konulur ve 30 dakika demlenir ve günde 3 çay bardağı içilir.

KELLİK

- Sarmısak, tarçın, kimyon, limon, karanfil, nane, kuşdiliotu, kekik ve terebentin çiğ ya da kaynatılarak suyu sürülür.
- Saçlar tıraş edilmelidir.
- Palamut tırnakları dövülür ve zeytinyağında karıştırılır. Yaralı yere sürülür.
- Yarım kilo suya bir baş sarmısak ayıklanır, atılır. İçine 5 çay bardağı sofra tuzu ilave edilip, bu suyla dökülen yerler ovulur.
- Ekşi nar kabuğu dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır ve yaralı yere tatbik edilir.
- Başaransabunu veya kükürtlü sabunla temizler, temizlenmeden önce kabuklar temizlenir.
- Yapışkan otu kaynatılıp suyuyla saç yıkanır.
- Yaralı yere tere lâpa yapılıp sürülür.

KESİK YARALARA MERHEM

- Ceviz iriliğinde soğan, biraz tuz ve 2 kaşık iç yağı eritilir, karıştırılıp ezilir, yara üzerine sürülür. 24 saatte yenilenir.
- Sarı balmumu 2 kısım, zeytinyağı 2 kısım karıştırılıp tereyağı kıvamında bir merhem elde edilir ve yaraya sürülür.

KOLESTEROL

- Sabah, akşam iri elma yemelidir.
- Günde 1/2 bardak kaynamış kekik suyu içilir.
- Kuşdili otu kaynatılarak içilir.

KOLİT

- Akşam yatarken 4-5 bardak ılık su içerek lavman yapılır.
- Terebentin kaynatılarak içilir.
- Yarım litre suda bir fincan pirinç 30 dakika kaynatılar, suyu süzülür, 15-20 damla süt asidi (laktik asit) konulur, bağırsaklara verilir. 2 lavman suyu bütün gece bağırsakta bırakılır. 2 hafta sonunda bir çay bardağı ılık suya bir kahve kaşığı asit laktik konularak içilmelidir.
- Bir kısım adaçayı, bir kısım karagelindüğmesi, bir kısım papatya karıştırılır ve ufalanır. Bir bardak sıcak suya bu karışımdan bir kahve kaşığı konulur ve 15 dakika demlenir, süzülür, günde 4-5 çay bardağı içilir.
- Sarmısak, çördekotu, lavantaçiçeği, mineçiçeği, kekik kaynatılarak içilir.

KRAMPLAR

- Bir litre kaynar suya kurutulup, ufalanmış yüksük otu yapraklarından bir kahve kaşığı konulur, 10 dakika demlenir ve süzülür. Günde 2-3 bardak içilir.
- Bir litre suya bir kahve kaşığı kuru nane konup, 20 dakika demlenir süzülür. Kahvaltıdan yarım saat önce günde bir bardak içilir.
- Bir bardak kaynar suya bir kahve kaşığı aluç konulur ve 20 dakika demlenir, yemeklerden sonra bir su bardağı içilir.
- Bir litre kaynar suya bir kahve kaşığı mayıs çiçeği konulur ve 1 saat demlenir. Bundan günde 1-2 defa iki kahve kaşığı içilir.

KULAK AĞRISI

- Bir diş sarmısak külde pişirilip kabuğu soyulup, zeytinyağına konulur.
- Beyaz soğan suyu damlatılırsa kulak ağrısı kesilir.
- Bir diş sarmısak ısırılıp kulak deliğine birkaç defa konulursa, ağrıyı keser.

KULAK UĞULTUSU

- Soğan suyu damlatılır.

KULUNÇ

- 300 gram üzerlik otu tohumu iki kilo su ile kaynatılır. Günde üç defa aç karnına bir fincan bu sudan içilir. Perhiz olarak bu tedavi hitamına kadar süt, yoğurt, yağ meyva ve kızarmış ekmekten maada hiçbir şey yenilmez. Su yerine ayran içilir. Böylece üç gün devam edilir. Üçüncü günü akşamı 500 gram ebe gümeci yaprağı 500 gram su nanesi yaprağı 500 gram ısırgan dikeni yaprağı 500 gram et makinesinde çekilmiş patlıcan kıyması pişirilip, lâpa yaparak kulunç ve romatizmalı yere sarılır. 4-5-6 yedinci günü de aynı şekilde

devam edilir. Yalnız bu son dört gün zarfında perhize yine devam edilir. Yalnız üzerlik otu tohumunun suyu içilmez. Sabahları romatizma ya da kulunçlu yerin sargısı çözülüp, oğulur ve sargı yeniden tazelenir. Bu tarifname üzerine devam edilecek olursa, bu yedi gün gibi kısa bir zamanda romatizmadan eser kalmaz. Adale hastalığından yıllarca kötürüm halde olanlar dahi bu tarif üzerine 14 gün devam ederlerse, kötürümlükten kurtulurlar.

KURBAĞACIK

- Sarmısak dövülüp, dil altına konulur, ağız açık tutularak salya dışarıya verilir.

KURDEŞEN

- Demirhindi, papatya, limon ve çobaniğnesi kaynatılarak içilir.

- Dam koruğu suda eritilerek içilir, cilt kıl torba ile ovulur, iyi oluncaya kadar hasta su ile temas ettirilmez.

KURU CİLT

- Yüze çiğ süt sürülür ve iki saat yıkanılır.
- Tuzsuz tereyağı ile masaj yapılır.
- Gliserinli sabunla yıkanır, aklanması sağlanır.

KUSMALAR

- Bir dilim ekmek kızartılarak üzerine nane ekilip sirkeye batırılıp mide üzerine bağlanır.
- Limon ve nane kaynatılarak içilir.

KUVVET ŞURUBU (Vücudun kuvvetlenmesi için)

- 1 kısım kuşburnu, 1 kısım böğürtlen karıştırılarak 2 su bardağı suya bir yemek kaşığı konulur, 5 dakika kaynatılıp, yarım saat demlenir, süzülüp kapalı şişeye konulur ve günde 3 fincan içilir. 1 kısım kuşburnu, 1 kısım üvez, 2 su bardağı kaynar suya bir yemek kaşığı konulup, 10 dakika kaynatılıp 4-5 saat demlenir. Günde 3 fincan içilir. (Kapalı ve serin bir yerde saklanılmalıdır).

- Bir kısım kuşburnu, 3 kısım mevsim meyvası, 2 su bardağı suya bir yemek kaşığı konulup, 5 dakika kaynatılıp yarım saat demlenir, süzülür ve kapalı bir şişeye konulur. Günde 3 fincan içilir.

- 3 kısım ısırgan yaprağı, 3 kısım mersin meyvası, ikinci reçetenin uygulanılışı gibi uygulanır.

- 3 kısım kuşburnu, 1 kısım üvez meyvası, 1 kısım ısırgan yaprağı ikinci reçete gibi uygulanır.

- 1 kısım kuşburnu, 1 kısım üvez, 1 kısım ısırgan yaprağı, 3 kısım havuç ikinci reçete gibi uygulanır.

- 1 kısım kuşburnu, 1 kısım ahududu, 1 kısım böğürtlen yaprağı bir su bardağı kaynar suya bir yemek kaşığı konulup, 10 dakika kaynatılır, 2 saat demlenir, süzülüp bal katılır ve günde bir çay bardağı içilir.

- 1 kısım **kuşburnu**, 1 kısım **ahududu**, 3 çay bardağı kaynar suya 2 tatlı kaşığı konulup, 10 dakika kaynatılıp, 3 saat demlenir, sonra süzülür. Günde 3 defa birer çay bardağı içilir.

M

MAFSAL AĞRILARI

- **Limon**, **ardıç**, **sarmısak**, **soğan** kaynatılarak mafsallar ovulur.

MAYASIL

- **Sığır dili** denilen ot kaynatılarak suyundan sabah akşam bir fincan içilir.

- **Defne tohumu**, **deve dikeni**, **ısırganotu**, **ardıç** dövülüp şekerle karıştırılır ve aç karnına günde bir kaşık yedirilir.

- **Yabani kavun suyu**, **leblebi unu** ile karıştırılarak hap yapılır, sabah akşam aç karnına üç tane alınır.

- **Ağaç mürveri tohumu** yutulur.

MEME UÇLARININ ÇATLAMASI

- Bir tatlı kaşığı ayva çekirdeği ezilip, bir fincan suda pişirmeli ve süzerek bu su ile çatlak kısım sık sık ıslatılmalıdır.

- Taze sıkılmış havuç suyu ile meme uçlarını sık sık ıslatmalıdır.

- **Badem yağı** ile çatlak kısım yağlanıp, üzerine temiz tülbent örtülmelidir.

MENİ KAYBI

- **Lavantaçiçeği**, **merzenkuş** kaynatılarak içilir.

MESANE TAŞI

- Bir litre suda iki üç parça **gülhatmi kökü** atılır ve 15 dakika kaynatılır, süzülmeden günde en az iki bardak içilir.

MESANE İLTİHABI

- Kiraz çöpü 20 gram olarak kurutulup, saklanır ve 12 saat suda bırakılır, bütün gün içilir.

- 20 gram kiraz çöpü ve **mısır püskülü** karıştırılır ve bir litre kaynar suya konulur, çay gibi içilir.

- Kırılmış mısır taneleri 10 gram bir litre su içine atılır, 20 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenir, bütün gün su yerine içilir.

MİDE AĞRISI

- Meyan kökü limonata gibi içilir. Nane yaprağı çay gibi pişirilip, içilir. En şifalı olanı **ebe gümeci** ile ısırgan otunun yaprağını kaynatıp suyunu içmektir.

- Bir adet ufak hindistancevizi toz hale getirilir ve bir litre suya atılıp, ağzı kapalı şişede 10 gün bırakılır, sonra süzülür ve günde 2-3 fincan içilir.

MİDE EKŞİME VE YANMASI

- Bir çay bardağı ılık suya fındık iriliğinde kil eritilir ve üzerindeki duru su yemeklerden önce birer fincan içilir.
- Yemeklerden önce bir çay bardağı ılık suya bir tatlı kaşığı kuşburnu marmelatı karıştırılır ve içilir.
- Galeta yenilir.
- Limon ile bir fincan sade kahve birlikte içilir.
- 30 gram kantaron bir litre suda haşlanıp suyu içilir.
- Gelincik suyu çıkarılarak içilir.
- Hindibaotu haşlanıp, salatası yapılıp yemek arasında yenilir.
- Bir gram karanfil tanesi bir gram tarçın ve 10 gram siyah frenk üzümü bir litre suda ezilerek eritilir ve içilir.
- Yemeklerin üzerine nane, papatya veya pelin çayı içilmelidir.
- Bir tatlı kaşığı süzme bal bir çay bardağı suda eritilerek yemeklerden 15-20 dakika önce alınır.

Mide tembelliği söz konusu ise soğuk suda bal eritilerek içilir.

- Bir su bardağı sıcak suya 1/2 tatlı kaşığı civan perçemi çayı konulup, 10 dakika sonra süzülüp, günde 3 bardak içilebilir.

- Yabani krizantem çayı bir bardak sıcak suda taze olarak 2 adet veya kurutulmuş olarak bir tutam 15 dakika bekletilip süzülüp, günde 3-4 bardak içilir.

- Pelin çayı bir bardak suya 1/2 tatlı kaşığı konulup süzülüp, içilir.
- Bir bardak sıcak suya bir tatlı kaşığı çürdük otu konulup, 10 dakika sonra süzülür ve mide boş iken içilir.
- Salatalar içinde marul, havuç bol bol konulup yenilmelidir.

- Ayva ve elma kompostosu yapılarak içilmeli veya çiğ yenilmelidir. 3-4 haftalık bir tedaviden sonra bu rahatsızlığın geçtiği görülür.

MİDE FESADI

- Nane limon kaynatılarak içilir.

MİDE GAZLARINDA

- Sarmısak, papatya, tarçın, kimyon, rezene, karanfil, çördekotu, lavantaçiçeği, merzenkuş, nane, hindistancevizi, soğan, kuşdiliotu kaynatılarak içilir.

- Baldırıkaraotu bir bardak suda haşlanıp soğuyunca yavaş yavaş içilir.

- 5 kahve kaşığı toz şeker ve yarım limon suyu birlikte eritilir. Su bardağının yarısı su ile doldurulup, bu karışım içine 1,5 kaşık karbonat konularak karıştırılıp köpürmeye başlayınca içilir.

- Bol bol turp salatası yenilmelidir.

- 20 gram tereotu, 30 gram kimyon bir litre suda haşlanarak içilir.

- Sabahları kahvaltıda 10-15 gram iyi zeytinyağına yarım limon sıkılarak yenilmelidir.

- Yemeklerin üzerine 1 bardak kuşdili, nane veya enginar yaprağı çayı içilmelidir.

- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı kişniş konulup süzülür ve içilir.

- Anason, kimyon, mercanköşk, kimyon, nane bitkilerri çay veya baharat olarak kullanılır.

- Bir çay bardağı suya 1/3 kahve kaşığı kil konulup içilir.

- Gaz karın ağrısı yaparsa, yemekler üzerine bir çay bardağı sıcak su içine 2-3 papatya ezerek konulup, 5 dakika sonra süzülüp içilir. Biraz şeker de katılabilir.

- Her yemeğe baharat ve biraz pelin katılmalıdır.

- Sinir otu tohumu bir çay bardağı sıcak suya bir tatlı kaşığı atılır ve bütün gece dinlendirilir. Koyulaştığı görülecektir. Her sabah bir çorba kaşığı içilir. 5-10 gün tedaviye devam edilir.

- Bir çay bardağı kaynar suya bir kahve kaşığı menekşe kurutulmuş ve ufalanmış konularak 10 dakika demlenir süzülür ve iki yemek arası saatlerde birer çay bardağı içilir.

- Çarpıntı yaparsa; bir litre kaynar suya bir yemek kaşığı toz kuru papatya konur, 20 dakika demlenir ve süzülür. Ilık halde bağırsaklara lavman yapılır.

- Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı ökaliptüs yaprağı konup, 10 dakika demlenir ve sabahları kahvaltıdan önce içilir.

- Bir kahve kaşığı rezene bir su bardağı sıcak suya konulup 1 dakika demlenir, günde 2-3 defa içilir.

- Bir kahve kaşığı anason tohumu bir kahve kaşığı bal ile karıştırılır ve bir su bardağı suya konarak 10 dakika kaynatılır ve soğutulur. Hergün yemeklerin üzerine bir yemek

kaşığı içilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı pelin tozu konulup, 5 dakika demlenir, aynı miktarda bal katılıp 5-10 gün içilir.

Kalp çarpıntısı olursa:

- İki bardak kaynar suya bir kaşık kanavcıotu yaprağı konulup, 20 dakika demlenir ve süzülür, günde 3 defa birer yemek kaşığı içilir. Tedaviye 3-4 gün devam edilir.

Geyirme-Ekşime

- Çok geyirme olursa, sabahları keçi sütü içilmelidir.

- Yulaf ezmesi çorbası sabah kahvaltıda yenilmelidir.

MİDEDE ASİT FAZLALIĞI

- Sabahları bir yemek kaşığı yulaf ezmesi su veya süt ile salep gibi pişirilip biraz limon veya tuz konularak yenilir. Şeker katılmamalıdır. Bal konulabilir.

- Söğüt yaprağı çayı yemeklerden on dakika önce bir çay bardağı sıcak suya bir çay kaşığı kurutulup ufalanmış olarak on dakika bekletilip süzülür ve günde 3-4 bardak içilebilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya şerbetçi otu çayı bir tatlı kaşığı konulup, on dakika sonra süzülüp bir kahve kaşığı bal konularak içilir.

- Kantaron yaprağı ve çiçekleri bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı konulup 15 dakika bekletildikten sonra süzülür, bal konularak yemeklerden 10 dakika önce günde 3-4 bardak içilebilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya kurutulup ufalanmış yabani krizantem çayı 2 adet yabani nergis taze olarak konulup 15 dakika süzülüp biraz bal konularak içilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya bir tatlı kaşığı civan perçemi, pelin ve melissa çayı ayrı ayrı konularak 10 dakika sonra süzülüp, yemeklerden 15 dakika önce içilir. Günde 3-4 bardak içilebilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı öğütülmüş keten tohumu konulup, 15 dakika sonra süzülür ve mide boş iken günde 2-3 bardak içilir. Bu tedavi 10 gün devam eder.

MİDE KANAMASI

- Bir limon ezilip yarısı sıkılarak, su yerine içilmelidir. İçerisine bir tatlı kaşığı havuç suyu konulup içilirse kanama durur. 3-4 saatte içilmelidir.

- Az su içerisinde iki avuç at kuyruğu haşlanarak lâpa haline getirilip, soğuduktan sonra mide üzerine vurulmalıdır.

- Çobançantası, at kuyruğu, meşe yaprağı, ökse bu bitkilerden birisi bir litre suya 20 gram konularak yarım saat kaynatılır ve süzülür. Soğutulup su yerine içilir. Günde 4-5 bardak içilebilir.

- Bir parça susam yenilirse kanama geçer.

MİDE VE 12 PARMAK ÜLSERİ

- Çiğ patates kabukları soyularak sıkılır ve bir ay süre ile sabahları bir fincan içilir.
- Dezenfekte etmek için, papatya çayı, kekik çayı, limonlu su, sarmısaktan istifade edilir.
- Bir çay bardağı sıcak suya 2-3 adet papatya ezilip, atılıp, 5 dakika sonra süzülür ve bir tatlı kaşığı bal ilave edilerek içilir.
- Bir çay bardağı sıcak suya 1/3 kahve kaşığı ufalanmış kekik konur ve 5 dakika sonra süzülüp bir tatlı kaşığı bal konularak içilir.
- Bir çay bardağı sıcak suya 1/4 limon sıkılır ve bir tatlı kaşığı bal konulup içilir.
- Yemeklerden sonra veya yemek sırasında 1/2 diş sarmısak iyice ezilip bir su bardağı ayrana konularak içilir.
- Hergün yukarıdaki açıklanan çaylardan, yemeklerden takriben 3 saat sonra mide boşalınca bir çay bardağı içilerek yemeklerle birlikte gelen mikroplar yaranın üzerine gelecek olan zararı önleyip, dezenfekte etmiş olacaktır.
- Sabırotu yaprakları ezilerek suyu çıkarılır bir çay bardağı sabırotu suyu bir çay bardağı bal ve bir çay bardağı zeytinyağı iyice karıştırılır ve bir şişeye doldurularak sıcak su içerisine doldurulur ve sıcak su içine oturtulur. Bu kap 3 saat kaynatılır, sıcak su içinden çıkarılır ve bir yemek kaşığı alınır. Bir haftada hazırlanan şişe bitirilmelidir.
- Lahananın suyu çıkarılır ve yemekler arası günde 3-4 fincan içilir.
- Bir su bardağı sıcak suya 1/3 kahve kaşığı döğülmüş zencefil konur ve 20 dakika demlenir, tatlandırılmak için bal konulur, yemeklerde 3 çay bardağı içilir.
- Bir bardak sıcak suya 1/3 kahve kaşığı döğülmüş zencefil konulur, 20 dakika demlenir ve günde yemekler sırasında 3 çay bardağı içlir.

Yara ilerlemiş ise:

- Lahana suyu, havuç suyu bir tatlı kaşığı bal karıştırılarak yemeklerden bir saat önce ve yatarken günde 2 defa olmak üzere bir su bardağı içilir. Mide'de asit fazla ise o zaman bardağa sıcak su konulmalıdır. 1-2 ay bu tedaviye devam edilmelidir.
- Bir su bardağına 1/2 fincan taze çıkarılmış çiğ patates suyu bir tatlı kaşığı lahana suyu ve bir tatlı kaşığı bal ile üzerine sıcak veya soğuk su doldurulup yatarken bir bardak içilir. Mide boş iken 3-4 bardak içilir.

- Bir su bardağı sıcak suya yabani krizantem 2-3 adet ufalanarak atılıp, 15 dakika sonra süzülür. Ilık ılık mide boş iken içilir. Günde 3 bardak içilebilir. Yatarken en son bardak içilmelidir.

- Bir litre suya 50 gram meyan kökü döğülerek konup, 10 dakika kaynatılıp 12 saat bekletilip süzülür. Mide boş olduğu vakitte içilir. Günde 3-4 bardak içilebilir.

- 2 litre suya 150 gram ayrık kökü yıkanarak ve ince kıyılarak konulup, bir litre kalana kadar kaynatılır, süzülür. 100 gram süzme bal ilave edilip 10 dakika daha kaynatılıp indirilir ve günde 4-5 bardak içilir. Yatarken içilmelidir.

MİDE VE BAĞIRSAK SPAZMLARI

- Fesleğenotu, kimyon, tarçın, sarmısak, nane, çam, papatya kaynatılarak içilir.

MİDE KANSERİ

Aşağıdaki bitkiler kanserin yayılmasını durdurur:

- Şerbetçi otu ve kırlangıç kuyruğu eşit miktarlarda (bir tatlı kaşığı) karıştırılıp bir bardak sıcak su içerisinde 10 dakika bekletildikten sonra demlenip süzülür ve mide boş iken içilir. Tedaviye 5 hafta devam edilir.

- Yaş çiçeklerinden 3-4 adet yabani krizantem (Calendula officinalis) bir su bardağı sıcak su atılıp 15 dakika bekletilip, süzülür ve mide boş iken 3-4 bardak içilir. Tedaviye 1-1,5 ay devam edilmelidir.

- Kırmızı pancar, havuç, ıspanak, maydanoz, lahana, adaçayı, karanfil, tarhunotu, servi tohumu, sarmısak, soğan kansere karşı vücudu korur.

MİGREN

- Lavantin, melissa, fesleğen, ıhlamur, papatya 1/2 litre kaynar suya 10 gram konup 20 dakika demlenir, günde 3-4 bardak içilir.

- 3 yumurta akına 1/3 kahve kaşığı safran konularak çırpılır, sonra bez üzerine serilerek alına vurulmalıdır.

- Kılıçotu çayı yapılıp bir hafta içilmelidir.

- Yeni çekilmiş kahvenin dumanı buruna enfiye gibi çekilirse ağrıyı keser.

- Çavdar, arpa kavrulup kahve gibi yapılıp içilir.

- Bir miktar mine çiçeği ve melissa karıştırılıp çay gibi demlenip içilir.

- Limon suyu ile şakaklara masaj yapılır.

- Enseye, bileklere soğuk su konur.

- Gülsuyuna yabani kekik otu konulup 15 dakika bekletilip bez batırılarak bu bezle başa tatbikat yapılır.

- Kahvesi bol soğuk kahve içilir.

- Kabakulak otunun yaprağı alına konur.

MORARMA

- Soğan suyu süngerle sürülürse moraran yer iyileşir, kurudukça yine sürülür.

N

NASIR

- Keskin sirkeye batırılmış soğan zarı sarılır. Tedaviye 2 hafta devam edilmelidir.
- Kabuklu bir dilim limon sıkıca sarılır ve bütün gece bırakılır.
- Hafif tuzlu suya ayak batırılır, nasır yumuşayınca sirke içinde eritilmiş arabzamkı sürülür.
- Taze bakla yaprakları tuzla ezilmeli ve nasır üzerine sürülmelidir.
- Calandula çiçekleri ezilip nasır üzerine bağlanır. Üzerine çiçeğin yaprağı 3-4 tane bağlanır.
- Bir dilim kırmızı domates veya limon nasırın üzerine sarılarak birkaç gün bırakılır.
- Deniz kadayıfı kaynatılır ve suyu içilir.

NEFES DARLIĞI

- Beyaz salkım çiçeği kaynatılıp suyu içilir, bu ilaç aynı zamanda göğüs ağrılarına da iyi gelir.
- Bol miktarda, hafif kavrulmuş susam taneleri yenilir.

NEFES KOKMASI

- Nane, karanfil, maydanoz yenilir. 3 kısım sinirotu yaprağı, 3 kısım meyan kökü, 1 kısım kazayağı yaprağı, 2 su bardağı kaynar suya bir tatlı kaşığı konulup, 20 dakika demlenir, 3-4 fincan içilir.
- 2 kısım gülhatmi kökü, 2 kısım kazayağı yaprağı, 1 kısım kekik yukarıdaki gibi uygulanır.
- 2 kısım sığır dili, 4 kısım kazayağı yaprağı, 2 kısım anason, 8 kısım gülhatmi kökü, 3 kısım meyan kökü 2 su bardağı kaynar suya 2 tatlı kaşığı konulup, 20 dakika demlenir ve 3 saatte bir çay bardağı içlir.
- 1 kısım anason, 2 kısım gülhatmi kökü, 2 kısım meyan kökü, 2 su bardağı kaynar suya 2 tatlı kaşığı konulup, 20 dakika demlenir ve 3 saatte bir çay birdağı içilir.
- 1 kısım anduzotu, 1 kısım meyan kökü, 1 kısım gülhatmi çiçeği yukarıdaki gibi kullanılır.

- 2 kısım gülhatmi kökü, 1 kısım rezene tohumu, 1 meyan kökü, 2 su bardağı kaynar suya 2 tatlı kaşığı konulup, 20 dakika bekletilip demlenir, günde 3 çay bardağı içilir.

NEFRİT

- 40 gram **akhuşağacı** bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir ve süzülür, günde üç bardağa kadar içilir.

- 30 gram **ökseotu** yaprağı bir litre sıcak suda 15 dakika bekletilir ve süzülür, günde 3 bardak içilir, üreyi düşürücü özelliğe sahiptir. 20 **altınbaşotu** bir litre sıcak suda 20 dakika bekletildikten sonra süzülür ve günde 3 bardak içilir.

- 20 gram **ardıç otu** bir litre sıcak suda 30 dakika bekletilip süzülür ve günde 3 bardak boş mideyle içilebilir. Ancak doktor tavsiyesi şarttır.

- **Kirazçöpü** akşam vakti 1 litre sıcak suya 50 gram konularak 20 dakika kaynatılarak süzülür ve günde üç bardak içilir.

- **Ayrıkkökü** bir litre suya 40 gram ufalanarak atılmak suretiyle 2 veya 3 saat ıslatılır, 15 dakika kaynatılır ve 30 dakika bekletilir süzülür, günde 3 bardak içilir.

- **Andızotu** bir litre suya 2 kaşık atılıp şeker ilave edilerek hafif ateşte 15 dakika kaynatılır, günde 3 bardak içilir.

- 30 gram **kocayemiş** yaprağı bir litre sıcak suya konulup, 20 dakika kaynatılarak süzülür ve günde 3 defa içilir.

- 40 gram **altınbaşotu** bir litre sıcak suya konulup 20 dakika sonra süzülür ve günde üç bardak içilir. Böbrekler temizlenir.

Yukarıdaki şifalı bitkilerden günde bir veya birkaçı 3-5 hafta kullanılırsa faydalıdır.

Böbreklerinizin hasta kısımlarında kan damarları bozulur ve sertleşir. Böbrek sertleşmesi hastalığına yakalananlara:

- Sabahları bir su bardağı içilerek kandaki tuz, üre fazla suyun atılması sağlanır.

- 20 gram **kökboya** ufalanarak 1 litre suda 10 dakika kaynatılıp 10 dakika demlenir ve süzülür, içilir.

- 30 gram **ökse yaprağı** bir litre sıcak suya konulup 15 dakika bekletildikten sonra süzülür, içilir.

- 40 gram **altınbaşotu** bir litre sıcak suya konur ve yirmi dakika sonra süzülür, içilir.

- 40 gram **akhuşağacı yaprağı** bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir, süzülür ve içilir.

- 50 gram **mısırpüskülü** bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir. Sabahları bir su bardağı içilir.

NEZLE

- Bir diş sarmısak tuzla ezilir, bir su bardağı su ile karıştırılıp ince tülbentten süzüp süzülen bu tuzlu su sık sık buruna çekilip, akşam başa havlu dolayıp yatılır. Sabah kalkınca nezleden eser kalmaz.

- Bir bardak sıcak suya kurutulmuş ve tabii ufalanmış hanımeli 2 tatlı kaşığı konup, 15 dakika demlenmesi için bekletilir ve bal konulup yemekler üzerine üç defa içilir. Bol C vitamini ihtiva eder.

- Nezle için diğer iptidai bir metod olan ve uygulamalar sonucu müsbet netice veren ceviz iriliğindeki patates kış boyunca muska gibi çiğ olarak asılırsa çevresindekilere hiç nezle bulaşmaz.

Nezle yeni başlamış ise:

- Bağırsaklar temizlenmeli, gerekirse lavman yapılmalı, ayaklar sıcak su ile yıkanılmalı, gece çorapla yatılmalıdır.

- Bir litre kaynar suya kabuğu ile limon dilim dilim atılıp, 2 kaşık hanımeli kurusu ilave edilmeli ve su yerine bütün gün bu çay içilmelidir.

- Un halindeki hardal lâpa yapılıp, ayaklara bağlanmalı, üzerine yün çorap giyilmelidir. Bu lâpa 1 saat ayaklarda kalmalıdır. Ayaklar lâpa çıkarıldıktan sonra sıcak su ile yıkanılmalı ve kurutulup yeniden yün çorap giyilip yatılmalıdır.

- Bir çay bardağının yarısına kadar su, yarısına kadar da limon sıkılmalıdır.

- Ilık limonata sık sık içilmelidir.

Nezle ilerlemiş ise:

- Bol bol adaçayı içilmelidir. Bir su bardağı çiğ süt içine bir tatlı kaşığı adaçayı konup 10 dakika kaynatıp, 20 dakika demlenip süzülür ve içilir.

- Bir tutam karanfil, bir tutam ökaliptüs, aynı miktarda merzengüç bir litre suda kaynatılıp, kendimizi buhara tutup başımızın üzerine örtmeliyiz.

- 10 gram ebe gümeci, sığır kuyruğu, menekşe bir litre suda kaynatılır ve günde iki bardak içilir.

- Şeker dövülerek enfiye gibi buruna çekilir.

- Ayaklar hardallı ve sıcak olarak hazırlanmış suya sokulmalıdır.

O

OBURLUK

- İki su bardağı suya bir çorba kaşığı tunus baklası unu koymalı ve su bir bardağa inînceye kadar orta ateşte pişirilmeli, biraz tuz ve limon katılarak kahvaltıdan önce ye-

nilmeli, bu duruma bir hafta devam edilip, bir hafta ara verilmeli. Tedaviye 3-4 ay devam edilmelidir.

- Hindibağ yaprağı veya kuşdili çayı içilmelidir. Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı konularak, 10 dakika sonra süzülüp, yemeklerden sonra içilmelidir. En fazla 2 bardak içilebilir.

Ö

ÖDEM

- Bir yemek kaşığı yabani kereviz bir litre sıcak suya konulup, 15 dakika bekletilir ve günde üç bardak içilir.
- Bir avuç kiraz çöpü bir litre ılık suda 10 dakika kaynatılıp süzülür ve günde üç bardak içilebilir.
- Bir litre suya bir tutam maydanoz kökü doğranarak 10 dakika kaynatılır, 20 dakika bekletilip günde 3-4 bardak içilir.
- Bir yemek kaşığı akhuşağacı yaprağı, bir litre sıcak suya konulup, 15 dakika bekletilip süzülür ve çay gibi 3 bardak içilir.

ÖKSÜRÜK

- Bir adet elmanın tepesi oyulur. İçerisine nohut tanesi kadar günlük koyup elmayı külde pişirip ılık olarak yenilir. Soğuktan koruyup, vücuda gazete kâğıdı sarılır. Böylece kısa bir zamanda öksürükten kurtulunur.
- Anason ve çördekotu kaynatılarak içilir.
- Bir çay bardağı kaz yağı eritilip, yumurta iriliğinde soğanın suyu bu yağa karıştırılıp akşam yatarken göğüs ve boğaz ovulmalıdır.
- Bir su bardağı turp suyuna bir yemek kaşığı bal konulup kapalı bir şişe içinde 12 saat bekletilir. Her saat başı bir tatlı kaşığı içilir.
- Zatürrieden sonraki öksürüklerde bir su bardağı çiğ süte bir incir doğranarak 15 dakika kaynatılıp 20 dakika demlenir, günde 3 su bardağı içilir.
- Her birinden eşit miktarlarda arpa, çavdar, yabani hindiba, yulaf ince dövülür ve sütle pişirilir. Günde 3 çay bardağı içilir.
- Mersin meyvesinin (Mut) suyu çıkartılarak, yarı miktarda bal karıştırılıp günde 3-5 kez birer tatlı kaşığı içilirse nefes yollarını açar.
- Bir çay bardağı şalgam suyuna 2 tatlı kaşığı bal konulup, 5 dakika kaynatılır, sıcak olarak içilir.

- Bir çay bardağı şalgam suyuna bir çay bardağı havuç suyu karıştırılıp, bir yemek kaşığı bal konup, 5 dakika kaynatılır. Günde 6 defa bir kahve kaşığı içilir.

- 3 diş sarmısak soyulup ince kıyılır ve 2 soğan aynı şekilde kıyılıp bir su bardağı çiğ süte konarak 15 dakika kaynatılır, 30 dakika demlenir, süzülüp bal konularak her saat bir kahve kaşığı içilir.

- 2 kısım pudra şekeri, 1/2 rezene tozu, 1 kısım toz meyan kökü karıştırılıp günde 2 defa bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı karıştırılıp içilir.

- Portakal büyüklüğündeki turp çok ince rendelenir ve üzerine bal konarak kapalı bir tencerede hafif ısıdaki fırında 2 saat pişirilir. Bir torbaya konulup suyu çıkarılır, istenirse biraz sıcak su konur ve elde edilen koyu şurup günde 3-4 defa bir iki kahve kaşığı ılık olarak içilir.

- Bir su bardağı çiğ süte 5 diş sarmısak ince kıyılarak konulur. 5 dakika kaynatılır sonra süzülür, bal ile tatlandırılır. Günde 3 fincan içilir.

- İncir, çemen ve ayva çekirdeği su ile kaynatılarak içilir.

- Zencefil ve bal karıştırılarak yenilir.

- Bir bardak suya bir tutam gelincik çiçeği konulup haşlanır ve suyu içilir.

- Siyah turp, şalgam ince dilimlenir, üstüne nöbet şekeri dökülür, bir gün bekletilir, toplanan suyundan bir çorba kaşığı içilir.

- 1/4 elma, 1/4 ayva, bir limonun dış kabuğu, bir tutam ıhlamur 4 bardak suya konur. Su iki bardak kalana kadar kaynatılır. Günde bir tatlı kaşığı üç defa içilir.

- Ardıcın kırmızı tohumu haşlanır ve bir miktar içilir. Katranı da un ile hap yapılıp içilir.

- Servi kozalağı su ile kaynatılarak içilir.

- Hardal bal ile karıştırılıp, yalanır.

- Havlıcan ile zencefil kaynatılır, içilir.

- Ararot saleple birarada pişirilir.

- Kuru öksürüğü kesmek için servi kozalağı kaynatılıp suyu içilir.

- Sırta bal sürülüp, üzerine karabiber ekilir.

- On gram zerdeçal, kırk gram bademiçi, yirmidört gram nöbet şekeri birarada dövülür. Sabah akşam içilir.

- Elmanın içi oyulur, içine günlük, damla sakızı, zencefil dökülüp pişirilir ve yenilir.

- Akgünlükle süt karıştırılıp kaynatılır, sabahleyin aç karnına yenilir.

- Nöbet şekeri dövülüp, yumurta sarısıyla karıştırılarak yenilir.

- Ihlamur, ebe gümeci ve ayva yaprağı kaynatılır ve suyu içilir.

P

PROSTAT İLTİHABI
- Çam kaynatılarak içilir.

PAMUKÇUK
- Maydanoz yaprağı dövülüp, diş etlerine sürülür.
- Kara dut şurubu ile silinir.

R

RAŞİTİZM
- Soğan ve çam kaynatılarak içilir. Soğan yenilir.

RAHİM KANAMALARI
- Tarçın, çobaniğnesi, karaservi, ardıç ve terebentin kaynatılarak içilir.

RENK YOKLUĞUNDA
- Akşamları yatarken karnın alt tarafına ılık kil lapası vurulmalıdır.
- 5 litre suya 2 bardak dolusu kuru ve ufalanmış asma yaprağı konulup, 15 dakika kaynatılarak, ılıtılması için bekletilip, haftada 3 gün bu su içinde ayaklar 30 dakika tutulmalıdır.

REGL (Vücutta follikülin hormonu eksikliği)
- Adaçayı 1/2 kahve kaşığı bir bardak sıcak suya konulup, günde üç bardak içilmelidir.
- Anason bir bardak sıcak suya 1/2 kahve kaşığı konulup, günde iki bardak içilmelidir.
- Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı asma yaprağı konulup, günde 2 bardak içilir.
- Bir çay bardağı sıcak suya 1/4 kahve kaşığı at kestanesi konulup, günde 2 bardak içilir.
- Bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı at kuyruğu konulup iyice süzülerek, günde 3 bardak içilebilir.
- Ayva kompostosu bol bol yenilmelidir.

- 1/3 kahve kaşığı anduzotu bir çay bardağı sıcak suya konulup, süzülür ve günde 3 bardak içilebilir, bir litre su içine konulup ud yerine konulabilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı çoban çantası konulup günde 3 bardak içilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya bir kahve kaşığı ceviz yaprağı konulup, günde üç bardak içilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı çürdükotu konulur ve günde iki bardak içilir.

- Bir bardak sıcak suya 1/2 kahve kaşığı fesleğen konulup, günde 2-3 bardak içilir.

- Yemekler üzerine günde 2-3 kahve kaşığı kekik baharat olarak kullanılır.

- Günde iki üç kaşık yemeklerin üzerine kimyon serpilir.

- Bir bardak sıcak suya 1/3 kahve kaşığı kuşdili konulup, süzülür ve günde 2 bardak içilir.

- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı kantaronotu konulup, günde 3 bardak içilebilir.

- Karanfil çay gibi veya yemeklerin üzerine bir veya iki adet ağızda çiğnenilerek alınır.

- Bir çay bardağı sıcak suya 1/2 karaısırganotu konulup, günde iki bardak içilebilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya 1 kahve kaşığı karadut yaprağı konulup, günde 2 bardak içilebilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı mercanköş konulup, günde 3 bardak içilir.

- Bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı lavantin konulup, günde 2 bardak içilebilir.

- Bir bardak sıcak suya 1/2 kahve kaşığı mersin konulup, günde 2 bardak içilebilir.

- Kuru maydanoz bir bardak suya 1 kahve kaşığı konulup, içilebilir. Veya yaş halde iken yenilebilir.

- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı melissa, nane konulup, günde 3 bardak içilir.

- Bir bardak sıcak suya 1/2 kahve kaşığı ökaliptüs konulup, günde 2 bardak içilir.

- Bir bardak sıcak suya 1/2 kahve kaşığı papatya konulup, günde 2-3 bardak içilir.

- Bir bardak ılık suya bir kahve kaşığı ökseotu konulup, günde 2-3 bardak içilir.

- 1/2 kahve kaşığı safran yemeklerde baharat olarak kullanılır.

- Bir bardak sıcak suya 1 kahve kaşığı şahtereotu konulup, günde 3 bardak içilebilir.

- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı şamdan çiçeği konulup, günde 3 bardak içilebilir.

- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı servi tohumu konulup, günde 3 bardak içilebilir.
- Şerbetçiotu ve tarhun nane gibi kullanılır.
- Hindistancevizi günde bir adet tatlılar üzerine konulur.
- Günde bir kahve kaşığı yabani kereviz çorba ve yemeklere katılır.

ROMATİZMA

- Papatya, ökaliptüs, lavantaçiçeği, hindistancevizi, merzenkuş, terebentin kaynatılarak içilir.
- Yarım limon içerisindeki çekirdekler iğne ile çıkartılarak yerlerine afyon konur, yarım limon ateşte pişirilir, suyu alınır. Ilık bir halde romatizmalı yere sürülür.

(Ayrıca Kulunç'a bakınız)

S

SAÇ DÖKÜLMELERİ

Erkeklerde:

- 2 litre suya 50 gram dulavratotu kökü koyup 15 dakika kaynatılır ve 30 dakika demlenir. Baş bununla yıkanır.
- Araçayı ve kekik kaynatılarak içilir.

Hanımlarda dökülmenin durması için:

- Saç dipleri ılık su ile ıslatılmalı, has zeytinyağı sürülmeli, havlu sarıp yatmalı, ertesi sabah saçlar kükürtlü sabunla yıkanmalıdır.
- 2 litre sıcak süte limon damlatılır ve kesilen kısım dibe çöker. Üstte kalan mavi su alınır, ılıtılır, saç dipleri ovulur, yıkanır ve sıcak havlu sarılarak yatılır. Sabahleyin beyaz sabun ve sıcak su ile saç yıkanır.
- Isırgan otu bir litre kaynar suya bir tutam atılıp yarım saat demlenir. Akşamları baş ovulup, yıkanır ve masaj yapılarak yatılır.

- Bir kısım hindyağı bir kısım parafinle karıştırılmalı akşam saç yıkanıp yatılmalı, sabah bu karışımı sürüp, masaj yapılıp katranlı sabunla yıkanmalıdır.

- Çiğ yumurta sarısı yarım litre ılık suyla karıştırılıp, akşam saç diplerine sürülüp, sabaha kadar sarılı yatmalı, sonra ılık suyla sabunla yıkanıp, 3-4 gün devam edilmelidir.

SAÇKIRAN

- Saç diplerine tütün külü konur.
- Saçların dibine ağızlıktaki tütün zifti sürülür.
- Saçın dökülen yere ustura ile hafifçe kazılır ve bir diş sarmısak kuvvetlice sürülür.
- Defne tohumu kaynatılır suyu saçlara sürülürse dipleri kuvvetlenir.
- Barut, sarmısak tuz karıştırılarak sürülür.

SAFRA KESESİ

- Hasta katı bir şey yememelidir. 2 kısım havuç suyu, 1 kısım pancar suyu, 1 kısım hıyar suyu karıştırılarak, altı bardak içilmelidir.
- Tedavi sırasında bağırsaklar temiz tutulmalıdır. Lavman yapılmalıdır.

Kum ve taşı çabuk atmak için:

-Bağırsaklar bol sulu lavmanla boşaltılır. 24 saat hiçbir şey yememelidir. Bir çay bardağı limon suyu ve aynı ölçekte zeytinyağı içilmelidir. Su içilmemelidir. Çok su istenirse bir iki kaşık tuzlu su içilmelidir.

- Günde 3 bardak olmak üzere haftalarca taze pancar suyu içilir.
- Pancar suyu ile at kuyruğu çayı birlikte alınırsa tesiri fazla olur.

SAFRA KESESİ İLTİHABI

- 30 gram yabani hindibakökü bir litre suda 10 dakika kaynatılır 20 dakika demlenir, günde üç bardak içilir.
- Bir tatlı kaşığı melissa çayı bir bardak sıcak suda 10 dakika bekletilir, süzülür içilir. Günde 3 bardak içilebilir.
- Bir tatlı kaşığı nane çayı bir bardak sıcak suda 10 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak içilir.
- 30 gram şimşir yaprağı bir litre suda 5 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenir, günde 2-3 bardak içilir.
- 40 gram dişbudak yaprağı bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir, süzülür ve günde 3 bardak içilir.
- 20 gram sabunotu bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir ve süzülür. Günde üç bardak içilir.
- Bir tatlı kaşığı ıhlamur bir su bardağı sıcak suda bekletilir, iki yemek arası saatlerde 3 bardak içilir.
- Ufalanmış olarak bir kahve kaşığı söğüt yaprağı bir çay bardağı sıcak suya konup 10 dakika bekletilir ve günde 3 bardak içilir.
- Bir su bardağı sıcak suya ufalanmış enginar yaprağı konulup, 10 dakika bekletilir ve yemeklerden iki saat sonra içilir.
- Mide boş iken biraz limon sıkılmış zeytinyağı içilir.

Günde 2-3 defa içilebilir.

- Yarım kahve kaşığı kuşdiliotu bir çay bardağı sıcak suda 5 dakika bekletilir, süzülür ve iki yemek arasında günde 3 bardak içilir.
- Yemeklerden 2-3 saat sonra bir çay bardağı suya bir tatlı kaşığı siyah turp suyu karıştırılarak içilir.

SAFRA TAŞI

- Limon, hindistancevizi, terebentin, soğan, çam, kuşdiliotu kaynatılarak içilir.
- İki ölçek havuç suyu, bir ölçek pancar suyu, bir kısım salatalık suyu karıştırılır. Günde 5-6 bardak içilir.
- Bir yemek kaşığı zeytinyağı, limon suyu çırpılır sabah aç karnına içilmeli öğleye kadar bir şey yememelidir.
- Pancar suyu su ile karıştırılarak 1-2 hafta süre içilir.
- Yarım kahve kaşığı kuşdili bir çay bardağı sıcak suya konup, 5 dakika bekletilir ve günde 3 bardak içilir.
- Bir yemek kaşığı ayrık kökü bir su bardağı suya konup 5 dakika kaynatılır. 20 dakika demlenir ve günde 3 bardak içilir.
- Hint safranı, ökaliptüs, yabani hindiba ve mısır püskülü safra taşını düşürmede kullanılır.

SAMAN NEZLESİ

- Çördekotu kaynatılarak suyu buruna çekilir.

SAR'A

- Ökse otu yaprakları kurutulup aç karnına olmak üzere 3-4 kahve kaşığı ağıza atılıp, üzerine bir çay bardağı ılık su içilmelidir.
- Bir tas suya bir kahve kaşığı toz pelin konulur ve 15 dakika demlenerek süzülür. Aç karnına günde 2-3 bardak içilir.

SARILIK

- Mevsiminde kiraz ezilir veya kuru kiraz hoşafı yapılır, içilir.
- Limon, çobaniğnesi, kuşdiliotu kaynatılarak içilir.
- Sabahları kırmızı turp yenir.
- Sabahları kahvaltıdan önce bir çay bardağı ılık suya bir kahve kaşığı yemek sodası 2 kısım, 1 kısım tuz, 1 kısım sodyum sülfat karıştırılarak içilir.
- Pelin kökü kurutulup dövülür ve günde 2 defa bir bardak ılık suya bir kahve kaşığı karıştırılarak içilir.
- Zerdali hoşafı ve bol tatlılı kayısı günde aç karnına 3 defa aç karnına içilir.
- 10 gram hindiba bir litre suda haşlanır ve içilir.
- Bir litre suda 250 gram iri siyah üzüm 2 saat kaynatı-

lır, suyu kırmızılaşınca buna 50 gram çilek yaprağı, 50 gram çilek kökü ufalanarak konulur. 20 dakika kaynatılır ve karışımdan 4-5 bardak içilir.

- 10 gram **hindiba** bir litre suda haşlanır, suyu içilir.
- Bir tutam biberiye, bir bardak suya konularak, haşlanır ve bardak bardak içilir.
- Perhize dikkat edilmelidir. Çay kahve alınmamalıdır.
- Öğlen yemeklerinden sonra 20-30 dakika yatmalıdır.
- Bir su bardağı sıcak suya **yabani hindiba kökü** ufalanarak takriben bir yemek kaşığı miktarda konulup, 5 dakika sonra süzülür ve günde 2-3 bardak içilir.
- Limon kabuğu ile birlikte mikserden geçirilir. Biraz tuz ve su karıştırılarak hergün öğlen yemeklerinden sonra içilir.
- Yemeklere 1 kahve kaşığı **hint safranı** ekilir.
- 10 gram **enginar** yaprağı bir litre sıcak suya konulup, 5 dakika sonra süzülür, yemeklerden sonra bir çay bardağı içilir.
- Yarım kahve kaşığı **kuşdilini** bir çay bardağı ılık suya koyup on dakika sonra süzgeçten geçirdikten sonra günde 1-2 bardak içilir.
- Yarım litre sıcak suya papatya takriben bir avuç konulup, 10 dakika sonra süzülür. Sonra bu suya tülbent batırılarak safra kesesinin üzerine konur. Bu komplex fasılalarla yapılabilir.
- Sabahları aç karnına kırmızı turp yenirse faydalıdır.
- Kurutulmuş **pelin kökü** iyice dövülüp bir bardak ılık suda bir kahve kaşığı karıştırılarak günde iki defa içilir.
- **Zerdali veya kayısı** hoşafı günde en az üç kez aç karnına içilir.
- Mevsiminde kiraz ezilerek veya kuru kiraz hoşafı yapılır ve içilir.
- Bir litre suda 250 gram iri siyah üzüm 2 saat kaynatılır, süzülür. Buna 50 gram çilek kökü ve 50 gram çilek yaprağı ufalanıp konur. Hepsi birlikte kaynatılır, yarım saat demlemeye bırakılır ve günde 4-5 su bardağı içilir.
- İlk gün 8 gramdan başlamak üzere yabani yasemin miktarı artırılmak kaydiyle 30 grama yükselterek bir litre su içinde kaynatılıp süzülerek bütün gün boyunca bu karışım bitirilmek üzere içilir. Tedavi günlerce devam eder.
- Bir bardak suya bir kaşık biberiye atılıp kaynatılır ve ılık ılık içilir.

SEDEF HASTALIĞI

- 8 gram pirinç nişastası, 7 gram çinko oksit, 15 gram naftalin toprak kapta eritilir ve hasta kısımlara krem gibi sürülür.

SES KISILMASI

- Karaservi kaynatılarak gargara yapılır.
- Kereviz kaynatılır, suyu içilir.
- Ebe gümeci kaynatılır, suyu içilir.
- İncir kaynatılır, suyu içilir.
- Hardal yenilir.
- Bakla ses kısılmasını açar.
- Kuzu etiyle pişmiş lahana çorbası içilir.
- Ilık bal şerbeti içilir.
- Şeker kamışı kaynatılır, suyu içilir.
- Yumurta sarısı içilir.

SİNİR BOZUKLUKLARI

- Kediotu kökü, papatya, nane, kimyon, fesleğen birer kısım alınır, dövülür ve bir bardak kaynar suya bir kahve kaşığı atılıp 15 dakika demlenir. Sabah akşam içilir.
- Papatya, lavantaçiçeği, kekik, terebentin, nane, adaçayı, merzenkuş kaynatılarak içilir.
- Bir diş sarmısak ezilir ve bir su bardağı süte konarak kaynatılır ve sıcak sıcak içilir.
- Kediotukökü, arslan kuyruğuotu, kimyon bir kısım alınıp iyice dövülüp bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı konur ve 15 dakika demlenir. Günde 3 defa yarımşar su bardağı içilir.
- 2 kısım nane, 1 kısım kediotu kökü 2 kısım su tırtılı, 1 kısım kimyon karıştırılıp dövülür ve 15 dakika demlenir, gündüz ve gece yatmadan önce yarım su bardağı içilir.
- 2 kısım kediotukökü, 3 kısım papatya, 3 kısım kimyon iyice karıştırılıp dövülür ve bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı konulur. 15 dakika demlenir, süzülür, gece ve gündüz yatmadan içilir.
- 1 kısım nane, 1 kısım kediotukökü, 1 kısım su tırtılı, karıştırılıp dövülür ve bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı konur. 15 dakika demlenir ve süzülür. Gece ve gündüz yatmadan içilir.
- 5 litre suda 1 kilo çam yaprağı kaynatılır ve 12 saat demlenir, sonra sıcak sulu küvete dökülür ve içine yatılır.
- 5 litre suya bir kilo kediotu kökü ve yaprağı atılır, yarım saat kaynatılır. 12 saat demlenir ve sıcak su dolu küvete dökülür ve içine yatılır.
- 0,5 kilo lavanta bir torba içinde küvete konur ve içine yatılır.
- 5 litre suya 0,5 kilo kimyon konulup, yarım saat kaynatılır, küvete yatılır.

Çocuklarda sinir zafiyetini önlemek için:

- 1 kısım papatya, 2 kısım gülhatmi kökü, 2 kısım meyan

kökü, 2 kısım ayrık kökü, 2 kısım yulaf karıştırlıp dövülür ve bir bardak suya 2 kahve kaşığı konulur. 10 dakika kaynatılır, süzülür ve bal ilave edilir. Günde 3 defa bir kahve kaşığı içilir.

SİROZ

- Soğan, kuşdiliotu, ardıç kaynatılarak içilir.

SITMA

- Limon ve ökaliptüs kaynatılarak içilir.
- Soğan yaprağı, zeytin yaprağı ve defne yaprağı tütsüsü verilir.
- Bir litre sıcak suya kurutulup ufalanmış bir yemek kaşığı leylâk yaprakları konulur. 20 dakika bekletilip, süzülür. Bütün gün su yerine içilir. 8-10 gün tedaviye devam edilir.

SIYRIK

- Ciltte meydana gelen sıyrıklar için sarmısak, soğan suyu ve zeytinyağı karışımı cilde sürülür.

SİĞİL

- At kılı ile dibinden boğulur.
- 25 gram üzüm sirkesi içine limon kabuğu konulur. Bir hafta ayazda bekletilir. Siyil üzerine sürülür.
- Külde pişirilmiş soğan sarılır.
- Hint yağı ile ovulur. 5-6 günde siğil düşer.
- Ham yeşil elma suyu siğili düşürür. 3-5 gün içinde geçer.
- Kuru soğan bir santim eninde, bir santim boyunda kesilir. 1-2 saat sirke içinde batırılıp siğil üzerine bağlanır. Birkaç gün içinde biter.
- Keskin sirke asiti siğil üzerine sürlür. 2-3 gün tedaviye devam edilir.

SİNÜZİT

- Lavantaçiçeği, santal, ökaliptüs, limon, merzenkuş ve terebentin kaynatılarak içilir.
- Buruna eşekhıyarı suyu damlatılır, genize kaçmaması için derhal doğrulunur. 3 gün kadar süren bir nezleden sonra sinüzit geçer.

SİYATİK

- Terebentin kaynatılarak içilir.

SOĞUK ALGINLIĞI

- Kuru papatya çiçekleri kaynatılır, suyu içilir.
- Yarım limona tuz ekilir, ateşte pişirilir, taban altına konulur.
- Şekerle şurup yapılıp içine dövülmüş karabiber karıştırılır, hastaya içirilir.
- Enginar yaprağı ve sarmasık dövülerek torba yoğurduyla

karıştırılır, hastanın bileklerine bez ile sarılır. Ayaklarının altına tatbik olunur, sabaha kadar bırakılır.

- Bol sarmısak yenir.
- 10 gram lavanta çiçeği bir litre suda haşlanır. Çay gibi içilir.
- 10 gram kuru incir, kuru üzüm bir litre suda haşlanır ve içine 5 adet muz konulup ezilir. Hastalık sonuna kadar yenilir.
- 50 gram **andızotu** kökü, 1 litre suda haşlanıp içilir. Mandalina, greyfurt, limon, portakal suyu içilir.
- 30 gram **çuha çiçeği** kökü bir litre suda haşlanır. Günde üç bardak içilir.
- **Melekotu** bir tas içinde kaynatılıp buğusu yapılır.
- Muz yenir veya muz haşlanıp suyu içilir.
- Bir bardak suya bir tutam **meyankökü** atılıp içilir.

SOĞUKTAN EL AYAK ŞİŞMESİ

- Şiş kısımlara külde pişirilmiş **şalgam** sürülür.
- Yazın çilek suyu sürülür.
- Şiş ve ağrıyan kısma limon ve soğan suyu sürülür.

SULU EGZAMA

- Ardıç kaynatılarak suyu sürülür.

Ş

ŞEKER HASTALIĞI

- Her sabah bir bardak sıcak suya bir tatlı kaşığı dövülmüş **galeta bitkisi** konulmalı ve 30 dakika demleyip süzülmeli, sıcak olarak içilmelidir.
- Yemeklerde günde 3 defa bir kahve kaşığı **hardal ezmesi** yenilmelidir.
- Kepekli ekmek, süt mamulleri yenilmelidir.
- Bir litre sıcak suya **mersin yaprağı** çayı 20 gram konulup, 30 dakika demlenir, bütün gün su yerine içilir.
- **Üveyiz (Üvez) yaprağı** iki kilo su içine kâfi nispette konulacak. İyice kaynatılacak. Sonra bir kaba süzülerek konulacak. Her sabah aç karnına 1 çay bardağı içilecek. İçtikten sonra 5 dakika istirahat edilecek. Bu şekilde bir ay devam olunacak. Bir ayın sonunda şeker hastalığı tamamen zail olur.
- Bir kilo maydanoz 2 kilo su içinde kaynatılacak. Daha sonra ateş üstünden indirilip, süzülecek. Üzerine yassı şişe içinde bulunan konyak dökülecek. Daha sonra 5 limon sıkılarak ilave edilecek. Bir gece soğuması için ayaza bırakılacak. Dolaba konularak her sabah aç karnına bir çay bardağı içilecek. Şeker hastalığı çok sürmeden geçer.

- Yarım kilo yoğurt içine bir tane limon sıkılacak. Gidip gelip yenilecek. Bu hergün tekrarlanacak. Şeker hastalığına bire birdir.

- Bir lahana, kökü ile birlikte büyük bir tencereye, su içine konulacak, ateş üzerinde kaynatılacak. Sonra indirilip soğumaya bırakılacak. İki gün bu şekilde kalacak. Sonra bir kaba süzülecek. Sabah ve akşamları birer çay bardağı içilecek. Mücerreptir. Hastanın birşeyi kalmaz.

- Kara duz yaprağından 8-10 tane toplanacak. 1 kilo suyun içine konacak. Su yarım kilo kalıncaya kadar kaynatılacak. Bir şişeye konulup her sabah aç karnına bir fincan içilecek.

- 5-6 kilo Karaçam kabuğu toplanacak. 18 kiloluk bir teneke içine konulacak. Ağzına kadar su ile doldurulacak. Su yarıya ininceye kadar kaynatılacak. Üstüne yarım kilo dövülmüş kekik ilave edilecek. Fırsat buldukça çay gibi içilecek.

- Kekik otu çay gibi kaynatılacak. Sabahları aç karnına ılık olarak birer çay bardağı içilecek. Şeker hastalığından eser kalmaz. Su içme isteği, ağız kuruması geçer.

- 5 gram anason, 10 gram sinameki, 5 gram hardal, 5 gram kimyon, 5 gram kişniş, 5 gram çörek otu alınacak. Aktarlarda bulunur. Bir kilo suda kaynatıldıktan sonra hergün sabahları aç karnına 1 çay bardağı içilecek.

- İki kilo zeytin yaprağı, iki kilo enginar yaprağı toplanacak. 4 kilo su içine atılacak. Su yarıya ininceye kadar ateş üzerinde kaynatılacak. Süzülüp bir kaba doldurulacak. Her sabah aç karnına yarım fincan içilecek. İdrar beyazlaşıncaya kadar her sabah bu tertip üzere içilecek.

- 90 derecelik 1,5 kilo beyaz ispirto bir kavanoza konacak. Üzerine yeteri kadar melise yaprağı, selvi kozalağı ve pelin ilave edilecek. 40 gün serin bir yere bırakılacak. Bu zaman içinde kavanoz iki defa alt üst edilecek.

Bu arada şekerli hasta hergün kaynamış bir bardak süt içine bir fincan ispirto karıştırıp aç karnına içecek. Bu durum 20 gün devam edecek.

21'inci günden 40'ıncı güne kadar her sabah yarım bardak su içine iki limon sıkılacak ve bir çay bardağı karbonat ilave edilerek derhal içilecek.

- Kızılcık ve kökü kaynatılıp içilecek. Şeker hastalığına iyi gelir. Hastalık geçer.

- Kekik otu kaynatılıp içilecek veya toz halinde yutulacak. Şeker hastalığına bire birdir.

- Kara dut yaprağı yenilecek veya kaynatılıp içilecek. şeker hastalığı kalmaz. Hasta iyi olur.

- İki su bardağı suya bir yemek kaşığı tunus baklası unu konur. Su yarı kalana kadar orta ateşte pişirilir. Sabah kahvaltısından 15 dakika önce çorba gibi içilir. Bir hafta devam edilip, bir hafta ara verilip 2-3 aylık bir tedavi yöntemi uygulanır.

- Arpa çimi (Peygamber çimi) kurutularak yemeklerden önce ve iki yemek arası bir iki kaşık ağıza atılıp, su ile içilir.

- Yulaf ezmesi veya unu, bir bardak su ile bir tatlı kaşığı alınarak karıştırılıp salep haline getirilip içilir.

- Keçisakalı, tunus baklası, soya fasulyesi yenildiği günlerde mutlaka 1-2 bardak yulaf ezmesi salep yapılarak içilir.

- Her yemekten önce bir çay bardağı suya bir kahve kaşığı mersin konulup içilir, veya; bir litre kaynamış su içine bir yemek kaşığı veya yaş yaprak konularak 20 dakika bekletilip süzülür ve yemeklerden önce bir çay bardağı içilir. İki yemek arası içilebilir.

- Bir litre suya 20 gram kuru veya yaş yaprak konulup 1 dakika kaynatılıp ateşten indirilir. 15 dakika demlenir, yemeklerden 15-20 dakika önce bir çay bardağı içilir. Şeker yükselmişse iki yemek arası içilebilir.

- Bir çay bardağı suya bir tatlı kaşığı karadut yaprağı konulup içilir, veya; bir litre kaynar suya 40 gram kuru, yoksa yaş yapraklar ufalanarak konulup 15 dakika demlenip süzülür ve yemeklerden önce bir su bardağı içilir. Şeker oranı yükselmişse iki yemek arasında birer bardak içilebilir.

- Bir litre kaynar suya 20 gram kuru veya yaş ceviz yaprağı konulup 15 dakika beklenip, süzülür ve yemeklerden önce bir su bardağı içilir.

- Yemeklerden önce bir su bardağı suya bir tatlı kaşığı çiçekli yaprakları konulup 5 dakika kaynatılıp, 20 dakika demlenir ve süzülür içilir. Günde 2-3 bardak içilebilir.

- Yemeklerden 15 dakika önce bir çay bardağı suya dulavratotu hülasasından 20-30 damla damlatılarakta içilebilir.

- 40 gram dulavratotu incecik kıyılır. Bir litre soğuk suya konur ve 10 dakika kaynatılır. Yarım saat demlenir ve süzülür. Yemeklerden önce 2 yemek arasında bir su bardağı içilir.

- Taze zeytin yaprağı 30 gram ince kıyılarak bir litre su içinde 2 dakika kaynatılır ve 20 dakika demlenip süzülüp, yemeklerden önce bir çay bardağı içilir.

- Eğer zeytin yaprağı hülasası bulunursa, yemeklerden önce bir çay bardağı suya 30-40 damla damlatılarak konulup içilir.

- Bir litre soğuk suya 15 ardıç meyvesi toz haline getirilerek konulup, kaynamaya başladıktan 10 dakika sonra indirilir. 20 dakika demlenir, süzülür ve her yemekten önce bir çay bardağı içilir.

- Bir litre kaynar suya 40 gram böğürtlen yaprağı (Rubus fructicosus) konulup, 2 dakika kaynatılıp 15 dakika demlenir. Yemek arasında günde 3-4 bardağı geçmemek üzere içilir.

Bu arada bir de günlük reçete verelim:

Saat 7.00 Tunus baklası çorbası içilir.
(Bir hafta içilip, bir hafta ara verilir.)

Saat 7.10 Soğuk suya yarıya kadar oturma banyosu yapılır. (Bir leğene 5-10 litre hiç kaynamamış ırmak, kuyu veya çeşme suyu konur. Sadece vücudun belden aşağısı su içine koyulup oturulur). Su sıcaklığı 20 C. ve hergün 1 cm. su miktarı indirilmelidir.

Saat 7.15 Tunus baklası içilmediği günler dut yaprağı mersin, ökaliptüs, keçi sakalı vs. bitki çayı içilir.

Saat 7.30 Kahvaltıda çay yerine kekik, kuşdili, nane çayı içilir.

Saat 10.00 Limon suyu veya greyfurt suyu içilebilir.

Saat 12.00 Şekeri yüksek olanlar yemekten önce mersin, keçisakalı, dut çayları bir bardak içilir. Yemekten 5 dakika önce salata yenir. Salatalara 1 limon, tuz, 10 gram zeytinyağı katmalıdır.

Saat 16.00 Taze mevsim meyvası veya limon suyu, portakal suyu, greyfurt suyu içilir.

Saat 19.00 Şekeri yüksek olanlar 15 dakika önce mersin, keçisakalı bitkilerinin çayı içilir. 5 dakika önce salata yemelidir.

ÇEŞİTLİ ŞEKER ARIZALARINDA NELER KULLANILMALI

Susuzluğu gideren: Turp, mersin, arpa çimi, ceviz yaprağı, hıyar, lahana, tere, marul.

Sinir bozukluklarında: Arpa çimi, yulaf, marul, bira mayası, soğan

Hamile şekerlilerde: Arpa çimi, mersin

Katarakt önleyici: Mersin

Üre düşürücü: Yulaf, zeytin yaprağı, dulavratotu, fasulye kapşığı, hıyar, ardıç tohumu.

Kilo aldırma: Tunusbaklası, arpa çimi, bira mayası.

Boyundaki adenite: Lahana, soğan, tere, mersin, dulavratotu, ardıç tohumu, keçisakalı, bira mayası.

Ud yeri kaşıntısı: Köpek üzümü, sığır kuyruğu, hevhulma, dulavratotu, ökaliptüs, dut yaprağı, mersin, hıyar.

Kandaki şekeri düşürmek: Tunus baklası, mersin, karadut yaprağı, keçisakalı, dulavratotu, hindiba, soğan, marul, hı-

yar, lahana, turp, yulaf, arpa çimi, ökaliptüs, ceviz yaprağı, zeytin yaprağı.

MÜSHİL OLANLAR (İshal yapılırsa korkmamalıdır)

- 3 kısım **akdiken kabuğu**, 2 kısım **ısırgan yaprağı**, 1 kısım **civan perçemi** bir çay bardağı kaynar suya bir kahve kaşığı konulup, 30 dakika demlenir, süzülür ve akşamları içilir.

- 8 kısım **meyankökü**, 1 kısım **kişniş** 1 kısım **kimyon** yukarıdaki gibi kullanılır.

T

TANSİYON

- Bir litre su bardağı küçük patateslerin kabuğu ile ince doğranarak atılması neticesinde 15 dakika kaynatılıp elde edilecek su günde 1-2 bardak alınabilir.

- **Sarmısak, limon, adaçayı** kaynatılarak içilir.

- 20 gram **aluç meyvesi** 4 su bardağı suya konulup 12 saat ıslatılır. 15 dakika kaynatılır ve günde bir çay bardağı içilir.

- **Kekik** kaynatılarak suyu kontrollü olarak içilir.

- Her sabah bir diş sarmısak yutulur.

- **Çilek kökü** kaynatılır, sabahları aç karnına bir çay bardağı içilir.

- Bir hafta boyunca sabahları aç karnına portakal ve armut yenir.

- **Akdiken otu** haşlanarak bol bol içilir.

- 20 gram zeytin yaprağı 300 gram suda 100 gram kalana kadar kaynatılır. 15 gün içilir. Bir hafta ara verip, yeniden devam edilir.

- **Kuşdiliotu** yaprağı veya taze kestane çay gibi kaynatılarak içilir.

Tansiyon düşüklüğü için:

- Bir bardak suda, bir tatlı kaşığı tuz eritilerek yudum yudum içirilir.

- Bir bardak ayrana, bir tatlı kaşığı tuz katılıp, yudum yudum içilir.

Tansiyon için bir uyarı:

Halk arasında yüksek tansiyonu düşürmek amacıyla kullanılan 50 bitkiden sadece 5'inin yarar sağladığı belirlendi.

Tansiyon düşürücü etkileri uzun yıllardır bilinen sarmısak, soğan, şahterotu, alıç ve ökseotunun yanısıra 45 bitkinin daha bu amaçla kullanıldığı anlaşıldı. Ancak aralarında

patates, çay, kahve, portakal, vişne ve fasulyenin de bulunduğu bu bitkilerin, yüksek tansiyon etkisi olmadığı belirlendi.

Psikolojik Etki:

Araştırmayla ilgili raporda şu görüşlere yer verildi:

"Tansiyon düşürücü etkiye sahip olmamakla beraber, bu konuda yapılan uygulamalar halk arasında yayılan birtakım yanlış inançlara bağlanabileceği gibi, büyük ölçüde kişilerin psikolojik durumuyla da ilgili olabilir. Bunu da hipertansiyonun hazırlayıca etmenlerinden biri olan kahvenin halk tarafından tansiyon düşürücü bir drog (ilaç anamaddesi) olarak kullanılmasından anlamak mümkündür.

Sarmısaklı yoğurt yararlı:

Raporda bölge halkının sarmısağı çoğunlukla yoğurtla birlikte tükettiği belirtilerek, yoğurdun çok iyi bir kalsiyum kaynağı olduğu, yapılan çalışmaların da tansiyonun yükselmesinde kalsiyum yetersizliğinin rolü bulunduğunu gösterdiği kaydedildi. Bu yüzden, sarmısaklı yoğurdun bir yandan kalsiyum sağlaması, bir yandan sarmısağın etkisiyle tansiyonu düzenlemesinde yardımcı olabileceği belirtildi.

TERLEME

- Terleyen yer domates ve hıyar ile ovulmalıdır.
- 10 dakika tuzlu sıcak su ile banyo yapılmalıdır.
- Ter gözeneklerini kapatmak için çiğ süt sürülmelidir.
- Şekersiz koyu çay ile gözenekler küçültülürse terleme azalır.

Eller devamlı terli ise:

- Bir litre sıcak suya bir kahve kaşığı boraks ve sabun tozu katılıp, köpürtmeli ve 5 dakika eller bu karışım içinde bırakılmalıdır. Eller kendi halinde kurumaya bırakılmalı ve gliserin biraz zeytinyağı ile ovulmalıdır.
- Eller 5 dakika sıcak suya hemen arkasından 5 dakika soğuk suya sokulmalı ve terleme önlenmelidir.

Terleyen ayaklar için:

- Sıcak su içine meşe kabuğu koyup ayaklar bunun içinde bekletilmeli ve sonra da pudralanmalıdır.
- Şap tozu pudra gibi kullanılır. Şap tozu alınıp dövülür ve pudra yapılır. Çorap giymeden ayaklara sürülür ve sonra çorap giyilir.
- 2 kısım ahududu meyvesi 2 kısım kazayağı yaprağı (Tussilago farfara) 1 kısım kekik 2 su bardağı kaynar suya 3 tatlı kaşığı konulup, yarım saat demlenir ve sıcak olarak içilir.
- 1 kısım ıhlamur, 1 kısım ahududu meyvesi, 2 su bardağı kaynar suya 2 yemek kaşığı konulur, 15 dakika kaynatılır ve süzülür. Akşam yemeğinden sonra sıcak olarak içilir.

- 1 kısım nane, 1 kısım mürver çiçeği, 1 kısım ıhlamur 2 su bardağı kaynar sua 3 tatlı kaşığı konulur, yarım saat demlenir, akşamları içilir.

TİFO

- Sarmısak ve kekik kaynatılarak içilir.

TİROİD BEZİNİN ÇALIŞMASINI ETKİLEYEN BİTKİLER

- Yulaf ezmesi yenmelidir.
- Mısır yenilmelidir.
- Lahana, şalgam çiğ veya pişirilerek yenilmelidir.
- İyot noksanlığı olanlar, bunları yemelidirler.

U

UYKUSUZLUK

- Yatarken bir bardak ılık şekerli su içilir.
- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı keçiotu kökü dövülerek konulur. 20 dakika demlenir ve şeker katılarak yemekten 15 dakika önce içilir.
- Keçi sütü yatmadan önce içilmelidir.
- Yatmadan önce bir çay bardağı sıcak suya bir tatlı kaşığı rezene konulup, 15 dakika sonra süzülür ve içilir.
- İri iki turp rendelenir ve ayak tabanlarına vurulur. Yastık içine şerbetçi otu konulur ve uyunur.
- Bir miktar süt içine kil atılır lâpa yapılır ve alına sürülür, yatılır.
- Bir bardak sıcak suya bir tatlı kaşığı toz kediotu kökü konur ve 15 dakika demlenip süzülür, yatmadan önce içilir.

UYUZ

- Dişbudak ağacı yakılır, külü su ile karıştırılıp vücuda sürülür.
- Şeftali yaprağı dövülür, posaları suluca uyuz yarasının üzerine sarılır, üç gün tekrar edilir.
- Hastanın vücuduna tuzlu su sürülür.
- Kükürt kireçle karıştırılır, zeytinyağı ile merhem haline getirilip cilde sürülür.
- Tuz şekerle karıştırılıp hastaya yedirilir.
- 15 gram kükürt, 2 gram zencefil, 120 gram tuzsuz tereyağı karıştırılır ve 2-3 kez sürülür.

- Bir litre suya bir yemek kaşığı ufalanmış fasulye kapçığı konur ve 2 dakika kaynatılıp indirilir. 1 saat demlenir ve bütün gün su yerine içilebilir.

- Bir litre suya 5-10 gram **atkuyruğu (Equisetum)** konulup kaynatılıp süzülür ve içilir.

- Bir litre suya 20 gram kuru veya yaş **kırmızı hevhulma (Lythrum salicaria)** yaprak ve çiçeklerinden konulup, 5 dakika kaynatılıp, 20 dakika demlenip süzülüp, ud yerindeki yaralara kaşıntı yapan yaranın üzerine gece gündüz sürülür.

- **Arslan pençesi (Alchemilla vulgaris)** ud yeri kaşıntıyı bertaraf eder. Bir litre suya 100 gram çiçek ve yaprakları konulup 5 dakika kaynatılır. 20 dakika demlenir. Gece gündüz kaşıntı yerine sürülür.

- Bir litre suya bir avuç **köpek üzümü (Solanum nigrum)** konulup 10 dakika kaynatılıp 20 dakika demlenir, gece gündüz kaşıntı yerine sürüülr.

- Çiçekleri ve yaprakları kurutularak toplanan **sığır kuyruğu (Verbascum)** bir litre su içine 2 avuç konulup 10 dakika kaynatılıp 20 dakika demlenir ve süzülür. Yara üzerine sürülür.

- 7-8 diş sarmısak 1,5 litre suda kaynatılır ve bu su ile banyo yapılır.

- Pire otu yaprağı kaynatılır ve bu su ile banyo yapılır.

- 10 gram **kükürt çiçeği**, 5 gram **karbonat potas**, 30 gram **kuyruk yağında** karıştırılır. 5 gram **bademyağı** ilave edilip kaşınan yerlere sürülür.

- 1. kgün hamama gidilir. Yukarıdaki merhem sürülür. Eski elbiseler giyilir. 2. ve 3. gün uygulamalara devam edilir. 4. gün ilacı sürüp iki saat hamamda kalıp yeni çamaşır giyilmelidir. Eski çamaşırlar giyilmemelidir.

Söğüt Ağacı Yaprağı Kabuğu Çayı:

Söğüt ağacının 1-2 yıllık dallarının yeşil kabukları soyulur ve ufalanır. Bu toz bir su bardağı suya bir kahve kaşığı konulur ve orta derecedeki ateşte yarı kalana kadar ısıtılır. Gün doğmadan önce veya sabah kahvaltıdan önce içilir. Çok acı ise içerisine bal konulur. Nöbetler geçene kadar tedaviye devam edilir.

UYKUSUZLUK

- Portakalçiçeği, kekik, merzenkuş, papatya kaynatılarak içilir.

Ü

ÜLSER

Ülser kanamasını durdurmak için:

- Bir su bardağı sıcak suya bir tatlı kaşığı deve kulağı otu (Sanicula europea) konulup, 15 dakika sonra süzülür ve soğutularak içilir. Mide boş iken 2 bardak üst üste içilebilir.

Ülser ağrısına karşı:

- Bir su bardağı sıcak suya 2-4 adet papatya atılarak veya ufalanarak konulup, 10 dakika sonra indirilir, süzülür ve içilir.
- Külde pişirilmiş soğan yedirilir.
- Bir litre sıcak suya 20 gram şerbetçiotu çiçeği konulur. 15 dakika sonra süzülüp, günde 3-4 bardak içilir.
- Bir bardak sıcak suya bir kahve kaşığı pelinotu konulup içilir.
- Bir bardak sıcak suya 1/2 kahve kaşığı nane kuru veya yaş olarak konulup, 5 dakika sonra süzülür ve günde 3-4 bardak içilir.
- Ayrıkotu veya meyan kökü çayının nane, papatya veya şerbetçiotu çayı karıştırılıp birlikte içilebilir.
- Bir fincan havuç suyu, bir tatlı kaşığı bal, bir tatlı kaşığı lahana suyu, bir fincan sıcak suda 4 adet papatya ile ezilip 10 dakika sonra süzülerek, karıştırılıp içilir.
- Bir su bardağı sıcak suya 2 adet nergis çiçeği 1/2 kahve kaşığı kuru nane karıştırılıp içilir.
- 30 gram kantaronotu bir litre suda haşlanarak azar azar içilir.
- Bol bol çitlenbik yenilir.
- Bergamot şekeri ara sıra yenilirse yararlıdır.
- Şahtereotu su içinde haşlanarak azar azar içilir.
- Bir bardak suda bir kahve kaşığı anason haşlanıp, suyu içilir.
- Adaçayı içilir.

ÜREMİ

- Bir litre suya 10 gram enginar yaprağı konulur ve 5 dakika kaynatılıp, 30 dakika demlenir ve günde 3 bardak içilir.
- Bir litre suya 10 gram anduzotu konulur, 5 dakika kaynatılır, 30 dakika demlenir. Günde 3 bardak içilir.
- Bir litre suya 10 gram ardıç tohumu konulur, 5 dakika

kaynatılır, 30 dakika demlenir ve günde 3 bardak içilir.

- Bir litre suya 10 gram **kök boya** atılır, 5 dakika kaynatılır, 30 dakika demlenir ve 3 bardak içilir.

Nefrit veya karaciğer yetmezliği teşhisi konulan bir hasta şifalı bitkilerden aşağıdaki terkipleri hergün 3 veya 4 bardak içmeli ve buna vücutttaki üre miktarı normali düşünceye kadar devam etmelidir.

- 40 gram **altınbaşotu** bir litre suda 20 dakika kaynatılır, süzülür ve sıcak sıcak içilir.

- 40 gram **akhuşağacı** bir litre sıcak suda 20 dakika bekletilir, süzülür ve içilir.

- 30 gram **enginar yaprağı** bir litre sıcak suda 10 dakika bekletilir, süzülür ve içilir.

- Takriben bir avuç kadar **kiraz çöpü** bir litre suda sabaha kadar ıslatılır, sabah 5 dakika kaynatılır ve süzülür.

- Bir yemek kaşığı **kök boya** bir litre suda kaynatılır. 20 dakika çay gibi demlenir, bekletilir, süzülür, içilir.

- 50 gram **yabani hindiba kökü** ufalanıp, bir litre su içinde kaynatılır. 20 dakika beklenir, süzülür ve içilir.

V

VARİS

- Bir litre kaynar suya **çobançantası, yabani hindiba kökü, şahtere, ökse veya asma** yapraklarından birisinden 20 gram konulup 30 dakika demlenir ve günde 3-4 bardak içilir.

- **Limon, sarmısak, karaservi** kaynatılarak içilir.

VEREM

- Hastalık göğsün hangi tarafında ise orada bir sertlik hasıl olur. Orayı hemen dağlamak gerektir. Dağlamak için hiç kullanılmamış çaput yakılarak göğüste ağrı hissedilen yer üzerine bastırılır.

- Bir ölçü **siyah üzüm**, bir ölçü **kınakına** ve iki ölçü de su koyarak yarı yarıya kalana kadar kaynatılır, süzülerek aç karnına içilir.

- Kuru veya yaş ceviz balla karıştırılıp bolca yenir.

- Çamın ufak ve taze filizleri çay gibi kaynatılıp bolca yenilir.

- Emaye bir kap içine 3/4 yulaf veya kırması doldurulur. Üzerine çiğ süt, ceviz iriliğinde tereyağ konulur. Fırında taneler yumuşayıncaya kadar pişirilir, gerekirse süt konulur. Günde iki yemek kaşığı 3 defa içilir.

- Yemek verildikten sonra bir yumurta sarısı üzerine bir yemek kaşığı limon sıkılıp karıştırılır, içilir. Ağır hastalar 5-6 yumurta sarısı yemelidir.

- Bir litre suda 15 gram **kantaron** yaprağı haşlanır ve yemeklerden evvel bir fincan içilir.

- **Aksoğanın** suyu sıkılıp, sabaha kadar ayazda bekletilip sabah aç karnına içilir.

- Çamın ufak taze ve filizleri çay gibi kaynatılıp içilir.

- **Bakla çiçeği** kaynatılarak suyu hastaya içirilir.

- **Sakız yabani hindiba kökü arslan kuyruğu yaprakları** aynı miktarda alınıp, ufalanır, su içinde 10 dakika kaynatılarak günde 3 defa birer çay bardağı içilmelidir. 2,5 aylık tedavi sonucu verem geçecektir.

- **Armut, dut kurusu kompostosu, yumurta sarısı, soğan ve sarmısak** bol yenilmelidir.

- 1 kısım tuzsuz taze tereyağı, biraz kakao, 1 kısım erimiş süzme bal orta ateşte pişirilir ve üzerine bir su bardağı sıcak sütle bu karışımdan bir tatlı kaşığı konulup karıştırılır. Günde 3 bardak içilir. Peklik yaparsa bol sebze yenilmelidir.

- Ayrıca zatürrie ve zatülcenp bölümlerine bakınız.

VÜCUDUN SU TOPLAMASI

- 250 gram suya 4 kaşık **ketentohumu** konulur ve 10-15 dakika kaynatılır. 1 saat demlenir, her iki saatte bir, bir çay bardağı sıcak sıcak içilir. 2-3 hafta devam edilir.

- **Kremtartrat** bir fincan suda eritilerek içilmelidir.

YANIKLAR

- **Nişasta** pişirilir, soğuduktan sonra sulu sulu sürülür.

- Domates salçası **sirke** ile karıştırılır, sürülür.

- **Kükürt susam yağında** halledilir, sürülür.

- **Çam kabuğu** kavrularak çam kabuğu tozu elde edilip, susam yağı yanığın üzerine sürülüp üzerine bu toz ekilir.

- **Çuha** yakılır, külü zeytinyağına karıştırılıp, sürülür.

- Yumurta akı zeytinyağı ile karıştırılarak sürülür.

Y

YANIKLAR

- Yanık üzerine eritilmiş koyun veya sığır yağı sürülür.

- Yanıklar su toplamışsa kabancıklar patlatılmalıdır. Çavdar unu hamur hale getirilip yanık üzerine bağlanmalı 3-4 saatte bir değiştirilmelidir.

- Sıcak bir şey boğazı yakmışsa yumurtanın akı çırpılıp gargara yapılmalıdır.

- 20 gram parçalanmış **balmumu**, 20 gram zeytinyağına konup, orta ateşte eriyinceye kadar devam edilir ve içine pişmiş iki yumurtanın sarısı ufalanarak katılır. Gazlı bezle yanık üzerine sürülür.

Önemli not:

Yukarıdaki tedavi şekli, basit yanıklar içindir. Önemli yanıklarda mutlaka hastaneye başvurulmalıdır.

YARALAR

- Yaralara **ceviz yağı** sürmek yarayı kısa zamanda iyileştirir.

- **Söğüt yaprağı**, aynı miktarda **ebe gümeci** havanda ezilip yaraya sürülür, günde 2 defa değiştirilir.

- **İyileşmeyen yaralara (Kesikten meydana gelenler):** Pişmiş soğan ve püse sarılır. (Püse çam sakızının çıranın yakılarak eritilmiş haline denir.)

- **Bıçak ve benzeri kesik yaralarına:** Tuz ile soğan sarılır.

- **İşlemeyen yaralara:** Soğan ile püse karıştırılıp yapılan merhem sarılır.

- Bir insanın başı taşla yarılacak olursa yara soğan, tuz, çomak ile iyice yıkanır, sonra pamuk ipliğinden fitil yapılıp pekmeze batırılır, bu pekmezli fitil yaranın içerisine sokulur. Yaranın üzerine Eynikli merhem sürülür. Eynik kırlarda bulunan bir nebatın köküdür.

- Kurşunla vurulan bir insanın vücudunda kalan kurşunu çıkarmak için **kış kabağı** ateşte iyice pişirilir, yaranın üzerine konulur. Kurşun vücuttan çıktıktan sonra kırlarda bulunan Eynik kökü sarı yağ (sade yağ) ile karıştırılır, yaranın üzerine sürülür, bu suretle kurşun yarası tedavi edilmiş olur.

- Yaralara veya çiziklere çavdar ekmeğine tuz ekilir, ağızda bol tükrükle ezilir, yaralara yapıştırılır.

- **Lavantaçiçeği, kuşdiliotu, terebentin, adaçayı, kekik** ve çördekotu kaynatılarak suyu sürülür ya da lâpası yapılarak yaraya konulur.

Abse ve iltihaplı yaralara:

- Taze kuzu veya dana ciğeri yıkanmadan abse üzerine sürülür. 1-2 saat kalır ve yakılmış iğne ile abse delinir, içi boşaltılıp yine ciğer bağlanır. Bu tedavi şekli abse meydana gelmesi bitinceye kadar tekrarlanır.

Yaraların kan ile tedavisi:

- Yaraya elimizden çıkarılan birkaç damla kan sürülür. Gazlı bezle kapatılır.

Kanamayı durdurmak için:

- 4-5 adet sardunya (Pelargonium odorastissimum) kökü temizlenip 250 gram suda 20 dakika temizlenir, her saat başı iç kanama için bir bardak ılık ılık içilir. Dış kanamalarda su ile yıkanır. 3-4 saatte bir yıkama ile bez değiştirilir.

YAŞLILARIN DERMANSIZLIĞINI GİDERİCİ İKİ FORMÜL

- Çok yaşlı olan hareketsiz kalmış, angine de poitrini olan, güçsüz ve nefes zorluğu çeken kişilere;

250 gram sarmısak soyulur, 250 gram soğan soyulur, 500 gram erimiş bal iki yemek kaşığı elma veya üzüm sirkesi alınıp, soğan ile sarmısak kıyma makinasınca iyice kıyılır. Sirke ile iyice karıştırılır ve dinlenmeye bırakılır, sonra bal ısıtılıp eritilir ve hepsi geniş bir kapta iyice karıştırılır ve üzeri bezle örtülerek bir hafta dinlendirilir. Bez torbada sıkılarak süzülür ve kullanmaya hazırdır. Bir kavanoza konup, 24 saatte 4 defa bir tatlı kaşığı yenilir ve yemeğe bütün yıl devam edilir. Zamanla etkisi artar.

- Yaşlı, güçsüz, şişman, tansiyonu olan kişilere önemle tavsiye olunur.

- 250 gram sarmısak soyulur, makinada ezilir, üzerine 24 limon suyu konur ve cam kavanozda 24 gün mutfakta bekletilir, kavanozun ağzı bezle örtülür. Sonra süzülür ve renkli şişeye konulur. Akşam yemeğinde 1 çay bardağı ılık suda bir yemek kaşığı konularak içilir. 10 gün içinde büyük iyilik görülecektir.

YEMEK ZEHİRLENMELERİNE KARŞI

- Bayatlıktan şüphe edilen bir yiyecek yenilmişse bulantı yapıyorsa, bir çay bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı tarçın karıştırılıp içmeli ve her saat buna devam edilmelidir.

YILAN SOKMASI

- Soğan ve pırasa ezilmeli, bal ile karıştırılmalı ve sokulan yere sürülmelidir.

- Yara emilir, kızgın demirle dağlanır.

- Sarmışak ezilip sokulan yere sarılmalıdır. Yoğurt içine bol sarmısak dövüp koyup, yenilmelidir.

- 1 fincan kendir tohumu havanda ezilip, sokulan yere vurulmalıdır.

- Yavşanotu ezilip, lâpa şeklinde vurulmalıdır.

- Sığırkuyruğunun yaprak ve çiçekleri havanda ezip, sokulan yere lâpa şeklinde vurulmalıdır.

YORGUNLUKTAN AYAK ŞİŞMESİ

- İki litre suya bir kaşık tuz atıp kaynatmalı, içine bir avuç kuru mürver yaprağı atılmalı ve ılık hale gelince ayaklar 20 dakika bu su içinde bekletilmelidir.

- İki litre kaynar suya 100 gram pelin yaprağı atılıp 20 dakika bekletilir ve süzülerek ayaklara lâpa şeklinde vurulmalıdır.

Z

ZATÜLCENP

- Ardıç tohumu yemekler üzerine baharat olarak kullanılır.
- Ardıç tohumu bir su bardağı sıcak suya 1/2 kahve kaşığı atılıp çay şeklinde demlendikten sonra içilir.
- Hasta bol bol maydanoz yemelidir.
- Taze 5 yumurta akı çırpılıp, üzerine ince karabiber ekilip, zencefil karıştırılmalı ve ağrıyan yerlere yakı gibi vurulmalıdır. Kalp rahatsızlığı hissedilirse lâpa çıkarılmalıdır.
- Hasta bol bol ıhlamur içirilerek terletilmelidir.
- Karaservi, sarmısak, ökaliptüs, rezene, karanfil, çördekotu, lavantaçiçeği, nane, soğan, çam, adaçayı, terebentin ve kekik faydalıdır.

ZATÜRRİE

- Tuzsuz peynir süt ile ezilip ısıtılmalı ve bez üzerine yayılarak lâpa olarak 24 saatte 2 defa değiştirilerek göğüs üzerine vurulmalıdır.
- Az suda pişirilmiş soğan ile lâpa yapılır ve göğüs üzerine vurulur.
- Zeytinyağı 4 saatte bir, bir yemek kaşığı içilir.
- Sıcak yün parçası sıcak sirkeye batırılarak ayaklara sarılmalı ve ısıtılmaya devam edilerek sirkenin ayaklarda kuruması sağlanmalıdır.
- Göğüs ve sırta 10-15 kupa çekilip, kekik yağı veya tendürdiyotla ovulur.
- Şeker ile aynı miktarda çam reçinesi hap şeklinde günde 2-3 adet yutulur.
- Soğan kabuğu kaynatılıp suyu hastaya içirilir.
- Menekşe çayı yapılıp içilir.
- Ayrıca zatülcemp ve verem bölümlerine bakınız.

ZAYIFLAMAK İÇİN

- Limon kürü yapılmalıdır.
- Bir limon sıkılıp, bir o kadar su ilave edilip içine biraz bal katılıp iki yemek arasında içilmelidir.

Kür için:
1. hafta günde 2-3 limon
2. hafta günde 5-6 limon
3. hafta " 8-9 limon
4. " " 6-7 "
5. " " 4-5 "
6. " " 2-3 "

- Bulantı başlarsa, küre ara verilip, bir iki limonla devam edilmelidir.
- Fener çiçeği, adi marrub, atkuyruğu bunların birinden bir litre kaynar suya 20 gram konur ve 30 dakika demleyip, süzülür ve su yerine içilir.
- Keçiboynuzu yenilir.
- Kahve içilir.
- Çay içilir.
- Kakao içilir.

ZEHİRLİ KARINCA VE ÖRÜMCEK SOKMASI

- Henüz yüzülmüş keçi veya koyun derisi hastanın vücuduna sarılır.

ZİHNİ YORGUNLUK

- Fesleğenotu, kekik, soğan, kuşdiliotu kaynatılarak içilir.

HZ. EYYUB İÇİN KUR'AN'DA BUYURULAN ŞİFA SIRRI

Hz. Eyyub (A.S.) sabır ve çilenin sembolü idi.

İslam'ın yüce kitabı Kur'an-ı Kerim'de onun için şöyle buyurulmuştu:

"Ayağını yere vur! İşte yıkanılacak ve içilecek soğuk su!" (Sâd, 38/42)

"Kur'an'daki bu âyet Hz. Eyyub'u yıllarca sürüngüren hastalıkların tedavisinin sadece ve sadece koşmak, soğuk su içmek ve soğuk su ile yıkanmakta gizlenmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayette geçen "Ayağını yere vur!" ifadesi "koşmak" demektir. Koşmak yahut atletizm'de ısınmak veya koşuya hazırlanmak için yapılan jogging günümüzün gelişmiş ülkelerinde yaygınlık kazanan ve doktorların yapılmasını ısrarla tavsiye ettikleri bir spordur.

Spor, özellikle de koşmak adrenalin ve endorfin salgılarını artırır. Bu da insana zindelik ve canlılık verir. Adrenalin (ticari adı Epinefrin) adrenal bezleri de denene böbrek üstü bezlerince salgılanır. Koşma sırasında artan bu salgı, kana bol miktarda girince, vücudun oksijeni daha çok yakmasını sağlar. Bu ise hareketi yapana enerji verir.

Ayrıca bu âyet şu gerçeklere de işaret ediyor: İnsanın yaptığı sportif hareketler sırasında akyuvarlar daha büyük ölçüde canlılık kazanır ve bilenirler. Bilindiği gibi akyuvarlar, vücudun direnç ve korunma mekanizmasını oluştururlar. Vücuda girer zararlı maddeler veya mikroplarla mücadele eden ve onları yok etmeye çalışan muhafızlar vazifesini görürler. Sportif hareketlerle kendisini gösteren vücuttaki ısı değişiklikleri sırasında, akyuvarların da gücü artar ve hastalıklara karşı daha bir koruyucu özelliğe kavuşurlar.

Kur'an'da buyurulan Hz. Eyyub'un "Soğuk su ile yıkanması":

Vücudunun bütün hücrelerinin gevşeme durumundan, kasılma ve büzülmeye geçmesi, bir başka deyişle de onun zindeleşmesidir. Soğuk su ile yıkanma, hareketsiz kalan organizmaya canlılık kazandırdığı gibi, kan dolaşımını sağlar. Kalbi kuvvetlendirir.

Soğuk su içmek ise, vücut ısısını düşürüp, içene ferahlık kazandırır, bol su ise böbrekleri temizler.

Cenab-ı Hak'kın Hz. Eyyub'a bu öğüdü, bütün insanlığa buyurulmuş olan bir ilahi tedavi metodudur.

Bir başka âyet de, bu mucizeye ayrı bir güç katıyor:

"Biz Kur'an'dan mü'minlere şifa ve rahmet olanı indiririz. Zalimlerin ise bu ancak ziyanını arttırır. İsrâ, 17/82

ŞİFALI SULARDAN FAYDALANMA

Şifalı suların kullanılışı çok eski zamanlara dayanmaktadır.

Anadolu'nun jeolojik strüktürü birçok maden suları ve kaplıcaların teşekkülüne sebep olmuştur. Anadolu'da mineral tuzlarının ve gazlarının fazlalığı veyahut yüksek hararetleri ile adi sulardan farklı pek çok mineral kaynak, her nevi jeolojik teşekkülata ait kayalardan çıkmakta olup, kendilerine her tarafta rastlanmaktadır. Bununla beraber, çoğrafi durumları bakımından bunlar daha ziyade, yakın tarihlerde volkanik faaliyet gösteren yerlerde ve büyük fay hatlarında görülmektedirler.

Eskişehir'den Afyonkarahisar'a kadar olan sahada ve Konya çevrelerinde rastlanan mineral sular hep bu sonuncu şekle aittirler. Türkiye sıcak ve soğuk maden sularının husule gelmesindeki iki esaslı jeolojik amil, genç volkanik değişmeler ve faylardan mütevellit taze tektonik olaylardır.

Pek eski tarihlerden beri milletler kendi yaşadıkları topraklar üzerinde fışkıran soğuk, ılık ve sıcak, lezzetli, lezzeti acı ve tuzlu sulardan daima şifa hassaları arayarak bunlardan istifadeye kalkmışlardır. Orta zamana ait tarihler bize bunları bildirmektedir.

Romalılar ve Bizanslılar'ın da böyle tabii menbalardan istifade ettiklerini biliyoruz. Bu kabil sular ancak bazı memleketlerde bilinmektedir. Lâkin Anadolu'da bulunan tabii ve sıcak müessir suların miktarı hepsinden daha fazladır.

Uluslararası kaplıcalar tarihinde bu kaplıcaların Bursa, Yalova, Çeşme ve Kastamonu'da olanları yazılıdır ve bunlar fenni bir suretle tetkik olunmuştur.

Selçuklular, Anadolu'da büyük bir Türk imparatorluğu kurdukları zamanlarda birçok tabii sulardan istifade etmişler ancak bu Selçuk müesseselerinin pek çoğundan bugün eser kalmamıştır.

"Eski Anadolu vilâyetleri Salnamelerinde asariatakadan maduttur." diye mevzuu bahis ılıcaların önemli bir kısmı Selçuk Türkleri'ne aittir. Bunlar arasında Boğazlıyan Akdağ bucağının Terzili Köyünde Ilıca, Konya'da Mecidiye İlçesi'nde Çekmik denilen demir ve kükürtlü bir suyu olan kaplıcanın inşa şekli Selçuk eseri olduğunu gösteriyor. Her yıl binlerce hasta gelen Ilgın ve Karakurt kaplıcaları bunların en ünlüleridir.

Barbarlar ve Germenler, Roma-Hellen kültürünü ve banyolarını yok ederken Selçuklar ve Osmanlı-İslâm fatihleri gittikleri yerlerde bu eserlerin korunmasına gayret etmişlerdir." İslâm dininin medeni eserleri koruma yönünden gösterdiği anlayışın en güzel bir örneği Ankara'da Ogüst Mâbeti'nin bir duvarını kullanarak oraya bir cami inşa ettiren Hacı Bayram Veli Hazretleri'nde görüyoruz.

During şöyle devam ediyor: "Doğunun eski kültürünün temizlik seviyesine erişebilmemiz için zaman lâzımdır.".

Bugün için bu masal gibi bir şey oldu. Batı alemi titiz bir temizlik devresine girmişken, Müslüman dünyası, bir zamanlar pisliği moda yapan Avrupalılara taş çıkartacak hale gelmiştir, ne hazin değil mi?

Biraz da Wollman dinleyelim:

"17. YY sonlarında suyun cilt teravatini temin eden ve şifa veren tesiri hakkındaki his ve düşüncelerin kaybolduğu bir devrede Türkler banyo kültürünün Avrupa'da yegâne sahibi idiler. Kuzey ve Batıya ilerleyişleri esnasında bugünkü camilere benzeyen kubbeli hamamları ile açık şekilde fark edilen tesisleri ya kaynakların üstüne ya da yakın civarına kurmuşlardır."

Şifalı suların kaynak üstüne veya yakınına kurulması sebepsiz değildir. Bu gibi sular, kaynaklarından uzaklaştıkça radyoaktivitelerini ve gazlarını kaybederler. Bir kısım erimiş tuzları çöker hatta soğuyarak şifa hassalarını kaybederler.

Akil Muhtar, Birinci Tıp Kongresi'nde sunduğu tebliğ de halkın şifalı sulara inancını yatır ziyaretine benzetir. Nasıl biliyanın yanına gidilip evliyadan medet umuluyorsa, şifalı sulardan da ancak bulundukları kaynakta şifa bulunabileceği bilinirdi.

Birinci batıl inanış dışında manevi bir moral takviyesi, ikincide bir hastalıktan şifa veya sağlık durumunda bir takviye bahis konusudur. Bir bilimle ispatlanmış bir hakikate dayanmaktadır.

Türk milletinin Orta Avrupa'da yaydıkları şifalı sularla tedavi ilminin en derin izleri şimdi daha çok Macaristan'da kalmıştır. Eski devirlerde dünya su şehri adı verilen Budapeşte'nin Türk kumandan ve valilerinin inşa ettikleri kaplıcalarla yakın günlere kadar iftihar ediliyordu. Tuna Nehri kıyısını süsleyen bu tesisler, Türkler'deki şifalı suları kullanma bilim ve sanatının kaplıca mimarlığının yüksekliğini dünyaya ilân eden canlı şahitleridir.

Schweigger; Budin'de nefis bir tarzda inşa edilmiş bu kaplıcaların bir eşine başka yerlerde rastlamadım, diyor.

Halbuki yine topraklarımız üstünde kurulan Bulgaristan, Yunanisten ve Yugoslavya'da ve tabii Anadolu'muzda başta Bursa'da olmak üzere çoğu ihmale uğramış daha nice örneklere rastlanır.

Akil Muhtar'a göre Türkiye'de 210 maden suyu ve kaplıca tesbit edilmiştir. Bu suların sayısı aslında binin üstündedir.

Beşinci Milli Türk Tıp Kongresi'nde Dr. Refik Saydam'ın açış sözlerinden şunları okuyoruz:

"Maden sularının tıbbi ve sıhhi ihtiyaçlar için kullanılması beşeriyetin tarihi kadar eski olmakla beraber, son asırlardaki müsbet ilimlerin terakkisi bu davaya karşı insanların alâkasını arttırmış ve maden sularının yalnız hastalıkların tedavisine yarayan bir deva olmayıp, sıhhatin muhafazasında da rolü olan fizyolojik bir gıda olduğunu meydana koymuştur. Binaenaleyh halk sıhhati için çok lüzumlu olan maden suları, bulundukları memleketlerin de tabii bir serveti telâkki olunur".

Türkiye bu servete dünya yüzünde en çok sahip olan memleketlerin başında gelir.

Bir müddetten beri Balneologi ilmine verilen önem, tıbbın diğer dalları derecesini bulmuş, fakültelerde ayrı kürsü

halinde öğretildiği gibi, ayrı bir ihtisas kolu olarak da kabul edilmiş, balneologi cemiyetleri kurulmuş ve muntazam kongreleri yapılmaktadır.

Dr. Feridun Frik ise, 500'den fazla kaplıca tespit etmiştir.

Daha yeni bir inceleme ile de Füsun İstanbullu'ya göre; şifalı suların daha çok volkanik bölgelerde ve deprem kuşakları üstünde yeryüzüne çıktığı tespit edilmiştir. Türkiye' de volkanik ve deprem bölgesinin üzerinde bulunduğundan, bu özelliğe bağlı olarak dünyadaki termal kaynaklarının 1/3'ü ülkemizde yer almaktadır. Ayrıca 1500'ü aşkın şifalı su kaynakkları tespit edilmiş ve her geçen gün yeni bir memba bu sayıya ilave olmaktadır.

Ülkemizde bu, 1500'den fazla şifalı su ile birlikte, yaklaşık 6000 mağara, halkımıza şifa dağıtıyor.

Şifalı sulardan her birinin yüzyıllardan bu yana devam eden özellikleri vardır. Kimi hastalığı tedavi eder, kimi de vücudu gençleştiren, insanı güzelleştiren hassalara sahiptir.

Bu özellikleri yüzünden romatizmaya, kalp hastalıklarına ve daha bir çok hastalıklara iyi geldikleri için bilhassa ün kazanan sularımız eski Türk ilâç kitaplarına da geçtiğini görüyoruz.

1755'de Bidaatül Müptedi adındaki Türkçe eserinde Ali Efendi; "Bu kapta Abizen maden sularından ibarettir ki bu bir havuza toplanıp iktizasına göre girilir. Devalardan bu nevine kadın taifesi mail olup her derde devadır, diye mabeynlerinde şöhret şiar olduğundan bu sulara kadın suyu (abizenne) denmiştir. Bu nevi devanın sair edviye gibi birçok sınıfları vardır. Türkçede ılıca ve kaplıca tabir olunan hamamlara mefhıçlar ve evcaa duçar olanlar defaatle ithal olunsalar asabları ve rahatsız olan uzuvları kuvvetlenir ve rahatsızlıkları zail olur" demektedir ki bundan eski Türk hekimlerinin de tabii kaynaklara önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bu suların memleketimizde kadınlar tarafından daha çok revaçta olmasının tarihçe tespit olunması da dikkati çekmektedir.

Sular, gazları, radyoaktivitesi, suda eriyen tuzları ve sıcaklıkları ile şifa verirler, hastalıklara karşı koruyucu etki yaparlar. Bu sular, içilerek, banyo edilerek kullanılırlar.

Halkımızın su tedavisine karşı büyük rağbeti ve alışkanlığı vardır. Bu bizde pek eski bir gelenektir. Tarihin her devresinde yurdumuzdaki sıcak ve soğuk suların başında dünyaca tanınmış tesisler vücuda getirilmiş olduğunu mevcut tarihi vesikalardan ve bugün harabe halini almış kaplıca te-

sislerinden anlıyoruz. Halbuki bugün sularımızın hemen ekserisi birer şifa kaynağı olmaktan çıkmış, hatta hekimsizlik yüzünden sağlam halkımızın bile sağlığını tehlikeye koyan bir durum almıştır.

Dr. Frik "Şifalı Sular"ı şu şekilde tasniflere tabii tutmuştur:

Şifalı sular sıcak, ılık ve soğuk olarak gruplandırılır. Ayrıca terkiplerindeki minerallerin fazlalığına göre de özellikleri vardır. En çok sodium, potassium, lithium, barium, strontium, mangesium, calcium, fer, radium, iod, brom, chlor; flour; arsenik; sulfat, phosphat, carbonati başta gelmek üzere diğer tuzları da ihtiva ederler.

Özet olarak kaplıcalarımızın çoğu kükürtlüdür.

Kullanılışları başlıca banyo, fango, inhalasyon ve içme şeklinde olup, daha az olmak üzere zerk, lavman ve gargara şeklinde de tatbik edilir.

Hastalıklardan özellikle romatizma, sindirim yolları tenasül organları hastalıkları, dolaşım ve metabolizma bozuklukları, solunum yolları ve deri hastalıkları başta olmak üzere diğer birçok kullanılış yerleri vardır.

Genel Hıfzıssıhha Kanunu gereğince, memleketimizde bulunan kaplıca maden suyu ve içmeler sıhhi bakımdan **Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı**'nın kontrolü altında bulunmaktadır. Bir kaplıca veya içmecenin tedavi maksadiyle şifalı kabul edilebilmesi veyahut bir mineral suyun şifalı hassaları iddia edilerek piyasaya çıkarılabilmesi ve bu hususlarda reklam yapılabilmesi için suyun şifalı özelliklerinin ve tesislerinin sağlık şartlarına uygunluğunun bu Bakanlıkça kabul ve tasdik edilerek bir kaplıca, içmece veya maden suyuna ruhsatname verilmesi lazımdır.

Yurdumuzda yapılmış bir ankete göre kaplıca veya maden suyu olarak kabili istifade edilen ve halk tarafından rağbet görmekte bulunan ve miktarları 5 litre/dakikadan büyük olan sıcak ve soğuk mineral sularımızın adedi 222 olarak tesbit edilmiştir.

Analizlere göre memleketimizde basit sıcak sular, sulfatlı sular, tuzlu sular, demirli sular, soğuk ve sıcak gazlı sular, kalevi sular, gazlı kalevi sular, kükürtlü sular ve bunların muhtelif nevileri vardır. Memleketimizde radyoaktivitesi yüksek sular da bulunmaktadır.

Sularımızda şifalı özellikleri arttıran Lityum, Stronsyum, Brom, İyod, Arsenik ve Bor gibi kısmı nadir elementler de az veya çok oranda yer almaktadır.

KAYNAKÇA

1. Prof. Dr. Kerim Ömer Çağlar, Şifalı Sularımızın Tu-

rizm Yönünden Yararları, Peyzaj Mimarlar Der. 3(3/4), 1972, 9-12.

2. Dr. Feridun Frik, Kaplıca ve İçmeler, Yurdumuzun Şifalı Suları, Türk Folklor Araştırmaları Der. S. 4108-4110

3. Füsun İstanbullu, Şifalı Sular ve Türk Turizmi, Güneş gazetesi, S. 12, 1987

ŞİFALI SULARIN ÇEŞİTLERİ.

ÇERMİK: Tabii durumda yerden çıkan ve genel olarak yıkanmak amacıyla kullanılan şifalı sulara, halk dilinde "Çermik" adı verilir. "Ilıca" ve "Kaplıca"lar da bu tasnife girer.

ILICA: Açık "Çermik" anlamına kullanılan "Ilıca" kelimesi, içine girilip yıkanılan bir gölcüğü, ya da kaynayan bir su birikintisi için kullanılır. Bunların ortak özelliği, çevreleri duvarlarla çevrilmiş olsa bile, üzerlerinin açık olmasıdır.

KAYNARCA: Anadolu halkının "Kaynarca" dediği şifalı sular, yine üzerleri açık olan, ama buna karşılık sıcaklığı 30 dereceyi geçenlerdir. Bu isim, özelliklere bağlı olarak, Anadolu'nun bazı yerlerinde sık sık kullanılırken, bazı yerlerde de bilinmez.

KAPLICA: Üzeri kapatılmak yoluyla bir çeşit hamam haline getirilen şifalı sulara ise "Kaplıca" denilir. Romalıların başlattığı bir akımın sürdürülmesi sonucu, bugün ülkemizde ve dünyada en çok bulunan şifalı su tipidir.

İÇME: Genellikle soğuk olan suların içilmesi yoluyla, mide ve bağırsak hastalıkları ile bazı diğer iç hastalıklarına karşı kullanılan şifalı sulara ise "İçme" denilir.

ŞİFALI SULAR VE KAPLICA TEDAVİSİ

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nurten Özer, Şifalı Sular ve Kaplıca Tedavisi için, bize şu açıklamaları getiriyor:

Sıcak şifalı sular, oluşumları açısından 3 ayrı gruba ayrılır. Yeryüzündeki yağmur, kar gibi atmosferik suların toprak tarafından emilerek derinlere inmesi ve bunun sonucunda ısınıp mineral yüklenerek tekrar yeryüzüne çıkmaları sonucu oluşan ve "Vadoz sular" adıyla anılan ilk grup, en çok rastlananıdır.

Magmatik olarak nitelendirilen ikinci grup ise, daha değişik bir şekilde oluşur. Yerkürenin çok derinlerinde, yüksek basınç altında, jüvenil hidrojen ile atmosferik oksije-

nin birleşmesi yoluyla oluşan bu sular, göllenerek çatlaklardan yeryüzüne çıkarlarken, çeşitli yönlerdeki kimyasal değişikliklere uğrarlar. Çoğunlukla radyoaktiftirler.

Karışık ya da "Miks" olarak nitelendirilen üçüncü grup şifalı sular da, "Vadoz" ve "Magmatik" suların bir iriyle karışması yoluyla meydana gelir.

Halk arasında "Kaplıca Tedavisi" tıbbi dilde ise "Balneoterapi" olarak isimlendirilen iyileştirme yöntemleri işte bu 3 grup şifalı suyun kullanılmasıyla gerçekleştirilir. Kaplıca tedavisinin etkisi, klinik uygulamalarında adi su ile yapılan "Hidroterapiden" farklıdır. Sıcak şifalı suyu, tıbbi yönden diğer sulardan ayıran özellikler doğal olarak yeraltından 20 dereceden az olmayan bir sıcaklıkla yeryüzüne çıkması, litresinde 1 gramdan fazla madensel tuz taşıması ve belirli değerlerde karbondioksit, kükürtlü hidrojen ve radon gazı taşımasıdır.

Kaplıca tedavisi, romatizmal ve iltihaplı romatizmal hastalıklar başta olmak üzere, dolaşım, solunum, sindirim hastalıkları ile kronik olmayan kadın ve çocuk hastalıklarını tedavisinde büyük etkinliği olan bir yöntemdir.

ŞİFALI SULAR
(İller Tasnifine Göre)

ADANA

Gebeli İçmesi

Osmaniye ilçesine yakındır. Kalsiyum bikarbonatlı sular grubunda olup, bikarbonat, magnezyum, kalsiyum ve karbondioksit ihtiva eder. 19°C sıcaklıktadır. Şifalı su içilir.

Haruniye Düziçi Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonat, kalsiyum, sülfür, magnezyum ve karbondioksit ihtiva eder. 32,5°C sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit ve kadın hastalıkları için banyo tedavisi vardır. Mide için içme tedavisi uygulanır.

AFYON

Sandıklı Hüdai Kaplıcası

Kalsiyum, sodyum, sülfatlı, bikarbonatlı suyun durumu, 62°C'dir. Banyo tedavisi, siyatik, romatizma, kadın hastalıkları, çamur tedavisi, romatizma, nevralji, nefrit, kırık çıkık için tavsiye edilir. Inhalasyon yolu ile, kalp çalışması koroner damarlarını genişletici tansiyon düşürücü tesirleri vardır.

Gazlıgöl Kaplıcası

Sodyum bikorbonatlıdır. 39°C-47°C arasında sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, sırt ağrıları, iltihaplı eklem, deri ve kadın hastalıkları için tavsiye edilir. Ayrıca içme tedavisi için de tavsiye edilir.

Heybeli (Kızılkilise) Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyum, sülfatlı su ihtiva eder, 16°C-52°C sıcaklıktadır. Romatizmaya, nevralji, nefrit, mialji, kadın hastalıklarına devadır. Banyo yaptırılır. İçme yoluyla da mide müshil ve diüretik tesir gösterir.

Ömerli Kaplıcası

Sodyum, arsenikli, demirli, karbondioksitli, bikarbonatlı ve klorürlüdür. 43-54 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, kırık, metabolizma ve kadın hastalıklarını, yukarı nefes yollarını tedavi eder. Banyo yapılır.

Geçek Kaplıcası

Sodyum klorürlü, sülfatlı ve bikarbonatlıdır. 54-56 terece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, metabolizma ve kadın hastalıkları için banyo tedavisi uygulanır. Lavaj, kronik boğaz iltihabı ve uzun süreli nezle için serpintileme tedavisi yapılır. Çamur suyunda florür vardır. İçme kürleri vardır.

Afyonkarahisar Kızılay Maden Suyu

Sodyum ve bikarbonatlıdır. 18 derece sıcaklıktadır. Mide rahatsızlığı, karaciğer ve safra yolları hastalıkları için kullanılır.

AĞRI

Diyalin Kaplıcaları

Bikarbonatlı, kalsiyumlu, hidrojen sülfürlü, kükürtlü ve karbondioksitlidir. İçerisinde magnezyum vardır. 39-50 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, noralji ve kadın hastalıkları için banyo kürü uygulanır. Cilt hastalıklarında ve üst teneffüs yolları için çok faydalıdır.

AMASYA

Hamamözü-Arkıtbey Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı ve kalsiyum klorürlüdür. 38 derece sıcaklıktadır. Mide bağırsak hastalıkları ile spastik ağrılara devadır. Romatizma, nevralji, nefrit, kadın hastalıkları ve deri hastalıkları için şifadır.

Terziler Köyü Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyumludur. Sıcaklığı 37 derecedir. Mide asidini azaltıcı, safra akımını artırıcı, idrar

söktürücü, yağ asit miktarını düşürücüdür.

ANKARA

Ayaş İçme Kaplıcası

Klorür, sodyum, kalsiyum ve karbondioksitlidir. İçilince, karaciğeri, safra ifrazatı, bağırsaklardaki solucanları taşları, safra yollarına iyi gelir. Aç karnına kısa aralarla 5 bardak içilir. Banyo yapılırsa; şişmanların zayıflamaları, kadın rahatsızlığında ve iç organlarla ilgili rahatsızlıklara, hemoroide ve gutlulara şifadır.

Ayaş Karakaya Kaplıcası

Bikarbonatlı, sodyum ve kalsiyumludur. 31 derece sıcaklıktadır. Banyo tedavisi romatizma, nevralji, nefrit ve kadın hastalıkları ile yarım felçler, çocuk felçleri, çıkıklardan sonraki majsal tutuklukları için tavsiye edilir.

Beypazarı Dutlu Kaplıcası ve Vezirsuyu Gençlik İçmesi

Klorür kalsiyum, karbondioksitli ve radonludur. 45-50 derecedir. Damar sertliğine, hipertansiyonlu hastalara, bronşiyal astımlılara, mide, bağırsak, karaciğer ve safra kesesi rahatsızlıklarına şifadır.

Haymana Kaplıcası

Bikarbonat, kalsiyum, sodyum, magnezyum ve karbondioksitlidir. İdrar söktürücüdür. Küçük taş ve kumların düşürülmesinde idrar yolları iltihaplarını tedavi eder. Banyolar, kadın hastalıklarında, eklem iltihaplarında, nevralji ve nefrit, adet bozuklukları, kırık-çıkık tedavisinde, çocuk felçlerinde faydalıdır.

Kızılcahamam Büyük ve Küçük Kaplıcaları

Sodyum bikarbonat, arsenik ve klorludur. 47 derecedir. Karaciğer ve safra kesesi hastalıkları ile mide şikayetlerine faydalıdır. Kansızlık ve beslenme bakımından büyük önemi vardır. Banyoları; romatizma, siyatik, kireçlenme, nevralji, felçler, sinir hastalıkları ve dolaşım sistemi bozuklukları için şifadır.

Kızılcahamam Acısu Kaplıcası

Terkibi; Sodyum bikarbonatlı, klorürlü ve arseniklidir. 34 derece sıcaklıktadır. Dolaşım sistemi hastalıkları için içmelerden istifade edilir. Banyo tedavisi yüksek tansiyonda ve kalp atışlarının bozuk olduğu durumlarla, bronşitli hastalıklarda faydalıdır.

Kızılcahamam Sey Hamamı

Terkibinde sodyum bikarbonatlı ve kalsiyum vardır. 43 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, kadın hastalıklarını tedavi eder. Kırıklar ve mafsal tutukluklarına iyi gelir. İçme tedavisi uygulandığında, su

soğutularak yemeklerden önce içilirse hazmı kolaylaştırır, iştahı açar.

Kızılcahamam Maden Suyu

Terkip bakımından Sodyumlu, kalsiyumlu, magnezyumlu, bikarbonatlı, klorürlü, karbogagoz oligometaliktir. Sular grubundan olup, içme tedavisinde hazım sistemi rahatsızlıkları, safra kesesi ve pankreas üzerinde hareketi ve salgıyı arttırıcı tesiri vardır. Kandaki eşit miktarda yağ birikimlerinde metabolizma, diabet, gut ve şişmanlıklar için tavsiye edilmektedir.

ANTALYA

Alanya Damlataş

Terkibinde karbondiotsit gazı, yüksek rutubet, düşük temparatür, radyoaktivite vardır. Müzmin bronşit tedavisinde faydalıdır.

Kaş İçmeleri

Terkibi Sodyum klorür, magnezyum, bromür, kükürt ve hidrojenlidir.

Demre İçmeleri

Sodyum klorür, bromür ve hidrojen sülfürlüdür. 15 derecedir. Hazım bozukluklarını giderir. Bağırsak parazitlerini düşürür.

AYDIN

Germencik Alangüllü Çamur Ilıcası

Suyun bileşimi sodyum bikarbonatlı klorürlüdür. Bu bataklıkta romatizma, nefrit, nevralji ve kadın hastalıklarına şifadır. Birinci kaynak 65 derece, ikinci kaynak 67,5 derecedir. Sazlık kökleri ile karışık olan çamur çok faydalıdır.

Germencik Alagüllü Kaplıcası

Terkip bakımından sodyum bikarbonatlı ve klorürlüdür. Romatizma, nevralji, nefrit, kadın hastalıkları için tavsiye edilir. 62 derece sıcaklıktadır. Ilıklaştırarak içilerse; mide, karaciğer ve safra yollarına iyi gelir.

Germencik Gümüş Ilıcası

Sodyum bikarbonatlı, klorürlü, kalsiyumlu ve karbondioksitlidir. Romatizma, nefrit, nevralji, kadın hastalıkları, karaciğer ve safra kesesi fonksiyonlarını düzenleyici olup, mide bağırsak sistemi rahatsızlıklarını tedavi eder. 41 derece sıcaklıktadır.

Kızıldere Ilıcası

55 derece sıcaklıktadır. Terkibi, sülfatlı ve sodyum bikarbonatlıdır. Sinir hastalıkları, ateşli hastalıklardan

sonraki nekahat devrelerinde tedavi edicidir.

Kemerli Kaynak

Sodyum klorürlü, radonlu ve bromürlü olup, 24,5 derecedir. Litresinde 31 gram tuz vardır.

Güzelçam İçmesi

Karbondioksitli, bromürlü ve sodyum klorürlü olup, 19 derecedir. Mineralizasyonu düşüktür. Radyoaktif sazları ihtiva eder. Litresinde 9 gram tuz vardır.

Açık Kaynak

Sodyum klorür ve radonlu olup, 23,5 derecedir.

Kuşadası İçmeleri

Mide ve bağırsak sisteminde salgıları arttırır.

Kuyucak (Burhaniye) Ortakçı Kaplıcası

Kalsiyum, sodyum, sülfat ve bikarbonatlıdır. 52 derece sıcaklıktadır. Böbrek rahatsızlığı tedavisi yapılır. Romatizma, nefrit ve kadın hastalıkları için şifadır.

BALIKESİR

Bengü (Pamukçu) Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, klorürlü, sülfatlı, arsenikli ve olifometaliktir. Sıcak kaynak, sodyum sülfatlı, klorürlü ve arseniklidir. 51-54 derece sıcaklıktadır. Ağrı dindiricidir. Kanın çeşitli unsurları arasında bozulan dengesini yeniden sağlanmasında müessirdir. Mide ve şeker hastaları, romatizma ve damar sertliği için şifadır.

Edremit Derman Kaplıcaları

Sodyum sülfürlü ve oligametaliktir. 56 derece sıcaklıktadır. Romatizmartrit, filebit sekelleri ve kadın hastalıklarına tavsiye edilir.

Edremit Güre Kaplıcası

Kükürtlü ılıca ve içmeler grubunda olup, sodyum sülfat ve hidrojen sülfürlüdür. 59 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, nevralji, mialji, kadın ve cilt hastalıklarına faydalıdır. Çamur banyosu da yapılır.

Balya-Armutalan Dağ Ilıcası

Sodyum sülfatlı, klorürlü, radonlu ve oligamotalik olup, 61,5 derecedir. Romatizma, nefrit, nevralji ve kadın hastalıkları tedavisinde şifadır.

Bigadiç-Asarköy Ilıcaları

Magnezyum sülfürlü ve sodyum bikarbonatlıdır. Kükürtlü su 59 derece, çelikli su 75 derecedir. Romatizma, nevralji ve kadın hastalıkları tedavisinde tavsiye edilmektedir.

Edremit-Derman Kaplıcası

Sodyum sülfürlü ve oligametaliktir. 56 derece sıcaklıktadır. Nefrit, filibit, romatizma ve kadın hastalıkları te-

davisinde tavsiye edilmektedir.

Edremit-Güre Kaplıcası

Hidrojen sülfürlü ve sodyum sülfatlı olup, 59 derece sıcaklıktadır. Nevralji, mialji, romatizma, nefrit, kadın ve cilt hastalıkları tedavisi için tavsiye edilmektedir.

BALIKESİR

Erdek Zeytinliada Kaplıcası ve İçmesi

Sodyum klorürlü ve sülfatlıdır. 23 derece sıcaklıktadır. Travmatik sebeplere bağlı kaynamaları gecikmiş kırıklar, kemik sisteminin bazı hastalıklarına, iş kazaları yaralanmalarına ve kadınlarda jenital (üreme organı) kronik iltihaplarına faydalıdır. İçme tedavisi bağırsakları müshil tesiri yapar. Karaciğer ve safra yolları hastalıklarında tavsiye edilir.

Gönen Kaplıcası

Sodyum sülfat, klorür, bikarbonatlıdır. 52-72 derece sıcaklıktadır. Romatizma, ameliyat sonraki devrelerde, sendromlar, kırık sekelleri, ağrılı ve iltihaplı kadın hastalıkları, kalın bağırsağın ağrılı iltihaplı durumlarında, kanı temizler.

Ekşidere (Gönen) Kaplıcası

Sülfatlı, klorürlü, sodyumlu ve oligometaliktir. 18 derece sıcaklıktadır. Bu içmeler gençlik verir. İç ifraz guddeleri üzerinde tesir gösterir ve bunların faaliyetlerini arttırır.

Sındırgı (Emendere-Ilıcaköy) Kaplıcası

Bikarbonatlı, kalsiyumlu, sodyumlu ve oligometaliktir. 32 derece sıcaklıktadır. Gutlu hastalarda ve böbrek taşları tedavisinde şifadır.

Sındırgı (Hisaralan) Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlıdır. 35-81 derecedir. Hareket sisteminin ağrılı hastalıklarında, romatizma, nevralji, nefritlerin tedavisinde faydalıdır.

Susurluk Kaplıcası (Kepekler Çamur Suyu)

Sodyum bikarbonatlı, klorürlü ve radonludur. Çamur suyu ise, sodyum bikarbonatlı, klorürlü, titanlı ve radonludur. Banyo tedavisi: Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, felçler ve ankilozlar ile kadın hastalıklarına tavsiye edilmektedir. Çamur tedavisi: Bütün romatizma tedavisinde, nevralji, nefrit, polinefrit, çocuk felçleri, kırık ve çıkıktan sonraki hareketsizliklerde, travmatik artritlilerde ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Susurluk (Ömerköy) Ilıcası

Sodyum sülfatlı, madeni az ılıca ve içmeler grubundadır.

Bikarbonatlı, kalsiyum sülfatlı ve sodyumludur. 31,5 derece sıcaklıktadır. Yorgun olanlar, nekahat halinde bulunanlar, sinirli nevrastenik kimseler faydalanırlar. Sinir sistemine tesirlidir.

BİLECİK

Selçuk İçmesi

Sodyum klorürdür. Mide, bağırsak ve safra yolları hastalıklarında tavsiye edilmektedir. Karaciğer ve safra yolları hastalıklarında sabah akşam 3-4 bardak su içilerek, üç haftalık bir tedavi ile netice elde edilmektedir. 18,5-20 derece sıcaklıktadır.

BİNGÖL

Kös (Fahran) Kaplıcası

Sodyumlu, kalsiyumlu, bikarbonatlı ve sülfatlıdır. İki kaynaktan biri 36, diğeri 47 derece sıcaklıktadır. Hipertansiyonlular ile romatizma, nevralji, nefrit ve kadın hastalıklarına iyi gelir.

BURDUR

İnsuyu İçmeleri

1. Kaynak Mide suyu; bikorbonatlı, kalsiyumlu ve bromürlüdür. 15 derecedir. Mide, bağırsak ve metabolizma hastalıklarına ve hafif diadetiklerde şifadır.

2. Kaynak Şeker Suyu; Bikarbonatlı, kalsiyumlu, sodyumlu ve bromürlüdür. 15 derecedir. Şeker hastalıklarına iyi gelir.

BOLU

Büyük ve Küçük Kaplıcalar

Kalsiyumlu, bikorbanatlı, sülfatlı, magnezyumlu ve karbondioksitlidir. Büyük kaplıca 42-44 derece, küçük kaplıca 43-44 derecedir. Banyo tedavisi ile, romatizmaya, nevralji, nefrit, polinefrit, siyatik ve kadın hastalıklarına şifadır.

Düzce Derdin Kaplıcası ve İçmesi

Sodyum bikarbonatlı, sülfatlı ve karbondioksitlidir. 32 derecedir. Mide, bağırsak, karaciğer ve safra yolları tedavisinde faydalıdır. Banyo tedavisi ile nevralji, cilt ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Düzce Efteni Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyumlu, magnezyumlu ve karbon-

dioksitlidir. 42 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, nevralji, cilt ve kadın hastalıklarına tavsiye edilmektedir.

BURSA

Vakıfbahçe ve Bademli Bahçe Suları

Kükürtlü, bikarbonatlı ve demirlidir. 36-37 derece sıcaklıktadır. Şeker hastalıklarına, romatizma, gut hastalığına, kanında fazla miktarda yağ bulunan şişmanlara içme ve banyo olarak tavsiye edilir.

Çekirge Kaplıcaları

Bikarbonatlı, kalsiyumlu, magnezyumlu ve sülfatlıdır. 38-45 derecedir. Romatizma, nevralji, polinefrit, romatoit, artrit, siyatik, artroz, yorgunluk ve nekahat halleri ile gut, tutmayan kemik kırıklarında, ekzama ve astım gibi bazı alerjik hastalıklar ile kadın hastalıkları tedavilerinde tavsiye edilir.

Eski Kaplıca

Kalsiyum, sodyum, bikarbonatlı, oligometaliktir. 45 derecedir. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, romatoit, artrit, siyatik, artroz, yorgunluk ve nekahat halleri ile gut, tutmayan kemik kırıkları, ekzama, astım ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Karamustafa Kaplıcası

Bikarbonatlı, sodyumlu, kalsiyumlu, sülfatlı ve radonludur. 58 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, romatoit, artrit, siyatik, artroz, yorgunluk ve nekahat devreleri ile gut, tutmayan kemik kırıklarında ekzama ve astım allerjik hastalıklarda ve kadın hastalıklarında tavsiye edilir.

Kaynarca ve Yeni Kaplıca

Bikarbonatlı, sodyumlu, sülfatlı ve kalsiyumludur. 77 derece sıcaklıktadır. Dermatozlar, romatizma, romatoit, artritler, artrozlar, nevralji, nefritler, kadın hastalıkları ve teneffüs hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

Kükürtlü Kaplıcası

Bikarbonatlı, kalsiyumlu, magnezyumlu, sülfatlı ve oligometaliktir. 78 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, polinefrit, romatoit, artrit, artroz, gut tedavisi ile tutmayan kemik kırıkları, ekzama ve astım gibi allerjik hastalıklar ve kadın hastalıklarına tavsiye edilmektedir.

İnegöl Çitli Maden Suyu

Saf sodyum bikarbonatlı, kalsiyum ve magnezyumludur. 13-14 derece sıcaklıktadır. Karaciğer ve safra yolları hastalıkları ile mide rahatsızlıklarına tavsiye edilmektedir.

Gemlik Kaplıcası

36 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, hemipleji, dimağ yorgunluğu, sinir ve kalp hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Gemlik Armutlu Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlıdır, klorürlüdür. 50-70 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, kan devranı bozuklukları ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Mustafa Kemalpaşa (Dümbüldek) Kaplıcası

Bikorbonatlı, sodyumlu, kalsiyumlu ve karbondioksitlidir. 46 derece sıcaklıkta olup, romatizma, nefrit ve nevralji için şifadır.

İnegöl Oylat Kaplıcası

Kalsiyum sülfatlı ve bikarbonatlıdır. Göz suyu; sülfatlı, hidrojenli, iyonlu ve demirli olup, 40 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, nemipleji ve kadın hastalıklarına tavsiye edilmektedir. Göz suyu göz hastalıklarına iyi gelmektedir.

ÇANAKKALE

Bayramiç-Külcüler Kaplıcası

Sodyum sülfatlı ve kükürtlü olup, 29-34 derece sıcaklıktadır. Nefrit, nevralji, romatizma, solunum yolları ile kadın ve cilt hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

Çanakkale Çan Kaplıcası

Sodyum sülfatlı olan kaplıca 46 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, nevralji ve kadın hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

Çanakkale-Ezine Kestanbolu Kaplıcası

Sodyum klorürlü ve tuzludur. Demir, karbondioksit ve radonu da hâvidir. Anakaynak 67 derece sıcaklıktadır. İkinci kaynak 47 derece, kadınlar hamamı 31 derece, göz suyu 21 derece sıcaklıktadır. Her türlü romatizma, nefrit, polinefrit ve kadın hastalıkları ile geç tutan kırıklar ve mafsal yapışıklıklarının erken açılmasında çok faydalıdır.

ÇANKIRI

Kurşunlu Çavundur Ilıca ve İçmesi

Kükürtlü, hidrojenli, sodyumlu ve karbondioksitli olup, 34 derece sıcaklıktadır. İçme kürleri ile safra yolları ve sarılıktan şikâyet edenler için şifa vericidir. Pankreas hormonlarının uyarılması ile kan şekeri üzerinde oldukça tesirlidir. Migren, iştahsızlık, kabızlık, yorgunluk ve bulan-

tıları keser.

ÇORUM

Figani (Beke) Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, magnezyum ve oligometaliktir. 35 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji ve kalp hastalıklarına tavsiye edilir. Taş düşürücüdür.

Kargı Tekkeşin Maden Suyu

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu ve karbondioksitlidir. 17 derece sıcaklıktadır. Mide asidini düzenler, mide ve bağırsak enfeksiyonlarında, karaciğer, sindirim yolları enfeksiyonlarına tavsiye edilir.

DENİZLİ

Karahayıt Kaplıcası

Kalsiyum sülfatlı, bikarbonatlı, karbondioksitlidir. 40 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji ve kadın hastalıkları için tavsiye edilir.

Pamukkale Kaplıcası

Kalsiyum karbonatlı, sülfatlı ve karbondioksitlidir. 35 derece sıcaklıktadır. Kronik iltihaplarla, kronik bronşit ve kalp yetersizlikleri için tavsiye edilmiştir.

Buldan Yenice (Çizmeli) Kaplıcası

Sodyum ve kalsiyum sülfatlı ve karbondioksitlidir. 56 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, kadın ve kalp hastalıkları ile damar sertlikleri için tavsiye edilmektedir. Karaciğer, safra yolları ve bağırsak hastalıkları için içme tedavisi tavsiye edilmektedir.

Buldan İçmesi

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu, karbondioksitli ve demirlidir. 17,5 derece sıcaklıktadır. Mide, bağırsak, safra kesesi, karaciğer sisteminin düzenlenilmesinde iyi sonuçlar alınmaktadır.

DİYARBAKIR

Çermik Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, bromürlü, klorürlü, kükürtlü ve hidrojenli olup 48 derece sıcaklıktadır. İltihaplı romatizmalar ile nefrit, polinefrit, çocuk felçleri ve kadın hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

ERZİNCAN

Erzincan Ilıcası-Böğert Maden Suyu

Sodyum bikarbonat, magnezyum, klorür ve karbondioksitlidir. 30 derece sıcaklıkta olup, romatizma ve deri hastalıkları ile mide bağırsak, karaciğer ve safra kesesi yolları bozuklukları için tavsiye edilir.

ERZURUM

Ilıcaköy Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, demirli, karbonlu ve hidrojenlidir. 38 derece sıcaklıktadır. Beslenme bozukluklarında, romatizma, nevralji, cilt hastalıkları ve deri hastalıklarına da tavsiye edilmektedir.

Köprüköy-Çobandere Çermiği (Deli Çermik)

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyumlu, karbondioksitli, demirli ve bromürlüdür. 26 derece sıcaklıktadır. Düşük tansiyonlularla, romatizma, deri hastalıkları, siyatik ve kansızlıktan şikâyeti olanlara ve felçlilere faydalıdır.

Pasinler Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, klorürlü, radonlu ve karbondioksitlidir. 40 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, nevralji, kadın hastalıklar için tavsiye edilmektedir.

HAKKARİ

Beytüşşebap Zümrüt Kaplıcası

Bikarbonatlı ve kükürtlüdür. Mafsal romatizması, kalp yetmezliği, nevralji, nefrit ve kadın hastalıklarına şifadır.

HATAY

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu, sülfatlı, karbondioksitli ve bromürlüdür. 30 derece sıcaklıktadır. Mide ve bağırsak hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

Reyhanlı Kaplıcası

Kükürtlü, sodyum bikarbonatlı, kalsiyum sülfatlı, bromürlü ve hidrojen sülfürlüdür. 35-37 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, nevralji, kadın ve cilt hastalıkları ile teneffüs yolları şikâyetleri için tavsiye edilmektedir.

MERSİN

İçel (Güneysu) İçmesi ve Çamur Suyu

Sodyum klorürlü, hidrojenli ve kükürtlü olup, 37 derece sıcaklıktadır. Safra yolları hastalıklarında, bağırsak bo-

zukluklarında, iştahsızlık, romatizma, nevralji, nefrit tedavisinde tavsiye edilmektedir.

İSTANBUL

Tuzla İçmeleri

Sodyum klorürlü, bikarbonatlı, sülfatlı ve magnezyumludur. 20 derece sıcaklıktadır. Karaciğer yetersizliği, ikterler, safra yolları iltilapları ile küçük taşları düşürmede ve bağırsak bozukluklarında tavsiye edilmektedir.

Yalova Kaplıcaları

Sodyum sülfatlı, kalsiyumlu ve olimetaliktir. Esas kaynak 57 derece, valide hanım kurnabaşı 64 derece, göz suyu 55 derece sıcaklıktadır. Romatizmalılar, romatoit, kırık çıkık sekelleri, mafsal yapışıklıkları ve kramp tarzında ağrılarla meydana gelen bacak atar damarlarındaki damar tıkanıkları, nevralji, nefritler, felçliler, yorgun dimağlılar, yüksek tansiyonluların şikâyetleri ile göz zarlarının tamirinde şifalıdır.

İZMİR

Balçova Ağamennon Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, klorürlü ve kalsiyumludur. 62 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, polinefrit, kadın hastalıklarında tavsiye edilir. Banyo ve çamur tedavisi yapılır.

Bergama Güzellik Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı ve sülfatlı olup, 36 derece sıcaklıktadır. Banyo tedavisi ile deriyi güzelleştirir, nevrostenikler, dimağ yorgunluğundan şikâyet edenlere tavsiye edilir.

Bergama Paşa Kaplıcası

Bikarbonatlı, karbondioksitli ve sodyumludur. 43 derece sıcaklıktadır. Kronik romatizma ve metabolizma bozukluklarından ileri gelen gut, diabet, şişmanlık, yaşlılıktan ileri gelen düşkünlük halleri, kadınların genital organlarının hastalıklarında ve açık yaralara pansuman yapıldığında yumuşatıcı tesir gösterir.

Çeşme Kaplıcası

Sodyum klorürlü, magnezyumlu olup, 62 derece sıcaklıktadır. Mafsallardaki şişlikler, romatizma, nevralji, kadın hastalıkları, küçük rahim ve iltihaplı vak'alarla adenit, kısmi felç ve raşitizm tedavisinde tavsiye edilmektedir.

Çeşme (Reis Dere) Şifne İçme-Kaplıcası Çamur Suyu

Şifne ya da büyük içme, sodyum klorür ve magnezyumlu, Küçük içme, klorürlü, sodyumlu ve magnezyumludur. Kaplıca suyu 38 derece, Mide suyu 20 derece, Şifne Çamuru 19-25 derece, Şifne büyük içmeler, 24 derece, Şifne ılıca 42 derecedir. Adenitli, rotinik, mafsal tüberkülozlu hastalara ağır ateşli hastalıklardan sonraki nekahat devrelerindeki iştahsız, kansız, zayıf kimselere tavsiye edilmektedir.

Seferihisar Kaplıcası ve İçmesi

Sodyum klorürlü, bromürlü, demirli ve karbondioksitlidir. 55-76 derece sıcaklıktadır. Mide ve bağırsak bozuklukları, romatizma, uyuz, deri hastalıkları, raşitizm ile gıda metabolizması hastalıklarına tavsiye edilmektedir.

Urla-Malgaca İçmesi

Sodyum klorürlüdür. 22 derece sıcaklıktadır. Bağırsak enfeksiyonları ile karaciğer ve safra yolları hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

KARS

Karauganlı İçmesi

Bikarbonatlı, kalsiyumlu ve karbogazözlüdür. 9 derece sıcaklıktadır. Mide hastalıklarında diüretik tesiri vardır.

KAYSERİ

Bayramhacı Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı, klorürlü, sodyumlu, karbondioksitli ve radonludur. 40 derece sıcaklıktadır. Romatizmal hastalıklarda, gut hastalıklarında, dolaşım sisteminin bozukluklarında, karaciğer, safra kesesi ve kronik bronşitlerle, süt yolları hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Boğaz Köprü İçmesi

Karbongazöz ve bikarbonatlı olup, sodyum klorürlüdür. 19 derece sıcaklıktadır. Karaciğer, safra yolları hastalıkları için tavsiye edilmektedir. 20 gün müddetle günde 3-4 bardak içilir ve tedavi iki defa 20'şer gün tekrarlanır.

Tekgöz Kaplıcası

4 derece sıcaklıkta olup, sodyum bikarbonatlıdır. Nevralji, romatizma, nefrit, kırık çıkıktan sonraki mafsal tutuklukları, yarım felçler, kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Yeşil Hisar-Dutluk İçmesi

Sodyum klorürlü, bikarbonatlı, magnezyum bromürlü ve karbondioksitlidir. 19,5 derece sıcaklıktadır. Karaciğer ve safra yolları tembelliklerinde, sindirim yetersizliğinde,

mide ve bağırsakların uyarılmasında tesirlidir. Yemeklerden önce 2-3 bardak içilmelidir.

KIRŞEHİR

Çiçekdağ Bulamaçlı Kaplıcası

Kalsiyumlu, arsenikli, sodyum klorürlü, bikarbonatlı, karbondioksitli ve radonludur. 43 derece sıcaklıktadır. Karaciğer, safra kesesi, mide ve bağırsak üzerinde etkilidir.

Çiçekdağ Muhmutlu Kaplıcası

Sodyum klorürlü, kalsiyum sülfatlı, karbondioksitli ve radonludur. 63 derece sıcaklıktadır. Karaciğer, safra yolları, romatizma, nefrit, nevralji ve kadın hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

Terme Kaplıcasi

Kalsiyum sülfatlı ve sodyumludur. 40 derece sıcaklıktadır. Romatizmal hastalıklar ile omurilik ve eklem kireçlenmesi, nevralji, asabi yorgunluklar, kadın ve kalp hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

Ilgın Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı, sodyumlu, karbondioksitli ve radonludur. 42 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, cilt ve kadın hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

KÜTAHYA

Ilıcaköy Kızılsinler Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu, sülfatlı ve oligametaliktir. 25-43 derece sıcaklıktadır. Çocuk felci ve hemiplejilerle, çıkıktan sonra bacakların kuvvetlenmesinde, cilt ve kadın hastalıklarında, romatizma ve göz hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Yoncalı Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı, sülfatlı, magnezyumlu, karbondioksitli ve oligometaliktir. 39-42.2 derece sıcaklıktadır. Romatizma, deri ve kadın hastalıkları, gıda metabolizmasının bozukluğundan ileri gelen gut ve aşırı şişmanlıklarda tavsiye edilmektedir.

Gediz-Murat Dağı Kaplıcaları

Kalsiyum sülfat, magnezyum bromürlü ve radonludur. 41 derece sıcaklıktadır. İdrar yolları iltihapları ile küçük taşların düşürülmesi, karaciğer hastalıkları, romatizma, nevralji, nefrit, sinir ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Simav Eynal Kaplıcası

Kalsiyumlu, sodyumlu ve oligometaliktir. 43-83 derece

sıcaklıkta olup, birçok kaynaktan ibarettir. Her çeşit romatizma, nevralji, nefrit ve kadın hastalıkları, kırık-çıkıklar için tavsiye edilmektedir.

Tavşanlı Göbel Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu ve oligametaliktir. 32,8 derece sıcaklıktadır. Çocuk felci, kırık-çıkıklar ile romatizma ve nevraljilerde tavsiye edilmektedir.

MALATYA

Darende Balaban İçmesi

Kalsiyum sülfatlı ve magnezyumludur. 13 derece sıcaklıkta olup, romatizma, cilt hastalıkları, kabızlık, şeker, safra yolları hastalıkları, böbrek taş, kumları düşürmede tavsiye edilmektedir.

Aşağı İspendere İçmesi

Sodyumlu, kalsiyumlu ve bikarbonatlıdır. 29 derece sıcaklıktadır. Mide, karaciğer, safra yolları ve bağırsak hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

MANİSA

Selendi-Emir Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, karbondioksitli ve sodyum bikarbonatlıdır. 54 derecedir. Romatizma, nefrit, nevralji, hareket noksanlıklarında tavsiye edilmektedir.

Salihli Kurşunlu Kaplıcası ve İçmesi

Sodyum bikarbonatlı ve karbondioksitlidir. 39,5-71,5 derece sıcaklıktadır. Romatizmalılar, nevraljililer, kadın hastalıkları, nefrit, solunum yolları ve cilt hastalıklarına tavsiye edilir.

Salihli Sart Kaplıcaları

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyum sülfürlü, hidrojenli ve karbondioksitlidir. 51,5 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, cilt ve solunum yolları ile kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Turgutlu (Urganlı) Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı ve karbondioksitlidir. 50-70 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji ve nefritler ile kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Kahramanmaraş Cela İçmeleri

Kalsiyum bikarbonatlı, karbondioksitli, demirli ve bromürlüdür. 14 derece sıcaklıktadır. Karaciğer hastalıkları, romatizma, safra kesesi, mide rahatsızlıklarında tavsiye edilmektedir.

MARDİN

Germiab Ilıcası

Kükürtlü, kalsiyum sülfatlı, magnezyumlu ve hidrojen sülfürlüdür. 61,5 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, kadın ve cilt hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

MUĞLA

Bodrum-Karaada Ilıcası

Sodyum klorürlü, az miktarda florürlü ve bromürlüdür. 33 derece sıcaklıktadır. Romatizma, mafsal ağrıları, nefrit, polinefrit ve kırıklarla kronik jinekolojik rahatsızlıklar için tavsiye edilmektedir.

Fethiye Gebeler Ilıcası

Sodyum klorürlü ve sülfatlıdır. 35,5-36,5 derece sıcaklıktadır. Bağırsak bozukluklarında müshildir. Kalp romatizması, nefrit, polinefrit, deri ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Köyceğiz-Sultaniye İçme Kaplıcası

Sodyum klorürlü, hidrojen sülfürlü ve bromürlüdür. 31,5-41,9 derece sıcaklıktadır. ruhi yorgunluklarda, romatizma, nefrit, nevralji, cilt ve kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Yatağan Bözük Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyumlu ve karbondioksitlidir. 37 derece sıcaklıktadır. Karaciğer, safra kesesi, metabolizma, mide ve sindirim sistemi rahatsızlıklarında tavsiye edilmektedir.

NEVŞEHİR

Kozaklı Kaplıcası

Sodyum klorürlü, sülfatlı, bikarbonatlı, kalsiyumlu ve az miktarda florürlüdür. Hamamlar 43-27 derece sıcaklıktadır. Her türlü romatizma, nevralji ve kadın hastalıkları tedavisi için tavsiye edilmektedir.

NİĞDE

Bor-Kemerhisar İçmesi

Sodyumlu, magnezyumlu, kalsiyumlu, klorürlü ve bikarbonatlıdır. 16 derece sıcaklıktadır. Mide, bağırsak, safra ve idrar yolları hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Çiftehan Kaplıcaları

Sodyum sülfatlı, kalsiyum klorürlü ve radonludur. 22 derece sıcaklıktadır. Romatizma, kadın hastalıkları, nevralji, nefrit, polinefrit tedavisinde tavsiye edilmektedir.

ORDU

Bolaman Sarmaşık Kaplıcaları

Kalsiyum sülfatlı, klorürlü ve oligometaliktir. 47,5 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji ve cilt hastalıkları tedavisi için tavsiye edilmektedir.

RİZE

Andon İçmesi

Kalsiyum sülfat, kalsiyum, sodyum, magnezyum, karbondioksit, demirli ve bikarbonatlıdır. 10 derece sıcaklıktadır. Karaciğer, safra kesesi, mide, bağırsak hastalıkları ile sarılık geçirenlerce bozulmuş karaciğer fonksiyonlarını düzeltmede tesirlidir.

Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası

Sodyum sülfatlı ve oligometalik olup 46-33 derece sıcaklıktadır. Böbrek rahatsızlıkları için tavsiye edilmektedir.

SAKARYA

Kuzuluk Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı olup 37-70 derece sıcaklıktadır. Romatizma ve nefrit, kadın hastalıklarına tavsiye edilir.

Maden Suyu

Sodyum bikarbonatlı ve klorürlüdür. 18 derece sıcaklıktadır. Mide, karaciğer, safra yolları rahatsızlıkları için tavsiye edilmektedir.

SAMSUN

Havza Kaplıcası

Sodyum bikarbonatlı ve oligometalik olup, 52 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, polinefrit, kırık ve çıkıklar ile kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Ladik (Hamamyağı) Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı ve magnezyumludur. 36 derece sıcaklıktadır. Sinir sistemi bozuklukları ile çocuk felci hastalığında tavsiye edilmektedir.

SİİRT

Billuris (Sağlarca) Kaplıcası

Sodyum klorürlü, kükürtlü, kalsiyum sülfatlı, arsenikli, karbondioksitli, hidrojenli ve iyonludur. 34,5 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nefrit, polinefrit, çocuk felci, teneffüs yolları ile kronik iltihaplanmalar için tavsiye edilmektedir.

Hısta Kaplıcası

Kalsiyum sülfatlı, klorürlü, magnezyumlu ve hidrojen sülfürlüdür. 63 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit, ve teneffüs yolları ile kadın hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

SİVAS

Kangal Balıklı (Yılanlı) Çermik Kaplıcası

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu, sodyum bikarbonatlı ve oligometaliktir. Ruhi yorgunluklar, nevralji, mafsal ağrıları, kırık, deri ve kadın ile cilt hastalıklarında tavsiye edilmektedir.

Soğuk Çermik

Kalsiyum bikarbonatlı, magnezyumlu ve karbondioksitlidir. 28 derecedir. Mide, bağırsak, safra kesesi, sinir hastalıkları ile romatizma tedavisinde tavsiye edilmektedir.

Suşehri-Akçaağıl Kaplıcası

Sodyum sülfatlı ve klorürlüdür. 43 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji ve kadın hastalıkları tedavisi için tavsiye edilmektedir.

Yıldızeli Kaman Maden Suyu

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyum sülfatlı ve karbondioksitlidir. 14 derece sıcaklıktadır. Kronik safra kesesi iltihaplarında, ameliyattan sonra veya taş düşürmelerden sonra kan seviyesinde arta kalan pigment maddelerin temizlenmesinde, mide ve bağırsaklarda hazmın kolaylaştırmasında ve sarılık geçirenler için tavsiye edilmektedir.

Yıldızeli-Sıcak Çermik

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyumlu ve magnezyumludur. 42 derece sıcaklıktadır. Her çeşit romatizma, nevralji, nefrit ve kadın hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

TRABZON

Kisarna Maden Suyu

Sodyum bikarbonatlı, kalsiyum sülfatlı, karbongazözlüdür. 15 derece sıcaklıktadır. Mide, bağırsak, karaciğer,

safra yolları ve böbrek rahatsızlıkları için tavsiye edilmektedir.

TOKAT

Sulusaray Kaplıcası
Sodyum klorürlü, sülfatlı ve bikarbonatlıdır. 50 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, cilt hastalıkları için tavsiye edilmektedir.

VAN

Erciş Hasanabdal Ilıcası
Sodyum klorürlü, bikarbonatlı, bromürlü ve hidrojen sülfürlüdür. 66 derece sıcaklıktadır. Romatizma ve muhtelif sistemlerde meydana gelen kronik iltilaplanmalarda tavsiye edilmektedir.

YOZGAT

Sarıkaya Tezdili Kaplıcası
Kalsiyum bikarbonatlı, sodyum klorürlü, radonlu, demirli ve oligometaliktir. 47 derece sıcaklıktadır. Romatizma, nevralji, nefrit ve kadın hastalıkları için tavsiye edilmektedir.
Sorgun-Köhne Kaplıcası
Sodyum klorürlü, kalsiyum sülfatlı, magnezyum ve radonludur. 61 derece sıcaklıktadır. Üst solunum yolları ve iç salgı sistemi üzerinde uyarıcı tesiri vardır.
Yerköy Kaplıcası
Sodyum klorürlü, kalsiyum ve radonludur. 44 derece sıcaklıktadır. Her çeşit romatizma, nefrit, polinefrit ve kadın hastalıkları için şifadır.

BİTKİLERİN LİSTESİ

A

Abanoz ağacı : Diespyros ebenum
Abdest bozan otu : Piterium spinosum
Acı ağaç : Quassiae (Acıyonca, Acı kabuk, acı tahta, acı odun)
Acı bakla : Lupinus (Yahudi Baklası)

Acı biber : Capsicum annum (Şüşka biberi)
Acı çiğdem : Coloxhicum attioum.
Acı dülek : Eoballium Elaterium (Eşşek Hıyarı)
Acı marul : Cichorium Claterium
Acı yonca : Menyanthes tripoliata
Acı pelin : Artemisia vulgaris (Miskotu,Ayvadora)
Acı kavun : Citrullus colocynalis
Adaçayı : Salvia officinalis
Adam otu : Manoragora officinarum (Adem otu, kan kurutan, köpek otu, sünem, abduselamotu, şeytan şalgamı, bacılar otu)
Ada Soğanı : Scilla maritima
Ağuotu : Conium maculatum (Baldıran, Mangolak)
Ağı Dalı : Nerium oleander
Ağaç çileği : Rubus idasus (Ahududu, Dağ çileği)
Ağaç kavunu : Citrus Medies
Ahlat : Pirus clasaqrifolip (Yaban armudu)
Ak asma : Clematis (Filbahar)
Akamber : Ambra Grisea, (Physetesidea)
Akça ağaç : Acer camperstre
Ak diken : Rhamnus cathartioa (Yemişen)
Ak dut : Horus-alba
Akluş : Bouleou
Ak günlük : Gummi elabanum, Bursercceae
Ak kız : Carduus benediotus Carbenin reneiota
Ak kızıl ağaç : Alnus incana
Akpazı : Chenapodium album (Kazayağı)
Aksöğüt : Selix-alba
Alabalık : Salma trutta
Alıç ağacı : Cretaegus moncoyna
Altın top : Trolliuo (Tarla hezareni)
Altın başak otu : Solidage accidentalie
Altın yağmuru : Laburnum anacyroides (Sarı Akasya)
Amberparis : Rerberis vulgaris (Diken üzümü, Kadın tuzluğu)
Amber kabuğu : Craton eluteria
Amerikan fıstığı : Arachis hypocca
Anason : Pimpinella anisum
Anduz otu : İnula helenium (Atgözü, köpek yıldızı, canlı güneş, hint kınakınası)
Anorot : Arrov-roct (Maranta nişastası)
Arap zamkı : Gummi arabicum, leguminosok

Ardıç tohumu : Juniperus
Ardıç katranı ağacı : Juniperus exycedrus
Arı çiçeği : Crinthe minor. (Meryemana çiçeği)
Arnavut darısı : Polygonum fagopyrum (Karabuğday)
Armut : Pyrus communic
Arpa : Hordeum vulgare hexastichum
Aslan ağzı : Antirrhinum majus
Aslan dişi : Traxacum officinal
Aslan kuyruğu : Leonurus
Aslan pençesi : Alchemilla vulgaris, Gnaphalium leontopodium, (Aslanyağı, Tavşanyağı, Şebnemli, Hizmetçi kız, kadın mantosu.)
Asilbent : Styracaceae
Asma : Vitis vinifera
Aspir : Carthamus tinctorius (Boyacı aspiri, Yalancı safran)
At kestanesi : Aesculus hippocastanum
At kuyruğu : Equisetum arvense (Zambakotu, zemberek otu, tilki kuyruğu, beygir kuyruğu, kırk kilit)
Avakado ağacı : Persea Gratissima
Avşar otu : Asarum europaeum (Azak eğeri, Kokulu saz)
Ay çiçeği : Helianthus annuus (Gündoğdu, Günebakan)
Ayı gülü : Paeonia officinalis (Şakayık)
Ayı üzümü : Vaocinius myrtillus (İneb-üssa leb)
Ayı kulağı : Aster amellus
Ayıt : Vitex agnus-castus (Hayut)
Ayı pençesi : Acantuhs longifalius
Aylandız : Ailanthus glandulosa (Kokar ağaç, Esed-ülesa)
Aynülbekar : Arnico montana (Dağ öküz gözü)
Ayrık otu : Agropyron repans, Triticum repens (Sürüngen buğday, Köpek salatası)
Ayva ağacı : Cydonia vulgaris
Ayvadana : Artemisin vulgaris (Adi pelin, Miskotu)
Azak eğeri : Asarum europaeum

B

Bâdem : Juglaneregin-regia

Bahçe çileği : Pragaria vesca
Bakla : Vicia foba
Bal : Apis vulgaris
Baldırı kara : Adiantum capillus- veneris-vonius saai (Hind çörekotu, fuger)
Baldıran : Conium maculatum(Ağırotu, mangalak)
Ballı baba : Lamium purpureum(Kırmızı ballıbaba)
Balık otu : Anamirta cocculus-Cocculus populiferus
Balsama : Cpşnbahkpeul balsamita vulgaris
Bamya : Hibiscus esculentus
Ban otu : Hyoscyamus
Barut ağacı : Rhamnus frangula (Erkek akdiken)
Basur otu : Roruncuius ficarin-calthaefilius (küçük kırlangıç otu)
Bayır turpu : Cochlearis armoracia (Acı kök)
Benekli yılan yastığı : Arum maculatum, Dracunculus vulgarum.
Behmen : Centa uro behen (Kavza kökü)
Beş parmak otu : Potentilla anzerina
Besbase : Macis, myristina ceoe
Bezelye : Pisum satiyun
Beyaz hardal : Brassica candium
Beyaz zambak : Lilium dandium
Beyaz yaban kabağı : Beyonia alba
Bergamot : Citmus bergamia
Biber : Capsioum annuum
Biberiye : Rosmarinus officinalis
Birbir delik otu : Hypericum perforatum
Binbelik : Atropa belladonna
Binbir yaprak otu : Achillea millefolium
Bit otu : Delphinium staphysagria
Badarot : Agjue chemopilis
Boru çiçeği : Datura stramonium
Baldo : Peumus buldus
Boyacı aspir : Carthamus tinçtorius
Boyacı surağı : Rhus cotinus
Boyacı papatyası : Arthemis tinçtoria
Boğa dikeni : Eryngium campestre (Deve elması)
Böğürtlen : Rubus caesius (Karanti dikeni)
Börülce : Vigna sinensis
Buğday : Tritieum vulgare
Burçak : Lathyrus
Büyük çiçekli yüksük otu : Digitalis purpurea

C

Ceviz ağacı : Juglana regia
Civan perçemi : Achillea millefollium
Cin saçı : Cuscuta europaea

Ç

Çadır kuşağı : Dorema ammaniacum
Çakal eriği : Prunus apinosa
Çam : Pinus Silvestris
Çam soymuğu : Pinodeoe
Çan çiçeği : Campanula rapunculus
Çarkı felek : Pasiflora incarnata
Çavdar : Secale esreale
Çakşır otu : Ferula meifolis
Çay : Thea sinensis
Çayır papatyası : Bellis perennis
Çemen : Trigonella foenum
Çekem Tohumu : Semen visci, laranthocece
Çentiyane çiçeği : Gentiana lutea
Çeznezen : Prurtus polinri, Rhamnacece
Çavdar mahmuzu mantarı : Claviceps purpures (Fries), Tulasne
Çavdar rastlığı : Cloviceps purpures, Tulasne
Çeremuş : Allium ursinum (Fries)
Çiğdem : Colchieum
Çilek : Fragira vesca
Çiçekli dış budak : Fraxinus ornus
Çiçeksiz dış budak : Fraxinus excalsior
Çitlenbik ağacı : Celtis sustralis
Çit sarmaşığı : Cenvolvulus sepium
Çınar : Platanus
Çirişotu : Asphodedus
Çıtırcı : Statioe
Çoban çantası : Capsella-bursa pastoris
Çoban düdüğü : Asarum europeum
Çoban püskülü : Ilex aouifollum
Çöpleme : Helleborus niger
Çörek otu : Nigeriç domasana
Çördek otu : Hyssopus ofticinalis (Çuha çiçeği, Primula officinalis)

D

Dağ öküz gözü : Arnica ontana
Dalmaçya Piremutu : Chyrysantheum cinerarıalefollum
Dana ayağı : Arum maculatum (Benekli yılan yastığı)
Darı : Andeorogon sorghum-vulgaris
Dalak otu : Teucrium chamaedrya
Dağ çileği : Fragaria vesca
Dağ karanfili : Dianthus
Dağ eriği : Prunus spinasa
Dağ nanesi : Herbo sideritis, Labiotoe
Dam koruğu : Sempervium tectorum
Darıfülfül : Piper longum, piperacece
Defne : Laurus nobilis
Defneyerit kökü : Radix Gentianael
Delice : Lolium temulentum
Deli otu : Altropa Bellodona (Güzel avratotu, birberik)
Demir hindi : Tamarindus indica (Hind hurması)
Deniz üzümü : Ephedra campylopea
Deniz pelini : Artemisia maritima (Solucan otu)
Dere otu : Anethum graveolens
Deve dikeni : Acanthus syriacis, Acenthocece
Deve elması : Eryagium campestre
Deve kulağı : Berdon lappa majon
Diken üzümü : Berberis vulgaris
Dikenli ot : Cynara cardunculus
Diş otu : Plumbago europaea
Dolama otu : Sceaude salomon
Dokuz donlu : Aquilega vulgaris (Haseki küpesi)
Domates : Solanum lycopersioum
Domuz ayrığı : Cynodon dactylon
Döven otu : Plumbago europea
Dul aptal otu : Daphne mezereum
Dul avrat otu : Aretium major
Dut : Morus alba
Duvar sarmaşığı : Medera helix
Duvar fesleni : Parictaria officinalis
Düğün çiçeği : Ranun oulus

E

Ebegümeci : Malva sylvestris Bkz. Düvelek
Ebucehil karpuzu : Citrullus colocynisthis
Eftimon : Cuscuta euroopasa (Acı elma, acı hıyar, cin saçı, kuskut)
Eğir otu : Acarus calamus
Eğrelti otu : Aspidium
Elma : Pyrus malus
Ejder ağacı : Dracaena droco (Kardeş kanı)
Enginar : Cynara scolymus, Cynara cardunculas
Ergeç sakalı : Spiera
Erkek akdikeni : Rhamnus frangula
Erkek eğreltiotu : Dryopteris filix-mas, Aspidium filik-mas
Erik : Prunus spinosa
Esrarotu : Cannabis satıva
Eşek kulağı : Symhytum
Eşek hıyarı : Ecballiunelaterum

F

Farfara : Tussilogo (öksürükotu, Deve tabanı)
Fare kulağı : Anagallis arvensis (Yalancı kanarya otu, yabani mercan köşkü)
Fasulye : Phaseolus vulgaris
Felfelek : Semen arecae
Fesleğen : Ocium basilicum
Filiskin : Menthapuleqium oaous nucifera
Filbahar : Clematis vitalba (Akasma, karabağ)
Fındık : Coryllus avellana
Fıstık : Pinus storobus
Frenk maydanozu : Chaerophyllum byzantinum (İnceot)
Frenk üzümü : Ribes rubrum
Funda : Erica arborea

G

Gazal otu : Dictamnus albus
Gelincik : Papaver rhoeas

Geven : Astragalus
Greyfurt : Citrus aurantium
Gözlük otu : Euphrasia officinalis
Gugu çiçeği : Dianthus barbatus
Gül : Rosa canina
Gül hatmi : Althaea rosea
Gül yusuf : Amaranthus tricolos (Kadife Çiçeği)
Güneş gülü : Drosera rotundifalia (Böcekkapan)
Günlük ağacı : Liquidambar orientalis
Gürgen ağacı : Pogus silvatica
Güvey feneri : Physalis alkekengi
Güzel avrat otu : Atropa belladonna
Güz çiğdemi : Cololucum sutumnole

H

Hanımeli : Lonicera caprifalium
Hardal : Sinapis alba
Haraza : Fel bavis, Bovidore
Haseki küpesi : Aqilegia vulgaris
Hasır otu : Juncus
Haşhaş : Papaver somniferum
Hatmi : Althaea officinalis
Havaciva otu : Alkanna tinctoria
Havlıcan : Alpinia officinarum
Havuç : Daucus carota
Hayıt : Vitex agnus-castus
Hazzaziye : Cetraria ıslandıca (İzlanda dikeni)
Helvacı kabağı : Cucurbite maxima
Hercai menekşe : Viola Tricolor
Hezaren çiçeği : Delphium staphysegria
Hiltan : Ammi visnaga
Hiltit : Asafoelida, Umbeltiferoe (Cibus deorum, Cennet yemeği, Şeytan tersi)
Hindiba : Cichorium intybus
Hindistan cevizi : Cocos nucifera
Hint yağı bitkisi : Ricinus sativus
Hıyar : Cucuis sativus
Hıyarşembe : Cessale fistula
Hodan : Dorago officinalis
Horasâni : Semen centra
Horoz ibiği : Celosia
Hurma : Phönix daetylifera
Hünnap : Zizyphus vulgaris

Hüsnü yusuf : Dianthus barbatus (Hazarotu, gugu Çiçeği, kır karanfili)
Huş ağacı : Detula pendula

I

Ihlamur : Tilia sylverstris
Ilgın ağacı : Tomorix collicoli
Ispanak : Spinacia oleracea
Isırgan : Urtica pillotifera
Itır çiçeği : Pelargonium, odoratissimum
Itırfil tohumu : Somen amaru

İ

İbrişim : Alyssum martinum
İğde : Elaeagnus (Kozalak)
İncir ağacı : Ficus carica (Yemiş ağacı)
İncir : Ficis carica
İnci çiçeği : Convallarin majalis
İnebiddüt : Vaocinium myrtillus (Ayı üzümü)
İt üzümü : Solanum nigrum
İt labadası : Chenepodium, bonus, henrious
İtalyan papatyası : Anthemis nobilis
İzlandalı keni : Lichen islandicus
İzlanda yosunu : Cetraria islandika

K

Kabak : Cucurhita pepo
Kadın tuzluğu : Amberberis
Kafesli sapsız diken : Carlina acanthifelia
Kafuru ağacı : Unhomomums, camhrea
Kaba yonca : Medicago sativa
Kahkaha çiçeği : Convolvulus sepium
Kahve : Coffea arabica
Kakao : Teobroma cacao
Kakule : Elettaria cardamomum

Kanarya otu : Senecio vulgaris
Kanavcı otu : Adonis
Kandil çiçeği : Achillera millefolium
Kantaron : Erythraea contaurium
Kara ağaç : Ulmus
Kara bağ : Clamatis vitalba
Karabaş otu : Stachya arvensis
Kara biber : Piper nigrum
Kara buğday : Polygorum fogoryrum
Kara boynuz otu : Helleborus niger
Kara çam : Pinus nigro
Kara dut : Morus nigra
Kara kafes otu : Symphytum officinale
Karanfil ağacı : Eugenia
Kardeş kanı : Dracaena draco (Ejder ağacı)
Kara yemiş : Brunus laurocceraşus
Kara yer pırasası : Ballota nigro
Karamuk : Agrostemma githage
Kardelen : Galanthus nivalis
Karna bahar : Brissicea oleracea
Karpuz : Citrullus vulgaris
Kaşık otu : Agremonia eupatoria
Kasımpatı : Chrysanthemum
Kaşu : Cacho
Katır tırnağı : Spartium junocum
Kan otu : Sanguinaria canadensis
Katran ağacı : Cedruş libani
Kavun : Cicumis melon
Kavza kökü : Centauro behen
Kara akça ağaç : Acar tatarioum
Kaya koruğu : Sempervivum tectorun
Kayın ağacı : Betula pondula
Kayısı ağacı : Brunus armeniaca
Kaynana dili : Opuntia
Kaz ayağı : Chenopodium album
Kebere ağacı : Capparis spinosa
Keçi boynuzu : Ceratonis siliqua
Kedi ayağı : Antennaria dioioa
Kedi otu : Valeriana officinalis
Kekik : Thymus serpyllum-thymus
Kereviz : Apium gravcolone
Kereviye : Carum carvi
Kenevir : Cannabis setiva
Kestane ağacı : Castanoa sativa
Keten : Linum usitatissimum
Kılıç otu : Hyperioum parforatum

Kılır	: Ammi visnaga
Kınakına	: İmpatinus acabriuscula
Kırk damar otu	: Planiage payllium
Kırlangıç otu	: Chelidonium majus
Kırmızı biber	: Capsuoum annuum
Kırmızı çiçekli yüksük otu	: Digitalus purpurca
Kısa mahmut	: Teucraum chamaedrys
Kokulu yonca	: Melilotus officinalis
Kokar sedef	: Ruta gravcolens
Kiraz	: Prunus avium
Kişniş	: Coriandrum sativum
Kiraz çöpü	: Ure
Kitre	: Gomme odra pente
Köknar çam	: Ables pectinata miller
Köpek dili	: Cynoclossum
Kudret narı	: Momordioa charantis
Kurt ayağı	: Lycopus europaeus
Kurt bağrı	: Ligustrum
Kuş dili	: Rosmarinus officinale
Kuş burnu	: Rosa caninae
Kurt pençesi	: Lycopodium
Kuş ekmeği	: Thlaspi
Kuşkonmaz	: Asparacus officinalis
Kutsal ağaç (Çince)	: Agrostemma githage
Kuzu kulağı	: Rumex acetosella

L

Labada	: Rumex patientia
Laden fidanı	: Cistus villosus
Lahana	: Brasaica olarecea
Lavanta	: Lavandula officinalis
Limon	: Citrus limonus
Loğusa otu	: Aristoloshia

M

Mahlep	: Fructus Pruni mahella
Mahmude	: Convolvulus acommonia

Manisa Lâlesi : Anemone
Mantar : Fungi
Margarita : Chrysahtheum loucantheum
Mangalak : Conium maculatum
Marul : Lactuka sativa
Marrup : Simaroura
Mayasıl otu : Teucrium polium
Maydanoz : Petrose linum sativum
Mazı : Thuja
Melek otu : Angelica sylvestria
Melissa : Melissa officinalis
Menekşe : Vicla odarata
Mercan köşk : Origanum vulgara
Mercimek : Lens
Mersin ağacı : Myrtus communis
Meryem otu : Ceumurbanum
Meryem pelsengi : Calophylum
Meşe : Quercus
Meyan kökü : Glycyrrhiza glabra
Mezeryon : Darphne mezereum
Mezvek : Senen staphysagriae
Mine çiçeği : Verbena officinalis
Misk otu : Artemisia vulgaris
Misvak : Salvadora persica
Mısır : Zea mays
Mısır püskülü : Stiyfüs maydis
Muşmula : Mespilus germanica
Muz : Musaceade
Meryem ana dikeni : Silbum marinum
Mubarek dikeni : Cniousbenecistus
Mürver ağacı : Sambucus racemosa
Mührü Süleyman : Polygonatum officinalis
Mürdefsenk : Plumbi monoxidum

N

Nane : Mentha pipereta
Nar : Punica granatum
Nasır otu : Sempervivum
Nergis : Calendula arvenzis
Nevruz otu : Linaria elatine
Nezle otu : Chenopodium botrya
Nilüfer (Beyaz) : Nymhasa alba

Nişasta : Amiyolum
Nohut : Cicer aristinum

O

Oğul otu : Melissa officinalis
Orman sarımsağı : Allium ussinum
Okaliptüs : Eucalyptus globulus

Ö

öd ağacı : Aduilaria agollacpa
öküz ağacı : Arnica
ökse otu : Viscum album
öküz urganı : Convolvulus arvensis
öksürük otu : Tussilago farfara
öküz iliği : Scolopendere
öküz kuyruğu : Boillion blance
ömer otu : Humulus lupulus

P

Pancar : Beta vulgaris
Pamuk : Gossypium
Papatya : Matricaria
Patates : Solanum tuberrusum
Patlangaç : Celtis australis
Patlıcan : Solanum melongena
Pazı : Eeta vulgaris, Cicia
Pelin : Artemisia absinthium
Peygamber çiçeği : Centaures cyanus
Pirinç : Cryza sativa
Pırasa : Alliumparum
Pırnal meşesi : Quercus ilex
Pıtrak : Xanthium apinosum
Porsuk ağacı : Takus baccata

Portakal : Citrus aurontium

R

Ratanya : Krameria triandra
Ravend : Rheum palmatum
Rezene, Raziyane : Foeniculum vulgare
Roka (Yabani) : Diplotaxis tenuifolia

S

Sabun otu : Saponaria officinalis
Safran : Cocis sativus
Sakız ağacı : Pistacia lentiscus
Salep : Orchis morio
Sanginer : Potentilla erectu
Sarmaşık : Hedera helix
Sarımsak : Allium sativum
Sarı yonca : Melilotus officinalis
Sarı ot : Chelora perfoliata
Sarı satır : Aleopeuticosa
Sarı şebboy : Cheıranthus cheiri
Sassa fras : Sassafras officinalis
Savvan : Myrrhis odarato
Saz : Carex arenaria
Sedef otu : Ruta graveolens
Selvi ağacı : Cupressus sempervirens
Semiz otu : Portulacca oleracea
Selvi : Cupressus
Sıraca otu : Scro phularia nodosa
Sığır kuyruğu : Verbascum
Sığır dili : Anchusa officinalis
Sinemaki : Colutes arborescens
Sinek kapan : Drosera rotundifolia
Sinir otu : Plantago langelata
Soğan : Allium cepa
Solucan otu : Pelorgonium autumnale
Son bahar çiğdemi : Colchioum autumnale
Soya fasulyesi : Clycine soja
Söğüt : Salix
Susam : Sesamum indicum
Su kabdıranı : Cicuta virosa

Su keneviri	: Bidens tripatita
Su nergisi	: Cltha palustris
Su rezenesi	: Oenantha aquatica
Su teresi	: Nasturtium officinale
Sütleğen	: Euphorbia helioscapia
Süt otu	: Poligala vulgaris
Süpürge çalısı	: Calluna vulgaris
Sürüngen mayasıl otu	: Ajuga reptans
Spier otu	: Filipendula ulmaria

S

Şahtere otu	: Pumaria officinalis
Şakayık	: Baeonia
Şam fıstığı	: Pistacia vera
Şebboy	: Cheiranthus cheiri
Şeftali	: Prunus persica
Şerbetçi otu	: Humulus lupulus
Şerit yapraklı pelin	: Artemisia dracunculus
Şevket otu	: Cnicus benedictus
Şevket elması	: Datura stramonium
Şimşir	: Buxus sempervirens

T

Taflan ağacı	: Brunus laurocerasus
Tarçın ağacı	: Cinnamomum
Tatula	: Datura stramonnum
Tavşancıl otu	: Neracileum ceranatifulnum
Terebentin	: Persea gratissima
Tavşan kulağı	: Cyclamen
Tavşan memesi	: Ruscus
Tere otu	: Anethum graveolens
Tilki üzümü	: Paris incompleta
Turna gagası	: Geranium rotertianum
Turp	: Raphanus sativus

Turunç : Citrus aurantium

U

Uyuz otu : Scariosa arvensis

Ü

Üvez : Sorbus aucuparia
Üzerlik otu : Poganum harmala
Üzüm : Vitis vinifera

V

Vanilya : Vanilla planif olia

Y

Yabani enginar : Cynara cardunculus
Yaban yasemeni : Solanum dulcamara
Yaban kabağı (Beyaz) : Brynoia alba
Yaban gülü : Rosa canica
Yalancı safran : Carthamus tinotorius
Yer sarmaşığı : Nepetaclechoma
Yer fıstığı : Arachis hypogea
Yer feslegeni : Mercurialis

Z

Zakkum : Nerium oleander (Ağıdalı)
Zambak : Lilium
Zencefil : Zingibar officinalis
Zendeçal : Curcuma longa
Zemberek otu : Equisetum arvense
Zeytin : Olea, europace
Zeravent : Aristolochia clematidis
Zırnık : Sodis sulphne
Zulfa otu : Hyssorus officinalis

30. TÜRK DİL KURUMU'NUN "BİTKİBİLİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ"NDEKİ BİTKİ ÇEŞİTLERİ

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Açık Tohumlular	Uryetul büzür	Gymnospermes
Açılırmeyve	Ilep	Capsule
Ağaç	Şecer	Arbre
Ağaççık	Şüceyre	Arbrisseau
Ağımsı	Şebekî	Reticulaire
Ağızlaşma	Mufagama	Anastomose
Ağızsıçiçek	Müşferi	Rachenblüte
Ağlama		Blutung
Alaca	Aiaca	Panache
Alevron	Alören	Aleuron
Almaç	Ahiz	Recepteur
Almaşık, Almaşlı	Mütebadil	Alterne
Almaşlı döl, Dölalmaşı	Nesil münavebesi	Génération alterne
Altyumurtalıklı	Fevkalmebyaz	Epigyne
Anahücre		Cellule-mere
Anatomi	Teşrih	Anatomie
Anbardoku		Tissu de reserve
Anterid	Cihazı tezkir, Huşeyfei nebat	Anthéridie
Antrozoit	Huşeyfatı şibih	Antkherozoid
Apotek	Apoteçia	Apothéce
Aralık bitkileri		Rudelapflanzea
Aralı tüysü		Unterbrochen gefiedert
Askdesteği	Hamili kissei Zekriye	Ascophore
Askı	Rubati muallik	Suspenseur
Aşımelezi		Chimere
Ayada etenelenme		Placentation laminale
Aylalı	Haleli	Auréolé
Ayrılırmeyve	Semeri buzeyru	Diachaine
Ayrımeyve yapraklı, Ayrıyumurtalıklı		Apocarpe
Baklamsımeyve	Semeri baklî	Gouse
Balözülük	Guddei rahikiye	Nectaire
Başak ağaç		Wipfelbaum

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Başhücre	Hücrei müvellide	Initial (Cellule)
Batakçıl	Merzagî	Marécageuse
Bayrak	Alem	Etendart, Pavillon
Bazit	Basid	Baside
Bazitsporu	Basidiospor	Basidiospor
Besin	Gıda	Aliment
Beslerbitki		Plante nourreiére
Beşli	Humasî	Pentamére
Bileşikmeyva	Semeri muttasıla	Pruit composée
Bileşik yaprak	Varakı mürekkep	Feuille composée
Bilezikleme		Ringelung
Billurhücreli lif	Lifi hücrevi hamili billur	Kristall kammerfaser
Billurlulif (tel)	Lifi hamilil billur	Fibre cristallifore
Bireşemli	Vahidülcins	Unisexué
Birgözlü	Vahidülmesken	Uniloculaire
Birevcikli	Vahidülmesken	Monoique
Birinci zar, Dışörtü	Evvelin	Primine
Bitişikçanak yapraklı	Mütelâsikül vürey	Synsépale
Bitişik yumurtalıklı	katı sümeyriye	
Bitkibilim (Botanik)	İlmi nebatat	Botanique
Boru		Vaisseau
Borudemeti	huzmei viaiye	Faisceau vasculaipe
Borumsu	Enbubî	Tubulaire
Boyuncuk fırçası		Griffelbürste
İğnecik fırçası		
Böbrek biçimi	Kilyeviyüşşekil	Reniforme
Böcekcil	Akilül haşerat	Insectifore
Böcekçin	İğtiğbarı bilhaşerat	Entomophile
Bölümlü	Munkasem	Découpé
Bölünmen Doku	Meristem	Meristem
Böz	Besbase	Arille
Bözcük	Arillot	Arillode
Buğdaysımeyva	Semeri mücevvez	Caryopse
Bürgü	Varakı zahrî	Bractée
Bürgücük	Vüreyki zahrî	Bractéole
Bürüm	Leffafe	Involucre
Bürümcük	Lüfeyfe	Involucelle

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Büyüme	Neşvünema	Croissance
Büyütme hormonu		Wuchshormone
Büzülümeşiği		Grenzplasmolyse
Cadısüpürgesi		Balai de Sorciére
Çalımsı	Becel	Arbuste
Çan biçimi	Cersiyüşşekil	Campaniforme
Çanakyaprak	Vüreyki keysi	Sepale
Çapatüy		Ancre (poils en)
Çaprazyaprak	Varakı mütesalip	Feuille croisée
Çenek	Filka	Cotylédone
Çeneksiz	Bilâfilka, Adimetülfilka	Acotylédoné
Çentikli	Zuesnani minşari	Crénelée
Çeperde eteleme		Placentation parictale
Çevrelyapraklar	Evrakı halkaviye	Feuilles verticillées
Çiçekçi		Intrafloral
Çiçekdışı	Harici Zühre	Extrafloral
Çiçek durumu	Vaziyeti ezhar	Inflorencence
Çiçeklik	Mezher, Hamili zühre	Recrptacle
Çifttesteredişli	Minşarii muzaaf	Doppelgesagt
Çiftlitüysü		Paariggefiedert
Çim, çimge		Germe
Çimenbitkileri		Rasenpflanzen
Çimlenme	İntaş	Germination
Çokyıllık bitkiler	Halide	Plantes pluranuelles
Çomak	Ispadis	Spadice
Dağlartüy		Urticats (poils)
Dalsı		Cladode
Damarlanım	Itisap	Nervature
Damlama	Damlama	Guttation
Değişikhücre	İdioplast	Idioplast
Delikyaprak	Varakı meskup	Feuille percée
Demet	Hüzme demet	Faisceau
Demetarası katman doku		Cambuim interfascuculaire
Demetici katman doku		Cambium intrafasciculaire
Demettüy		Büschelheare
Derimeyva	Curap	Follicule

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Dışabakar (Başcık)		Extrorse (Anthere)
Dışbesidoku	Perisperm	Perisperme
Dışderi		Periderme
Diken	Şevk	Epine
Diktohumtaslağı	Müstakim büyeyz	Orthotrope ovule
Dilcik	Lüseyn	Ligule
Dişi	Müennes	Femelle
Dişitakım	Mecmai unas	Gynoécée
Dişli	Müsennen	Dentee
Dokubilim	Mephası ensaç	Histologie
Dokugerilimi		Gewebespannung
Dolanım		Rotation
Dolaşım	Deveran	Circulation
Doruksal	İntihaî	Apical
Dördüz		Tetrade
Dudaklı (çiçek)	Şefeteyni	Labiée
Duyartüy, Duyaç		Fühlborsten
Düğüm	Ukde	Noeud
Düğümarası	Mesafei beyneluk-de	Entrenoeud
Eklemyastığı		Pulvinus, Coussinet
Eksende etenelenme	Meşimiyeti mihiveri	Axiale (placentation)
Elsi	Keffî	Palmée
Embriyon kesesi	Kisei rüşeymiye	Sac Embriyonnaire
Emecen	Meçelium	Micellium
Emgeç	Mihcem	Haustroium
Emicitüy, Emicikıllar	Eşarı massa	Poil aksorbant
Ercik	Uzvu tezkir	Etamine
Ercikbağı		Connectif
Erciksi		Staminoide
Erciktakımı	Mecmai âzaî	Androcee
Erdesteği		Androphors
Erdişi, Erdişilik	Hünsa	Hermaphrodite
Erilbirevcikli		Andromonoique
Erimekanallar		Canale iysigéne
Erkek	Müzekker	Mâle
Eşem	Cins	Sexe
Eşemli	Cinsli	Sexué
Eşemlik	Cinslik	Sexualisme

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Eşemlilik	Cinslilik	Sexuelité
Eşemsel	Cinsi	Sexuelle
Eşemsiz	Gayri cinsi	Asexuelle
Eşemsizlik	Cinssizlik	Asexualité
Etçil	Akilülluhum	Carnivore
Etçik	Lüheyme, Şahmei-büzür	Caroncule
Etene	Meşime	Placenta
Etlimeyva	Semeri lahmi	Pruit charnue
Fındıksı meyva	Cevzi	Nusa
Fışkınçalı		Rutenstrauch
Geçithücreleri		Durchlasszellen
Geçitli borular	Eviyei muvakkata	Vaisseaux poncturées
Geçityastığı		Torus
Girintili	Mefsus	Lobée
Gölgeci bitkiler		Schattenpflanzen
Gövdemsi		Weichstamm
Gövdesiz	Adimussak	Acula
Gözenek, Ağızcık	Mesame, Fevha	Stomate
Gözeneklenir	Mesamî	Porricide
Haçbiçimi	Salibî	Cruciforme
Halkacık	Annulus	Annulus
Halkalıborular	Eviyei halkaviye	Vaisseau annelé
Halkamsı, Halkalı	Halkavi	Annulaire
Hambesisuyu	nusgu gayri musaffa	Séve brute
Hardalsı meyvacık	Hureynep	Silicule
Hardalsı meyva	Harnubi	Silique
Hav		Filzhaare
Havabitkileri	Nebatatı havaiye	Plantes aériennes
Havakanalları	Kanavatı havaiye	Canaux aériferes
Havakökü	Cezri hayat	Racine aérienne
Havalandırma dizgesi	Cümlei nakili havaiye	Sysleme sérifére
Havalı doku	Nesci havaî	Aérenchyme
Hava odacıkları	Beyti havaî	Chambere aérifere
Havasoğanı	Buseyle	Bulbille
Havaya yönelim	Teveccühü ilel hava	Aerotropisma
Hunibiçimi	Tam'î	Infundibuliforme
Hunihücre		Trichterzelle
Hücrebilim	Mephasi hüceyre	Cytologie
Işıkçı bitkiler		Lictpflanzen

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Işınsı	Şuaî	Actinomorphe
Işkın	Gusnu muarra	Schaft
İçebakar (başçık)		(Anthere)introrse
İçgöbek	Sürrei batına	Chalaze
İğne, Boyuncuk	İbre	Style
İğnecik		Aiguillon
İğnemsi	Niğzalı	En aiguille (feuille)
İkieşemli	Zülcinseyn	Bisexuelle
İkievcikli	Şünaiyül mesken	Dioique
İkikardeşli	Sünaiyülah	Diadelphe
İkikollu	Zatüşşebuteyn	Dichotome
İki parçalı	Meşkuk (ikiye mukassem)	Bipartit
İki yanaçlı	Sünaiyülcanibi	Bicollatérale
İki yanlı	Zülcanibeyn	Bilatéral
İki yataklı	Zülferaşeyn	Dicline
İki yedilik	Meşkuk	Bifide
İletim dizgesi	Cihazı nakli	Système vasculaire
İlkkök	Cezri asit	Racine primaire
İncirsi meyva	Semeri encuri	Sycone
İplik	Hayt	Fillament
İplikbiçimi	Haytî	Filiforme
Kaburcak	Hokkî	Pyside
Kalbur	Gırbai	Crible
Kalkansı	Mecnebi	En disque (feuille)
Kamışsı, Kamışsap	Kasaba	Chaume
Kanad	Cenah	Aile
Kanadlımeyva	Müccenah	Samare
Kapalı demetler		Faisceaux fenmes
Kapçık meyva	Semeri fakir	Achene
Karın	Batın	Ventre
Karşılıklı (yaprak)	Mütekabil	Opposee(feuilles)
Karşıt taban	Hüceratı mütekabililricil	Antipodes
Katman doku	Tabakai müvellide	Cambium
Katmerli	Kesirülvüreykatı tüveyciye	Polypetale
Kav	Levhai meyyite	Rhytidome
Kelebeksi	Firaşi	Papilionnacee
Kenarda etenelenme	Meşimiyeti cidari	Placentation marginale

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Kepçe		Scutellum
Kılçık	Kılçık	Arete
Kılıçsı		En epe (feuille)
Kın	Gemd	Gaine
Kol	Saki zahif	Stolon
Koltuk	Ibt	Aisselle
Koşut damarlı	Mutvaziyüluseybat	Parallellelinerve
Kovucuk	Udeyse	Lenticelle
Kozalak	Sanavber	Cone
Kökgövde	Sakı tahtelarz	Rhyzom
Kulacık	Üzeyn	Stipula
Kulacıklı	Zülüzeyn	Auricule
Kurakçılbitki		Xerophyl
Kurakçıllık		Xeromorphie
Kurumeyva	Semer cefif	Fruit sec
Levkoplast	Lokoplast	Leucoplaste
Lif, Tel	Lif	Fibre
Loğsa otu, Kurtluca	Zeravend	Aristoloche
Madde değişimi		Metabolisma
Malabiçimsi		En spatule (feuille)
Mantarderi		Phellodenn
Mantardoğuran		Phellogen
Mantarlaşma	Filinileşme	Suberination
Mantarözü	Felen	Suberin
Mantar tabakası	Tabakai filiniye	Assise subereuse
Merkezde etenelenme	Meşimiyeti merkezi	Placentation centrale
Meyvadesteği	Hamili semer	Carpophore
Mızraksı	Remhî	En lancette (feuille)
Nasır	Nasur	Cal
Nekrohormon		Necrohormon
Nişastaplastı	Amiloplast	Amyloplaste
Oksu	Remhi	En felache (feuille)
Olgunlaşmak	Kemale ermek	Murir
Onçunbesisuyu	Nusçu musaffa	Seve alaboree
Ortadamar		Nervure mediane
Ortayaprak		Mittelblatta
Ortazar		Mittellamelle
Otsu	Haşişî	Herbacee
Oymalı yaprak	Varakı meşkuk	Fendue (feuille)
Ödünleme		Compensation

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Öncüldoku		Tissu primaire
Önçim		Vorkeim
Örtük tohumlular	Mesturulbüzür	Angiospermes
Kapalı tohumlular		
Örtüsüz	Adimetülvüreykatı zehriye	Aperitanthe
Örtüsüz	Bilâğılafızühre	Achlamyde
Örtütüy		Deckhaare
Özgel döllenme		Allogamie
Özük ışınları	Eşiai muhiye	Rayons medulaire
Özük, öz	Muh	Moelle
Özün döllenme		Autofeccondation
Parçalı	Mücezzî	Partite
Parmaklı	Usbulı	Digite
Parmaksı damarlı	Usbüiyülevride	Palminerve
Pekleştirmek		Endureir
Plasma büzülümü	Plasmolis	Plasmolyse
Plazma gerilimi	Deplasmolis	Deplasmolyse
Pul	Harşef	Ecaille
Pultüy	Harşef	Schuppenhaare
Pulyaprak	Varakı herşefi	Feuille ecailleux
Pürcük, Yelpaze	Hüzme	Corymbe
Reçinebezi	Guddei ratenciye	Glande recinifere
Reçinekanalları	Kanaatı ratenciye	Canaux recinifères
Saçakkök	Cezmi hüzmî	Racine fascisulee
Sakaltüy		Barbe
Salgıpulu	Harşefi guddevi	Drusenschuppen
Salyar	Hilâm	Mucilâge
Sapısaran	Ampleksikol	Amplexicaule
Saplı	Zusak	Caulescent
Sapsız	Bila zeneb	Sessile
Sarıcalık		Clorosis
Sarkık tohum taslağı	Münakis büyeyz	Anatrope ovule
Sarmaşır (Bitkiler)	Mütelafit	Volubile
Savak	Fevhai maiye	Hydatode, Stomateaquifere
Sertek		Staude
Sıyırgı biçimi		Spatuliforme
Sivriçli	Mülennef	Acumine
Sivriuçlu	Müteşevvikülzirve	Apicule
Soncul doku	Nesacitali	Tissu secondaire
Sorguçluağaç		Schopfbaum
Suculbitki	Nebatatı maiye	Hydrophyt

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Sürünür	Zahif	Rampante
Sürünür sap	Sakı zahif	Tige rampannt
Süt	Leben	Latex
Süthücreleri	Hüceyratı lebeniye	Cellules laticiferes
Şamdantüy		Kandelaberhaare
Şekil benzemezliği, Benzemezlik	Ademi müşabehet	Anisomorphie
Şeytansaçı	Eftimon	Cuscute
Tabanyaprak		Katophylle
Tablamsı (çiçek)	Cevzî	Rosecee (fleur)
Taç yapraksız	Adimetüttüveyç	Apetale
Tal		Thalle
Talbirliği		Homothallie
Talayrılığı		Haterothallie
Tekerbiçimi		Radförmig
Tekerlek (yaprak)	Medarı	Rond (feuille)
Tekkardaşlı	Vahidülah	Monodelphe
Teklitüysü		Unpaarig gefiedert
Teknecik	Zevrakçe	Carene
Tepehücresi		Cellule capital
Testeredişli(yaprak)	Minşarî	En scie (feuille)
Tepki eşiği		Reaksionsschwelle
Tezdişilik		Protogynie
Tezerlik		Protoandrie
Tıkaç		Thyliosis
Tırmactüy		Kletterhaare
Tırmanır bitki	Mütelâsık	Plante grimpante
Tırtılsı	Sümbülü müzekker	Châton
Trake		Trache
Trakeid		Tracheide
Tohum	Bezir	Graine
Tohumtaslağı	Büyeyz	Ovule
Tozak	Gubarı tal'î	Pollen
Tozak borusu	Enbubei tal'iye	tube polehique
Tozakkömesi	kümmei tal'iye	Pollinic
Tozaklama, Tozaklanma	İstiğbar	Pollinisation
Tozak odacığı	beyti tal'î	Chambre pollinique
Tutunaç	Minşep	Crampon
Tuzcul		Halophyt
Tümürcük	Züreyr	Plumule

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Türmelezi		Metis
Tüysü	Bişi	Pennee
Uçtan (büyüme)		Acropetale (crossance)
Uyku devimi		Nyctinastic
Uyma, Uyarlama	İntibak	Adaptation
Uyurtomurcuk	Azrari naime	Schlafende augen
Uzungüncü bitkiler		Langlagspflanzen
Üçedilik		Trifide
Üçgül (yaprak)	Müsellesî	Gedreit
Üçparçalı yaprakdöker	Zülaksami selase	Tripartite Tropophyt
Üretken çekirdek	Nuvei müvellide	Noyau generatif
Ürülme	İntibaç	Turgescence
Üsbitken	Nebati rakip	Epiphyte
Üsbitkenlik		Epiphytismus
Üstyumurtalıklı	Tahtelmebyaz	Hypogyn
Üzümbiçimi	İnebiyüşşekil	Bacciforme
Üzümsümeyva	İnep	Baie
Yağcepleri	Zeyt ceybî	Poche celifere
Yalancımeyva	Semeri kâzip	Pseudocarpe
Yanaçlı	Vahidülcanip	Collaterale
Yandamar	Useybi tâlî	Nervure laterale
Yandaş temel doku (Parenkima)	Mücavir nescihas	Begleitparenchyme
Yapışıkbaşçıklı	Mütelâsikül haşefat	Synantheree
Yapışırsap	Sakı mütelâsık	Tige adherente
Yapracık	Vureyk	Folide
Yaprak benzemezliği	Ademi müşahebeti evrak	Anisophyllie
Yapraksapı	Zenebi varak	Petiole
Yapraktaslağı		Blattanlage
Yardımcıhücre	Hüceyratı muavine	Synergide
Yarılır	Münfecir	Dehiscent
Yarılırgözlü	İnficari meskenî	Loculicid
Yassıpekdoku		Platten kollenchyma
Yastık bitkiler		Polsterpflanzen
Yayvan bitkiler		Rosettenstauden
Yedekmadde	Mevadi ihtiyatiye	Matieres de reve
Yelçin	İstiğbarı bilhava	Anemophile
Yelçinlik		Anemophile

Türkçe	Osmanlıca	Yabancı Dil
Yelpaze, Pürçük	Hüzme	Corymbe
Yıldıztüy		Sternhaare
Yıllık	Senevî	Annuelle
Yırtmakanallar		Canal schizonene
Yörenim		Circumnutation
Yumru	Deren	Tubercule
Yumurtahücresi	Oosfer	Oosphere
Yumurtalık	Mebyiz	Ovaire
Yumurtalık düzü	Havlelmebyaz	Perigyne
Yumurtamsı	Beyzî	Ove
Yüksek mantarlar		Eumycetes
Yürekbiçimi	Kalbî	Cordiforme
Zardanyarılır	İnficarı hacizi	Septicide
Zeytinsimeyva	Utme	Drupe

Bitkibilim (Yabancı dil-Türkçe)

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Acule	Adimussak	Gövdesiz
Achene	Semeri fakir	Kapçık meyva
Achlamyde	Bilâğılafızühre	örtüsüz
Acotyledone	Bilâfilka, ademi tilfilka	Çeneksiz
Acropetale (croissance)		Uçtan (büyüme)
Actinomerphe	Şuai	Işınsı
Acumine	Müennef	Sivriçli
Adaptation	İntibak	Uyma, Uyarlama
Aerenchyme	Nesci havai	Havalı doku
Aerotropisma	Teveccühü ilel hava	Havaya yönelim
Aiguillon		İğnecik
Aile	Cenah	Kanad
Aisselle	İbt	Koltuk
Aleuron	Aloron	Alevron
Aliment	Gıda	Besin
Allogamie		Özgel döllenme
Allerne	Mütebadil	Almaşık, Almaşlı
Amplexicaule	Ampleksikol	Sapısaran
Amyloplaste	Amilplast	Nişastaplastı
Anastomose	Mufagama	Ağızlaşma
Anatomie	Teşrih	Anatomi

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Anatrope ovule	Münakis büyeyz	Sarkık tohum taslağı
Androcee	Mecmai âzaî	Erciktakımı
Andromonoique		Erilbirevcikli
Anemophile	İstiğbari bilhava	Yelçin
Anemophilie		Yelçinlik
Angiospermes	Mesturulbüzür	Örtük tohumlar, Kapalı tohumlular
Annulus	Annulus	Halkacık
Anisomorphie	Ademi müşabehet	Şekil benzemezliği, Benzemezlik
Anisophyllie	Ademi müşabeheti evrak	Yaprak benzemezliği
Androphors		Erdesteği
Annuelie	Senevî	Yıllık
Annulaire	Halkavî	Halkamsı, Halkalı
Antheridie	Cihazı tezkir (Hüşeyfei nebat)	Anderid
Antherozoid	Huşeytatı şibih Huveyniye	Antrozoit
Antipodes	Hüceratı mütekabililricil	Karşıt taban
Apetale	Adimetüttüveyç	Taçyapraksız
Aperitanthe	Adilmetülvüreykatı zehriye	örtüsüz
Apical	İntihaî	Doruksal
Apicule	Müteşevvikülzirve	Sivriuçlu
Apocarne		Ayrı meyva yapraklı, Ayrı yumurtalıklı.
Apothece	Apoteçia	Apotek
Arbre	Şecer	Ağaç
Arbrisseau	Süceyre	Ağaççık
Arbuste	Becel	Çalımsı
Arete	Kılçık	Kılçık
Arille	Besbase	Böz
Arilode	Arillot	Bözcük
Aristoloche	Zeravend	Loğsa otu, Kurtluca
Ascophore	Hamili kissei büzeyriye	Askdesteği
Asexualite	Cinssizlik	Eşeysizlik
Asexuelle	Gayri cinsî	Eşeysiz
Assise subereuse	Tabakai filiniye	Mantar tabakası

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Anere (poils en)		Çapatüy
Auricule	Züluzeyn	Kulacıklı
Aureole	Halelî	Aylalı
Autofecondation		Özün döllenme
Axiale (placentation)	Meşimiyeti mihveri	Eksende etenelenme
Bacciforme	İnebiyüşşekil	Üzümbiçimi
Baic	İnep	Üzümsümeyva
Balai de sorciere		Cadısüpürgesi
Barbe		Sakaltüy
Baside	Basid	Bazid
Basidiospor	Basidiospor	Bazidsporu
Begleitparenchyme	Mücavir nescihas	Yandaş temel doku (Parankima)
Bicollaterale	Sünaiyülcanibi	İki yanaçlı
Bifide	Meşkuk	İkiyedilik
Bilaterale	Zülcanibeyn	İki yanlı
Bipartit	Meşkuk (ikiye mukassem)	İki parçalı
Bisexuelle	Zülcinseyn	İki eşemli
Blattanlage		Yapraktaslağı
Blutung		Ağlama
Botanique	İlmi nebatat	Bitkibilim (Botanik)
Bractee	Varakı zahrî	Bürgü
Bracteole	Vüreyki zahrî	Bürgücük
Bulbille	Buseyle	Havasoğanı
Büschelhaare		Demettüy
Cal	Nasur	Nasır
Cambium	Tabakai müvellide	Katma doku
Cambium interfasciculaire		Demetarası katman doku
Cambium intrafasciculaire		Demetiçi katman doku
Campaniforme	Cersiyüşşekil	Çan biçimi
Canal schizonene		Yırtmakanallar
Canale iysigene		Erimekanallar
Canaux aeriferes	Kanavatı havaiye	Havakanalları
Canaux reciniferes	Kanatı ratenciye	Reçinekanalları
Capsule	İlep	Açılırmeyva
Carene	Zevrakçe	Teknecik
CArnivore	Akilülluhum	Etçil
Caroncule	Lüheyme, Şahmeibüzür	Etçik

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Carpophore	Hamil semer	Meyvadesteği
Caulescent	Zusak	Saplı
Caryopse	Zemeri mücevvez	Buğdaysı meyva
Cellule capital		Tepehücresi
Cellules laticiferes	Hüceyratı lebeniye	Süthücreleri
Cellule-mere		Anahücre
Chalaze	Sürrei batına	İçgöbek
Chambre aerifere	Beyti havaî	Havaodacıkları
Chambre pollinique	Beyti tal'î	Tozak odacığı
Châton	Sümbülü müzekker	Tırtılsı
Chaume	Kasaba	Kamışsı, Kamışsap
Chimere		Aşımelezi
Circulation	Deveran	Dolaşım
Circumnutition		Yörenim
Cladode		Dalsı
Clorosis		Sarıcalık
Cliloterale	Vahidülcahip	Yanaçlı
Compensation		Ödünleme
Cone	Sanavber	Kozalak
Connectif		Ercikbağı
Cordiforme	Kalbî	Yürekbiçimi
Corymbe	Hüzme	Pürcük, Yelpaze
Cotyledone	Filka	Çenek
Crampon	Minşep	Tutunaç
Crenelee	Zuesnani minşari	Çentikli
Crible	Gırbal	Kalbur
Croissance	Neşvünema	Büyüme
Cruciforme	Salibî	Haçbiçimi
Cuscute	Eftimon	Şeytansaçı
Cytologie	Mephası hüceyre	Hücrebilim
Deckhaare		Örtütüy
Decoupe	Munkasem	Bölümlü
Dehiscent	Münfecir	Yarılır
Dentee	Müsennen	Dişli
Deplasmolyse	Deplasmolis	Plazmagerilimi
Diachaine	Semeri büzeyri	Ayrılırmeyva
Diadelphe	Sünaiyülah	İkikardeşli
Dichotome	Zatüşşebuteyn	İkikollu
Dicline	Zülferaşeyn	İkiyataklı
Digite	Usbui	Parmaklı
Dioique	Sünaiyülmesken	İkievcikli
Doppelgesigt	Minşarii muzaaf	Çifttesteredişli
Drupe	Utme	Zeytinsimeyva

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Drüsenschuppen	Harşefi guddevi	Salgıpulu
Durchlaszellen		Geçithücreleri
Ecaille	Harşef	Pul
En aiguille(feuille)	Mığzalî	İğnemsi
En epe (feuille)	Mecnebî	Kalkansı
Endurcir		Pekleştirmek
En lancette(feuille)	Remhî	Mızraksı
En fleche (feuille)	Remhî	Oksu
En scie (feuille)	Minşarî	Testeredişli (yaprak)
En spatule (feuille)		Malabiçimsi
Entomophile	İstiğbarı bilhaşerat	Böcekçön
Entrenoeud	Mesafei beynelukde	Düğümarası
Epigyne	Fevkalmebyaz	Altyumurtalıklı
Epine	Şevk	Diken
Epiphyte	Nebati rakip	Üsbitken
Epiphytismus		Üsbitkenlik
Etamine	Uzvu tezkir	Ercik
Etendart, Pavillon	Alem	Bayrak
Eumyceles		Yüksek mantarlar
Extrafloral	Harici hücre	Çiçekdışı
Extrorse (anthere)		Dışabakar (Başçık)
Faisceau	Hüzme demet	Demet
Faisceaux fermes		Kapalı demetler
Faisceau vasculaire	Hüzmei viaiye	Borudemeti
Femelle	Müennes	Dişi
Fendue (feuille)	Varakı meşkuk	Oymalı yaprak
Feuille ecailleux	Varakı harşefî	Pulyaprak
Feuille composee	Varakı mürekkep	Bileşikyaprak
Feuille croisee	Varakı mütesalip	Çaprazyaprak
Feuille percee	Varakı meskup	Delikyaprak
Feuilles verticilles	Evrakı halkaviye	Çevrelyapraklar
Fibre	Lif	Lif, Tel
Fibre cristallifere	Lifi hamillil billur	Billurlulif (Tel)
Filament	Hayt	İplik
Filiforme	Haytî	İplikbiçimi
Filzhaare		Hav
Foliole	Vureyk	Yapracık
Follicule	Curab	Derimeyva
Fruit charnu	Semeri lahmî	Etlimeyva

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Fruit compose	Semeri muttasıla	Bileşikmeyva
Fruit see	Semeri cefif	Kurumeyva
Fühlborsten		Duyartüy, Duyaş
Gaine	Gemd	Kın
Gedreit	Müsellesî	Üçgül (yaprak)
Generation alterne	Nesil münavebesi	Almaşlıdöl, Dölalması
Germe		Çim, Çimge
Germination	İntaş	Çimlenme
Gewebespannung		Dokugerilimi
Glande recinifere	Guddei ratenciye	Reçinebezi
Gousse	Semeri baklî	Baklamsımeyva
Graine	Bezir	Tohum
Grenzplasmolyse		Büzülümeşiği
Griffelbürste		Boyuncuk fırçası, İğnerik fırçası
Gouttation	Damlama	Damlama
Gymnospermes	Üryetülbüzür	Açık tohumlular
Gynoecee	Mecmaiunas	Dişitakım
Halophyte		Tuzcul
Haterothallie		Talayrılığı
Haustorium	Mihcem	Emgeç
Herbacee	Haşişî	Otsu
Hermaphrodite	Hunsa	Erdişi, Erdişilik
Histologie	Mebhası ensaç	Dokubilim
Homothallie		Talbirliği
Hydatode, Stomate aquifere	Fevhai maiye	Savak
Hydrophyte	Nebatatı maiye	Suculbitki
Hypogyn	Tahtelmebyaz	Üstyumurtalıklı
Idioplast	İdioplas	Değişikhücre
Inflorescence	Vaziyeti ezhar	Çiçekdurumu
Initiale (cellule)	Hücrei mivellide	Başhücre
Cellule-mere		Anahücre
Infundibuliforme	Kam'î	Hunibiçimi
Insectivore	Akilül haşerat	Böcekçil
Intrafloral		Çiçekçi
Introrse (anthere)		İçebakar (başçık)
Involucelle	Lüfeyfe	Bürümcük
Involuere	Leffafe	Bürüm
Kandelaberhaare		Şamdantüy
Katophylle		Tabanyaprak
Kletterhaare		Tırmaçtüy

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Kristallkammerfaser	Lifi hücrevi hamili billur	Billur hücreli lif
Labiee	Şefeteynî	Dudaklı (çiçek)
Latex	Leben	Süt
Langtagspflanzen		Uzungüncü bitkiler
Lenticelle	Udeyse	Kovucuk
Leucoplaste	Lokoplast	Levkoplast
Lichtpflanzen		Işıkçı bitkiler
Ligule	Lüseyn	Dilcik
Lobee	Mefsus	Girintili
Loculicid	İnficari meskenî	Yarılırgözlü
Male	Müzekker	Erkek
Marecageuse	Merzagî	Batakçıl
Matieres de reserve	Mevadi ihtiyatiye	Yedekmadde
Meristem	Meristem	Bölüngen doku
Metabolisme		Madde değişimi
Metis		Türmelezi
Micellium	Miçellium	Emecen
Mittelblatte		Ortayaprak
Mittellamelle		Ortazar
Moelle	Muh	Özük, Öz
Monadelphe	Vahidülah	Tekkardaşlı
Monoique	Vahidülmesken	Birevcikli
Mucilage	Hilâm	Salyar
Murir	Kemâle ermek	Olgunlaşmak
Necrohormon		Nekrohormon
Nectaire	Cuddei rahikiye	Balözülük
Nervature	İtisap	Damarlanım
Nervure laterale	Useybi talî	Yandamar
Nervure mediane		Ortadamar
Noeud	Ukde	Düğüm
Noyau generatif	Nuvei müvellide	Üretgen çekirdek
Nusa	Cezvî	Fındıksı meyva
Nyctnastie		Uyku devimi
Oosphere	Oosfer	Yumurta hücresi
Opposee (feuille)	Mütekabil	Karşılıklı (yaprak)
Orthotrope (ovule)	Müstakim (büyeyz)	Diktohum taslağı
Ovaire	Mebyez	Yumurtalık
Ove	Beyzî	Yumurtamsı
Ovule	Büyeyz	Tohumtaslağı
Paarig gefiedert		Çiftlitüysü
Palmee	Keffî	Elsi

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Palminerve	Usbüiyülevride	Parmaksı damarlı
Panache	Alaca	Alaca
Papillionnacee	Firaşî	Kelebeksi
Parallellelinerve	Mütevazi-Yülu-seybat	Koşut damarlı
Partite	Mücezzî	Parçalı
Pennee	Rişî	Tüysü
Pentamere	Humasî	Beşli
Periderme		Dışderi
Perigyne	Havlelmebyaz	Yumurtalık düzü
Perisperme	Perisperm	Dışbesidoku
Petiole	Zenebi varak	Yapraksapı
Phelloderme		Mantarderi
Phellogen		Mantardoğuran
Placenta	Meşime	Etene
Placentation laminale		Ayada etenelenme
Placentation marginale	Neşimiyeti cidarî	Kenarda etene-lenme
Placentation parietale		Çeperde etene-lenme
Placentation centrale	Meşimiyeti merkezî	Merkezde etene-lenme
Plante grimpante	Mütelâsık	Tırmanır bitki
Plantes aeriennes	Nebatatı havaiye	Havabitkileri
Plante nourriciere		Beslerbitki
Plantes plurannu-elles	Halide	Çokyıllık bitki-ler
Plasmolyse	Plasmolis	Plazma büzülümü
Platten kollenchyma		Yassıpekdoku
Plumule	Zereyr	Tümürcük
Poche celifere	Zeyt ceybî	Yağ cepleri
Poil absorbant	Eşarı massa	Emicitüy, Emici kıllar
Pollen	Gubarı talî	Tozak
Pollinie	Kümmei tal'iye	Tozakkömesi
Pollinisation	İstiğbar	Tozaklama, Tozak-lanma
Polsterpflanzen		Yastık bitkililer
Polypetale	Kesirülvüreykatı-tüveyciye	
Porricide	Mesamî	Gözeneklenir

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Primine	Evvelin	Birinci zar, Dış örtü
Protoandrie		Zeterlik
Protogynie		Tezdişilik
Pseudoearpe	Semeri Kâzip	Yalancı meyva
Pulvinus, Coussinet		Eklemyastığı
Pyxide	Hakkî	Kaburcak
Rachenblüte	Müşferî	Ağızsıçiçek
Racine aerienne	Cezri havaî	Havakökü
Racine fascisulee	Cezri hüzmî	Saçakkök
Racine primaire	Cezri aslî	İlkkök
Radförmig		Tekerbiçimi
Rampante	Zahif	Sürünür
Rasenpflanzen		Çimenbitkileri
Rayons madulaire	Eşiai muhiye	özışınları
Reaksionschwelle		Tepki eşiği
Receptacle	Mezher, Hamili zühre	Çiçekli
Recepteur	Ahiz	Almaç
Reniforme	Kilyeviyüşsekil	Böbrek biçimi
Reticulaire	Şebekî	Ağımsı
Rhytidome	Levhai meyyite	Kav
Rhyzom	Sakı tahtelarz	Kökgövde
Ringelung		Bilezikleme
Rond (feuille)	Medarî	Tekerler (yaprak)
Rosecee (fleur)	Cevzi	Tablamsı (Çiçek)
Rosettenstauden		Yayvan bitkiler
Rotation		Dolanım
Ruderalpflanzen		Aralık bitkileri
Rutenstrauch		Fışkıçalı
Sac embryonnaire	Kisei rüşeymiye	Embriyon kesesi
Schaft	Gusnu muarra	Işkın
Schattenpflanzen		Gölgeci bitkiler
Schlafende Augen	Ezrari naime	Uyurtomurcuk
Schopfbaum		Sorguçlu ağaç
Schuppenheare	Harşef	Pultüy
Scutellum		Kepçe
Sepale	Vüreyki keysî	Çanakyaprak
Seticide	Inficarı hacizi	Zardanyarılır
Sessile	Bilazeneb	Sapsız
Seve burute	Nusgu gayrı musaffa	Hambesisuyu
Seve alaboree	Nusgu musaffa	Ongunbesisuyu
Sexe	Cins	Eşem

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Sexue	Cinsli	Eşemli
Sexuelle	Cinsî	Eşemsel
Siliculeme	Hureynep	Hardalsı meyvacık
Sexualisme	Cinslik	Eşemlik
Sexualite	Cinslilik	Eşemlik
Silique	Harnubi	Hardalsı meyva
Spadice	İspadis	Çomak
Spatuliforme		Sıyırgı biçimi
Staminoide		Erciksi
Staude		Sertek
Sternhaare		Yıldıztüy
Stipule	Üzeynlî	Kulacıklı
Stipule	Üzeyn	Kulacık
Stolon	Saki zahif	Kol
Stomate	Mesame, Fevha	Gözenek, Ağızcık
Steyle	İbre	İğne, Boyuncuk
Suberin	Felen	Mantarözü
Suberination	Filinileşme	Mantarlaşma
Samare	Mücennah	Kanatlı meyva
Suspenseur	Rubatı muallik	Askı
Sycone	Semeri encurî	İncirsi meyva
Synantheree	Mütelâsikül Yapışık başçıklı haşefat	
Synergide	Hüceyratı muavine	Yardımcı hücre
Syncarpe	Mütelâsikül vüreykatı Sümeyriye	Bitişik meyva yapkarlı, Bitişik yumurtalıklı
Synsepale	Mütelâsikül vüreykatı keysiye	Bitişik çanak yapraklı
Systeme serifere	Cümlei nakili havaiye	Havalandırma dizgesi
Systeme vasculaire	Cihazı nakli	İletim dizgesi
Tetrade		Dördüz
Thalle		Tal
Thyllosis		Tıkaç
Tige adherente	Sakı mütelâsık	Yapışırsap
Tige rampante	Sakı zahif	Sürünürsap
Tissu de reserve		Anbardoku
Tissu primaire		Öncüldoku
Tissu secodaire	Nesci talî	Sonculdoku
Torus		Geçityastığı
Trachee		Trake
Tracheide		Trakeid
Trichterzelle		Hunihücre

Yabancı Dil	Osmanlıca	Türkçe
Trifide		Üçedilik
Tripartite, Zülaksamı	selame	Üçparçalı yaprak-
Tropophyte		döker
Tube polehique	Enbubei taliye	Tozak borusu
Tubercule	Deren	Yumru
Tubulaire	Enbubî	Borumsu
Turgescence	İntibaç	Ürülme
Unioculaire	Vahidülmesken	Birgözlü
Unisexue	Vahidülcins	Bireşemli
Unpaarig gefiedert		Tekli tüysü
Unterbrochen gefiedert		Tekli tüysü
Unterbrochen gefiedert		Aralı tüysü
Unticants (poils)		Dağlartüy
Vaisseau		Boru
Vaisseau annele	Eviyei halkaviye	Halkalıborular
Vaisseaux ponctues	Eviyei munakkata	Geçitliborular
Ventre	Batın	Karın
Volubile	Mütelafit	Sarmaşır (Bitkiler=
Vorkeim		Önçim
Weichstamm		Gövdemsi
Wipfelbaum		Başak ağaç
Wuchshormone		Büyütme hormonu
Xeromorphie		Kurakçıllık
Xerophyte		Kurakçılbitki

31. BU ANSİKLOPEDİDE YER ALAN BİTKİLERİN DİĞER ADLARI

Bitki Adı	Diğer Adı
ABDÜSSELAMOTU	Bak. Adamotu
ACIBAKLA	Gâvurbaklası, Romen Bezelyesi, kurt Baklası, Danik
ACIÇİĞDEM	Karçiçeği, Turin, Mahrut
ACIDÜLEK	Eşekhıyarı
ACIKÖK	Bak. Bayırturpu
ADAMOTU	Hacılarotu, Ademotu, Kankurutan, köpekotu, Sanem, Abdüsselamotu
ADASOĞANI	Ölüsoğanı
ADEMOTU	Bak. Adamotu
AĞAÇÇİLEĞİ	Bak. Ahududu
AHUDUDU	Ağaççileği, Dağçileği,
AĞAÇKAVUNU	Utruç
AĞUOTU	Bak. Baldıranotu
AHLAT	Yabanarmutu
AKASYA	Salkımağacı
AKDİKEN	Gövemeriği, Geyikdikeni
AKGÜNLÜK	Günlük
ALACEHRİ	Bak. Cehri
ALIÇAĞACI	Ekşimuşmula, Barutağacı, Yemişen, Beyazdiken, Mayısağacı
ALIK	Bak. Böğürtlen
ALTUNAĞACI	Bak. Cehri
AMBERBARİS	Parisamberi, Dikenüzümü, Sarıçalı, Kadıntuzluğu
ANDUZOTU	Canlıgüneş, Hintkınası, Atgözü, Aslanyıldızı, Köpekyıldızı
ARAROT	marantanişastası
ARDIÇ	Ardıçtohumu
ARDIÇTOHUMU	Bak. Ardıç
ASKERİOT	Bak. Civanperçemi
ASLANAĞZI	Kurtağzı
ASLANAYAĞI	Bak. Aslanpençesi
ASLANPENÇESİ	Kadınmantosu, Hizmetçikız, Şebnemli, Tavşanayağı, Aslanayağı
ASLANYILDIZI	Bak. Anduzotu

Bitki Adı	Diğer Adı
ATGÖZÜ	Bak. Anduzotu
ATKUYRUĞU	Kırkkilit, Zambakotu, Tilkikuyruğu, Beygirkuyruğu, Zemberekotu
AVOKADO	Avagadro
AYÇİÇEĞİ	Gündöndü, Günebakan, Aydede
AYDEDE	Bak. Ayçiçeği
AYIÜZÜMÜ	İtüzümü, Kocayemiş
AYLANDIZ	Kokarağaç, Esedü'l-Arz
AYNISEFA	Gecesefası, Şamdançiçeği
AYRIKKÖKÜ	Ayrıkotu
AYVADANA	Miskotu, Civanperçemi, Adipelin, koyunotu
BAHARÇİÇEĞİ	Bak. Çuhaçiçeği
BALDIRANOTU	Şukiran, Büyükbaldıran, Lekeli Baldıran, Ağuotu, Yılanotu
BALDIRIKARA	Vanüsağacı, Hintçörekotu, Fujer, Karabaldır, Susümbülü
BARUTAĞACI	Bak. Alıçağacı
BASUROTU	Küçükkırlangıçotu
BAYIRTURPU	Acıkök
BEHMEN	Kavzakökü
BESBASE	Hindistançiçeği
BEŞPARMAKOTU	Gümüşotu, Kazgagası, Kazotu
BEYAZDİKEN	Bak. Alıçağacı
BEYGİRKUYRUĞU	Bak. Kırkkilitotu
BİBERİYE	Kuşdiliotu, Lisanü's-sâfir, Hasbalkan, Rozmarin, Lâcivertgül, Tatlıçiçek, Buhurdanlık, Büberiye.
BİNYAPRAKOTU	Bak. Civanperçemi
BİTOTU TOHUMU	Hezaren, Mezevek
BODURMAYDONOZ	Köpekmaydonozu
BODUROTU	Bak. Dalakotu
BORUÇİÇEĞİ	Çançiçeği, Tatula, Sihirbazotu, Şeytanelması
BOYACIKÖKÜ	Kökboya, Boyakökü, Boyalık, Boyaotu, Boyapürçü, Boyaçili, Çubukboya Dilkanatan, Boyasarmaşığı, Kırmızıboya, Kırmızıkök, Yumurtaboyası, Kızılkök, Kızılboya, Enseköku
BOYALIK	Bak. Boyacıkökü
BOYAÇİLİ	Bak. Boyacıkökü
BOYAOTU	Bak. Boyacıkökü

Bitki Adı	Diğer Adı
BOYAPÜRÇÜ	Bak. Bayacıköku
BOYASARMAŞIĞI	Bak. Boyacıköku
BOYNUZOTU	Bak. Çöpleme
BOYOTU	Bak. Çemen
BÖĞÜRTLEN	Tilkiüzümü, Karamık, Karaçilek
BÖĞÜRTLENÇALISI	Böğürtlenyaprağı
BÖĞÜRTLENYAPRAGI	Böğürtlençalısı, Alık
BUHURDANLIK	Bak. Biberiye
BURÇ	Bak. Çekemtohumu
CANLIGÜNEŞ	Bak. Anduzotu
CEHRİ	Alacehri, Altunağacı, Boyacıdikeni, Ebicel, Karadiken, Sarıboya
CEVİZAĞACI	Cevzde, Koz, Frenkcevizi
CİVANPERÇEMİ	Yaraotu, Binyaprakotu, Kandilçiçeği, Gedikotu, Oduncuotu, Marangozotu, Askeriot, Burunkanamasıotu, Ayrıca bak. Ayvadana
ÇADIRÇIÇEĞİ	Bak. Çobandüdüğü
ÇAMSOYMUĞU	Yalamık
ÇAMSAKIZI	Terementi
ÇANÇIÇEĞİ	Bak. Boruçiçeği
ÇANTACIK	Bak. Çobançantası
ÇARKIFELEK	Fırıldakçiçeği
ÇEKEMTOHUMU	Burç, Gökçe
ÇEMEN	Çimen, Boyotu
ÇEŞMİK	Bak. Çezmezan
ÇEZMEZAN	Çeşmik
ÇİĞDEM	Mahmurçiçeği, Lâhlâh
ÇİMEN	Bak. Çemen
ÇİNSAPARNASI	Bak. Çöpçini
ÇİRİŞOTU	Sarızambak
ÇOBANÇANTASI	Çantacık, Lâtinçiçeği, Çobankesesi, Çobantorbası, Kanotu, Rahibeçantası
ÇOBANDÜDÜĞÜ	Meyhaneciotu, İnsankulağı, Çadırçiçeği
ÇOBANKESESİ	Bak. Çobançantası
ÇOBANTORBASI	Bak. Çobançantası
ÇÖGENKÖKÜ	Dişiçöğen, Helvacıçöğeni
ÇÖPÇİNİ	Kenakena, Çinsaparnası
ÇÖPLEME	Marulcuk, boynuzotu
ÇÖREKOTU	Siyahsusam, Şevkerek tohumları, Siyahkimyon yağı "Karacaotyağı"

Bitki Adı	Diğer Adı
ÇÖRDEKOTU	Çördükotu, Zufa
ÇÖRDÜKOTU	Bak. Çördekotu
ÇÖVEN	Helvacıkökü, Sabunotu
ÇUHAÇİÇEĞİ	Baharçiçeği
ÇUKURBOYA	Bak. Boyacıkökü
DAĞNANESİ	Yabaninane, Dağçayı, Yaylaçayı
DAĞÇAYI	Bak. Dağnanesi
DAĞÇİLEĞİ	Bak. Ağaççileği, Ahududu
DALAKOTU	Mayasılotu, Yerpalamutu, Yermeşesi, Bodurotu, Kısacıkmahmut, Bozcaotu, Kurtluca, Duvarsedefi.
DAMKORUĞU	Saksıgüzeli, Kayakoruğu, Kulakotu
DELİCE	Karamuk
DEMİRDİKENİ	Hüspotu, Deveçökeren
DEREOTU	Tereotu, Durakotu
DEVEKULAĞI	Büyükdulavratotu
DEVETABANI	Öksürükotu
DİKENÜZÜMÜ	Bak. Amberbaris
DİLKANATAN	Bak. Boyacıkökü
DİŞBUDAKAĞACI	Odakınakınası
DİŞİÇÖĞEN	Bak. Çöğenkökü
DOLAMAOTU	Mührüsüleyman, Kurtpençesi
DULAVRATOTU	Kediayası, Tırmıkotu, Boyalıdikenotu, Gıcıkotu, öfkeliot, Pıtrak, Güzelavratotu
DUVARSARMAŞIĞI	Leblâbü'l-arz
DÜĞÜNÇİÇEĞİ	Turnaayağı, Kurbağaotu, Sütlüceotu, Giritlâlesi, Şakayıklâlesi
EBUCEHİLKARPUZU	Eşekhiyarı, Hanzal, Acılâhana, Acıelma, karşabüken, Cırlatan, Acıhıyar, Acıdülek, Cevz-i mukayyi, Eşekmarulu, Acıdüvelek, İthıyarı, Bırtlangaç, Cırtlayan, Karşadüvleği, Hıyarcık
EĞİROTU	Azakeğeri
EKŞİMUŞMULA	Bak. Alıçağacı
ENSEKÖKÜ	Bak. Boyacıkökü
EŞEKHİYARI	Bak. Ebucehilkarpuzu, Acıdülek
FAREOTU	Bak. Sıçanotu, Arsenik
FESLEĞEN	Krallarotu
FIRILDAKÇİÇEĞİ	Bak. Çarkıfelek
FISTIK	Beyazçamfıstığı

Bitki Adı	Diğer Adı
FRENK MAYDANOZU	İnceot
GAVURBAKLASI	Bak. Acıbakla
GECESEFASI	Bak. Aynisefa
GEDİKOTU	Bak. Civanperçemi
GELİNCİK	Yabanihaşhaş
GEYİKDİKENİ	Bak. Akdiken
GREYPFRUT	Kızmemesi, Altıntop
GÖMEGOT	Batalomba, katalomba
GÖKÇE	Bak. Çekemtohumu
GÖZOTU	Gözlükotu
GÜMÜŞOTU	Bak. Beşparmakotu
GÜNDOĞDU	Bak. Ayçiçeği
GÜNEBAKAN	Bak. Ayçiçeği
GÜNLÜK	Bak. Akgünlük
GÜVEMERİĞİ	Bak. Akdiken
GÜZELAVRATOTU	Bak. Dulavratotu
HACILAROTU	Bak. Adamotu
HASBALKAN	Bak. Biberiye
HAVACIVA	Havacıvaotu, Tüylüboya, Yerineği, Eşekmarulu, Eşekhıyarı
HAYIT	Ayıt
HELVACIKABAĞI	kestanekabağı
HELVACIÇÖĞENİ	Bak. Çöğenköku
HELVACIKÖKÜ	Bak. Çöven
HEZAREN	Bak. Bitotutohumu
HİLTİT	Şeytantersi, Şeytanpisliği, Cennetyemeği, Hing, Anjudan, Anguzeb, Hiltut.
HİNDİBA	Köylüsaçı, Güneğik
HİNDİSTANÇİÇEĞİ	Bak. Besbase
HİTKINASI	Bak. Anduzotu
HİNTYAĞIAĞACI	Gerçekkene, Genegerçekotu
HİZMETÇİKIZ	Bak. Aslanpençesi
HIYARŞEMBE	Hıyarşember, Hinthıyarı, Çarşamba
HÜSNÜYUSUF	Guguçiçeği, Kırkaranfili
İBRİŞİM	Kozalık
İNSANKULAĞI	Bak. Çobandüdüğü
İTÜZÜMÜ	Bak. Ayıüzümü
ITRIFIL	Cennetbiberi, Itrafil, Edrefil
ITIRÇIÇEĞİ	Turnagagası, Leylekgagası, Çobaniğnesi
KABAKÇIÇEĞİ	Kestanekabağı, Helvacıkabağı, Asmakabağı, Balkabağı

Bitki Adı	Diğer Adı
KABAKULAKOTU	Lohusaotu, Dulkarıdöşeği, Venüsçiçeği
KADIHİNDİ	Kâğıthindi, Kedihindi
KADINMANTOSU	Bak. Aslanpençesi
KADINTUZLUĞU	Bak. Amberbaris
KANDILÇIÇEĞİ	Bak. Civanperçemi
KANKURUTAN	Bak. Adamotu
KANOTU	Bak. Çobançantası
KARABALDIR	Bağrıkara, Bersiyavşan, Baldırıkara, Venüssaçı, Karabacak
KARAÇILEK	Bak. Böğürtlen
KARAÇÖPLEME	Siyahboynuzotu, Siyahharbak, Karacaotu, Karadiken, Karaçöp, Bohça, Bosça, Bozca, Danabağırtan, Milâd, Kışgülü
KARADİKEN	Bak. Cehri
KARAMIK	Bak. Böğürtlen
KARASİNAMEKİ	Erkeksinameki
KARÇİÇEĞİ	Bak. Böğürtlen
KARDEŞKANI	Ejderkanı, Ejderağacı
KARNABAHAR	Karnabit
KAŞIKOTU	Kuzeyçayı, Ağaççayı, Kızılyaprak
KAVZAKÖKÜ	Bak. Behmen
KAZGAGASI	Bak. Besparmakotu
KAZOTU	Bak. Besparmakotu
KAYAKORUĞU	Kulakotu, Saksıgüzeli, Naserotu
KEBABE	kuyruklukebabe
KENAKENA	Bak. Çöpçini
KENEVİRTOHUMU	Kendirtohumu, Çetene
KERAVİYE	Karamankimyonu, Frenkkimyonu
KETEN	Zeyrektohumu
KIRKKILİTOTU	Kırkboğumotu, Tilkikuyruğuotu, Zambakotu, Beygirkuyruğu, Atkuyruğu
KIRLANGIÇOTU	Siğilotu
KIRMIZIBİBER	Hintbiberi, Bacbiberi
KIRMIZIBOYA	Bak. Boyacıkökü
KIRMIZIKÖK	Bak. Boyacıkökü
KISAMAHMUT	Dalakotu, Yermeşesi, Mahmudeköku, Mayasılotu, Yerpalamutu, Bodurotu, Bozcaotu, Kurtluca, Duvarsedefi
KIZILCIKKURUSU	Kireneksisi
KIZILKÖK	Bak. Boyacıkökü

Bitki Adı	Diğer Adı
KOCAYEMİŞ	Bak. Ayıüzümü
KOKARAĞAÇ	Bak. Aylandız
KOZ	Bak. Cevizağacı
KÖKBOYA	Bak. Boyacıkökü
KÖPEKOTU	Bak. Adamotu
KÖPEKYILDIZI	Bak. Anduzotu
KUDRETHELVASI	Gezengevî, Gezengebi, Gezo
KURTAĞZI	Bak. Aslanağzı
KUTBAKLASI	Bak. Acıbakla
KURTPENÇESİ	Kurttırnağı, Başparmakotu
KUŞDİLİOTU	Bak. Biberiye
KUŞBURNU	Gülburnu, İtburnu, Gülelması
KUŞEKMEĞİ	Çobandağarcığı
KUZUKULAĞI	Labada
KÜÇÜKKIRLANGIÇOTU	Bak. Basurotu
LACİVERTGÜL	Bak. Biberiye
LAHLAH	Bak. Çiğdem
LATİNÇİÇEĞİ	Bak. Çobançantası
LİSANISEVR	Sığırdili, öküzdili
MAHLEP	İdris
MAHMURÇİÇEĞİ	Bak. Çiğdem
MAHRUT	Bak. Acıçiğdem
MARANGOZOTU	Bak. Civanperçemi
MARULCUK	Bak. Çöpleme
MAYASILOTU	Bak. Dalakotu
MAYISAĞACI	Bak. Beyazdiken
MAZI	Kozak
MELİSA	Oğulotu
MERCANKÖŞK	Merzengüş, Macuranotu
MERSİNAĞACI	Sıçankulağı
MERSİNYAPRAĞI	Murt
MERZENGÜŞ	Bak. Mercanköşk
MEYHANECİOTU	Bak. Çobandüdüğü
MİNEÇİÇEĞİ	Kedinanesi, Karaciğerotu, Kutsalot, Büyücüotu
MİSKÇİÇEĞİ	Miskotu
MİSKOTU	Bak. Ayvadana
MAHVE	Kırmankimyonu, Nahçevankimyonu, Halepkimyonu
MARANTANİŞASTASI	Bak. Ararot
MEZEVEK	Bak. Bitotutohumu
NİLÜFER	Suzambağı

Bitki Adı	Diğer Adı
ODUNCUOTU	Bak. Civanperçemi
OKALİPTÜSYAPRAĞI	Sıtmaağacı, Sağlıkağacı
ÖKÜZGÖZÜ	Öküzağacı
ÖKSÜRÜKOTU	Bak. Devetabanı
ÖLÜÇİÇEĞİ	Aynisefa, Altıncık
ÖLÜSOĞANI	Bak. Adasoğanı
ÖMEROTU	Bak. Şerbetçiotu
PARİSAMBERİ	Bak. Amberbaris
PELİOTU	Yapçan, Yavşanotu
RAHİBEÇANTASI	Bak. Çobançantası
RAZİYANE	Tatlıdereotu, Anasonrezenesi
ROMENBEZELYESİ	Bak. Acıbakla
ROZMARİN	Bak. Biberiye
SABUNOTU	Bak. Çöven
SAFRAN	Morçiğdem, Koyunçiğdemi
SAKIZ	Damlasakızı, Mezesakızı, Damlamezekesi
SALKIMAĞACI	Bak. Akasya
SANEM	Bak. Adamotu
SARIÇALI	Bak. Amberbaris
SARIBOYA	Bak. Cehri
SARISABIR	Ezvay
SARIZAMBAK	Bak. Çirişotu
SERMAK	Karapazı
SIĞIRDİLİ	Sığırkuyruğu
SIĞIRKUYRUĞU	Bak. Sığırdili
SİNİROTU	Sinirliot
SİYAHSUSAM	Bak. Çörekotu
SOLUCANOTU	Tarhun
SUMAK	Debbağsumağı, Somak, Tekri, Tetri, Tirimli
SUSAM	Semsem
SUUIKÖKÜ	Kökenfiye, Nezlekökü
ŞAHTEREOTU	Yeniçeği, Yersafrası, Sarılıkotu, Kırmızıpotur, Tavukayağı
ŞAMDANÇİÇEĞİ	Bak. Aynisefa
ŞEBNEMLİ	Bak. Aslanpençesi
ŞEVKERAK	Bak. Çörekotu
ŞEVKETOTU	yeşilakçaağaç, Mübarekdiken, Peygamberdikeni, Kılıçpüskülü, Meryemanadikeni, Beyazdiken, Yabani Enginar, Şevketibostan

Bitki Adı	Diğer Adı
TATLIÇİÇEK	Bak. Biberiye
TARÇINAĞACI	Darçın, Lohusa, Şerbetkokusu
TARHUNOTU	Serpantin, Dragon
TATULA	Boruçiçeği, Şeytanelması, Sihirbazotu, Cırlatankavunu
TAVŞANAYAĞI	Bak. Aslanpençesi
TAVŞANCILOTU	Yabaniayıkengeri, Şeytanotu, Kurtpençesi, Ayıpençesi, Ayıdalı, Keçiboynuzu, Yabanihavuç
TAVŞANKULAĞI	Siklamen, Domuzturpu, Topalak, Yersomunu
TEREMENTİ	Bak. Çamsakızı
TİLKİKUYRUĞU	Bak. Atkuyruğu
TİLKİÜZÜMÜ	Bak. Böğürtlen
TURİN	Bak. Acıçiğdem
UTRUÇ	Bak. Ağaçkavunu
ÜZERLİKTOHUMU	Nazarotu
VENÜSAĞACI	Bak. Baldırıkara
YABANARMUDU	Bak. Ahlat
YABANGÜLÜ	İtburnu, kuşburnu
YABANİNANE	Bak. Dağnanesi
YALAMIK	Bak. Çamsoymuğu
YARAOTU	Bak. Civanperçemi
YAYLAÇAYI	Bak. Dağnanesi
YERPALAMUTU	Bak. Dalakotu
YERMEŞESİ	Bak. Dalakotu
YEMİŞEN	Bak. Alıçağacı
YILANOTU	Bak. Baldıranotu
YUMURTABOYASI	Bak. Boyacıkökü
ZAKKUM	Ağudalı
ZAMBAROTU	Bak. Atkuyruğu
ZEMBEREKOTU	Bak. Atkuyruğu
ZUFA	Bak. Çördekotu
ZULUMBA	Mühürlüzulumba, Zulumbatkökü, Yerkâğıdı

32. PADİŞAH MACUNLARI

Sarayda yapılan ilâçların çoğu nebati olduğu için bunlar özel mevsimlerinde tedarik olunurdu. Yaprak, çiçek ve kökten ibaret olan nebatlar arasında şunlar vardı:

1- Menekşe, şeftali, inci, portakal, ıhlamur, mürver, ayva çiçekleri.

2- Pelin, sarmaşık, bayırturpu, yabani kırçayı, şahtere, poligala, hodan yaprakları.

3- Vişne, frenk üzümü, böğürtlen kuruları.

4- Ebegümeci, kantaron, oğulotu, melisa, bibeiye, adaçayı, keki, civan perçemi yaprakları.

5- Ömer otu, anason, kişniş, kuşkonmaz, hindiba kökü, raziyane, eğrelti, valeryan, çilek fidanı, lâbada kökleri, meşe yaprağı, ardıç tohumu.

Osmanlı sarayında bulunan bu ilâçlardan icabında şurup, şerbet, matbuh ve menkular yapılırdı. Kiler koğuşunda da sehpalar üzerine kâseler, tabaklar konarak nisan yağmuru toplanır, sürahilere doldurulur. Gerektiğinde padişaha sunulurdu.

Pâdişâh (nisan suyu akçası) diye bahşiş verirdi.

Güzel kokulu çiçekler imbikten çekilirdi, buna buhur suyu denirdi ve süslü şişeler içinde Pâdişâha takdim olunurdu.

Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan bir vesikaya göre hekimbaşının iki sandık içinde toplanmış olan eczaları şunlardan ibaretti:

Geyik boynuzu yanmış, kükürt çiçeği, dut şarabı, kantariyon yağı, ravend, zağfiran, kehribar boyası, haşhaş şerbeti, terementi belesenk, kükürt suyu, meyva saf boyası, afyon boyası, jelâpa, sedefi suhuf, ardıç hülâsası, ...? gülyağı, lâvdan, ...? terleme suhuf, ardıç tohumu hülâsası, soruncan? sarmısak ma'cunu, Venedik terementi, pelin tozu, cıva melhem, kınakına hülâsası, afyon, Lavdan çayı, külherçile, kehribar suhuf, frenk sineği (?), hatmi merhemi, şeytan necsi, kurşun suhufu, yakı melhem, ardıç suhufu, badem yağı, mayasıl melhem, talyon, ağaçkavunu çekirdeği, öksürük ...? Hindistan cevizi, billior suhufu, papatya çiçeği, kantariyon, girid diktamı, Sâbinasis otu, çöpüçini, karaçöpleme, öksürük cam? demirbozan ancelika, minyanbalı, fil dişi tozu, kınakına, sinamesi, bayağı öd (ud) ağacı, saparna, sandal, pelin otu, sasafras, acı maacun? fil dişi, melisa, geyik boynuzu tozu...?, Peygamber ağacı, kehribar, isnafado (?), kilermeni, Demir bozan, Beviltutma otu ve isimleri okunamıyan yedi muhtelif madde.

Sarayda Fâtih tarafından bir ilâç dolabı yaptırılmıştı, ki bu kiler kapusunun dışında idi. Bu dolapta kullanılması

herkes tarafından bilinen ve bilmeyenlerce de kullanıldığı takdirde zarar vermeyen genel ilâçlar vardı ki lüzum görüldükçe istifade olunurdu. Saray tecrübelileri hekime muhtaç olmadan ihtiyaca göre faydalanırlardı. Dolapta ilâçlar eksildikçe Hassa Kethüdası tarafından tamamlanırdı. Bunun için de listenin Hekimbaşı tarafından tasdiki lâzımdı.

Saraylarda padişahlara mahsus olan ilâçlar **başlalanın** huzurunda ve **Hekimbaşı** tarafından hazırlanırdı. Bunlar süslü vazolara, şişelere, kâselere, hokkalara konur, üzerleri kumaşla sarılır, sonra **başlala** ile birlikte **hekimbaşı** taraflarından mühürlenerek takdim olunurdu.

Başlala kulesinde bunlardan başka misk ve anber macunları, kurslar yapılırdı. Bunlara **"tensûh"** denilen kalıplarla muhtelip şekiller verilirdi.

Tensûh kalıpları pirinçten dökülmüş iki kanatlı levhalardır ki, araya konan maacundan daha kıvamlı terkipleri sıkıştırarak onlara muhtelif şekiller vermeğe yarar, ve ilâç veya şekerlemeleri komprimeler gibi toplar. kalıplarda yazılı olan **Besmele, bismillâhişşâfi** ... gibi yazılar tazyik ile Kurslara geçerdi. Çeşitli şekillerde yapılan tensûhlar sarayda makbul idi.

Tensûh kalıplariyle yapılan **tenzu** terkibinden bir örnek verelim: **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi**'nde bulunan bir tenzu terkibi şöyledir :

Tiny-i mahtum 200 dirhem, Anber-i ham 100 dirhem, Misk kursu 24 dirhem, Galye misk 24 dirhem, Ud-u hâlis 80 dirhem, İncu 24 dirhem, Yakut-u ahmer 32 dirhem, Zümrüd 32 dirhem, Ayva çekirdeği 32 dirhem, Seylâni 32 dirhem, Sandal-i ahmer 400 dirhem, Sandal-i asfar 24 dirhem, Mastikâ (Mastaki) 16 dirhem, Havlincan 16 dirhem, Darçın 16 dirhem, Sabır 16 dirhem, Zagferan 16 dirhem, Râvend 16 dirhem, Sarı helile 16 dirhem, Tiyn-i ermeni 16 dirhem, Kâbulî 16 dirhem, Eblec 16 dirhem, Belilec 16 dirhem, Mercan 16 dirhem, Altun varakı 8 deste, Badzehr-i mârî 16 dirhem, İbrişim muhrak 47 dirhem, Muhrak fil dişi 350 dirhem, Lisan-ı sevr kökü gülâb ile kaynamış ve süzülmüş 400 dirhem

İBNİ SİNA, tiryaki insana benzetir, ve tiryak tıpkı insan gibi muhtelif yaş devrelerine sahiptir. Bu devrelerin ömrü sıcak ve soğuk memleketlere göre değişir, Tiryak, yapıldığı zamandan itibaren sıcak memleketlerde altı ay, soğuk yerlerde bir seneye kadar geçen zaman içinde çocukluk devresini yaşar. Bu zamanda tiryak henüz olgunlaşmamıştır. Tiryak on yaşında şebabet devrine girer. Sıcaklarda on sene ve soğuklarda yirmi sene durur. Tiryak artık kuvvetinin en yüksek derecesine varmıştır. Onun en tesirli zamanı bu devirdedir. Sıcaklarda yirmi, soğuklarda kırk sene muhafaza edilen tiryakın kuvveti azalmağa başlar ve nihayet sıcak memleketlerde

otuz, soğuk yerlerde altmış sene geçiren tiryak artık kuvvetten düşmüş ve macun olmuştur.

İbni Sina esas tiryakın terkibi bozulmuş olduğundan bahsetmekle beraber muhtelif tiryaklardan da bahseder. Bunların arasında kendisinin tertip ettikleri de vardır. Asıl tiryak 64 eczalıdır. Hemen hepsi nebatlardan ibaret olan bu eczaların, ölçülerine riayet edilmek üzere, eritilecek olanları eritilir, bazılarının menkuu yapılır, kuru olanlar dövülüp elekten geçirilir, ve hepsi birden şarap ve bal içinde yoğurulup maacun kıvamına getirilir. Bu suretle hazırlanmış olan tiryak topraktan, yahut kalaydan veya gümüşten yapılmış bir kaba konur. Kap tamamile doldurulmaz, tiryakın teneffüs etmesi için yer bırakılırdı.

İbni Sina'dan sonra Selçuklu ve Osmanlı tabiplerine kadar intikal eden, hatta yarım asır öncesine kadar İstanbul' da aranan tiryak, dünyada en uzun ömür sürmüş, itibar görmüş, uğruna ümitler bağlanmış olan en büyük bir terkiptir.

Tiryakın muhtelif kimseler tarafından yapıldığını söylemiştik. İbni Sina dahi ayrıca tiryak yapmıştır. O da azçok diğerlerine benzer. Bunlar **Tiryak-sağîr** ve **Tiryak-ı kebîr**dir.

İbni Sina'nın yaptığı iki nevi tiryak şunlardır :

1- Maacunu tiryak-i Sagîr :

Habb-el beselan, kust, murr, centiyana, darsım, fülfül ebyaz, udhindi, fetrasaliyun, her birinden birer cüz, misk üç cüz, cündü bidester dört cüz alınır. Maacun yapılır.

2- Maacun-u tiryaki-i kebîr :

Kuşur-u utruc, Centiyana, Murr, Habb-ı belesan, Oğulotu varakı, ve bezri falancamişk, zurunbad, Darunac her birinden dörder dirhem, Misk, Anber, her birinden birer miskal Kust, darçını, vacc, Zaq faran, Nardîn, Afsantîn, Afyon her birinden üçer dirhem, Uduhindi iki miskal, kâfur yarım miskal, Fû, Mû, Fetrasaliyun her birinden iki buçuk dirhem, ber-i car cîr, bezr-i lift, Bezr-i kurras, Lisan asafîr, Habb-el kulkul, herbirinden ikişer dirhem bu edviyeler maacun yapılır. Altı ay mayalandırılır. Ve sonra içilir.

Naşit Baylav'da bulunan saraya ait helvahane defterinde her sene padişahların nefs-i humâyûnları için pişirilen çeşitli tiryakların terkipleri vardır. Bu terkipler helvahanede kazanlar içerisinde pirişildiğinden maddelerin mikdarları da yüksek doz olarak yazılmıştır. Aşağıda bu çeşitli tiryakların terkipleri şöyledir :

Maacun-u tiryak-ı erbaa :

Habb-el fâr 5 kıyye, Centiyana 5 kıyye, Murr safi 5 kıyye, Zaravand tavil 5 kıyye, Asel-i musaffâ 60 kıyye.

Tiryak-ı Semâniye :

Murr mekkî 16 dirhem, Habb-al gâr 16 dirhem, Ravend-i çinî 16 dirhem, Zerdacu 16 dirhem, Centiyana 16 dirhem, Zaravand tavîl 16 dirhem, Kust 16 dirhem, Asel-i keben 16 dirhem, Asel-i musaffa Üç edviye bir ola.

Başka bir tiryak-ı erbaa terkibi :

Asl-ı keben 14 derhem, Asl-ı hanzal 14 dirhem, Afsantın 14 dirhem, Zaravand mudahrac 14 dirhem, Tarahşakuk 14 dirhem, Asel-i musaffa Üç edviye bir ola.

Tiryak-ı otuzkâr :

Fulful abyad 20 dirhem, Falancamuşk 20 dirhem, Bezer-i banc 20 dirhem, Fu 20 dirhem, kakule 20 dirhem, Zaravand tavîl 8 dirhem, centiyana 8, Cadvar 8 dirhem, Bassal unsul müsevva 8 dirhem, Habb al gâr 14 dirhem, Zagfaran 5 dirhem, Nardîn 2 dirhem, Cund bî-dastar 2 dirhem, Asel-i musaffa üç edviya bir ola.

Tiryak-ı Askerî :

Asl-ı keben 14 dirhem, Asl-ı hanzal 14 dirhem, Afsantin 14 dirhem, Zaravand mudahrac 14 dirhem, Tarahşakuk 14 dirhem, Asel-i musaffa üç edviye bir ola.

Mâcûn, Osmanlı sarayının gerekli bir ihtiyaç maddesi idi. Yüzlerce cariye arasında yaşayan hükümdarların kuvvet macunlarına ne derece önem verdikleri kolayca anlaşılmaktadır.

Saraylarda en büyük hekimlerin huzurunda yapılan **pâdişâh mâcûnları**'nın bir başka adı da **tiryak**'tır.

Düstur-ül edviye isimli kitapta **Fransız** kodeksinden alınan bir **tiryak** formülü şöyledir :

Zencefil cezri 60 gr., Susen cezri 60 gr., Yabani Valeriyan cezri 60 gr., Fransa valeriyanı cezri 20 gr., Itri Azak eğeri cezri 30 gr., Zû evrak-ı hamse cezri 30 gr, İhlic cezri 30 gr., Centiyana cezri 20 gr., Cezr-i Meum 20 gr., Zeravend cezri 10 gr., Haşebî sarı sabır 10 gr., Seylan tarçını 100 gr., Girid Diktam'ı 30 gr., Defne evrak-ı yâbisesi 30 gr., Bellût-ül arz kummatı 60 gr., Yabanî Oğulotu kummatı

30 gr., Yer Pelidi kummatı 20 gr., Kılıcotu kummatı 20 gr. Kantariyon kummatı 20 gr., Yer Pelidi kummatı 20 gr., Kılıcotu kummatı 20 gr., Kantariyon kummatı 20 gr., Kırmızı gül yüreykat-ı tüveyciyesi 60 gr., Stokaz ezharı 30 gr., Limon kışr-ı yâbisi 30 gr., Kebabe 120 gr., kara biber 60 gr., Maydanoz semarı 30 gr., Anisun-i mısrî-i mahzenî 20 gr., Anisun semari 25 gr., Raziyane semarı 20 gr., Marsilya Kâşimi semarı (Seseli) 20 gr., Girid cezri semarı 10 gr., Burçak buzuru 200 gr., Yaban şalgamı buzuru 60 gr., Kakule buzuru 80 gr., Garikun-i ebyaz 60 gr., İzmir afyonu 120 gr., Meyan kökü usaresi 60 gr., Kâad hindi 40 gr., Samg arabî 20 gr., Murrsafi 40 gr., Günlük 30 gr., Kasni 20 gr., At kasnisi 10 gr., Opopanaks 10 gr., Tıyn-i mahtum 20 gr., Kibritiyet-i hadid-i yâbis 20 gr., Kara sakız 10 gr.

Evliyâ Çelebi'den öğrendiğimize göre tutyacılar, maacuncular, gülâpçılar, edhân-ı edviyeciler, meşrubât-ı devacılar gibi birçok esnaf daha vardı ki bunların yaptıkları işler eczacılıktan başka bir şey değildi. Bir takımı ıtriyatçı sayılabilse de bu ıtriyatçılık ta eczacılığın bir şubesi idi.

Bunlardan deva meşrubatı satanlar Esnâf-ı meşrûbât-ı devâ'ın 500 dükkânı ve 600 mensubu vardı. Bu dükkânlar Bâyezit ve Hocapaşa civarında bulunan Meydancık mahalleleri ile Galata'da bulunuyorlardı. Evliyâ Çelebi'ye göre (İşleri lisanısevr, hindiba, köknar, nane, sa'ter gibi edviyenin arakını çıkarıp gûna levin şişelere koyarak) satmak idi.

Maacuncuların 300 dükkânı ve 500 mensubu vardı. Evliyâ Çelebiye göre bunlar da alayda şu suretle bulunurlardı: (Bu tâife tantırevanlar üzere dükkânlarının maacin kısımlarını ve hokkaları dizip halifeleri havanlar içre Besbase, kebabe, Darçın, darifülfül, kakule, havlican, Ödülkahır, zencebil gibi edviyeyi dövüp ihzar ederler, sonra gümüş hokkalar derununa vazedip maacunhârlara ihsan ederler.)

KIRMIZ MACUNU

1798'de Padişah III. Mustafa, kızlarağası tarafından saray dışında bir hekime yaptırılan ilâcı kullanarak zehirlenmişti. Esasen sıkı kontrol altında bulundurulan saraydaki ilâç yapımı bu olay üzerine daha sıkı nizama alınmıştı. Saray dışında böyle sıkı tedbirler alınmadığı için halk da sarayda yapılan ilâçları çok arardı. Sarayın halk tarafından aranan ilâçlarından en şöhretlisi maacunlar ve bunlar arasında kırmız maacunu idi. bir mütahassısın nezareti altında Enderûn'da yapılan bu ilâcın imaline ilkbaharda başlanırdı. Halk ancak saray mensuplarına müracaat ederek bundan bir mikdar tedarik edebilirdi.

Dr. Sedat Kumbaracılar, Kırmız mâcunu yapımını şöyle anlatır :

Beş okka gelincik çiçeği yıkanır, içerisi sırlı olan bir kavanoza konur ve üzerine tülbentten geçirilerek 1500 limon sıkılırdı. Bunun kabarmasına meydan verilmemek üzere arasıra karıştırılarak kırk gün bekledikten sonra içine (50 dirhem kırmız, 15'er dirhem lâcivert, çivit, ağaçkavunu çekirdeği, şeftali çekirdeği, ayva çekirdeği, dar-i fülfül, karanfil, darçın tohumu, âlâsından kakule, zencefil, akzencefil, hindistan cevizi, sarmısak, papatya, pelin, biberiye, şahtaze ekşi nar kabuğu, taze oğulotu, Onar dirhem mastaki, tatlı turunç kabuğu, hünnap kurusu, gül kurusu, darçın, deniz kadayifi, limon çiçeği, sinamesi, Girit lâdeni, havlican, mercan köşk, akzambak yirmi beşer dirhem yenibahar, adaçayı, yirmişer dirhem yasemin çiçeği, hatmi çiçeği, dörder dirhem ödağacı, hintyağı, iki dirhem akanber, 3 okka şeker, bir okka gülsuyu, 200 dirhem süzülmiş bal, 100 dirhem Şam nöbet şekeri, 9 adet sümüklü böcek.) konulurdu.

Bu maacun yapıldıktan sonra hemen kullanılmazdı. Yedi ay güneşte tutulur, sonra süzülerek şişelere taksim edilirdi.

Hekimbaşı Nuh ise, Kırmız mâcûnunun bir başka terkibini şöyle anlatır :

50 dirhem güllap, 150 gr., misket elması üsaresi, 100 dirhem ipek kozalağı, 10 gr. kırmız temiz bir tencere içine konup 24 saat ıslatılacak ve bir defa kaynatıldıktan sonra süzülecektir. Sonra 150 dirhem miâd şekerine bal kıvamı verilecek, 4 dirhem anber de ufaklanıp karıştırılacak, buna da yarım dirhem misk katıp karıştırılmakta devam edilecektir. Ateşten indirilip parmak dayanacak kadar soğutulduktan sonra 6 dirhem hâm öd = ud, 6 dirhem Seylan darçını, 2 dirhem islah olunmuş lâcivert, 2 dirhem akinci, 1 dirhem altın varakı ilâve olunacaktır.

FATİH'İN MACUNU

Arab ve Acem hükemasının Fatih II Sultan Mehmed Han için hazırladıkları kuvvet mâcununa ait belgede ise şöyle denilmektedir :

"İşbu mâcûn-i mücerreb padişah hazinesinden çıkmıştır ki, Arap ve Acem hükemaları ittifakla Sultan Mehmed Hân hazretlerine terkib idüb yazmışlardır. Vefatından sonra iç oğlanlarından birisi bir tarikiyle yazdırub taşrada birisine göndermiştir. Cümleden nef'i budur ki, bir kimse erlikten kalmış olsa yahut bir hatu (hatun) doğurmasa anın bedeninden her dürlü illetler var ise, kırk sabah ve akşam işbu macunu

yine 15 ya 20 yaşında yiğit gibi ola ve avrat ise gine on beş yaşında kız gibi ola ve tamam hayzını görür ve bir dahi görünceyedek cemi' âzasında her ne kadar evlâde mani olur illetleri var ise ve marazları var ise cümlesini def' ider ve ömründe evlâdı olmayan kimselerin evlâdı olur, biznillâhi Tealâ işbu macun zekerde ve hayada ve uruk da olan ahlatı eridür pâk ider ve eğer bir kimse tecrübe itmek murad iderse, bir gice altı dirhem işbu macundan yisin, sabah kendile bevi idesin göresin ki neler çıkar, heman bir gicede faidesi malûm olur ve hassiyeti bî harabdır gice yatduği zamanda ekl ide eczâları dahi bunlardır. (Karanfil, kebabe, fulfül, darçın, bunların her birinden onar dirhem ola ud-ül Kahir, kereviz tohumu bunlardan beşer dirhem ola, Anisun-i mısri, ısırgan tohumi, havuç tohumi, şalgam tohumi, turb tohumi mastaki (sakız) sinameki bunların her birinden onar dirhem ola, Ak günlük on dirhem üzerlik tohumi on dirhem, acı badem yağı on dirhem ayıtlanmış çörekotu yiğirmi işbumezkûr eczaları muhkem havanda sahk idüb üç argi beyaz bal ile mutad üzere macun idüb ve içine beş çekirdek misk ola ve altmış dirhem istimal ideler ve şartı budur ki, kaçan yiyecek vakitde Peygamber aleyhissalât-ü vesselâm ruh-i pâkine üç kerre salât getürüb ve dahi besmele-i şerif ile ve üç kerre ihlâs-ı şerif ve üç kerre Fâtihai şerif okuyub cemi' al-ü ashâb-ı Resûlullah-i sallâllahü Tealâ aleyhi ve sellim ervahlarına hibe ide ba'dehû ekl ide ve sakınıb cünüb olduği vakit yemeye vesselâm.

Yukarıdaki vesikanın metninde geçen eczaların isimleriyle lâtince karşılıkların verelim :

Karanfil (Caryophülli Flores) 10 dirhem, Kebabe (Cubebac Fructus) 10 dirhem, Fulful (Piperis nigri Fructus) 10 dirhem, Darçın (Cimamami chinensis cortex ceylanici Cartex) 10 dirhem, Ud-ül kahir (Pyrethri Radit) 10 dirhem, kereviz tohumu (Apii Semen) 10 dirhem, Anisun-i mısrî (Cari captici Semen) 10 dirhem, Isırgan tohumu (Urticae Semen) 10 dirhem, Havuç tohumu (Caritde Semen) 10 dirhem, Şalgam tohumu (Brassicae Rapse Semen) 10 dirhem, Turb tohumu (Raphani sativae Semen) 10 dirhem, Mastaki (mastika)(Resina Mastix) 10 dirhem, Sinameki (Sennae Folia) 10 dirhem, Akgünlük (Olibanum, Guummiresina Olibanum) 10 dirhem, Üzerlik tahumi (Pegani Marmalac Semen) 10 dirhem, Acı badem yağı (Olcum Amygdalae amaroe) 10 dirhem, Çörekotu (Nigella sativa Semen Nigallae) 20 dirhem Bal (Meli) kâfi miktar Misk (Moschus) çekirdek 5 dirhem, Şeker (Saceharum) dirh. 60 dirhem.

Sabah ve akşam altışar dirhem kullanılır.

Topkapı Sarayı Arşivinde bulunan, Fatih Sultan Mehmed'e Arab ve Acem hekimleri tarafından tertib edilen mâcundur

SULTAN I. ABDÜLHAMİD HAN'IN KIRMIZ MACUNU

Sultan I. Abdülhamid Han için yapılan kırmız mâcunu, "Sevketlû efendimiz hazretlerine mahsus olan kırmız terkibidir." denildiktensonra terkibi şöyle tarif edilmektedir :

İnen (inci) 10 dirhem, Kırmızı mercan 9 dirhem, Ud maverdi 27 dirhem, Seylân darçini 25 dirhem, Harir-i hâm 35 dirhem, Anber 7 dirhem, Misk 4 dirhem, Varak-ı zeheb deste 40 dirhem, Kırmız 6 dirhem, Mâ-i misket 2 vakkiye (okka), Mâ-i kayyum? 100 dirhem, Beyaz menat? şekkeri 1 vakiyye 100 dirhem.

SULTAN I. ABDÜLHAMİT HAN'A AİT MACUNLAR

Topkapı Sarayı'ndaki Sultan I. Abdülhamid Han'a ait belgelerden birinde bulunan bu mâcûnun terkibi şöyledir :

35 gr. Sinameki, 5 gr. Üzerlik tohumu, 5 gr Çörekotu, 4 gr Kabuksuz badem, 5 gr. Raziyane, 24 gr. Zencefil, 24 gr Günlük. 24 gr. Mastika iyice dövüp elekten geçirilir, sonra çiğ bal ile macun yapılır. Sabah ve akşam altışar dirhem kullanılır.

Belgenin sonunda şu satırlar vardır. "Vallah ve lillâh yalan değildir. Ve âharden görme ve nakli daime değildir. Ve sahih başıma gelip defaatle tecrübe olunmuştur. Allahü Taalâ yolunu salimde, oğul ve kız verdi, bizi dahi duadan feramuş etmeyeler. Rüznamei hümayunda Esseyit Mustafa efendi. Sene 1216."

Bu mâcûn öksürük ve yürek ağrısına ve göğüs darlığına ve göğüs ağrısına ve dalağa ve mideye ve kan işiyene ve basurlara, makadı çıkana ve sıtması olana ve makadın kenarı yarılana ve yarım baş ağrısına, öd kesesi ve mesane içinde olan ağrılara vesair bunlara benzer hastalıklara ve saçı sakalı dökülene ve bel ağrızına, elleri ve ayakları çatlayana ve tırnakları kürek olana ve arkada ve gövdede olan yellere , temriyeye ve sidiği acı acı yanarak akanlara ve hazımsızlığa ve sabahleyin gözü kararanlara ve iktidarsızlığa ve bel gevşekliğine ve evlâttan kalanlara ve ere ve kadına ve bilcümle yetmiş iki derde dermandır.

Sultan I. Abdülhamit Han'a ait diğer mâcûn reçeteleri de şunlardır :

2 dirhem Diyanento, 3 dirhem Kırmızı yakut, 3 dirhem Zümrüd, 2 dirhem Ağdayi, 2 dirhem Seylan tarçını, 2 dirhem Tobac, 2 dirhem Lâal, 2 dirhem Kırmızı mercan, 2 dirhem be-

yaz mercan, 10 dirhem İncu, 5 dirhem Pânzehir-i mari, 10 dirhem maverdi.

*

5 dirhem Seylân darçin, 7 dirhem Anber, 4 dirhem Misk, 9 dirhem Varak-ı zeheb 40 deste Kontoreyrum (Kontoriyum olsa gerek), 4 dirhem Meshuk tin-i ermeni, 9 dirhem Vensetosiko, 9 dirhem Bistorta, 8 dirhem Harir-i hûm, 80 dirhem Geyik yüreği kemuğu(kemiği), 4 dirhem Oğul otu tohumu.

*

4 dirhem Kuzu kulağı tohumu, 5 dirhem Lisan sevr çiçeği, 7 dirhem Muhrik fil dişi, 4 dirhem Tebaşir-i hindi, 2 dirhem meshuk tin-i mahtum, 7 dirhem Verd ahmer, 3 dirhem Semizotu tohumu, 1,5 dirhem Keçi sedefi tohumu, 3 dirhem Marul tohumu, 2 dirhem Bentafilon kökü (Pentafilon), 8 dirhem Kırmızı sandal, 6 dirhem Sarı sandal.

*

3 dirhem Meshuk geyik boynuzu, 8 dirhem Diktamu giridi (Girit diktamı), 3 dirhem Ağaç kavunu kabuğu, 4 dirhem Secer-i kavun çekirdeği, 5,5 dirhem Mai kayyum? 2,5 Menat şekeri vakkiye (okka).

XVI. yy. saray hekimbaşılarından **Mustafa Fevzi Efendi**; melankoli, iç sıkıntıları, kâbus, saraya iyigelen; kalbe ve dimağa kuvvet veren **kırmız mâcûnu** yapılışını şöyle anlatır :

"Misket elması usaresi ve Gülâb-ı halis her birinden 200'er dirhem, ipek kozalağı 100 dirhem, Tarik-i ameli budur ki ipeği ayıklayıp pâk edeler ve bir sırlı toprak tencerenin içinde gülâb ve usare ile 24 saat ısladalar badehu bir mikdar kaynadıp bir hoşçe sıkalar ve bu matbuhun içine 16 dirhem kırmızı ufaklayıp koyalar ve kuvveti ve levni çıkınca kaynatıp süzeler ve 150 dirhem pâk süzülmiş şeker koyu p kıvama gelince kaynadalar badehu ateşten indirip dört dirhem anber koyup gümüş mahlağ ile karıştıralar tamam anber eridikte süsül dirhem miski gülâb ile hal edip karıştıralar badehu Ud ve darçın her birinden 6 dirhem maqsul lâciverd bir buçuk dirhem mahlûl incu, 2 dirhem altun varağı, bir dirhem bunlar dahi zam olunup mâcun ideler.

Nâşit Baylav, "Eczacılık Tarihi" isimli eserinde; bize pâdişâh mâcûnları hakkında şu bilgileri vermektedir :

Sarayda nane, dar-i fülfül, havlican, gül, gelincik, ... diye muhtelif mâcunlar daima bulunurdu.

Bunu yapmak ta ayrı bir hünerdi. Anber, misk, gülkurusu, darçın kabuğu, sandal ağacı, karanfil, şerbetçi çöveni, kakule, zencefil, besbase, hindistancevizi... gibi 41 türlü sinirleri kuvvetlendirici ve uyandırıcı güzel kokulu bir mâcun olan nevruziyelerin mânâsı bahar tebriknamesi olduğu için ehemmiyeti de büyüktü.

Meşhur ve nadide saray mâcunlarından Sadrâzama, Şehislâma, Kubbe Vezirlerine, Kadıaskerlere, Defterdara, Reis-ülküttüb, Yeniçeri ağasına, şeyhlere, Kürsü şeyhlerine, Memleket âyanına, Kadınlara, Validelere, Şehzadelere, Sultanlara, Enderunlulara rütbe ve mevkilerine göre süslü kavanozlarla tevzi olunurdu.

Sarayda mâcunlar helvahânede büyük kazanlarda yapılırdı. Yapıldığı gecelere (Ot gecesi) derlerdi. Mâcunlar yapılırken hokkabazlar, hayalbazlar oynardı. İnce saz takımı çalardı, helvahâne hademeleri sabaha kadar şenlik yaparlardı.

Hekimbaşı ayrıca (Nevrûziye) de hazırlardı. Bu da Padişaha, Enderun büyüklerine, Devlet ricaline tevzi olunurdu. Bunu yapmak hüner olmaktan ziyade tabiat ve duygu işi idi. Yukarıda bahsettiğimiz nevruziyelerin formülü mutlak olarak muayyen değildi. Dr. Sedat Kumbaracılar birçok formüllerden birisi olarak şu terkibi bildirmektedir :

4 Gr. Akanber, 2 Gr. misk, 2 kilo gülsuyu, 25 Gr. karanfil, 250 Gr. koşnil (kırmız böceği), gülçiçeği, tatlı badem yağı, darçın kabuğu, 50'şer Gr. Şekerci çöveni, vanilya, 40 dirhem sandal ağacı, 15'er dirhem kakule, besbase, Hindistan cevizi, kasabı ıtrî, 10 Gr. zencefil, 10 Gr. melekotu, 25 Gr. kişniş, (Semence de coriandre), 2 şişe civanpençemi hülâsası, 5 paket varak-ı zehep, 2 kilo şeker.

Dolmabahçe Sarayı eczahanesi Baş eczacısı Bedri Kemal Eldenzi'den alınan ve Sultan II. Abdülhamid'e ait olduğu bilinen bir nevruziye terkibi ise şöyledir.

Anber 3 dirhem, Misk 2 dirhem, Darçın kabuğu 250 dirhem, Gülsuyu 2 kıyye, Karanfil 10 dirhem, Kırmız (kırmız böceği) 250 dirhem, Çöğen 80 dirhem, Havlican kökü 15 dirhem, gülçiçeği 250 dirhem, Melekotu kökü 10 dirhem, Azak eğeri 15 dirhem, kişniş 30 dirhem, Sünbül-i hindi 25 dirhem, küçük hindistan cevizi 30 dirhem, Besbase 10 dirhem, Zencefil tozu 10 dirhem, Vanilya 30 dirhem, Tatlı badem yağı 150 dirhem, Civan perçemi hülasası 2 şişe, Limonî haşeb-i sandal 50 dirhem, Ud ağacı haşeb-i 8 dirhem, Altın vârak 5 paket, Şeker 2 kıyye.

Bir başka "nevruziye" terkibi de şöyle :

Tarçın 10 dirhem, Karanfil 10 dirhem, Sakız 15 dirhem, Zencefil 10 dirhem, Kakule 5 dirhem, Tarcın tohumu 10 dirhem, Havlıcan 5 dirhem, Kırmız 5 dirhem, Zerdeçal 5 dirhem, Dar-ı fülfül 5 dirhem, Dar-ı fülfül 5 dirhem, Edrefil 5 dirhem, Çörekotu 10 dirhem, Vanilya çubuk 1 adet, Gül ve turunç şurubu 2 okka, Tozşeker miktar-ı kâfi.

Sultan II. Abdülhamid'e ait belgelerin birinde Nevruz gününde nevruziye macunundan sultanlara, kerimelerine, Sadrazama, Şeyhülislâma, Paşalara, Kadıaskerlere, Ser etıbbaya,

Nakıbül eşrafa, İstanbul kadısına ve daha bir çok erkân ve ümeraya derece ve rütbelerine göre güzel şişeler içinde verildiği ve adetlerinin belli olduğu yazılıdır.

Bu belgeden; Saadetlü Safiye Sultan Hazretlerine Saadetlu Saliha Sultan Hazretlerine Saadetlû Ayşe Sultan hazretlerine Saadetlü Zeyneb Sultan Hazretlerine Saadetlü Esma Sultan Hazretlerine Saadetlü Şah Sultan Hazretlerine 5 şişe "nevrûziye" verildiğini öğreniyoruz.

MACÛN-U ŞAHI

Sultan III Mehmed, habb-ı müferrih veya terkib-i şâhî kullanıyordu. Bu mâcûn, o zamanki dille; beşer dirhem benefşe, darçin, zamk arabi, zagfran, mastikâ, beyan balhban meydana gelmişti.

Belgede; bunların hepsi gülsuyu ile karıştırılıp 4-5 gün bırakılacak, aç karnına nohut miktarı veyahut daha ziyade kullanılacak.

Benize kızıllık ve cimaa kuvvet verir. Ve muhtelif derilere devâdır. denilmektedir.

SULTAN İBRAHİM'E AİT MACÛN

Sultan İbrahim'e ait bir belgede ise;

Çörekotu 5 dirhem, Zencefil 5 dirhem, Darçin 5 dirhem, Cevz buva 5 dirhem, Karanfil 5 dirhem, Mastika 5 dirhem, darfulful 5 dirhem, Kara sakız 5 dirhem, Ud hindi 5 dirhem, Skankur 5 dirhem, Kebabe 5 dirhem, Kereviz tohumu 5 dirhem, ısırgan tohumu 5 dirhem, Havuç tohumu 5 dirhem, Ud ülkahir 5 dirhem, Anason 10 dirhem, Kişniş tohumu 10 dirhem, Turb tohumu 10 dirhem, Sinameki 10 dirhem, Üzerlik 10 dirhem, Acı badem 6 dirhem, Tere tohumu 10 dirhem, Günlük 10 dirhem, 5 çekirdek Misk. bal ile ma'cun edilecek, bal, eczalar miktarının üç misli olacak. Sabah, akşam kullanılacak. Fındık kadar (iki dirhem) erlikten kalan kadın ve erkeğe yarar. denilmektedir.

Sultan IV. Murad'a ait mâcûn terkibi ise şöyledir :

Lû'lû'(inci) 800 dirhem, Kehriba 800 dirhem, Büsse (Mercan) 800 dirhem, Derunce 800 dirhem, Zukimbâd 400 dirhe Harir-i hâm 800 dirhem, Behmen-i ebyaz 400 dirhem, Behmen-i ahmer 400 dirhem, Sadic hindi 400 dirhem, Kakule 400 dirhem, Sünbül hindi 400 dirhem, Karanfil 400 dirhem, Uşne 40 dirhem, Darfulful 400 dirhem, Zencebil 400 dirhem, Misk 15 dirhem. Asel-i musaffâ 120 kiyye maasukker (şekerle beraber kişe 10, Cund bidastar (kunduz hayası) 400'dür. Anber 15 dirhem.

SULTAN II. BAYEZİD'E AİT MACUNLAR

Aşağıdaki mâcûn terkipleri, Sultan II Bâyazid'e aittir :

5 dirhem Karanfil, 5 dirhem Hindistan cevizi, 5 dirhem Mastikâ, 5 dirhem Zagferân, 5 dirhem Soğan tohumu, 5 dirhem Kişniş, 5 dirhem Darçin, 5 dirhem kimyon, 5 dirhem Zencebil, 5 dirhem Anisun, 5 dirhem Turb tohumu, 5 dirhem Üzerlik tohumu.

Bunlar dövülüp bu on iki ilâcın ağırlığınca bal ile yoğurmalı, bir çanağa koyup sahk etmeli. Cima'a kuvvet, göze, beniz sararmasına, ağrılara, bel soğukluğuna, bütün dertlere, ağız kokusuna karşı.

Sultan Bayezid Hân için yapılan bir diğer mâcun için de şöyle denilmektedir :

"Karanfil 5 dirhem, Zencebil 5 dirhem, Darçın 5 dirhem, Habb-ı sevda 5 dirhem, Cevz hindi 5 dirhem, Cevz bûbâ 5 dirhem, Mastikâ 5 dirhem, Günlük 5 dirhem, Turb tohumu 5 dirhem, Üzerlik tohumu 5 dirhem.

Yukardaki eczalar iyice döğülüp ince elekten geçirilecek, sonra üç misli bal ile kıvama getirilecek ve sabah akşam ikişer dirhem kullanılacak.

Göz, bel ağrısına, baş ve diş ağrılarına ve gazları emer, yüzde olan sarılığı defeder. Ağızdan olan kokuyu ve kulunç yellerini giderir. Ve diş etlerini kuvvetlendirir. Ve boğaz kurdunu öldürür ve sakalı geç ağartır ve sarılığa çok iyidir.

D İ Ğ E R M A C U N L A R

AKŞEMSEDDİN HAZRETLERİ (K.S)'NİN MACUNU

İstanbul'un mânevi fâtihi, **Fatih sultan Mehmed Han**'ın hocası **Akşemseddin Hazretleri** tarafından meydana getirildiği rivayet edilen mâcûn terkibi de şöyledir :

Çöreotu 90 gr., Zencefil 15 gr, Topalak 15 gr, Havuç tohumu 15 gr, Soğan tohumu 15 gr, Anason 15 gr, Darçın 9 gr, Dârülfülfül 9 gr, Kebabiye 9 gr, Mesteki 6 gr, Günlük 6 gr, Safran 6 gr, Andız kökü 6 gr, Havlıcan 12 gr, Meşe palamutu unu (kavrulmuş) 180 gr, Kavrulmuş simit unu 360 gr. dövülerek elekten geçirilen bu terkip, 3 kutu balla karıştırılır, yapılan mâcûnlar günde 10-15 gr yutulur.

MACÛN-U SEVRİCAN

Ağrılara, yellere, şişlere, rahim hastalıklarına, yüz felcine, idrar zorluğuna, siroza, basura, dalak hastalıklarına faydalı olan Macun-u sevrican, şu terkiple meydana gelmektedir : Kara halile 21 gr., Sarı halile 21 gr, Sevrincan 21 gr, Kabili 15 gr, Kimyon 5 gram, Kereviz tohumu 3 gr, Karabiber 3 gr, Deniz köpüğü 3 gr, Hindistan tuzu 3 gr, Udihindi 3 gr, Rezene 3 gr, Kına 3 gr, Mahmude 20 gr, Zencefil 10 gr.

Bu terkibin dövülerek elde edilen tozu, balla karıştırılarak yapılan sevrican mâcûnu, günde 5-20 gram yutulur.

BADEM MACUNU

Güç verici terkiplerden biri de badem mâcûnudur. Bu macûn şu şekilde yapılmaktadır :

Badem 100 gr, Çam fıstığı 100 gr, Havuç tohumu 10 gr, Anason 10 gr, Sünbül 10 gr, Darçın 10 gr, Mekke ayrığı 10 gr, Pelesenk tohumu 10 gr, Safran 10 gr, Zencefil 10 gr, Nane 3 gr, Mesteki 10 gr, Kimyon 10 gr, Burçak 10 gr, Kekik 10 gr, Hardal 10 gr.

MACUN-I NEBİ

Yüce İslâm Peygamberi (S.A.V)'nin, Cebrail Aleyhisselâm'ın işareti ile kullandıkları rivayet edilen Mâcûnü'n-nebevî'nin, soğukalgınlığının sebep olduğu bütün hastalıklarla, mafsal ağrılarına, mesane ağrılarına, basura iyi geldiği, hazmı düzenlediği, iştahı açtığı, kalbe ve bedene kuvvet verdiği bilinmektedir. Macunü'n-nebî terkibi şöyledir:

Havlıcan 12 gr, Zencefil 12 gr, Hindistan cevizi 12 gr, Darçın 12 gr, Kebabiye 12 gr, Karanfil 9 gr, Darülfülfül 9 gr, Besbâse 9 gr, Şakâkıl 9 gr, Beyaz biber 15 gr, Mesteki 6 gr, Udül kahr 6 gr, Udihindi 6 gr, Misk 1 gr.

MACÛNU MUBAREK

Aşağıda terkibi görülen Mâcûn'n-mübârek ise, kuvvetten düşen erkeklerle, doğurmayan kadınlara faydalıdır :

Karabiber 30 gr, Karanfil, 30 gr, Tarçın 15 gr, Kebabiye 30 gr, Udihindi 15 gr, Kereviz tohumu 50 gr, Üdül katır 30 gr, Isırgantohumu 30 gr, Anason 30 gr, Havuç tohumu 30 gr, Şalgam tohumu 30 gr, Turp tohumu 30 gr, Turp tohumu 30 gr, Mesteki 30 gr, Sinameki 30 gr, Günlük 30 gr, Özerlik tohumu 30 gr, Acı badem yağı 10 gr, Haşlanmış çöreotu 18 gr.

MACÛN-U KEBİR

Bu mâcûn, kum ve taşlara, mesane ve böbrek hastalıklarına faydalıdır.

17 kalemden ibaret terkibin gülsuyu içerisinde ezilmek suretiyle bal ile karıştırlarak macun-ü kebir yapılmaktadır. Bu 17 bitki şunlardır :

Kabili 50 gr, Katran köpüğü 25 gr, Zencefil 25 gr, Kişniş 25 gr, Hardal 25 gr, Yosun 25 gr, Kına tohumu 25 gr, Kereviz 25 gr, Sarısabır 25 gr, Dövülmüş gül 13 gr, Mesteki 13 gr, Sümbül 13 gr, Üdihindi 13 gr, Safran 1 gr, Papatya 3 gr, Misk 1 gr.

SARIMSAK MACUNU

Değerli araştırmacı **Ali Gürbüz**'ün üzerine başlıbaşına kitap yazdığı sarımsak esas alınmak suretiyle mâcûn yapıldığı dahi görülmüştür. Sarımsak mâcûnu, şu terkiple meydana getirilmektedir :

Sarımsak (dövülmüş) 1000 gr, Taze süt 1500 gr, İnek yağı (tuzsuz) 1000 gr, Bal yeteri kadar, Zencefil 10 gr, Karabiber 10 gr, Darülfülfül 10 gr, Tarçın 10 gr, Kebabiye 10 gr, Hindistan cevizi 10 gr, Akırıkarha 10 gr, Havlıcan 10 gr, Gülyağı 1 gr, Safran 7 gr, Terkip kaynatılır, sarımsak sütü eminice, yağ ilâvesi ile 3 katı bal katılarak, koyulaşıncaya kadar kaynatma devam eder. Yapılan mâcûndan 10'ar gramı hünnap şerbeti ile içilir.

Bu mâcûn, titremelere, solunum yolları hastalıklarına, damar sertliği ve ses kısıklığına, mide, karaciğer, böbrek ve idrar yolları hastalıklarına şifalı olup, kan yapıcıdır.

S U R U P L A R

Osmanlı saraylarında mâcûnlar kadar, şuruplar da önemli idi.

Bu şuruplardan örnekler sunuyoruz :

1- Şerbet-i Sultanî :

Ravend 2,5 dirhem, Amasya eriği 20 adet, Besfayiç, Lisanısever çiçeği, yabanfesleğeni 5'er dirhem, Sinameki 10 dirhem, Kudret helvası 15 dirhem, Benefşe çiçeği 5 dirhem, Demirhindi, Raziyane, Krem tartar, Darçın, Hıyarşenbe balı 2' şer dirhem.

Bunlar kaynatılırken demirhindi ve hıyarşenbe balı birlikte kaynatılıp iki yumurta akı ile kestirilecek, süzüldük-

ten sonra kudret helvası, ravend, kremtartar, darçın eritilerek bunlar da süzüldükten sonra kırmızve cevahir mâcûnlarından ikişer dirhem ilâve edilecektir. Hepsi karıştıktan sonra ateş kenarında biraz kaynatılıp şişelere konacak ve icabında kullanılacaktır.

2. Devletluya yapılan ihtikan :

Ebegümeci, yapışkan, hatmi, pazı her birinden yarımşar kabza, Benefşe yaprağı bir kabza, İklil-ül melik 6 dirhem, Buy tohumu ve Raziyane, papadya üçer dirhem, Besfayiç 8 dirhem, Kabuksuz arpa, Milhan (bir tuz) yarım dirhem, Kudret helvası 25 dirhem, Hıyarçenbe 10 dirhem, Bademyağı 4 dirhem.

3 Ayşe kalfaya yapılan :

Bir tavuk, Yarımşar kabza Ebegümeci, hatmi, yapışkan, kantariyon, sedef, Veratika, dişotu, karabaş çiçeği, yaban fesleğeni, sekizer dirhem, papatya iklilülmelik altı dirhem, keten tohumu üç dirhem, Raziyane otuz dirhem, kudret helvası, yirmi beş dirhem, badem yağı.

4. Sultan Mustafaya (II) yapılan matbuh :

Birer dirhem ödümaverdi, ve çay, yarım dirhem karabaş çiçeği, iki baş haşhaş, beş ünnap, bir mikdar nebat şekeri.

5. Esma sultana matbuh :

15 tane ünnap, yarım dirhem gelincik çiçeği, 4 dirhem kabuksuz arpa, 3 baş nilüfer, tabholuna.

6. Sultan Mehmed (II)'e yapılan matbuh :

Ağaç kavunu çekirdeği 1 dirhem, Pelin 3 dirhem, Papatya yarım dirhem, Lisan-ı sevir yaprağı ve Oğulotu, Hindibâ kökü kabuğu, Lisan-ı sevir kökü her birinden 2'şer dirhem olup bir miktar şeker.

7. Baş kadına matbuh :

Kabuksuz arpa 6 dirhem, Nilüfer çiçeği 3 tane, Darçın yarım dirhem, Gelincik çiçeği bir denk tabh olup içeler.

8. Habb-ı şerbt-i Sultani :

Garikun ve Ravend 5'er dirhem, Mahmude 7 dirhem, Habb-ı selâtin 10 dirhem, Mastika 4 dirhem, Kesira 3 dirhem, Mezbur selâtin'in zar-ı çıkıp badehu sirke içinde üç gün yatıra, sonra gül suyunda yatıra, sonra asel (bal) şerbetinde yatıra, tekrar süt ile kaynatıp eczalar ile karıştırılacak, badem yağı ile ve kesirâ ile hab oluna.

9. Sultan Mustafa'ya (II) Süfuf :

Krem tartar 6 dirhem, Selc-i hükema, jalapa, Ravend, Milh, her birinden 1'er dirhem, Afsentin yarım dirhem, Şeker-i nebat 5'er dirhem halt edip birer dirhem istimal oluna.

10. Sadrazam için lôuk :

Kabuksuz arpa, fıstık, zamkarabi, kesira, meyanbalı her birinden 10'ar dirhem, nişasta 4 dirhem, marul tohumu, 4 dirhem beyaz haşhaş tohumu, 5 dirhem, ayva çekirdeği 3 dirhem, zağferan 1 dirhem, diyarodon süfufu 6 dirhem, peynirşekeri 32 dirhem, lôuk oluna.

11. Şeyhülislâm efendiye matbuh :

Haşhaş 5 baş, Gelincik çiçeği ve Betonika, Çay 1'er dirhem, Karabaş çiçeği yarım dirhem, Nilüfer çiçeği 3 dirhem, Ud 2 dirhem, Dişotu yarım dirhem, 200 dirhem su ila tabh miktar-ı kifaye şeker.

12. Dâr-üs saade ağaya matbuh :

Karabaş çiçeği bir dirhem, Nilüfer üç tane, Ud yarım dirhem, Nebat şekeri ile yapılıp istimal oluna.

Ancak, Fatih'in saray hekimbaşısı maestro Yakkobo (Yakup Paşa) Gebze'deki konaklama sırasında nikristen mustarip pâdişâha Aşıkpaşa'nın deyişi ile "şarab-ı fârip" bir şerbet sunmuştu. Yine onun ifadesiyle "içini doğrayan" bu şurubun tertibi, Topkapı Sarayı'ndaki bir yazmada şöyledir :

"Mâcûn-i Yakub paşa gayet kuvvetli mukavvidir.

Gücle büken 10 dirhem, Zencebil 10 dirhem, Karanfil 5 dirhem, Darcin 8 dirhem, Besbase 8 dirhem, Cevz bûvâ 10 dirhem, Anisûn 10 dirhem, Mastikâ 5 dirhem, Ud Belesan 10 dirhem, Asârun 10 dirhem, Misk Çekirdek 1 dane.

Bu eczaları başka döğüb üç ağırı asel-i musaffa ile mâcun idüb mizaca göre istimal edeler hatta merhum ve mağfurlehu Sultan Mehmed Han Hazretleri dahi istimal buyurmuşlardır."

Bu terkipte (Strychnin)'i ihtiva eden Strychnos nux vomica L. (Karga büken-Cevzı mukayyi) denilen küçük bir ağacın zehirli tohumları da bulunuyordu ve Venikli Yahudi asıllı Maesro Jacobo, Venedik'ten aldığı talimatla Fatih'i zehirlemişti.

30. K A Y N A K Ç A

1- Abdullah Ungan, Sıcak ve Soğuk Şifalı Sular Kimyası, Ankara, 1949.
2- Abidin Sönmez, Sıhhat Hazinesi, İst., 19.-
3, A. Acatay, Ormanlarımızda Zarar Yapan Ökseotları, İst., 1956.
4- Ahmet Dâî, Kitab-üş Şifa.
5- Ali Gürbüz, Şifalı Nebatlar, İst.; 1980.
6- Ali Gürbüz, 70 Derde Deva Sarmısak, Sarmısaklı Yemek Tarifleri, İst., 1989.
7- Ali B. Yusuf, Müfredat.
8- Abdülkadir Eroğlu, Şifalı Bitkiler ve Tıbb-ı Nebevî, İst., 1980.
9- Abdükadir Dedeoğlu, Şifalı Bitkiler ve Hastalıkların Pratik Tedavi Usulleri, İst., 1935.
10- Akil Muhtar Özden, Tıp Müfredatı Farmakodinami ve Tedavi Dersleri, İst., 1935.
11- Ali Rıza Akısan, Şifa Veren Besinlerk ve Bitkiler, İst., 1968.
12- Amasyalı Şerafettin, Mücerrepnâme.
13- A. Süheyl Ünver, Tıp Tarihi, İst., 1943.
14- Asuman Baytop, Tıbbî Bitkiler Atlası, İst., 1968.
15- Asuman Baytop, Bitkilerimizin Yerli Adları, İst., 1968.
16- Asuman Baytop, Bitkisel Drogların Anatomik Yapısı, İst., 1965.
17- Asuman Baytop, Farmasotik Botanik, İst., 1972.
18- Bursalı Ali, Bizaatü'l-Müptedî.
19- Bursalı Ali, Ferazayü'l-edviyye.
20- Bursalı Ömer Şifaî, Minhac-ı Şifâî, eş Şifaî fi't--tıbbü'l-kiyâî.
21- Bursalı Ömer Şifâî, Minhac-ı Şifâî.
22- Cemal Emden, Pratik Formüller, İst., 19.-
23- Davud-u Antakî, Tezkire-i Antakî.
24- Derviş Siyahî, Lügat-ı Müşkilât-ı ecza.
25- D. Ülvi Türkmenoğlu, Gece Hemşiresi, Ankara, 19.-
26- F. Adalı, Sağlık Ağacı Ökaliptüs, 1944.
27- F. Öztığ, Faydalı Bitkiler, 1959-1971.
28- Ebu Reyhanü'r Reyhanî, Kitabü's-Saydale fi't-Tıb.
29- Ebü'l Kasım Zahravî, el-Tasrif.
30- Emir Çelebi, en-Nüzec-i fi't-Tıbb
31- Emir Çelebi, Neticesü't-Tıbb.

32- Emin Derman, Şeker Hastalıkları için Resimli Tedavi Rehberi, İzmir, 1973.
33- Emin Derman, Limon ve Faydaları, İzmir, 1973.
34- Emin Derman,. Meyveler, Sebzeler ve Tatbik Edildikleri Hastalıklar, İzmir, 1973.
35- Emin Derman, Besinler, İzmir, 1980.
36- Emin Derman, Sarmısak ve Faydaları, İzmir, 1982.
37- Emin Derman, Sağlığımız, İzmir, 1973-1980.
38- Emin Derman, Ruh ve Sinir Hastalıkları Sebepleri, İzmir, 1973.
39- Emin Derman, Doğal Doğum, İzmir, 1975.
40- Emin Derman, Şehveti Arttıran Bitkiler ve İlâçlar, İzmir, 1981.
41- Emin Derman, Şifalı Bitkiler ve Tatbik Edildikleri Hastalıklar, İzmir, 1966.
42- Göngör Gezer, Şifa Dağıtan Sular, İstanbul, 1970.
44- H. Demiriz, Farmakobotanik, İst., 1961.
45- Hayatizade Mustafa Fevzi Efendi, Haza Fihristi Rizalei fî lûgati müfredati et-Tıbbiye, Yabani Bitkiler Sözlüğü, Yabani Bitkilerin Tıpta İlâç Olarak Kullanılışları, Cilt 1-2, Çev: Hadiye Tuncer.
46- Hamit İnandık, Bitkiler Coğrafyası, İst., 1961.
47- Hasan Özönder, Peygamberimizin Sağlık Öğütleri (Tıbbı Nebevî), 1974.
48- Hafız Cemal Lokman Hekim, Yeni Ev İlâçları ve Şifalı Kocakarı İlâçları, İst.; 1946.
49- Hacıpaşa, Mütehab-üş şifa.
50- Hekimbaşı Salih B. Nasrullah, Akrabadin.
51- Hekimbaşı Salih B. Nasrullah, Gâyetü'l-beyân.
52- Hekimbaşı Salih B. Nasrullah, Gâyetü'l-itkân.
53- Hezarfen Hüseyin, Lûgatü'l-Edviyye.
54- İ. Agâh Çubukçu, İslâm Düşüncesi, Ankara, 1973.
55- İbnu Sina, el-Kanun fi't Tıbb.
56- İbni Sina, Müfredat-ı kanun.
57- İbni Sina, Ürcuze fi't-Tıbb.
58- İbni Baytar, Müfredât.
59- İbni Meynun, Mekâlet.
60- İbn-i Rüşd, Külliyât-ı fi't-Tıbb.
61- İbn-i Zühr, Kitabü't-Teysir.
62- İbn-ül Hatib, el-Mekâle.
63- İlhan Berk, Şifalı Otlar Kitabı, İst., 1981.
64- İlhan Yardımcı, Halk İlâçları ve Şifalı Bitkiler, İst., 1972.
65- İ. Kutluhan, Meyankökü, İst., 1941.
66- İshak B. Murad, Havass-ül Edviyye.
67- İshak B. Murad, Mühimmat.

68- İst. Üniv. Tıp Fak. Hidroklimatoloji kürsüsü, Türkiye Maden Suları, İst., 1976.
69- İ. Zeki Eyüboğlu, Anadolu Halk İlâçları, İst., 1977.
70- K. Karamanoğlu, Nemrut Dağı Bitkileri, İst., 1962.
71- K. Karamanoğlu, Genel Botanik, İst., 1977.
72- Kasım Cemal Güven, Tıbbî Formüller, İst., 1979.
73- Lütfi Arif Kenber, Bitkiler Bilgisi, İst., 1936.
74- Lütfullah B. Mehmed, Müfredat-ı Tıb.
75- Mahmud Denizkuşları, Peygamberimiz ve Tıbb-ı Nebevî, İst., 1981.
76- Mehmed Ali, Tıbbî ve Sınaî Nebatlarımız, 1982.
77- Mehmet Göbelez, Gıdalarımız ve Sağlığımız, Ankara, 19.-
78- Mehmet Göbelez, Gıdalar ve Şifalı Otlarla Tedavi, Ankara, 19.-
79- Mehmet Göbelez, Hazım Yolları Hastalıkları, Ankara, 19.-
80- Mehmet Göbelez, Şeker Hastalıklarında Beslenme ve Şifalı Bitkilerle Tedavi, 19.-
81- Mehmet Göbelez, İdrar ve Safrayolları Hastalıkları, Ankara, 19.-
82- Mehmet Göbelez, Kadın Dünyası, Ankara, 19.-
83- Mehmet Göbelez, Dünyada Halk Tababeti, Ankara, 19.-
84- Mehmet Göbelez, Sağlık, ankara, 19.-
85- Mehmet H. Bayrı, İstanbul Folkloru, İst., 1972.
86- Mehmet Kemal Pilâvoğlu, İslâmiyet ve Tıp, İst., 1973.
87- Muhammed b. Ebu Bekr er-Râzî, el-Hâvî.
88- Muhammed b. Ebu Bekr er-Râzî, el-Mansurî.
89- Muhammed Ebu Bekr er-Râzî, Mekâlet.
90- Mustafa Behçet, Hezar-ı Esrar.
91- Murad b. İlyas (Geredeli), Müntehab-ı Şifa-yı Tıbb.
92- Mustafa Şefik öz, Şifalı Gıdalar, Antalya, 1954.
93- Mustafa b. Ebu Bekr, Akrabadin.
94- M. Zihni, İlâç Otları, 1934.
95- Naci Baylav, Memleketimizin Tıbbî Nebatî Mahsulleri (drogları) Hakkında Birkaç Söz, 1940.
96- Naci Baylav, Eczacılık Tarihi, İst., 1968.
97- Nebahat Yakar, Tan, Renkli Bitkiler Atlası, İst., 1965-1967.
98- Nebahat Yakar, Tan, Türkiye Flora Atlası, İst., 1982.
99- Nil Akdeniz, Osmanlılarda Hekim ve Hekimlik Ahlâkı, İst., 1977.
100- Nuri Ergene, Ailede Herkesin Doktoru, İst., 1967.
101- Nuri Ergene, Ev İlâçları, İst., 1952.
102- Nüzhet Şakir Dirisu, Hidroloji, İst., 1952.
103- Osman Bayatlı, Bergamada Şifalı Otlar, İzmir, 1942,

1968.
104- Osman Bayatlı, Şifalı Otlar ve Lokman Hekim, İst., 1953.
105- Osman Hayri Tarsusî, Kenzü's-Sıhhat.
106- Rıza Reman, Şifalı su Kullanmak İlmi, İst., 1942.
107- Salih Acar, Şifalı Otlar ve Dersler, İst., 1973.
108- Saip Giray, Ev Doktoru, İst., 1961.
109- Saip Giray, Şifalı Otlar ve Dersler, İst., 1973.
110- Sarım Çelebi, T. Baytop, Ortaçağda Eczacılık Tarihine Kısa Bir Bakış ve Bitkisel Droglar, İst., 1947.
111- Saip Ragıp Atademir, Şifalı Kaynaklar Tedavisi ve Yurdumuzun Şifalı Kaynakları, İst., 1947.
112- S. Çelebioğlu, Farmakognozi, 1949.
113- Sıtkı Velicangil, Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı, İst., 1973.
114- Suphizade Abdülaziz, Kıtaat-ı Nükaave.
115- Şânizâde Ataullah, Miyârü'l-Etıbba.
116- Şânizâde Ataullah, Müfredat-ı Eczâ-yı Tıb.
117- Şânizâde Ataullah, Zikrü'l-Edviyye.
118- Şeref Üsküp, Şifalı Otlar ve Kuvvet Macunları, İzmir, 1971.
119- Şevki Akalın, Büyük Bitkiler Klavuzu, Bursa, 1954.
120- Ş. Seyhan, Rize İlinin Önemli ve Zehirli Bitkileri, 1953.
121- Ş. T. Tertemiz, Tıbbî Nebatlar. 1932.
122- Tevfik Vacit, Mücmel-i Fenn-i İspençiyâri.
123- Tokatlı Mustafa Efendi, Tebhizü'l-Mathun.
124- Turhan Baytop, Terkos Gölü Civarında Toplanan Tıbbî Bitkilerin Listesi, 1948.
125- Turhan Baytop, Uludağın Tıbbî Bitkileri, 1950.
126- Turhan Baytop, Türkiye'nin tıbbî Nebatları, 1961.
127- Turhan Baytop. Nebatların Tedavisindeki Rolü, Ege Üniv. Konf. 1961.
128- Turhan Baytop, Türkiye'nin Tıbbî ve Zehirli Bitkileri, İst., 1963.
129- Z. Akkoyunlu, Şerbetçiotu, 1943.
130- Zeki Başar, Erzurum İlinde Şifalı Sular, Ankara, 1973.
131- Çeşitli Dergi ve Makaleler.

Ihlamur (Tilia ulmifolia)

Damkoruğu (Sedum album)

Nilöfer (Nymphaea alba)

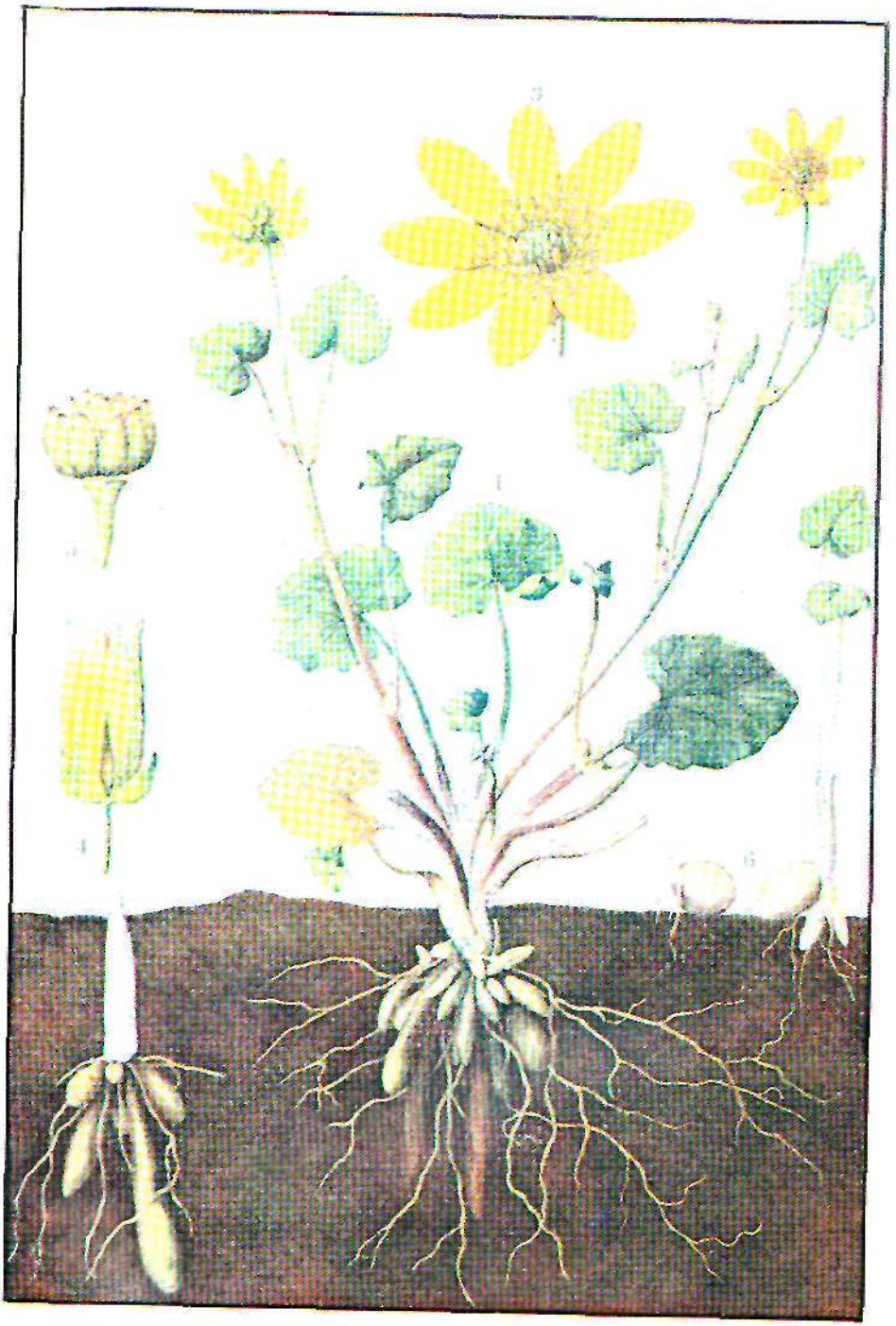

Basurotu (Ficaria verna)

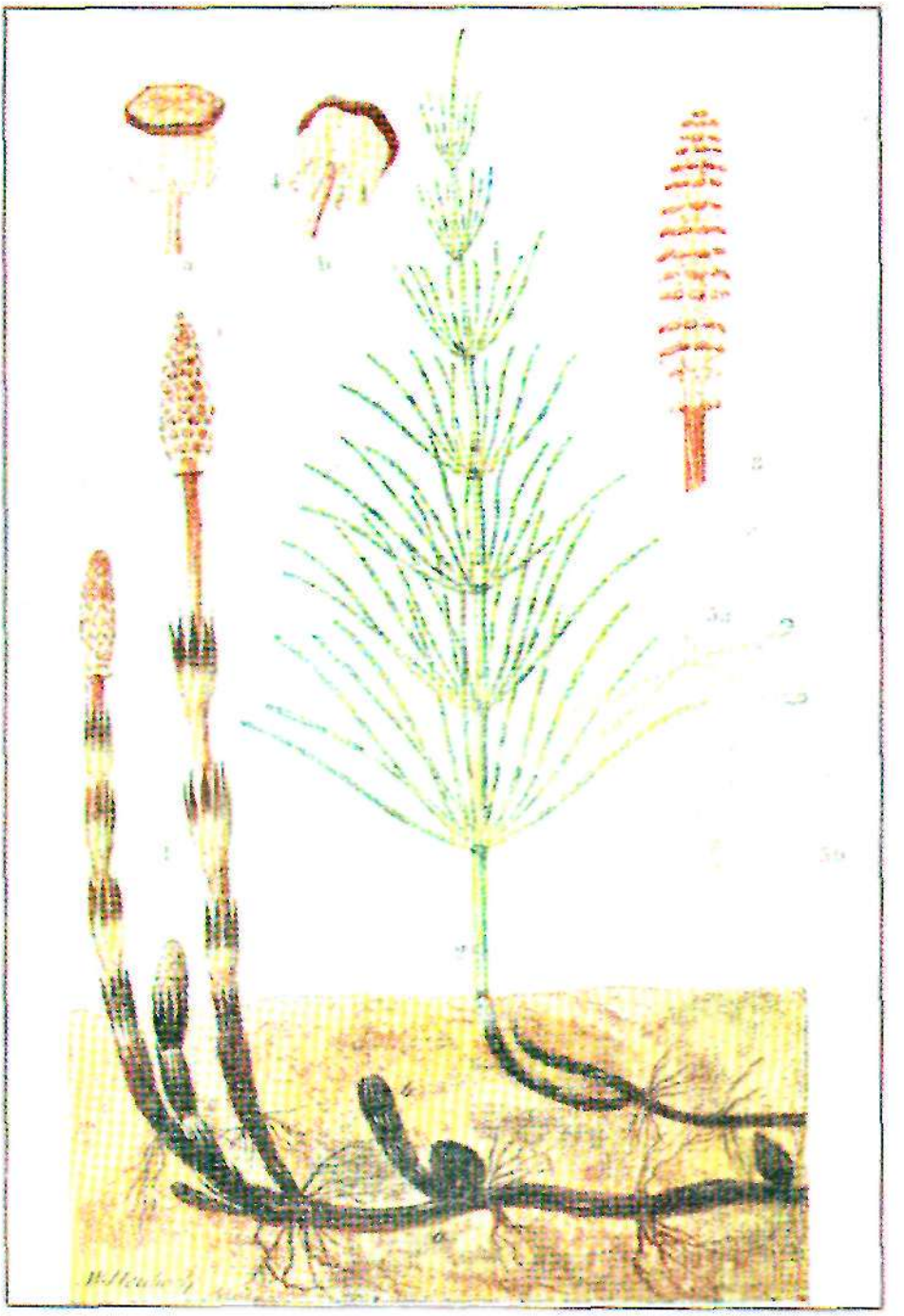

Atkuyruğu (Equisetum arvence

Alman Katırtırnağı
(Genista germanica)

Sivri Sinirotu
(Plantago lanceolata)

Ökseotu
(Viscum album)

Küçük Hindistancevizi
(Myrsica)

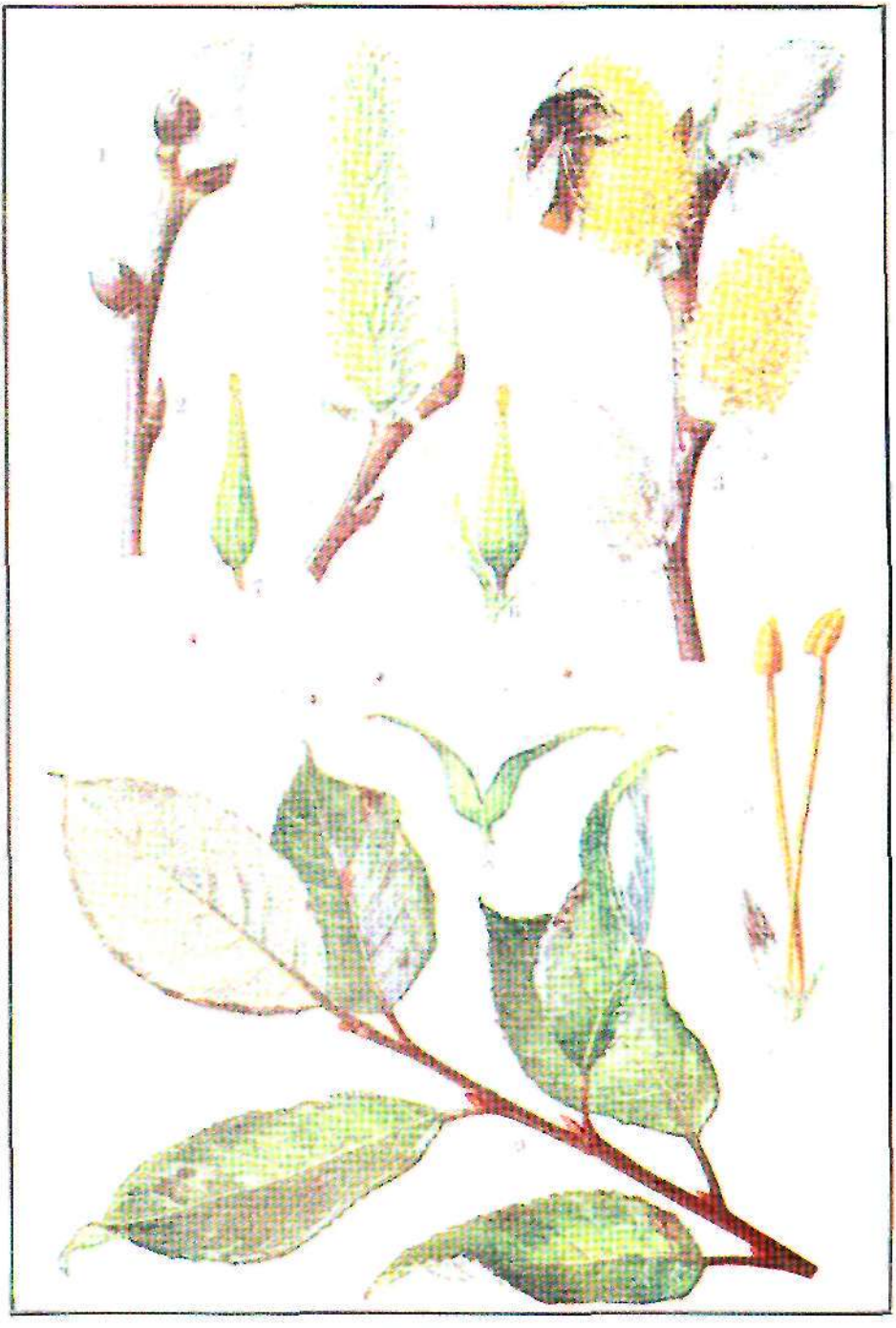

Söğüt (Salix alba)

Gelinclik (Flos Rhoeados)

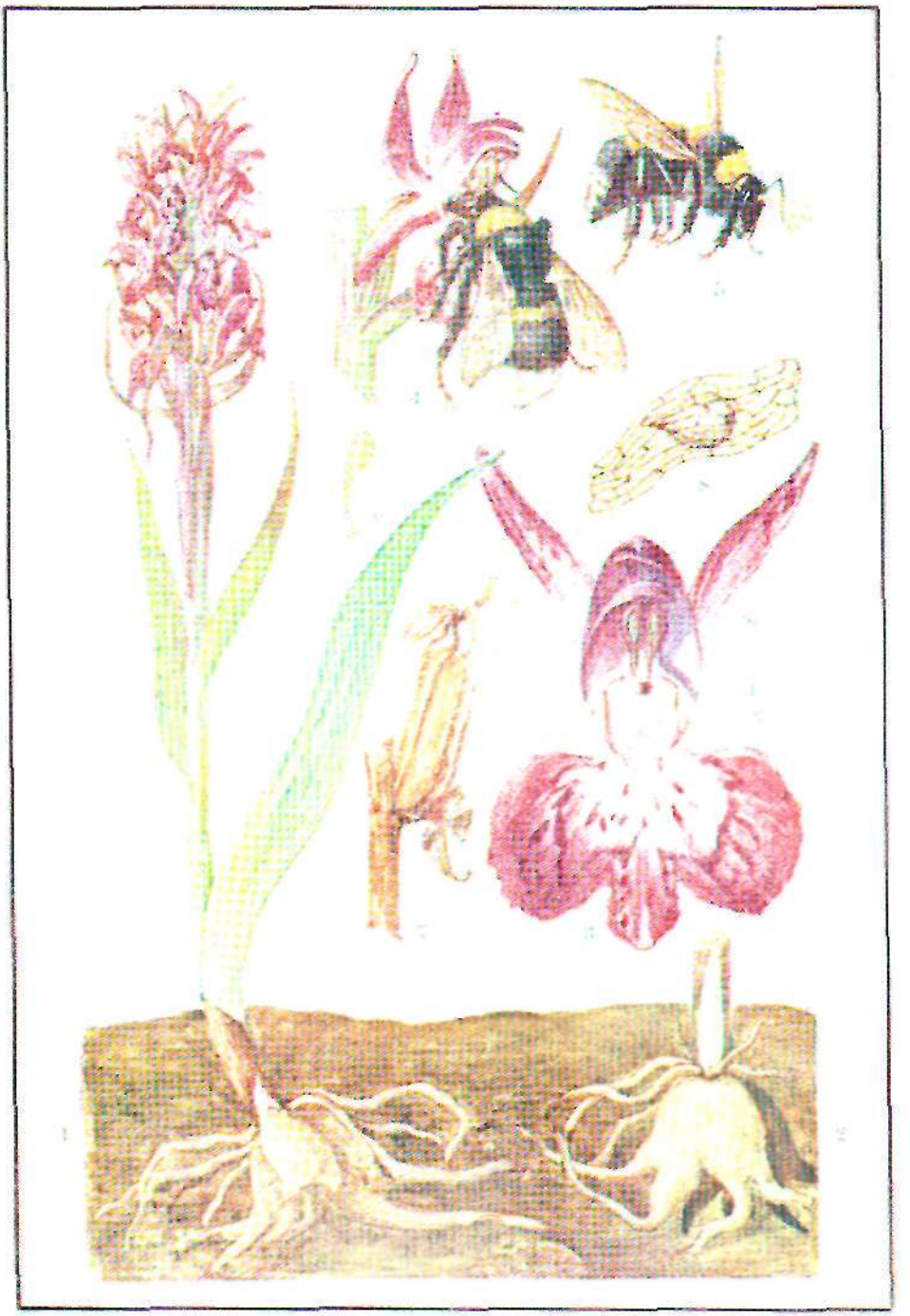

Sateparu (Orchis latifolia)

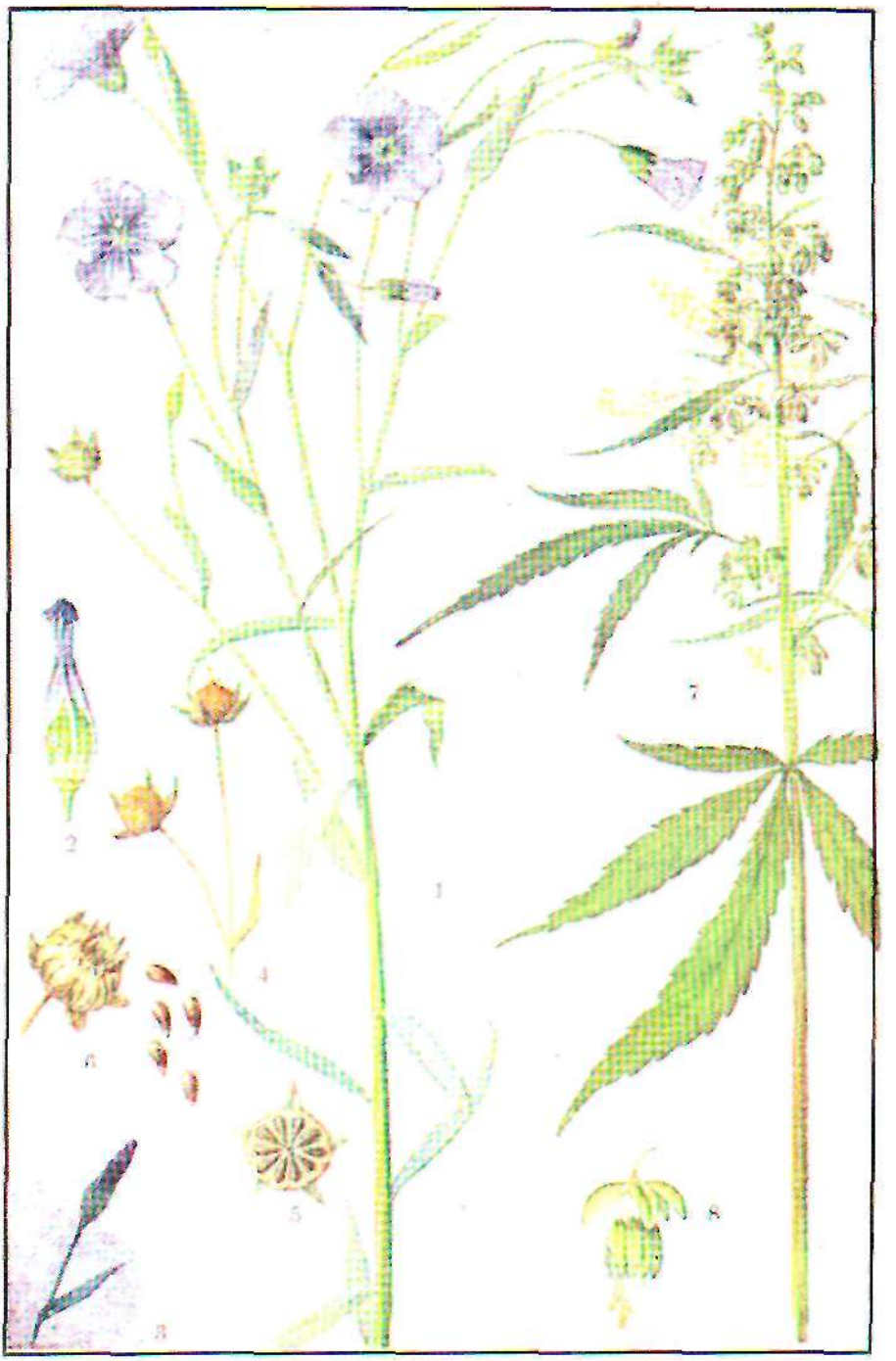

Kelençiçeği (Cannabis Sativa)

Yeşil Suyosunu (Fucus vesiculosus)

Değerli bir mantar (**Psalliota campestris**)

Kırmızı Suyosunu
(Delesseria sanguinea)

Kayınağacı (Betula pandula)

Kırlangıçotu (Chelidonium majus)

Porsuk ağacı (Taxus baccata)

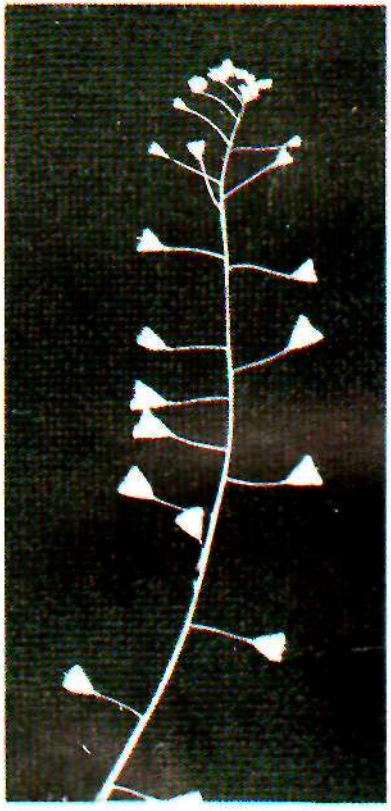

Cabançantas
(Capsella bursa pastoris)

Suteres
(Cardamine prantensis)

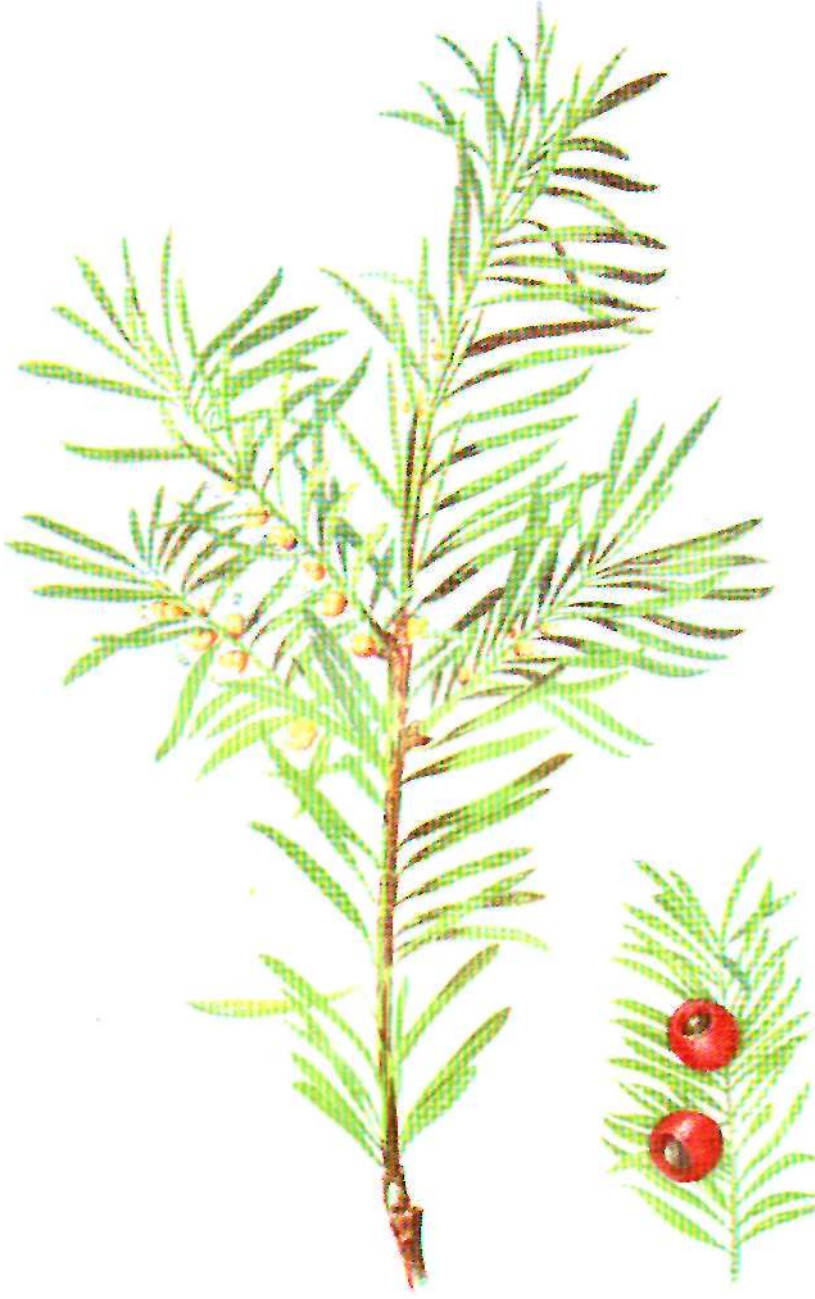

Porsuk ağacı (Taxus baccata)

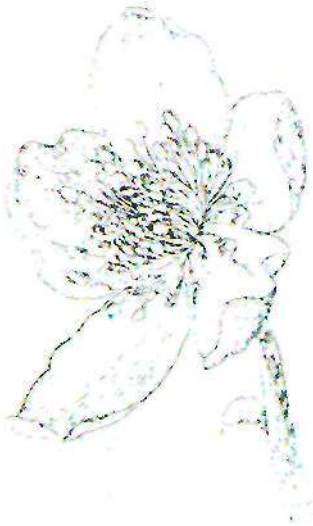

Çöpleme
(Helleborus viridis)

Çöpleme (Helleborus viridis)

Çeşitli Zehirli Mantarlar

Çok Zehirli Bir Mantar
(Amanita muscaria)

Sarisalkim (Cytius laburnum)

Armut (Pris communis u. malus)

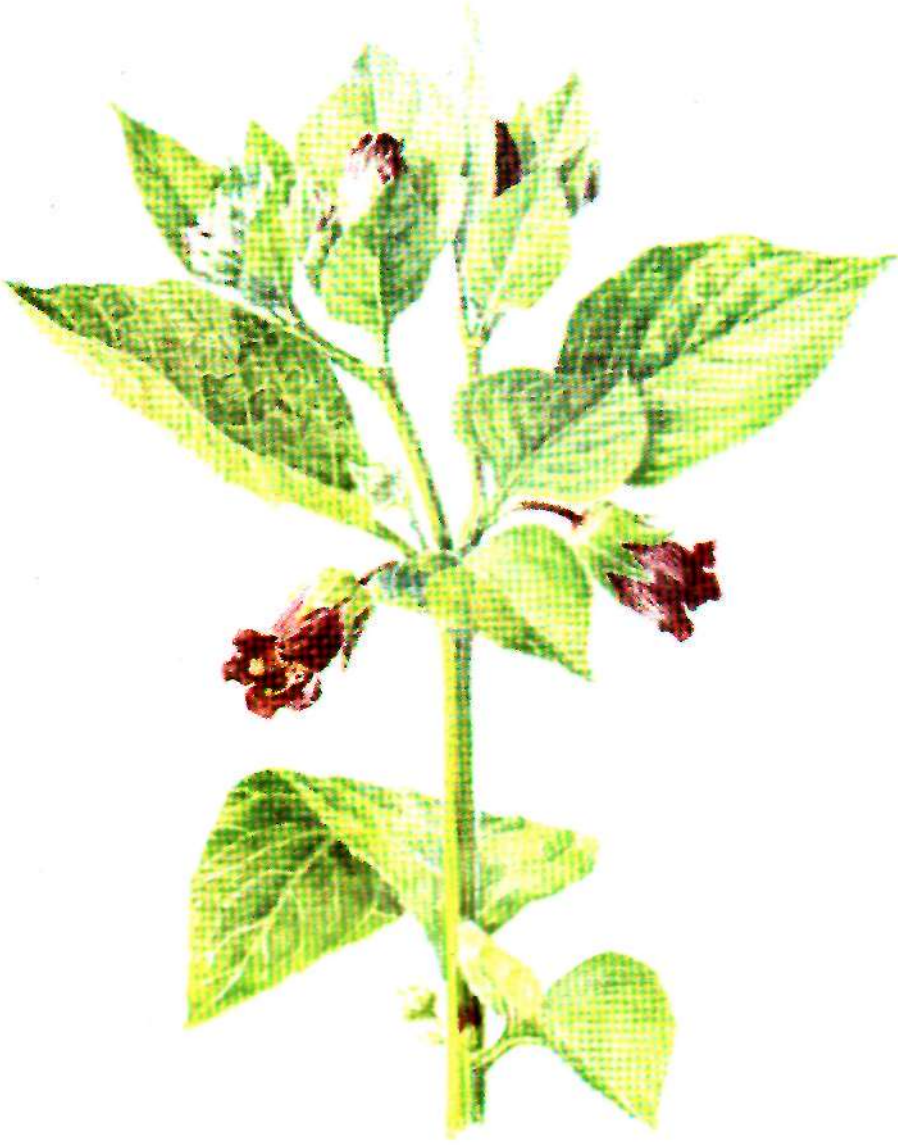

Güzelavratotu (Atropa belladonna)

Kanaryaotu (Senecio vulgaris)

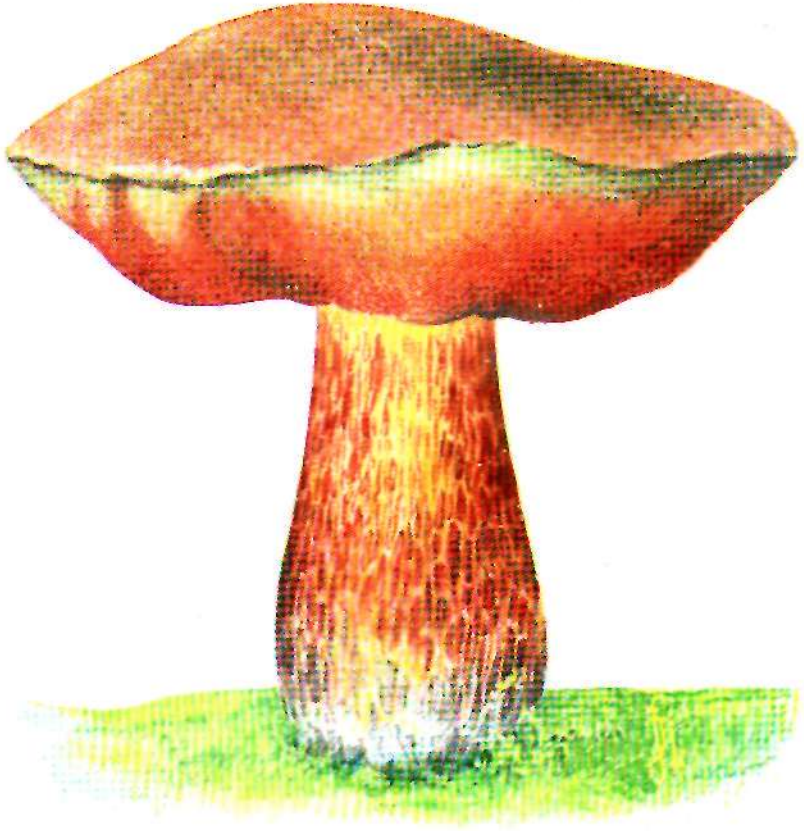

Şeytanmantarı (Boletus satanas)

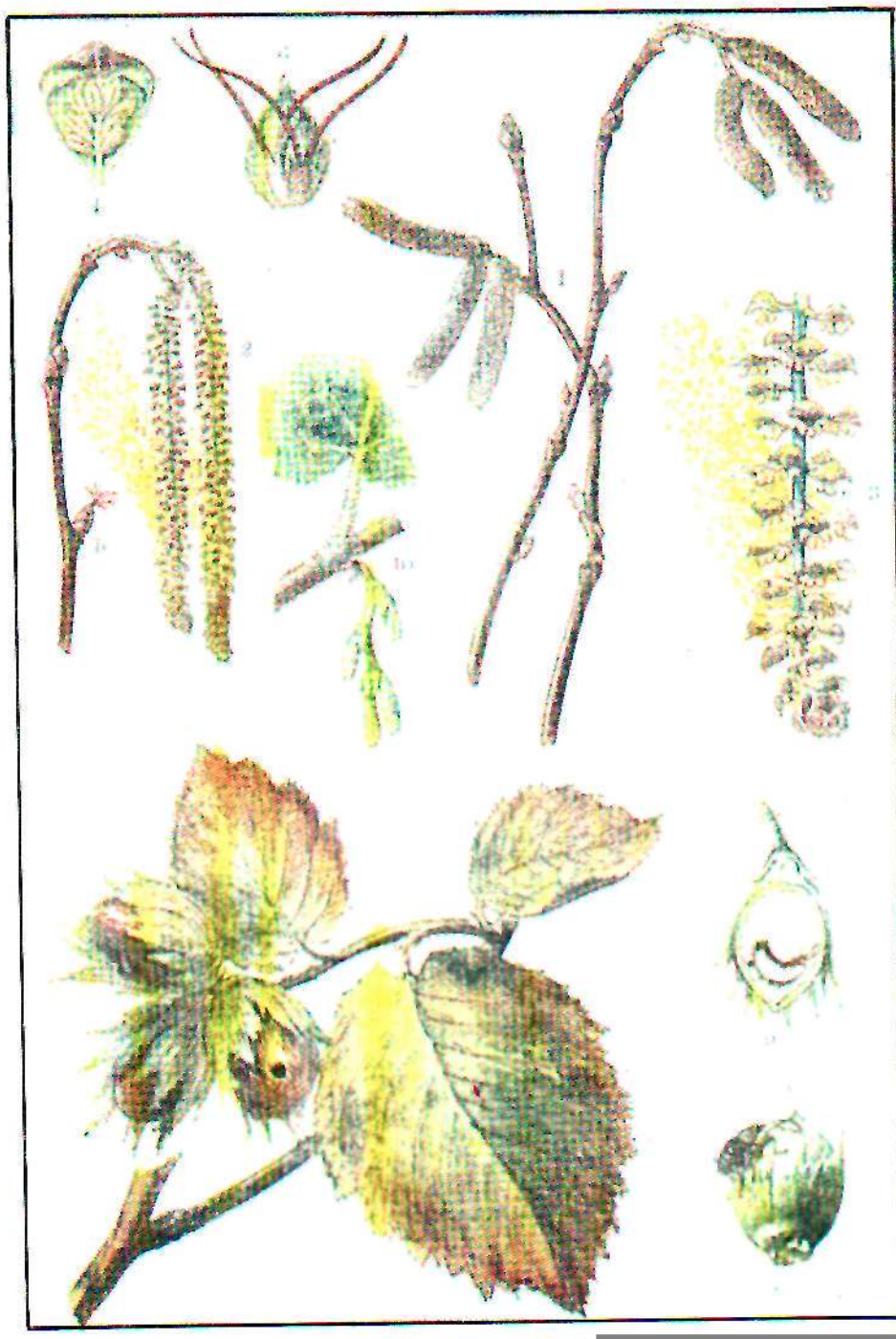

Findik (Corylus avellana)